

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

MEVLÂNA İDRİS ZENGİN'İN MASAL KİTAPLARININ
ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL ÖGELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mehmet YASA

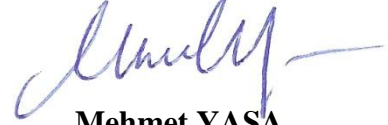
Tez Danışmanı
Doç. Dr. Aziz KILINÇ

Çanakkale - 2012

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “*Mevlâna İdris Zengin’in Masal Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi*” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

27/01/2012

Mehmet YASA

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Mehmet YASA'ya ait "**Mevlâna İdris Zengin'in Masal Kitaplarının
Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi**" adlı çalışma,

jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda

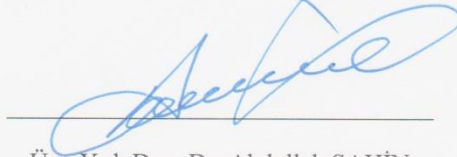
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği ile kabul edilmiştir.

Başkan Doç. Dr. Aziz KILINÇ
(Danışman)

Üye Doç. Dr. Çavuş ŞAHİN

Üye Yrd. Doç. Dr. Abdullah ŞAHİN

Tez No : 437063

Tez Savunma Tarihi : 29.02.2012

ONAY

Doç. Dr. Aziz KILINÇ
Enstitü Müdürü

19/03/2012

ÖZET

MEVLÂNA İDRİS ZENGİN'İN MASAL KİTAPLARININ ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL ÖGELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Mehmet YASA

Çocuk edebiyatımızda son yıllarda nitelikli yayın sayısında önemli bir artış gözlemlenmektedir. Çocuklara yönelik nitelikli yayınlar veren, Türk Çocuk Edebiyatının önde gelen yazarlarından biri de Mevlâna İdris Zengin'dir.

Bu çalışmada ağırlıklı olarak masal türünde eserler veren Mevlâna İdris Zengin'in 23 kitapta yer alan 42 masalı, çocuk edebiyatının temel öğeleri olarak belirlenen biçimsel olarak "büyüklük, kâğıt, kapak, cilt, sayfa düzeni, harfler ve resimler"; içerikle ilgili olarak ise "konu, karakterler, dil, anlatım ve iletiler" açısından inceleme konusu yapılmıştır. Eserlerin çocuk edebiyatı içerisindeki yeri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın amacı, Mevlâna İdris Zengin'in masal türündeki kitaplarının çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken iç ve dış yapı ölçütlerine uygunluğunu ortaya koymaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın kapsamını yazarın 23 adet masal kitabı oluşturmaktadır. Çalışmanın başında çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken temel ölçütler verilerek yapılan değerlendirmelerin dayandığı temeller ortaya konulmuştur. Yazarın masalları bu ölçütler doğrultusunda incelenmiş ve eserlerin çocuklarda edebî zevk oluşturabilecek nitelikler taşıdığı, nitelikli ve yetkin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mevlâna İdris Zengin, çocuk edebiyatı, çocuk kitapları, masallar, masallarla çocuk eğitimi.

ABSTRACT**THE STUDY OF MEVLÂNA IDRIS ZENGİN'S TALE BOOKS
IN RESPECT OF BASIC ELEMENTS OF CHILDREN'S LITERATURE****Mehmet YASA**

In recent years, a considerable increase in the number of qualified publications has been observed in our children's literature. One of the distinguished and forerunner writers of Turkish children's literature who presented qualified publications towards children is Mevlâna Idris Zengin.

In this study, Mevlâna Idris Zengin's 42 tales taking place in his 23 books giving fabulous works of art predominantly have been dealt as a research subject in respect of size, paper, cover, volume, order of page, letters and pictures stylistically and in respect of subject, characters, language, narrative and messages concerning content related determined as the key elements of children's literature. The place of the works of art in children's literature has been tried to be revealed.

The aim of the study is to reveal the adaptation of Mevlana Idris Zengin's fabulous books to the internal and external structure criteria that would be required in children's literature works. In the study, the descriptive screening model from qualitative research methods has been used. The scope of the study has included the writer's 23 items of tale books. At the beginning of the study, the origins of evaluations carried out have been put forth by being given key criteria that would be required in children's literature works. The writer's tales have been studied in accordance with these criteria and it has been concluded that the works have had qualifications to be able to form literary pleasure in children and have been qualitative and component.

Key Words: Mevlâna Idris Zengin, children's literature, children books, tales, children's education through tales.

ÖN SÖZ

Çocuk edebiyatı; hedef kitlesi olan çocuklara kitap sevgisi, okuma alışkanlığı, edebî zevk ve estetik bakış açısı kazandırmayı amaçlayan, onların sağlıklı gelişimini esas alan bir edebiyat dalıdır. Çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak ve olaylara çocukların penceresinden bakılarak meydana getirilen eserler, bu alanın temel kaynaklarını oluşturmaktadır.

Çocuk edebiyatı içerisinde yer alan en önemli türlerden biri de şüphesiz masallardır. Sözlü ve yazılı gelenekle binlerce yıldır nesilden nesile aktarılan masallar, olağanüstü ve etkileyici atmosferiyle çocukların severek okuduğu türlerin başında gelmektedir. Çocuklarda ana dilinin gelişmesine ve hayal gücünün zenginleşmesine yardımcı olan masallar, çocuklar için bir “ihtiyaç” olarak görülmektedir.

Bu çalışmada ağırlıklı olarak masal türünde eserler veren günümüz çocuk edebiyatı yazarlarından Mevlâna İdris ZENGİN’in çocuklar için kaleme aldığı 42 masal, iç ve dış yapı özellikleri yönüyle inceleme konusu yapılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucu yazarın ve eserlerinin çocuk edebiyatı içerisindeki yeri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Uzun ve yorucu bir sürecin sonunda meydana gelen bu çalışmanın çocuk edebiyatı alanında çalışacak araştırmacılara kaynaklık etmesi ve yazarın eserlerinin daha geniş kitlelere ulaşmasına yardımcı olması ümit edilmektedir.

Çalışmalarına ilgi ve teşvikleriyle destek olan, fikirleriyle yol gösteren kıymetli hocam Doç. Dr. Aziz KILINÇ’a; çalışmalarım sırasında her türlü imkânlarını seferber eden anne ve babama; ihtiyaç halinde telefonun öbür ucunda olduğunu söyleyecek kadar samimi olan ve destekleri konusunda müteşekkir olduğum değerli çocuk edebiyatçısı Mevlâna İdris ZENGİN’e; oynayacağımız oyunlardan feragat eden sevgili kızım Zeynep Su’ya ve bu çalışma konusunda beni yüreklendiren, her türlü manevî desteğini esirgemeyerek sınırsız fedakârlıkta bulunan değerli eşim Elif Nur’a teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖN SÖZ	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Çocuk ve Edebiyat	1
1.1.1. Çocuklarda Gelişim Dönemi Özellikleri	4
1.1.1.1. 6-8 Yaş Grubunun Özellikleri, İlgi ve İhtiyaçları	4
1.1.1.2. 9-12 Yaş Grubunun Özellikleri, İlgi ve İhtiyaçları	5
1.1.2. Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler	7
1.1.2.1. Çocuk Kitaplarının Biçimsel (Dış Yapı) Özellikleri.....	7
1.1.2.2. Çocuk Kitaplarının İçerik (İç Yapı) Özellikleri	11
1.1.2.3. Çocuk Kitaplarının Dayanması Gereken Eğitsel İlkeler	15
1.1.3. Çocuk Edebiyatında Masal.....	16
1.1.3.1. Çocuklar İçin Seçilen Masalarda Bulunması Gereken Özellikler	20
1.1.4. Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi	21
1.2. Mevlâna İdris Zengin’in Hayatı ve Edebi Kişiliği	24
1.3. Problem Durumu	28
1.4. Araştırmanın Önemi.....	28
1.5. Varsayımlar	29
1.6. Sınırlılıklar.....	29
BÖLÜM II.....	30
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	30
2.1. Araştırma Modeli.....	30
2.2. Araştırmanın Kapsamı.....	30
2.3. Verilerin Toplanması.....	30
2.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	31

BÖLÜM III	33
BULGULAR VE YORUM	33
3.1. Mevlâna İdris Zengin'in Masallarının İncelenmesi.....	33
3.1.1. Tuhaf Adamlar Serisi	33
3.1.1.1. Para Dağıtan Adam	35
3.1.1.2. Masal Alan Adam	40
3.1.1.3. Profesör Haşır Huşur.....	43
3.1.1.4. Düşünen Adam.....	48
3.1.1.5. Saçları Dökülen Adam	51
3.1.1.6. Kuş Adam	53
3.1.1.7. Dokuz Düğmeli Adam	56
3.1.1.8. Tersine Adam.....	58
3.1.1.9. Televizyonları Bozulan Şehir.....	62
3.1.1.10. Yağmurlu Şehirdeki Adam	65
3.1.2. Acayip Hayvanlar Serisi	66
3.1.2.1. Dünyanın En Uğurböceği.....	68
3.1.2.2. Vejetaryen Aslan.....	72
3.1.2.3. Kuyruğu Dumanlı Kedi.....	76
3.1.2.4. Filozof Köpek	78
3.1.2.5. Uçan Eşek.....	80
3.1.2.6. Kardan Tavşan	83
3.1.2.7. Kuşkucu Horoz.....	86
3.1.2.8. Romantik Tilki	88
3.1.2.9. Piha Nesü Müv.....	91
3.1.2.10. Gazoz Çeşmesi.....	93
3.1.3. Çınçınlı Masal Sokağı	95
3.1.3.1. Göçmen Kedi	96
3.1.3.2. Bir Çuval Gözlük	98
3.1.3.3. Tuz	100
3.1.3.4. Çinçü	102
3.1.3.5. Sarı Telefon Sokağında Rüya	104
3.1.3.6. Havuç Havuç Havuç	106
3.1.3.7. Denize Yazılan Yazı	108

3.1.3.8. Güneşin Uyuduğu Yer	111
3.1.3.9. Duvardaki Resim.....	113
3.1.3.10. Çin’de İki Fincan	114
3.1.4. Kirpiller Şapka Giyemez	117
3.1.4.1. Kanat Çırpan Uçurtma	118
3.1.4.2. Miyavlayan Tavşan	121
3.1.4.3. Sarı Kuş.....	123
3.1.4.4. Birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuz.....	125
3.1.4.5. Gökyüzündeki Dost.....	127
3.1.4.6. Küçük Süpermen.....	130
3.1.4.7. Şehir ve Çocuk ve Saat	132
3.1.5. Ütüsüz Ayakkabılar.....	135
3.1.5.1. Sessizlik Torbası	136
3.1.5.2. Dünyanın En Güzel Bombası.....	140
3.1.5.3. Trenleri Seven Adam	143
3.1.5.4. Behram Geriye Dön	147
3.1.5.5. Mutluluk Doktoru.....	150
BÖLÜM IV.....	155
SONUÇ VE ÖNERİLER	155
4.1. Sonuçlar	155
4.2. Öneriler	157
KAYNAKÇA.....	158
EKLER	162
Ek 1: Mevlâna İdris Zengin ile Röportaj.....	162
Ek 2: Masal Kitaplarının Kapak Resimleri.....	166
Ek 3: Mevlâna İdris Zengin’in Fotoğrafı.....	170

BÖLÜM I

GİRİŞ

Çocuk edebiyatı “çocukların hayatı kavramasına yardımcı olacak, hayal gücünü geliştirici, okuma sevgisini aşıl原因an, eğitici bir edebiyat türü, çocuk yazını” olarak tanımını bulmaktadır (TDK 1998: 1453). Çocuk edebiyatının şüphesiz en önemli materyali de çocuk kitaplarıdır. Çocukların okuma alışkanlığı ve kitap sevgisi kazanması, nitelikli çocuk kitaplarıyla gerçekleşebilir. Çocuğun eğitim yaşamında önemli bir yer tutan nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri, çocukta dil bilinci ve duyarlılığı geliştirerek onu edebiyat dünyası ile tanıştırır.

1.1. Çocuk ve Edebiyat

“Çocuk edebiyatı” kavramını ele almadan önce “çocuk” ve “edebiyat” kavramlarının tanımlanması gereklidir. Çocuk, iki yaşından ergenlik çağına kadar büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu; henüz ergenlik dönemine erişmemiş kız ve erkek olarak tanımlanmaktadır (Yalçın ve Aytaş 2003: 13). Edebiyat ise düşünce, duygu ve hayallerin söz ve yazı halinde güzel, etkili bir şekilde anlatılması sanatıdır. Diğer bir ifadeyle insanın iç dünyasında, ruhunda, zihninde var olanların söz ve yazı vasıtasıyla aktarılmasıdır (Yılar ve Turan 2007: 27).

Çocuklar için ayrı bir edebiyatın varlığı tartışma konusudur. Yalçın ve Aytaş’a (2003: 15) göre çocuk edebiyatı kavramı ortaya çıktığı günden bu yana tartışılmaktadır. Bazı araştırmacılar çocuk edebiyatını tanımlayarak hiçbir yere varılamayacağını, tanımın sadece onun kalın çizgilerini belirleyebileceğini ileri sürerken; bazıları da edebiyat genel kavramı içinde değerlendirmekle birlikte, çocuğa göre, çocuk için ve çocuksu bir ifade ile yazılan ve söylenen eserleri çocuk edebiyatı olarak tanımlamaktadır.

Çocuk edebiyatı, çocuk psikolojisindeki gelişmeler sonucu eğitimci yazarların ortaya attığı bir kavramdır. Çocukluk çağlarına yönelik, çocuklar için ayrı bir edebiyatı savunan eğitimcilere göre çocukların yaş gruplarına göre bir edebiyat yapılması gerekir (Şirin 1987: 48). Sever’e göre (2003: 9) çocuk edebiyatı (yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama

düzeylelerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.

Oğuzkan'a göre (2001: 2-3) "çocuk edebiyatı" sözünden, 2-14 yaşları arasındaki kimselerin (çocukluk çağı) ihtiyaçlarını karşılayan bir edebiyat anlaşılmalıdır. Ona göre "çocuk edebiyatı" kavramı, çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar. Şirin'e göre ise (2000: 9) çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyattır.

"Çocuk edebiyatı, temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun ilgi, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında, edebiyat, sanat ve estetik yönden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır." (Şirin 2007: 16).

Çocuğa özgü bir edebiyat düşüncesini savunanların temel çıkış noktalarından biri de çocukların yetişkinlere göre duygu, düşünce ve hayal dünyaları bakımından farklı olmalarıdır. Onlar, çoğu kez bizim göremediklerimizi görür ve hayata farklı bir pencereden bakarlar. Hayatın akışından kendilerine özgü anlamlar yakalarlar.

"Çocuk, aklından önce hayallerini kullanır. Eşyayı, onca bilinmezi kendi renkleriyle boyar, kendi diliyle anlamlar verir dokunduğu, hissettiği her şeye. Büyükten bu yönüyle farklıdır. Önce renkleri, sonra renklerin dilini kullanır. En sonunda dili kullanmayı dener. Söz ırmağı hece hece, kelime kelime akmaya başlar bu defa." (Şirin 1987: 238).

Çocuklar için müstakil bir edebiyat oluşturulması gerektiğini savunan edebiyatçılarımızdan biri de Ayverdi'dir. Ona göre (1987: 221) çocukların yetişkinlere göre bambaşka bir dünyaları vardır. O halde bu anlayışa paralel olarak çocuk gerçeğine uygun eserler meydana getirilmelidir:

"Bizim göremediğimizi, duymadığımızı anlamadığımızı, talep etmeyi dahi düşünmediğimizi o görür, duyar, anlar ve ister. İsteddiğini sezip

hissedemezseniz kızar, elde edemezse ısrar eder, küser, bağırır, tepinir. Ağaçtaki ilk tomurcuğu, ilk çiçeği ve ilk yaprağı bizden evvel o görür ve sevincinden deli olur. Sepetinde yavrulayan kedi, bizim için bir külfet, onun için bir nimettir. Kiraz okkaya düşmeden manavın, 'Dalları bastı!' teranesiyle sattığı değnek üstüne bağlanmış bu çalık renkli hevenk, bize göre ağza alınmaya değmez bir acı su olduğu halde, ona göre çeşnisi ile de en makbul nesnedir. Yeşil yapraklar arasına yerleştirilmiş bu üç-beş kırmızı yuvarlağa adeta saygı ile bakar. Hatta onu seyretmeyi, yemeye dahi tercih eder. Yaprakları solup meyveler büzüşünceye kadar bu hazineyi gözünün önünde tutmaktan vazgeçemez."

Eğitimci L. Jacop (1955; akt: Oğuzkan, 2001: 5-7), çocukların edebiyat eserlerine niçin ihtiyaç duyduklarını şu başlıklar altında sıralamıştır:

1. Edebiyat hoş vakit geçirtici, eğlendirici bir şeydir.
2. Edebiyat ruha canlılık verir, yaşama gücünü artırır.
3. Edebiyat hayatı keşfe yardım eder.
4. Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır.
5. Edebiyat yaratıcı etkinlikleri teşvik eder.
6. Edebiyat güzel bir dil demektir.

Çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmak, çocuk edebiyatının öncelikli hedeflerindedir. Sever'e (2003: 11) göre çocuk edebiyatı ürünleri, çocukları nitelikli metinlere yöneltmeyi başarabilen, onlara zamanla okuma kültürü kazandırabilen bir sorumluluk üstlenmelidir. Çocuklar adına üretilen nitelikli yayımlar, çocuk-edebiyat-sanat etkileşiminin kapısını aralayan etkili bir uyaran olmalıdır.

Çocuklar, okul çağından önce edebî metinlerle karşılaşır. Ninni, masal ve hikâye dinleyerek büyüyen çocuklar, bu edebî metinler aracılığıyla edebiyatın büyüdü dünyasıyla tanışır. Yılar ve Turan'a (2007: 30) göre edebiyat çocuğun zekâ, hayal gücü, muhakeme yeteneği, problem çözme becerisi gibi beyin faaliyetlerini geliştirecek bir unsurdur. Çocuğun zihinsel gelişimini hızlandıran edebiyat, çocuğun somut düşünceden soyut düşünceye geçişinde anlattığı sembollerle ona yardımcı olur.

1.1.1. Çocuklarda Gelişim Dönemi Özellikleri

Çocuk edebiyatı eserleri, çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak meydana getirilir. Mevlâna İdris Zengin'in eserleri büyük ölçüde ilköğretim çağındaki çocuklara hitap etmektedir. Bu nedenle ilköğretim çağı (6-12 yaş) çocuklarının gelişim dönemi özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir.

1.1.1.1. 6-8 Yaş Grubunun Özellikleri, İlgi ve İhtiyaçları

Fiziksel Özellikler

Bu dönemde bedensel gelişme ilk yıllara göre yavaş bir ilerleme gösterir. Yaklaşık olarak dokuz yaşına kadar erkekler kızlardan daha uzun ve ağırdır. Karmaşık birçok beceri kazanılmasına rağmen ilerleme yavaş olduğundan dikkati çekmez (Senemoğlu 2001: 53).

Bu yaştaki çocuklar büyük kaslarını oldukça iyi kullanabilmelerine karşın, parmak hareketlerini becerikli bir şekilde kullanamazlar. İlkokul süresi içerisinde kollarını ve ellerini bir yetişkin kadar denetleyebilme yeteneği kazanırlar (Dönmezer 2004: 56).

Bacanlı'ya (2007: 106) göre ilk sınıf çocukları son derece aktiftirler. Sık sık oturarak bir şeyler yapmak zorunda kaldıkları için, enerji sıklıkla sinirli alışkanlıklar biçiminde boşaltılır (Örneğin kalem yeme, tırnak yeme, saç kıvrırma, genel huzursuzluk). Bu yaşlardaki çocuklar ara vermeye ihtiyaç duyarlar; fiziksel ve zihinsel çabalarının bir sonucu olarak kolay yorulurlar. Kemik gelişimi hala tamamlanmamıştır; bu yüzden kemikler ve bağlar ağır basınca dayanmayabilir.

Sosyal Özellikler

Çocuğun okula başlamasıyla birlikte, okul öncesine oranla, daha çok sayıda arkadaşla ilişki kurduğu, bunun yanında aile ilişkilerinin zayıfladığı, bireysel oyunun yerini, grup oyununun aldığı görülür. Başka bir deyişle, çocuğun okul çağıyla birlikte grup çağına girdiği ve sosyal bilincinin arttığı dikkati çeker (Yavuzer 2004: 117).

Okul öncesi dönemin sona erdiği ve ilköğretim döneminin başladığı altı ve yedinci yaşlar, kritik öneme sahiptir. Çağdaş ve Seçer'e (2002: 40) göre beş yaşında daha rahat, uyumlu ve sakin görünen çocuk, altıncı yaşın ortalarına doğru değişmeye başlar, hareketli ve uyumsuz bir hale gelir. Bu dönemde çocuk, ilköğretime başlamıştır. Okulda uyulması gereken kurallar, daha önceden hiç karşılaşmadığı akran grubu, öğretmenler, idareciler,

başarmak zorunda olduğu dersler, sorumluluklar ve farklı bir çevre, çocuğun uyumunu zorlaştıran başlıca nedenlerdir.

Başaran'a (2000: 36) göre çocuk, yavaş yavaş ilk çocukluk evresinin çocuksu davranışlarından kurtulur; toplumun istediği davranışları göstermeye başlar; birlikte oynadığı akranlarının oyun için koyduğu kurallara uyar; yaşına uygun oyunları oynamada, kendi cinsinin rollerini tanımada ve yapmada beceriklidir; başkalarının acılarına ve sevinçlerine katılabilir.

Duygusal Özellikler

İlk sınıf öğrencileri eleştiriye duyarlıdır ve başarısızlığa uyum sağlamada zorluk yaşayabilirler. Birçok ilk sınıf çocuğu öğretmeni memnun etmeye isteklidir. Bu yaşlardaki çocuklar, başkalarının duygularına karşı duyarlı olmaya başlarlar (Bacanlı 2007: 107-108).

Bilişsel Özellikler

Çocukların somut işlemler döneminde okula başlarlar. Senemoğlu'na (2001: 54) göre bu dönemde, bazı işlemleri zihinsel olarak yapabilecek durumdadırlar. Çocuklar bu dönemde nesnelere belli özelliklerine göre sıralayabilirler. Örneğin nesnelere uzunluklarına, genişliklerine, ağırlıklarına vb. göre düzenleyebilirler.

Bacanlı'ya (2007: 108) göre ilk sınıf öğrencileri öğrenmeye son derece isteklidir. Konuşmayı severler ve yazmaktan çok konuşma kolaylığına sahip olmayı severler. Kurallara körü körüne bağlılıkları nedeniyle, ilk sınıf çocukları "ispiyoncu" olma eğilimindedirler.

1.1.1.2. 9-12 Yaş Grubunun Özellikleri, İlgi ve İhtiyaçları

Fiziksel Özellikler

Bu dönemde büyüme hızlı gerçekleşir. Bacanlı'ya (2007: 109) göre ortalama olarak 11-14 yaşlarındaki kızlar, aynı yaştaki erkeklerden daha uzun ve ağırdırlar. Çocuklar ergenliğe yaklaştıkça cinsellik hakkında ilgi ve meraklar artar. İnce motor koordinasyon oldukça iyidir; bu yüzden küçük nesnelere evrilip çevrilmesi çoğu çocuk için kolay ve hoştur. Sanat, el işi ve müzik etkinlikleri popülerdir.

Senemoğlu'na (2001: 53) göre ilköğretimin ilk yıllarında küçük ve büyük kaslar, birçok etkinliği yapabilmek için gerekli olgunluğa ulaşmıştır. Ancak, küçük ve büyük kas

becerilerinin gelişimi için öğrenmeye ihtiyaç vardır. Bu nedenle anne baba ve öğretmenler, çocukların gerek küçük kas becerilerinin gelişimlerine, gerekse büyük kas gelişimlerine yardım edecek öğretme-öğrenme etkinlikleri düzenlemelidirler.

Sosyal Özellikler

Bacanlı'ya (2007: 109) göre bu dönemde akran grubu güçlenir ve davranış standartları ve başarının tanınmasında ana kaynak olarak yetişkinler yer almaya başlar. 6-12 yaşları arasında, kişilerarası düşüncenin gelişimi başkalarının duygularının daha çok anlaşılmasını sağlar. Senemoğlu'na (2001: 54) göre somut işlemler dönemindeki çocuklar, benmerkezcilikten uzaklaşmışlardır. Olayları ve dünyayı, başkaları açısından da görebilirler.

Duygusal Özellikler

Bu dönemde çocuklarda çalışma isteği oluşturmak ve onlara başarı duygusunu tattırmak büyük önem taşımaktadır. “Ben başarılıyım” inancı ile kişilik gelişimi olumlu olarak etkilenmiş çocuk, bir sonraki gelişim dönemine güvenle girer (Erden ve Akman 2006: 92). Bacanlı'ya (2007: 110) göre grup kuralı ve yetişkin kuralları arasındaki çatışma çocuk suçluluğu dâhil, zorluklara sebep olabilir. Davranış bozuklukları ilkökul düzeyinde zirvededir; ama çoğu çocuk kendi uyum yolunu kendisi bulur.

Bilişsel Özellikler

Erden ve Akman'a (2006: 67) göre somut işlemler döneminde çocuğun işlemleri muhakeme edişi mantıklı bir hale gelir. İşlem öncesi dönemde çözülemeyen korunum problemleri, bu dönemde çözülür. Çocuk, işlemleri tersine çevirebilme kapasitesine erişir. Çocukların bilişsel yapıları, bazı problemleri zihinsel olarak çözebilecek düzeye gelmiş olmakla birlikte, bu dönemde bir problemin çözülmesi somut nesnelere bağlantılı olmasına bağlıdır.

Somut işlemler dönemindeki (7-11 yaş) çocuğun dil gelişiminin hızlı olduğu görülür. Bazen dili bir yetişkin gibi kullanabilir. Yavuzer'e (2004: 114) göre çocuk eski sözcük bilgisini zenginleştirir, sözcük dağarcığı 3000 kelimeye ulaşır. Bu sözcüklerin çoğu sıfat ve edattır. Çünkü çocuk, yalnızca olayların ve nesnelere adlarını öğrenmekle yetinmez; özelliklerini, farklılıklarını ve benzerliklerini de öğrenmek ister.

Okulda başarılı olmanın sadece Türkçe, Matematik gibi temel derslerdeki başarıya bağlı olmadığını unutmamak gerekir. Öğrencilerin bazıları Matematikte, bazıları Beden

Eğitiminde daha iyidir. Bazı çocuklar da sosyal ilişkilerde çok başarılıdırlar. Kısaca, eğer araştırılacak olursa, her çocuğun başarılı olabileceği bir alan mutlaka bulunabilir. Ancak, öğretmenlerin, öğrencilerinin başarılı olabilecekleri alanları keşfedebilmeleri için, iyi birer gözlemci olmaları, gelişim dönemlerine uygun olarak hazırlanmış farklı ortamlarda, öğrencilerini izlemeleri gerekir (Erden ve Akman 2006: 93).

1.1.2. Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Özellikler

Çocuk edebiyatı metninin çocuklarda ilgi uyandırabilmesi, değer taşıması ve eser sayılabilmesi için fizikî ve içeriksel birtakım özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu bölümde, ana özellikleri maddeler halinde detaylandırmak yerinde olacaktır.

1.1.2.1. Çocuk Kitaplarının Biçimsel (Dış Yapı) Özellikleri

a) Büyüklik (Boyutlar):

* Çocukların sürekli değişen ilgilerini kitaplara yöneltebilmek için çocukluğun ilk yıllarında, değişik boyutlardaki kitaplardan yararlanılmalıdır.

* İlköğretimin ilk yıllarıyla birlikte seçilecek kitapların boyutlarındaki çeşitlilik, yerini düzenleme ve kitaplık oluşturma anlayışına da katkı sağlayacak bir dengeye bırakmalıdır (Sever 2007: 45).

* Kitapların hacmi ve ağırlığı çocuğun yaşına uygun olmalı, kitaplar kolayca taşınmaya ve kullanmaya elverişli olmalıdır (Kıbrıs 2006: 25; Oğuzkan 2001: 363).

* Çocuk kitaplarının 16 x 23 cm büyüklüğünde olması normal sayılır (Oğuzkan 2001: 364).

b) Kâğıt:

* Çocuk kitaplarında 1. ya da 2. hamur kâğıt kullanılmalıdır. Kâğıtlar çok parlak olmamalı, gözü yorduğu için kuşe kâğıt kullanılmamalıdır. Rengi mat, ışığı çok yansıtmayan kâğıtlar tercih edilmelidir. (Nas 2004: 63; Güteryüz 2006: 161).

* Çocukların kitap olarak adlandırılan araca saygı duyabilmeleri için, ilk yıllardan başlayarak yırtılmayan, kolay yıpranmayan, kirlenmeyen ve göz sağlığı açısından da uygun olan kâğıtların kullanıldığı kitaplarla karşılaşmaları gerekir.

* Kullanılan kâğıtlar, resimlerin niteliğini ve renkleri özgün biçimleriyle yansıtabilmeli, yazılanların kolayca okunabilmesine olanak sağlamalıdır (Sever 2007: 45).

c) Kapak - Cilt:

* Kapak, çocuğun kitaba yönelmesini sağlayan ilk uyarandır (Sever 2007: 45).

* Kapak, kitapta koruyuculuk, tanıtma ve reklam fonksiyonunu sağlayan elemandır.

* Kapakta isim, konuyu özetleyici ya da tanıtıcı resim, yazar (yazan, çizen, derleyen), ressam adı ile basımevinin adı, basım yılı, baskı sayısı bulunması gereklidir (Alpay ve Anhegger 1975: 93-94).

* Çocuk kitaplarının kapakları kalın, resimli, dayanıklı, çocukların ilgisini çekecek biçimde, konusuyla uyumlu olmalıdır (Nas 2004: 62; Kıbrıs 2006: 25).

* Kapak, alıcısını düşündürmeli, onunla duyuşsal bir bağ kurmalıdır. Bir dizinin kapağı hazırlanırken de kitaplar arasında bir ilişki, renk uyumu, zengin ve etkileyici çağrışımlar olmalıdır (Güleryüz 2006: 161).

* Kapak resimlemesi ve kapak yazıları çocuk dünyasına seslenebilecek başarıda düzenlenmişse, o kitap başarılı olacak demektir (Ciravoğlu, 2000: 188).

* Kitabın uzun süre dağılmadan kullanılabilmesi, ciltlemeye gösterilen özenin niteliğine bağlıdır (Sever 2007: 45).

* Kitabın ciltlenmesi çok önemlidir. Daha dayanıklı olduğu için formalama yöntemiyle ciltlenmelidir. Telle değil, iplikle (dikişli) tutturulmalı ve mutlaka tutkalla da desteklenmelidir (Yılar ve Turan 2007: 53).

* Çabuk dağılan, dikişsiz ve tek yaprak ciltler çocukların kitap edinme ve kitaplık oluşturma alışkanlıklarını olumsuz yönde etkiler (Kıbrıs 2006: 26).

ç) Sayfa Düzeni:

* Kitabın sayfalarında yer alan tüm öğeler (resim, fotoğraf, yazı, rakam vb.) arasındaki uyum ile sayfa kenarlarındaki izleme-okuma rahatlığı sağlayan boşlukların yarattığı bütünlük, sayfa düzeninin estetik niteliğini belirler.

* Sayfaların görsel tasarımındaki özen, çocukların kitaba sevgi ve saygı oluşturmalarında önemli bir etkidir (Sever 2007: 45).

* Çocuk yayınlarında normal aralıklı veya normalden çok aralıklı satırlarla dizilmiş sayfalar tercih edilmelidir.

* Çocuk kitaplarında genellikle sayfa kenarlarında geniş boşluklar (paylar) bırakılması uygun olur (Oğuzkan 2001: 364).

* İki veya daha fazla sütundan oluşan sayfalar gözü yoracağı ve okuma güçlüğü oluşturacağı için sayfaların tek sütun olması önerilir (Alpay ve Anhegger 1975: 93).

* Sayfa düzenlemesi yapılırken sayfanın boğucu olmamasına ve resimler yerleştirilirken akıcılığın kesilmemesine dikkat edilmelidir (Güleryüz 2006: 161).

* Paragraflar 1, 2 ve 3. sınıflarda daha kısa, üç cümleyi geçmeyecek biçimde; 4 ve 5. sınıflarda ise daha uzun (6-7 cümle) olmalıdır.

* Sayfalarda yer alan resimlerin de uygun biçimde yerleştirilmiş olması gerekir (Kıbrıs 2006: 26).

d) Harfler:

* Harflerin boyutları kitabın seslendiği yaş ve sınıf düzeyine uygun olmalıdır (Kıbrıs 2006: 26).

* Çocuk kitaplarında kullanılan harfler kolay okunabilir özellikler taşımalıdır.

* Kitaplarda seçilen harflerin boyut, renk ve kalınlıkları izleme-okuma isteği ve kolaylığı sağlamalıdır.

* Okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanan kitaplarda 24, 22, 20 punto büyüklüğündeki harfler kullanılmalıdır. İlköğretim döneminde ise yaş büyüdükçe harflerin boyutları da küçülmelidir (Sever 2007: 45-46).

* Milli Eğitim Bakanlığı'nın ders kitaplarının hazırlanması ile ilgili yönergesinde (MEB Tebliğler Dergisi 2007/2597: 427), ders kitaplarındaki metinlerin punto büyüklükleri ile ilgili "İlköğretim 1. sınıflar için (20), 2. sınıflar için (18), 3. sınıflar için (14), 4. sınıflar için (12), 5. sınıflar için (11), daha üst sınıflar için ise (10) puntodan daha küçük harfler kullanılmaz." ifadesi yer almaktadır.

e) Resimler:

* Kitabın resimlemesi uzman kişiler tarafından yapılmalıdır (Ciravoğlu 2000: 188).

* Resimlerin taşınması gereken en temel özellik “estetik değer”dir. Resimler, çocuğun estetik duygularının gelişmesine katkı sağlamalıdır (Sever 1995: 14).

* 2-3 yaş grubundaki çocuklara seslenen kitaplardaki resimler, genellikle çizgi ve rengin diliyle nesne ve varlıkları tanıtmaya sorumluluğu üstlenir.

* 4-5 yaşında resim, önemli bir görsel uyarandır. Okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanan kitaplarda hem tasarım hem de içerik açısından en önemli öğe resimdir.

* 3-6 yaş grubundaki çocuklara seslenen kitaplarda görsel öğeler (anlatım), sözlü dilin olanaklarıyla da desteklenmeye başlanır.

* Okul öncesinde resimlerin kitaplardaki üçte ikilik oranı, ilköğretimin ilk yıllarından başlayarak yerini gittikçe resim-metin oranındaki dengeye; görsel öğeler de anlatımdaki sorumluluğunu, 9-10 yaş grubundaki çocuklara sunulan kitaplardan başlayarak gittikçe yazılı metne bırakmalıdır (Sever 2007: 46).

* Çocuk yayınlarında resimler sade, açık ve konuya uygun olmalıdır.

* Çocuk kitap ve dergilerinde resimler eğlendirici, neşe verici, güldürücü ve sevimli olmalıdır.

* Resimler, metnin veya sayfanın en uygun yerine konulmalıdır. Resim ile metin, sayfa düzeni bakımından bir bütün oluşturmalıdır. (Oğuzkan 2001: 364-365).

* Resimler çocukların hayal güçlerini geliştirici nitelikte olmalıdır ve sanatsal değer taşımalıdır (Güleryüz 2006: 160).

* Resimler metni açıklama, tamamlama ve süsleme görevleri üstlenebilir. Metni açıklamaya yönelik resimler, anlatımı somutlaştırmaya yarar. Metni tamamlayan resimler, yazıyla anlatılması zor olan konuları çizgi yardımıyla açıklar (Yılar ve Turan 2007: 54).

* Kitaplardaki resimler, çocukların beğeni ve algılama düzeyine uygun olmalı, metnin iletisine görsel bir zenginlik katmalıdır; estetik nitelikleriyle de görsel algılarını geliştirici özellikler taşımalıdır.

* Kahramanların fiziksel portreleri, metinde yansıtılan kişilik özelliklerine uygun biçimde çizilmeli; resimler kahramanların başat özelliklerini (şişman, zayıf, uzun saçlı, kısa boylu, sinirli, uysal vb.), yaşadıkları ruhsal durumları, geçirdikleri fiziksel değişimleri çocuklara duyumsatabilmelidir (Sever 2003: 191).

1.1.2.2. Çocuk Kitaplarının İçerik (İç Yapı) Özellikleri

a) Konu:

* Konu; konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum olarak ifade edilmektedir (TDK 1998: 1357). Bir diğer ifadeyle konu, üzerinde konuşulan, yazı yazılandır.

* Konu, sanatçının duygu ve düşüncelerini, tasarılarını çocuklarla paylaşması için bir araçtır.

* Bir metinde ele alınan konu, o metnin yazınsal değerini belirleyen bir öge değildir. Asıl önemli olan, sanatçının konuyu ele alış, yorumlayış özgünlüğüyle yarattığı içeriktir (Sever 2007: 47-48).

* Konular, yazılan yapıtın türüne göre; didaktik-öğretici, bakış açısı kazandıran ve estetik yaşantılar sunmayı hedefleyen nitelikte olabilir (Kıbrıs 2006: 27).

* Konu seçiminde çocukların evrensel nitelik taşıyan ruhsal özelliklerinin yanında, ulusal kültür değerlerinin, içinde yaşadıkları toplumun benimsediği ahlâk kurallarının, gelenek ve göreneklerin de göz önünde tutulması gerekir (Oğuzkan 2001: 367-368).

* Kitaplarda seçilen konular, çocuğun yaşına uygun, ilgi alanlarına yönelik olmalı, onu sürüklemeli ve ona heyecan vermeli, onda merak duygusu uyandırmalıdır (Güleryüz 2006: 162).

* Çocuk kitaplarında ele alınacak konular, çocukların yüreklerinde ve belleklerinde sevgi, dostluk, barış anlayışının gelişmesine katkı sağlamalıdır.

* Çocuk kitapları, gelişim süreçlerini de göz önünde bulundurarak gittikçe çeşitlenen bir konu dağarcığına ulaşmalıdır (Sever 2003: 113).

* Çocuk kitaplarında, tema ve konu ilişkisi güçlü olmalıdır.

* Ele alınan konular, çocuklarda, güven duygusunu artırmalı, sağlam ve geçerli inançları yerleştirmelidir (Sever 1995: 14).

* Çocuk kitaplarında çocukların anlamayacakları, yeterince anlamlandıramayacakları konulara yer verilmemelidir (Sever 2007: 47).

* Çocukları eğlendirip düşündürebilecek nitelikte konular seçilmeli, mizah unsuru kullanılmalıdır.

* Çocuk kitaplarında hayatın gerçeklerine dayalı konular işlenmelidir (Yılar ve Turan 2007: 54-55).

* Seçilen konular, çocukların yaşantılarıyla ilgili olmalıdır. Çocuklar, okudukları kitaplarda kendi yaşamlarından bir şeyler bulmalıdırlar.

* Sağlam konuların işlenmesiyle meydana getirilmiş eserler sayesinde çocuklar, üstün değerlere ulaşırlar, içleri yurt ve insan sevgisi, çalışma azmi, dayanışma duygusu ile dolar (Ciravoğlu 2000: 190).

b) Tema (İzlek):

* Yazarın eserinde (veya yazısında) sürekli olarak belirtmeye çalıştığı temel düşünce ve görüşlere, gösterdiği ana yönelimlere “tema (izlek)” denir (Oğuzkan 2001: 366).

* Tema, sanatçının ele aldığı konuyla okurda uyandırmak istediği etkidir.

* Yazarın üzerinde ya da hakkında söz söylediği şey metnin konusudur. Tema ise, konunun işlenişiyle, geliştirilişiyle ortaya çıkan soyut anlam veya anlamlardır.

* Konu ile tema arasında güçlü bir ilişkinin olması, metnin çocuk üzerindeki yazınsal etkisini artırır (Sever 2007: 48).

* Temanın açık ve seçik belli olması gerekir (Oğuzkan 2001: 367).

* Çocuklar için yazılan kitaplarda aile, yurt, ulus, doğa ve yaşama sevgisi, özverinin ve dayanışmanın önemi, hoşgörü ve sempati, doğrululuğun, dürüstlüğü, yiğitliğin değeri, çalışkanlık ve görev duygusu, demokratik ilkelere bağlanma gereği, doğa ve hayvan sevgisi, yaşama sevinci gibi temalara yer verilebilir (Sever 1995: 14; Kıbrıs 2006: 26).

* Kitaplarda, evrensel değerlere yer yermek, çocuğun dünya görüşünü genişletmesi açısından önemlidir (Sever 1995: 14).

c) Plân:

* Plân, bir eserin yapısını ve iç düzenini önceden tasarlamayı sağlayan ve yazma işini bir disipline bağlayan araçtır.

* Yazar temayı, konuyu ve konunun gerektirdiği kahramanları tespit ettikten sonra düşüncelerini, duygularını ve değişik hayat durumlarını bir sıraya göre anlatır.

* İyi bir plân, olaylar, durumlar, düşünce ve duygular arasında uyumlu bir ilişkinin gerçekleşmesini sağlar; eserin okur üzerindeki etkisini artırır.

* Plân, kısa bir giriş bölümü ile entrikalı olayları kapsayan bir gelişme ve düğüm bölümünü ve beklenmedik bir çözümle sonuçlanan bir bitiş bölümünü kapsamalıdır (Oğuzkan 2001: 369).

* Kitapta anlatılan olaylar çocuğun ilgisi çekecek şekilde yerleştirilmeli, gereksiz ayrıntılardan kaçınılmalıdır (Yılar ve Turan 2007: 56).

ç) İleti:

* İleti (ana düşünce), sanatçının yapıtı oluşturmasına neden olan, çocukla paylaşmak istediği duygu ve düşüncedir.

* Yazarın çocukta oluşturmak istediği temel duyarlık, onlara iletmek istediği asıl düşüncedir.

* Yazarın ya da çizerin düş ve düşünce gücüyle biçimlendirdiği anlam veya anlamlar, çocuklarla paylaşmak istediği duygu ve düşünceler metnin iletisini oluşturur (Sever 2007: 50-51).

* İletiler, çocuğun anlam evrenine (anlama yetisine ve duyarlığına) uygun olmalıdır.

* Öğretici metinlerde amaç okura bilgi vermek, öğretmektir. Yazınsal metinlerde ise öğretmekten çok, yaşama ve insana yönelik duyarlık oluşturmak öncelikli amaçtır. Bu nedenle her iki metin, iletileri aktarış biçimleri bakımından birbirinden farklılık gösterir (Sever 2007: 51; 2003: 132).

d) Karakterler:

* Karakter, “bir eserde duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimse” olarak tanımlanmaktadır (TDK 1998: 1207).

* Bir yapıtta olayı yönlendiren en önemli kişi “kahraman”, “başkişi” ya da “temel kişi”; anlatılanlarla dolaylı ilgisi olan kişiler ise “yan kişi(ler)” olarak adlandırılır.

* Çocuk okurlar, edebiyat yapıtlarındaki kahramanların kişilik özelliklerinden etkilenirler ve onlarla özdeşim kurarlar.

* İyi geliştirilmiş devingen karakterler, çocukların kitaba ve okumaya ilgisini artırır.

* Yazarın yarattığı kurgunun yazınsal başarısı, kahramanın yaşadığı olaylar ile kişiliğinde oluşan değişimin tutarlılığı ve inandırıcılığı arasındaki ilişkide aranmalıdır (Sever 2007: 49).

* Kahramanı çocuk olan kitaplar, çocuklar tarafından daha çok beğenilmektedir (Yılar ve Turan 2007: 56).

* Çocuklar kahramanlarla özdeşim kurdukları için çocuk kitaplarında az sayıda kahraman bulunmalı, kahramanların fiziksel ve ruhsal portreleri güçlü bir biçimde çizilmelidir.

* Masal ve masalımsı türlerin dışındaki kitaplarda, kahramanların özellikleri gerçek ya da gerçeğe yakın olmalı; abartıdan kaçınılmalıdır (Sever 1995: 15).

e) Çevre:

* Her insan bir toplumsal çevrede yaşamını sürdürür, o çevrede ilişkilerini biçimlendirir. İnsanı tüm boyutlarıyla anlamaya çalışan edebiyat yapıtlarının değerlendirilmesinde, insanı var eden toplumsal çevrenin de bir değişken olarak inceleme konusu yapılması gerekir.

* Çocuk edebiyatında kahramanın / kahramanların çevresiyle / dış etmenlerle yaşadıkları etkileşim ve bu etkileşimin onların yaşamındaki önemi, çocuk okurlar için de önemli birer yaşantı kaynağıdır (Sever 2007: 51).

f) Dil ve Anlatım:

* Çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayıran belki de en önemli özellik, anlatımın hedef kitlenin anlayacağı biçimde sunulmasıdır (Yalçın ve Aytaş 2003: 47).

* Okul öncesi dönemde kendisine bir yetişkin tarafından anlatılan masallar, fabllar, fıkralar, sorulan bilmece, okunan öykü vb. anlatılar, çocukları anadilinin söz varlığıyla tanıştırır (Sever 2003: 136-137).

* Nitelikli çocuk kitapları, erken dönemden başlayarak çocuklara gelişimlerine uygun zengin bir dil çevresi sunan; onların söz varlığını, dil bilincini ve duyarlılığını geliştiren araçlardır (Sever 2007: 49-50).

* Çocuk yayınlarında üslup ve dilin önemi büyüktür. Yapmacık, zevksiz veya bayağı bir anlatım biçimiyle kaliteli bir çocuk eserinin meydana getirilmesi düşünülemez.

* Çocuk kitaplarında ortalama beş veya altı sözcükten oluşan ve içinde tek özne ve tek yüklem bulunan cümlelere öncelik verilmelidir. Yerli yersiz sıfat kullanımından kaçınılmalıdır.

* Edilgen çatılı fiiller yerine etken çatılı fiiller kullanılması anlatıma sadelik ve canlılık kazandırır.

* Küçük çocuklar için yazılan eserlerde az kullanılan veya söylenişi güç olan sözcükler bulunmamalıdır (Oğuzkan 2001: 370).

* Çocuklar için yazılan eserlerde basit, anlaşılabilir ve yalın bir dil kullanılmalıdır.

* Eserlerdeki tertemiz ifadeler, yaşayan Türkçemizle donatılmış kısa cümleler, aynı biçimdeki espriler, esere doyumsuzluk sağlar (Ciravoğlu 2000: 191).

* Konuşma dili ölçüt alınmalı, yapının diliyle konuşma dili arasında uçurum olmamalıdır (Kıbrıs 2006: 28).

* Anlatım, ilgiyi diri tutacak biçimde, akıcı, canlı olmalıdır. Dil tadı veren, dil becerisini geliştiren bir anlatım yeğlenmelidir (Nas 2004: 87).

* Anlatımda “duruluk, akıcılık, açıklık, yalınlık, çeşitlilik ve kişisellik” etkili ve güzel bir üslup yaratmanın temel koşulları olarak görülmelidir.

* Kitaplarda, Türkçenin zengin anlatım olanakları çocuklara hissettirilmeli; çocuğun dil beğenisini geliştiren bir yaklaşımla, beş duyuya seslenen bir anlatımla üslup canlı kılınmalıdır.

* Kitaplarda argo söyleyişlerden, bol mecaz ve istiare kullanmaktan kaçınılmalı; çocukların kullanımında güçlük çektiği bağlaç ve edatlara (mademki, gerçi, aksi halde, rağmen, sanki vb.) mümkün olduğunca yer verilmemelidir.

* Kitaplar; dil bilgisi, yazım ve noktalama kuralları bakımından yanlışsız olmalıdır (Sever 1995: 15).

1.1.2.3. Çocuk Kitaplarının Dayanması Gereken Eğitsel İlkeler

Sever’e (1995: 15) göre çocuk kitapları eğitsel bazı ilkelere sahip olmalıdır:

1. Okulda izlenen eğitim programlarını desteklemelidir.
2. Yaşamın gerçekleriyle ilişkili olmalıdır.
3. Çocuğun duygu, düşünce ve hayal gücünü geliştirici biçimde kaleme alınmış olmalıdır.
4. Çocuğun bilgi ve kültür evrenini genişletmelidir.
5. Çocuğa, içinde yaşadığı çevreyi, ülkeyi, dünyayı gerçekçi açıdan (çocuğun gelişim düzeyine uygun biçimde) tanıtmalı; çocuğun bunlarla bütünleşmesini sağlamalıdır.
7. Şiddet öğeleri içermemeli; çocukta estetik bir duyarlık sağlamalıdır.
8. Çocuğun eleştiri yeteneğini geliştirmeli, onun tepkilerini düzenleyici bir rol oynamalıdır.
9. Çocuğun kişiliğini geliştirerek, yaşama uyumunu sağlamalıdır.
10. Çocuğun dilsel becerilerinin (okuma, konuşma, yazma, dinleme) gelişmesine katkıda bulunmalıdır.
11. Çocuğa, toplumun bir bireyi olduğu ve ondan soyutlanamayacağı bilincini vermelidir. Onları, kendine ve topluma yabancılaştırmaktan korumalıdır.
12. Çocuğa, insanı “zayıf” ve “güçlü” yönleriyle tanıtmalıdır.
13. Bilimsel verilere ve evrensel ahlak kurallarına uygun olmalıdır.
14. Çocuğa kavratılmak istenen “ana düşünce”yi bir ibret biçiminde vermeyip, bunu sezinlettirmelidir.
15. Çocuğu yazgıcılığa ve uyduruculuğa sürüklememelidir.
16. Her türlü önyargıdan arındırılmış olmalıdır.
17. Çocuğun doğasına uygun bir yaklaşımla; yaparak, yaşayarak öğretme-öğrenme anlayışını yansıtmalı, eğlendirici, öğretici ve düşündürücü olmalıdır.

1.1.3. Çocuk Edebiyatında Masal

Masal, eskiden beri çocukların ilgisini çeken bir yazı türüdür. Bugün gerek telif, gerekse çeviri halinde birçok örneğine rastlanan masal, çocuk edebiyatının en ilginç ve renkli ürünleri arasında yer alır. Anlatıma dayalı ve kendine has bir mantığı olan masal,

hemen bütün milletlerde çocuk edebiyatının ilk ve en önemli kaynağı olarak kabul edilmektedir (Oğuzkan 2001: 17; Yalçın ve Aytaş 2003: 60).

Masal, Türk Dil Kurumu sözlüğünde (1994: 514) şu şekilde tanımını bulmuştur:

“Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, doğa dışı varlıklara yer verip çoğunlukla insanların belli olmayan bir zamanda ve yerde başından geçen, olağan dışı olayları aktaran bir anlatı türü.”

Çetinkaya (2007: 9) ise pek çok tariften yola çıkarak masalı şu şekilde tanımlamıştır:

“Masal; genellikle nesir halinde anlatılan, içlerinde nadiren de olsa manzum kısımlara yer verilen; başında, ortasında ve sonunda kendine özgü kalıplaşmış ifadeler bulunan; kahramanları insan, hayvan ve olağanüstü varlıklar olabilen, içinde olağanüstü olaylara yer veren, kahramanların yaşadıkları olayları “masal dünyası” adı verilen belirsiz bir mekân ve zamanda gerçekleşen; büyükler tarafından küçüklere, kadın ve erkek yetişkinler tarafından yetişkinlere ve çocuklara, genellikle akşamları ve ev ortamında anlatılan; bireyleri eğlendirmek, eğitmek, öğüt vermek, belli olguları ve olayları kavratmak için çoğunlukla sözlü olarak yaratılmış, sözlü olanların bir kısmı yazıya aktarılmış, bir kısmı ise yazılı olarak yaratılmış olan edebî bir türdür.”

Çocuklar, güçlü ve canlı bir hayal dünyasına sahiptir. Masallar ise çocukların hayallerine hitap eden türlerin başında gelir. Şirin’e (2000: 113) göre masal, en çocuksu türdür:

“İnsanoğlunun çocuksu duyarlılığını en güzel şekilde masalarda bulabiliriz. Çocuğun ‘hayaldeki arkadaş’ını uyandıran en etkili tür masaldır. Masal, çocuk ruhunu besleyen, süsleyen, donatan, zenginleştiren, geleceğe hazırlayan gerçeği dolaylı olarak anlatır. Hayal dünyasının can alıcı renklerini, ilginç olaylarını, çocuksu bir anlatımla masallar gerçekleştirir. Masalları sembollerden, hayal atmosferinden ayıkladığımızda hayatın kendisiyle karşılaşırız. Yaşanan gerçekliği bilmece gibi sunan masallar, her yaşta insanın hayata bakışını besleyen sanat kaynaklarıdır.”

Dilidüzgün’e (2006: 32) göre masallar, gerçek dünyanın basitleştirilmiş bir modeli gibidir. Aynı zamanda da çocuğun dünyaya ilişkin bilgileri ve deneyimleri edinmesinde

yardımcı bir araçtır. Bu nedenle bütün masalarda gerçeğin indirgenmiş halini karşıtlıklar içinde buluruz. Çocuk için yaşamın nesnelere, çevresindeki insanlar ve olaylar karşıt değerlerle vardır. İnsanlar ya iyidir, ya kötüdür. Çocuğun değerler sistemindeki bu tek yanlı ve doğal bakış açısı, masalın benzer özellikleriyle örtüşmektedir.

Baymur ve Demiray (1961: 13), çocuk dünyasında masalın yerini şu şekilde ifade eder:

“Güzel bir masalı ilgi ile, heyecanla dinlemeyen hiçbir çocuk tasavvur edilemez. Çocuklar beğendikleri masalları tekrar tekrar dinlemekten usanmazlar ve her anlatışta hemen her noktanın daha öncekine tamamı tamamına uymasını isterler; küçük bir değişikliğe tahammül edemezler. Çünkü bir masalı dinleyen küçük, kendine göre bir hayal dünyası kurar ve daima bu âlemde yaşamayı arzu eder.”

Klâsik masalarda konular genellikle padişah, vezir, şehzade, fakir kız veya delikanlı vb. kahramanlar çevresinde gelişir. Bundan başka masalarda çok kez cüce, gulyabani, dev, peri kızı, cin, ejderha vb. gerçek dışı ve olağanüstü tipler de bulunur. Bazen kimi nitelikleriyle gerçek insana benzeyen kimseler de -örneğin Keloğlan- bir masal kahramanı olarak karşımıza çıkabilir. Geniş bir hayal ürünü olan masalarda yer yer gerçeğe uygun olaylara ve görünümlere de rastlanır (Oğuzkan 2001: 18).

Sarıyüce’ye (1989: 169-173) göre masallardaki tipler aracılığıyla iyilik, kötülük, doğruluk, yiğitlik, mertlik, korkaklık, döneklık, dostluk, düşmanlık, kurnazlık, yardımseverlik gibi temalar çocuklara daha kolay, daha renkli, daha canlı, daha esprili bir anlatış biçimiyle verilebilir. Çocuklar bir yandan deneyimlerle gerçek yaşamı kavramaya çalışırken öbür yandan zengin bir düş dünyasında yaşarlar. Masallar, çocukların renkli ve düş dolu his dünyaları için ana sütü kadar gerekli gereçlerdir.

Çocukların okuyacağı dil ve anlatım biçimi içerikten de önemlidir. Masallar sabırsız, kıpır kıpır, elde avuçta durmaz bir okur kitlesine sesleneceğine göre dil ve anlatımın da aynı kıvraklıkta olması baş koşuldur.

Masallar, çocuğun dilinin gelişmesine katkı sağlar. Masal, çocuğu eğlendirirken eğitir, güzellik duygusunu geliştirir. Boratav (1987: 113), bu konuda şunları söylemektedir:

“Çocuğun ana dilinin, bir işçi elindeki alet gibi, nasıl kullanıldığını ilk öğreten, ona bu dilin hünerlerini; kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk

gösteren, kişiyi kendi dilinde konuşmayanlardan uzaklaştırıcı, onu konuşanlara yakınlaştırıcı duyguyu -ninnilerin, tekerlemelerin, türkülerin yanı başında ama herhalde onlardan daha geniş ölçüde- ilk aşıl原因an masallardır.”

Anonim halk masalları ortak dilin en tipik ve güzel özelliklerini taşırlar. Çocukların hem yazı hem de konuşma dillerinin gelişmesi açısından çok önemlidirler. Özellikle anonim halk masalları dilinin sözlü bir gelenek içinde yer alması, sonradan yazıya geçirilmesi sebebiyle konuşma ve yazı dili arasında bir geçişi de temsil etmektedir. Çocuğun konuşmaya okuma ve yazmadan çok önce başlamış olması sebebiyle, yazma ve okuma ona göre sonradan kazanılan bir beceri olduğundan, çocuk daima kendisi için zor gelen bu iki beceriyi kazanma konusunda zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Masallar çocuğun konuşma ve dinleme becerisinden okuma ve yazma becerisine geçişte dil özelliği olarak da büyük bir kolaylık sağlamaktadır. Bu konuda Boratav (1987: 113) şu değerlendirmeyi yapar:

“Çocuk veya büyük kişi, bu dili ustaca kullanmasını bilenlerin masallarını daha büyük bir tatla dinler. Olayların birbirine bağlanışından, düz anlatmayla konuşmaların, şiirli anlatımın iyi denkleştirilmesinden gelen çeşni, masalcıdan masalcıya başka başkadır.”

Yalçın ve Aytaş'a göre (2003: 94) masalın bir başka özelliği de konuşma Türkçesinin bütün güzel örneklerine, geleneksel masallarımızda olduğu gibi canlı bir biçimde yer vermesidir. Konuşma dilinin bütün özelliklerini içinde taşıyan masalların zengin geçişlerle birbirine bağlı olması da, çocuğun yazma becerisine geçişinde önemli yararlar sağlar.

Nas'a göre (2004: 229-232) masalın çocuk için temel yararları şu şekilde sıralanabilir:

- a. Çocuğun düş gücünü geliştirir.
- b. Çocuğun ana dilinin zenginliklerini, olanaklarını sunar.
- c. Çocuğun sözcük dağarcığını zenginleştirir.
- d. Çocuğun dinleme yeteneğini geliştirir.
- e. İyilik, adalet, hakkaniyet duygularını geliştirir.
- f. Çocuğu yaşama hazırlar, onun duygularını besler.

Masallar, okul öncesi kitaplarla iç içedir. Henüz okuma bilmeyen çocuğa önce kitabı, sonra da okumayı sevdirebilirler. İşte masalların ve resimli kitapların en önemli özelliği, çocuğa kitap dünyasının kapılarını açmalarıdır (Ural 1989: 68).

Masallar, olağanüstü özelliklere sahip olması ve gerçekçi olmadığı gerekçesiyle bazı eğitimci ve anne babalar tarafından olumsuz görülmektedir. Dilidüzgün'e (2006: 33) göre masalın, çocuğu aşırı düş dünyasına sürükleyip çocuğun gerçek dünyaya uyum sağlayamamasına yol açmasından korkmak, masal türünü bütünüyle dışlamayı gerektirmez. Oysa çocuğa verilecek masalın bilinçle seçilmesi, olası sakıncaları ortadan kaldırmak için çıkar bir yol olabilecektir. Özellikle bilinçli anne babalar ve eğitimciler açısından masalların keşfedilecek pek çok yanı vardır.

Tezel (1992: 13), masallarla çocuk edebiyatına yapılabilecek olan hizmeti şu şekilde ifade etmiştir:

“Çocuk eğitiminde ise masalın önemli rolünü kabul etmemek mümkün değildir. Küçük çocukların dikkatini, ilgisini yalnız masallar çektiği için, folklor malzemesi olarak derlenen masallardan, açık bir anlatım, basit ve kısa cümlelerle yazılmış, eğitici ve “kıssalı” hikâyeler yazmak, kötü unsurları atıp çocuk hayalini işletecek iyi unsurlarla güzel masallar hazırlamak, çocuk edebiyatına büyük hizmet olur.”

Masallar, çocukların gelişimi açısından önemli kaynaklardır. Yalçın ve Aytaş'a (2003: 64) göre halk kültürümüzdeki unsurlar çocuk edebiyatı materyali olarak işlenerek kullanılmalıdır. Yapısı ve konuları itibariyle özgün olan masallarımızın bütün dünya tarafından beğeniyle okunması, izlenmesi nitelikli çocuk edebiyatı yazarlarının yetiştirilmesine, çocuk filmlerinin, çizgi filmlerin ve bilgisayar programlarının geliştirilmesine bağlıdır.

1.1.3.1. Çocuklar İçin Seçilen Masalarda Bulunması Gereken Özellikler

Masallar, çocukların erken yaşta tanıştığı edebi ürünlerdir. Çetinkaya'ya (2007: 35) göre ilköğretimin ilk yıllarında masallar, okuma zevkinin oluşumunda eşsiz bir kaynak niteliğindedir. Çocuklar masallardan etkilenmekte, olaylardan ders çıkarmakta, masal kahramanlarını kendilerine örnek almaktadırlar. Bu nedenle kendi gerçekliğini masalarda bulan çocuk için bu türü okumak zor olmamakta, zevkli hale gelmektedir. Burada önemli

olan çocuğun gelişimine uygun olan eserlerle çocuğun kitaba karşı olan ilgi ve sevgisini artırmaktır.

Çocuklara anlatılacak veya onların kendi kendilerine okuyacakları masalları seçerken öğretmenlerin, ana-babaların ve kütüphanecilerin göz önünde bulundurmaları gereken nitelikler şöyle sıralanabilir:

- a. Masalı oluşturan olaylar canlı ve hareketli olmalıdır.
- b. Masalın dili sade, anlatımı akıcı olmalıdır.
- c. Masalda düğüm noktası ustaca işlenmiş olmalı, olaylar beklenmedik biçimde sonuçlanmalıdır.
- d. Tavsiyeler, kahramanların davranışları ve beğenileri çocuklarda iyilik ve güzellik duygusunun gelişmesine yardımcı olmalıdır.
- e. Masalda anlatılanlar zaman zaman çocukları neşelendirmeli, güldürmeli ve eğlendirmelidir.
- f. Masal, konusu ve kahramanları bakımından, çocukları korkutmaktan ve üzmemekten uzak olmalıdır.
- g. Masalda çocukları uyuşukluğa, boş inançlara ve yazgıcılığa (kaderciliğe) yönelten telkinler bulunmamalıdır (Oğuzkan 2001: 26).
- h. Masallar, kişilik gelişimini etkiler. Bu sebeple masalda yer alan olaylar, masal kahramanlarının söz ve davranışları çocuklar üzerinde olumlu etkiler bırakacak nitelikte olmalıdır.
- i. Çocuk masallarının bilgi verici (tarih, sosyal yaşayış), ahlakî ve edebî niteliği güçlü olmalıdır (Ciravoğlu 2000: 37-38).

1.1.4. Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Tarihsel Gelişimi

Dünya genelinde edebiyat tarihlerine bakacak olursak, çocuklar için bir edebiyatın gerekliliği düşüncesi oldukça yenidir. Çocuk Edebiyatıyla ilgili ilk bilinçli çabalar İngiltere, Fransa, Almanya, İskandinav Ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri’nde görülür. Daha çok Robin Hood ve Thom Tumb gibi halk öykülerinden esinlenerek yazılan bu ilk dönem ürünleri anlatım ve resimler bakımından oldukça yalın ve masalımsı ürünlerden oluşmaktadır. Ayrıca Ezop’un fablları da çocuklar için yazılan eserler arasındadır (Polat 2002: 23; Kıbrıs 2006: 4).

Bağımsız bir çocuk edebiyatı düşüncesinin gelişimi konusunda ilk bilinçli girişimler İngiltere’de görülür. İngilizler, bu konuda yalnız ulusal balatlarından, çocuk şarkı ve tekerlemelerinden yararlanmakla yetinmezler. Çocuğun toplum içinde değişen durumuna göre çocuk yayınlarını da sürekli biçimde geliştirmişlerdir (Oğuzkan 1987: 14).

16. yüzyılda çocukların eğitimiyle ilgili yazılar yazılmıştır. Çocuklar için batıda ilk düşünülen eserler eski klasikler olmuştur. Homeros, Ezop gibi klasik edebiyatçıların eserleri çocuklar için yeniden düzenlenmiştir. 15. Yüzyıl sonunda William Caxton Grek klasiklerini hikâyeleştirir. John Locke onu takip eder. Fransız klasik yazarlarından Fénelon, Telemak adlı eserini geleceğin hükümdarlarını eğitmek maksadıyla yazmıştır. La Fontaine, fablları ile çocukları eğitmekten ziyade Fransız dilinde sanatını göstermek istemiştir.

Enginün’e (1998: 392) göre batıda çocuk kitaplarının bir kaynağını halk edebiyatı mahsulleri, diğer bir kaynağını da dinî eserler ve inançlar teşkil eder. Anneler henüz bebek iken söyledikleri ninniler, tekerlemeler, daha sonra da anlattıkları masallar ile çocuklarına sözlü halk kültürünü aktaragelmişlerdir. Bu sözlü malzemenin zamanın teknik gelişmeleri karşısında korunabilmesi ancak yazılı hale geçmesi ve kaynak olarak kullanılmasıyla mümkündür. İşte Fransa’da Charles Perrault (1678), Danimarka’da Andersen (1805-1875), Almanya’da Grimm Kardeşler (Jacob 1785-1863; Wilhelm 1786-1856) topladıkları masallarla bütün dünyada zevkle okunan ve sevilen masalları kaybolmaktan kurtarmışlardır.

18. yüzyıla kadar batıda çocuk, dikkati çekmeyen varlık konumundadır. Dilidüzgün’e (1996: 33) göre bu dönemde çocuktan küçümseme ile söz edilir. Çocuk için olan bir edebiyat yoktur. Çocuklar sadece yetişkinlere yönelik kurulan ninni ve masallardan istifade ederler. Bu zaten o zamanların dünyasında herkes için olan ortak bir kültürdür. Matbaanın icadından sonra dahi bu kültür yerini korur. 18. yüzyılda ilk telif çocuk eserleri ortaya konmaya başlar. “Robinson” ve “Guliver” eserleri bu alanda ilk olma özelliği taşır. Daha sonra Jules Verne çocuklar için önemli yapıtlar yazar. Masalları derleme ve çocuklara uyarlamalar devam eder.

19. yüzyıl ile birlikte çocuk edebiyatı eserlerinde eğlendiricilik özelliği görülmeye başlar. Çocuk edebiyatında bu dönemde çeşitli türlerde eserler verilir. Yalçın ve Aytaş’a (2003: 23) göre ilk gençlik çağında çocukların serüven, araştırma, gezi-gözlem ve bilim kurgu türüne duydukları ilgi göz önünde bulundurularak çocuk romanları yazdığı görülür.

İsveçli Robinson Ailesi, Stevenson'un Hazine Adası, Pinokyo, Alice Harikalar Diyarında ve daha birçok kitap 19. yüzyılda dünyanın birçok ülkesinde basılmış ve çocuklar tarafından okunmuştur. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte çizgi roman, çizgi film ve sinema filmi hâline dönüştürülmüştür.

Türkiye'de çocuk edebiyatının gelişimi, dünyadaki çocuk edebiyatının gelişimine paralel bir gelişim gösterir. Tanzimat Dönemini, Türkiye'de çocuk edebiyatı gelişiminin de başlangıcı sayılmaktadır. Güleç ve Geçgel'e (2005: 34) göre Türkiye'de edebiyat tarihi açısından Tanzimat ile başlayan batılılaşma hareketleri içerisinde çevirinin önemli bir rolü vardır. Çocuk edebiyatında da ilk önce ve daha sonraları da önemini yitirmeden çeviri çalışmaları yapılmıştır. Edebiyatımızda çocuk edebiyatı ile ilgili ilk eserler olarak Nabi'nin "Hayriyye" ve Sümbülzade Vehbi'nin yazdığı "Lütfiyye" mesnevileri akla gelir.

Cumhuriyetin ilanından sonra harf yapılan inkılâbı yeni bir dönemin başlangıcıdır. Bu dönemde kitaplar, kabul edilen Latin harfleri ile yeniden basılmıştır. Yalçın ve Aytaş'a (2003: 25) göre Cumhuriyet Dönemi, bizde çocuk edebiyatının gelişmesinde diğer dönemlerden farklı bir çizgi takip eder. Özellikle bu dönemde çocuk daha çok önemsenir, çocuklara yönelik birçok etkinlik düzenlenerek onların da toplum içinde çok özel ve önemli bir yere sahip oldukları vurgulanır. Reşat Nuri Güntekin, Mahmut Yesari, Peyami Safa, Abdullah Ziya Kozanoğlu, Rakım Çalapala, Kemalettin Tuğcu gibi yazarlar, Cumhuriyet Dönemi çocuk edebiyatı yazarlarımız arasında önde gelen isimlerdir.

Bu yüzyılın ortalarında masal alanında önemli bir gelişme olmuştur. Çocuklarımızın masal dinleme ve okuma ihtiyacını karşılamak amacıyla birçok yazarımız masallarımızı yenileme girişiminde bulunmuşlardır. Bu yazarlar arasında Ziya Gökalp, Naki Tezel, Tahir Alangu, Eflatun Cem Güney, Nazım Hikmet, Cahit Uçuk, Oğuz Tansel, Hasan Lâtif Sarıyüce, Mehmet Başaran, Tarık Dursun K., Mustafa Ruhi Şirin, klasik masalın yenilenmesi çalışmalarına öncülük etmişlerdir (Şirin 2000: 87).

1940 yılına kadar çocuk edebiyatı alanında verilen eserlerin yeterli olmadığı görülür. Yalçın ve Aytaş'a (2003: 26) göre 1943 yılında Çocuk Esirgeme Kurumu, çoğu çeviri 100'e yakın kitabı bastırarak dağıtır. 1950'li yıllarda çeşitli çocuk etkinliklerinin düzenlenmeye başlandığı, bu etkinlikler çerçevesinde, kitap haftaları ve kitap sergilerine yer verildiği görülmektedir. 1960 yılında Türk Dil Kurumu ve Kültür Bakanlığı çeşitli yarışmalar düzenler. Bu yıllarda çocuk edebiyatına yönelik eserlerde artış görülmekle

birlikte, bu eserlerde dil, anlatım ve pedagojik düzey bakımından istenilen başarının elde edildiğini söylemek mümkün değildir.

Şirin (2000: 96) 1970’li yıllardaki çocuk edebiyatının gelişimini şu cümlelerle ifade eder:

“Yoğun olarak 1970-80 arası, çocuk edebiyatımızın ideolojilerin kısılcacında tahterevalli oynadığı yıllardır. Bu dönemde yetiştirilmek istenen çocuk tipi, çocuk edebiyatı türleri ile gündeme gelmiştir. Çocuk edebiyatının araç olarak kullanıldığı bu yaklaşım sonucu yazılan kitaplar, çocuk edebiyatı tarihi bakımından edebiyat dışı yayınlar arasında yer alırlar.”

1980’li yıllardan günümüze doğru gelindikçe çocuk edebiyatı ürünlerinde ve bu saha ile uğraşan sanatçı sayısında önemli bir artış görülür. Çocuk edebiyatı eserlerinde gerek nitelik, gerekse nicelik bakımından bir gelişme söz konusudur. Yılar ve Turan’a (2007: 244) göre özellikle baskı ve resimleme tekniğindeki gelişmeler, çocuk edebiyatı ürünlerine de yansır ve yayınevleri artık daha güzel, daha sağlam ve daha estetik eserler basarlar. Bu dönemden sonra çocuk edebiyatı ile uğraşan sanatçılar, derleme türü eserlerin yerine kendi ürettikleri ve çocuk edebiyatındaki gelişmeleri de göz önüne alan orijinal eserleri yayımlamaya başlarlar. Bir taraftan da bu eserleri resimleme çalışmaları bir uzmanlık sahası olma yoluna girer ve sadece bu saha ile uğraşan sanatçılar yetişir. Günümüze geldiğinde ise yazarların eserlerini çocuklar için yazmayı benimsediğini ve çocuk okurlar için şiir, hikâye, roman ve bilimsel kitaplar yazdıklarını görürüz.

Şirin’e (2000: 96) göre çocuk edebiyatımız, tarihi birikimin sonucu olarak öncelikle okuru çocuklar olan bir edebiyat olma yoluna girmiştir. Çocuk edebiyatımızda yazar ve çizerler açısından yenilikçilerin gündeme gelmesi 1970 sonrası dönemde mümkün olabilmıştır. Çocuk edebiyatımız bu yıllarda çocuklar için edebiyat yapılması düşüncesine yaklaşmıştır. 1980’li yıllarda edebiyat ve yayın alanındaki bu yöneliş, günümüzde yenilikçilerin öncülüğünde sürdürülmektedir. Yazılı çocuk edebiyatı türlerinde çok az sayıda nitelikli örneğe ulaştığımız 150 yıllık dönem, çocuk edebiyatı kültürü ile tanışma evresi olarak yorumlanabilir.

1.2. Mevlâna İdris Zengin’in Hayatı ve Edebî Kişiliği

1966 yılında Kahramanmaraş’ın Andırın ilçesinde doğan Mevlâna İdris Zengin, esnaf baba Mustafa Bey ile Şerife Hanım’ın oğludur. Dokuz çocuğa sahip olan Zengin

ailesinin üçüncü çocukları olarak dünyaya gelen Mevlâna İdris; ilkokulu Andırın'da, ortaokul ve lise eğitimini ise Kahramanmaraş'ta tamamlar.

Mutlu bir çocukluk geçirdiğini ifade eden yazar, o yılları şu cümlelerle anlatmaktadır:

“Altı bin nüfuslu küçük bir ilçede mutlu denilebilecek bir çocukluk geçirdim. Şimdi hayatta olmayan ağabeyim ilçeye gelen bütün kitaplardan ve dergilerden alırdı, onunla birlikte ben de okurdum. Çizgi roman, hikâye, masal kitapları... Bir de dükkânımıza çok müşteri gelirdi ve özel sohbet için gelen misafirler olurdu. Her şey konuşulurdu. Babam onlarla sohbet etmeyi ve çay içmeyi çok severdi. Bazen bu sohbetler evdeki akşam yemeğine ve hatta sabahlara kadar süren zamanlara sarkardı. Ben, onların küçük hizmetlerini yapar ve şakalarını, siyasî konuşmalarını, hatıralarını dinlerdim.”

On bir yaşında okumak amacıyla evden ayrılarak Kahramanmaraş'a giden Mevlâna İdris, ilk gençlik yıllarını burada geçirir. Maraş'ta geçen yedi yılın ardından İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni kazanır ve 1989 yılında bu okuldan mezun olur. Avukatlık stajını müteakip ruhsatını alırsa da mesleğini icra etmez. Muhtelif gazete ve dergilerde yazılar kaleme alır.

Yazarlık ve şairlik dışında çok yönlü ve entelektüel bir kişiliğe sahip olan yazar, aynı zamanda “Eski Deliklerden Yeni Bakışlar” sloganıyla Fatih At Pazarı Meydanı'nda cafe / restoran olarak hizmet veren, içerisinde mini kütüphanesi bulunan ve “Eski Kafa” ismini taşıyan otantik bir mekân işletmektedir.

Halen İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde basın danışmanı olarak görev yapmakta olan yazar; iç mimar Aysel Berk ile evlidir ve Emir Behram, Nedim Ali, Kaptan Mâlik isimlerinde üç erkek çocuk babasıdır.

Çocuklar için yazmaya şiirle başlayan Mevlâna İdris Zengin, zamanla “modern masal” olarak tanımlanan masallar ve öyküler kaleme alır. Bunların bir kısmı 1980'li yılların sonunda radyo ve televizyonda yayınlanır. Bazı masalları amatör tiyatrolarda oyuna çevrilen Mevlâna İdris, çocuklar için duvar yazıları, takma isimle mizah yazıları ve denemeler yazar.

İkinci yazıları, Diriliş, Dergâh, Albatros, Düşler, Geniş Zamanlar ve Gerçek Hayat dergilerinde çalışmaları yayımlanan Mevlâna İdris Zengin; Kuş Renkli Çocukluğum adlı

şiiir kitabı ile 1987'de Gökyüzü Yayınları Çocuk Edebiyatı ödülünü, Korku Dükkânı isimli kitabı ile 1998'de Türkiye Yazarlar Birliği Çocuk Edebiyatı ödülünü almıştır. Ayrıca 2007 yılında Kosova / Prizren'de Türkçem Dergisi'nin Türkçeye katkıda bulunanlara verdiği uluslararası bir ödüle de layık görülmüştür.

İyi Geceler Bayım isimli şiir kitabı 2006 yılında Farsçaya çevrilerek İran'da basılmış, *Dondurmalı Matematik* isimli şiir kitabı ise Arapçaya çevrilmiştir. Yazarın Tuhaf Adamlar serisinden çıkan on masal kitabı Almanca, İngilizce, Lehçe, İtalyanca, Farsça, İspanyolca, Arapça, Rusça ve Fransızca'ya; diğer bazı çocuk kitapları ise Almanca, Farsça, Urduca ve Flemenkçeye çevrilmiştir.

Çocuk kitapları yazarlığı yanında, çocuk kitapları editörlüğü de yapan ve bazı çocuk dergilerinin edisyonunda bulunan Mevlâna İdris Zengin, bir dönem Millî Eğitim Bakanlığı Çocuk ve Gençlik Yayınları Danışma Kurulu'nda bulunmuştur. İstanbul Çocuk Meclisi'nin Genel Sekreterlik görevinde bulunan ve Mustafa Ruhi Şirin'in başkanı olduğu Çocuk Vakfı faaliyetleri kapsamında çeşitli kurul ve komisyonlarda görev alan yazar, okullarda çocuk okurları ile çeşitli buluşmalara katılmaktadır.

Mevlâna İdris Zengin'in eserleri şunlardır:

Masal

Çinçinli Masal Sokağı

Kirpiler Şapka Giymez

Ütüsüz Ayakkabılar

Para Dağıtan Adam

Masal Alan Adam

Profesör Haşır Huşur

Düşünen Adam

Saçları Dökülen Adam

Kuş Adam

Dokuz Düğmeli Adam

Tersine Adam

Televizyonları Bozulan Şehir

Yağmurlu Şehirdeki Adam

Dünyanın En Uğurböceği

Vejetaryen Aslan

Kuyruğu Dumanlı Kedi

Filozof Köpek

Uçan Eşek

Kardan Tavşan

Kuşkucu Horoz

Romantik Tilki

Piha Nesü Müv

Gazoz Çeşmesi

Şiir

Kuş Renkli Çocukluğum

Dondurmalı Matematik

İyi Geceler Bayım

Deneme

Vay Canına

Behram'ın Defteri

Hikâye

Sufi ile Pufi

Duvar Yazısı

Hayal Dükkânı

Korku Dükkânı

Sinir Dükkânı

İyilik Dükkânı

Tehlikeli Bir Kipat

1.3. Problem Durumu

Günümüz çocuk edebiyatı yazarlarından Mevlâna İdris Zengin'in masal kitaplarının çocuk edebiyatının içerik ve biçimsel ölçütlerini hangi boyutlarıyla karşıladığı çalışmanın problem durumunu oluşturmaktadır. Çalışmada buna uygun olarak yanıt aranacak alt problemler şunlardır:

- 1- Mevlâna İdris Zengin'in edebî kişiliği, dil ve üslubu nasıldır?
- 2- Mevlâna İdris Zengin'in masal kitaplarının konu ve iletileri nelerdir?
- 3- Mevlâna İdris Zengin'in masal kitapları, içerik ve biçimsel özellikler bakımından nasıldır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Masallar, çocuk edebiyatının en ilgi çekici ürünlerindedir ve çocukların eğitilmesi konusunda büyük öneme sahiptir. Anlatıma dayalı ve kendine has bir mantığı olan masallar, hemen bütün milletlerde çocuk edebiyatının ilk ve en önemli kaynağı olarak kabul edilmektedir. Çocukların dil gelişimine katkı sağlayan masallar, onları eğlendirirken eğitir, güzellik duygusunu geliştirir. Çocukların kitap okuma sevgisi ve alışkanlığı kazanmasına yardımcı olur. Masallar ile birlikte çocuklar, yeni ufuklara yelken açarlar.

Çocuk edebiyatı eseri, konusu, teması, plânı, kahramanları, dil ve anlatımı ile bir bütünlük oluşturur. İçerik ve biçim özelliklerinin birbirini tamamlaması ile nitelikli eserden söz edilebilir. Çocukların hayal dünyalarının zenginleşmesi, eleştirel bakış açısı kazanmaları, yeni ve farklı yaşam deneyimleri kazanmaları nitelikli kitaplarla karşılaşmaları ile mümkün olabilir. Bu bağlamda çocuk edebiyatı alanındaki kitapların uygun ölçütler kullanılarak kapsamlı bir değerlendirmeye ihtiyacı vardır.

Bu çalışmada çocuklar için eserler veren Mevlâna İdris Zengin'in masal türündeki kitapları incelenmiş ve çocuk edebiyatına hangi açılardan katkıları olduğu araştırılmıştır. Çocuk edebiyatı sahasında bu eserlerden hangi bakımlardan yararlanılabileceği üzerine tespitlerde bulunulmuş ve eserlerin çocuk edebiyatı esasları açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışma, bu eserlerin çocuklara sağlayacağı kazanımların ortaya konması bakımından önem arz etmektedir.

Çocukların nitelikli kitaplarla tanışması için eğitimcilerin, anne ve babaların nitelikli kitaplardan haberdar olmaları gerekmektedir. Çocuk kitapları yazarlarından biri olan Mevlâna İdris Zengin'in kitaplarının incelenmesi, yazarın ve eserlerinin daha geniş bir kitle tarafından tanınmasına da yardımcı olacaktır.

1.5. Varsayımlar

“Mevlâna İdris Zengin'in Masal Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Ögeleri Açısından İncelenmesi” adlı bu tezde şu varsayımlar göz önüne alınmıştır:

1- Çalışmaya alınan yaş aralıklarına göre çocukların gelişim dönemi özelliklerinin, o dönemin genel profilini temsil ettiği varsayılmıştır.

2- Çocuk kitaplarının nitelikli sayılabilmesi için, belirtilen çocuk edebiyatı iç ve dış yapı ölçütleri yeterli kabul edilmiştir.

3- Örnekleme oluşturan 23 masal kitabının evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

1- Mevlâna İdris Zengin'in eserleri genel itibariyle 6-12 yaş grubuna hitap etmektedir. Yazarın eserleri hakkında yapılan değerlendirmeler, 6-12 yaş grubunun gelişim özellikleri dikkate alınarak yapılmıştır.

2- Çalışma, Mevlâna İdris Zengin'in yayımlanmış 34 kitabı içerisinde yer alan 23 adet masal kitabı ile sınırlandırılmıştır.

BÖLÜM II

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

2.1. Araştırma Modeli

Mevlâna İdris Zengin'in masal kitaplarının içerik ve biçimsel özelliklerinin çocuk edebiyatı ölçütlerine uygunluğu ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. "Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır." (Karasar, 2008: 77). Bu modelde, araştırma konusu genişlemesine incelenir (Ural ve Kılıç, 2006: 19). Bu yönetime bağlı kalarak ele alınan masal kitapları dil, basım / biçim ve içerik çözümlenmeleri yapılarak incelenmiştir.

2.2. Araştırmanın Kapsamı

Mevlâna İdris Zengin'in çocuklar için yazmış olduğu 34 kitap ve çocuk ile ilgili görüşlerinin bulunduğu makaleler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise, Mevlâna İdris Zengin'in farklı yayınevleri tarafından yayımlanan 23 masal kitabı oluşturmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması

Çalışmada veri kaynağı olarak belgesel tarama kullanılmıştır. Çalışmanın esasını teşkil eden 23 çocuk kitabı yayınevlerinden temin edilmiştir. Çocuk edebiyatı ve çocuk gelişimi kaynakları için kütüphanelerden ve internet sitelerinden yararlanılmıştır.

Çalışmada, Mevlâna İdris Zengin'in hayatı araştırılmış, yazmış olduğu diğer eserler ile birlikte düşünce yapısı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Çalışmada, Mevlâna İdris Zengin'in 23 adet masal kitabının içerisinde yer alan 42 adet masal, 6-12 yaş grubu esas alınarak biçimsel ve içerik özellikleri yönüyle incelenmiştir. İnceleme, eserlerin çocuklara eğitsel ve sosyolojik yönden verdiği mesajlar ile çocuk edebiyatına uygunluğu esas alınarak yapılmıştır.

Kitap incelemeleri için 6-12 yaş dönemi çocuklarının gelişim dönemi özelliklerine, çocuk gelişimi ve psikolojisi alanındaki kaynaklar taranarak ulaşılmıştır. Yazarın çeşitli gazete ve dergilerde yazdıkları, hakkında yazılanlar ve çeşitli televizyon programlarında verdiği röportajlar incelemeye dâhil edilmiştir.

Ayrıca yazar ile çocuk yazını hakkındaki düşüncelerini öğrenmek ve incelenen kitapları ile ilgili görüşlerini almak amacıyla röportaj yapılmış ve bu röportaj çalışmanın sonunda sunulmuştur.

Eserler tablo 1’de gösterilen ölçütler doğrultusunda incelenmiş ve birtakım genellemelere ulaşılmıştır. Araştırmanın başında verilen çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikler yanında Sever’in (2007: 41-56) “Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır?” adlı bildiri metni, ölçütlerin belirlenmesinde esas alınmıştır.

Tablo 1: Eser İnceleme Ölçütleri

<i>Bîçimsel Özellikler</i>	<i>İçerik Özellikleri</i>
Boyut	Konu
Kâğıt	Olay Örgüsü
Kapak	Karakter
Cilt	Dil ve Anlatım
Sayfa Düzeni	İletiler
Harfler	
Resimler	

2.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Bu araştırmanın veri analizinde doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi yöntemi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 187). Çalışmanın veri

analizi sürecinde, öncelikle araştırmanın kaynaklarını oluşturan Mevlâna İdris Zengin'in 23 masal kitabında yer alan 42 masal, çocuk gelişimi ve çocuk edebiyatı kaynakları, yazarın çeşitli gazete ve dergilerde yazdıkları, hakkında yazılanlar ve çeşitli televizyon programlarında verdiği röportajlar baştan sona taranmıştır.

Taranan kaynaklar doğrultusunda konulara göre çözümlemelere gidilmiştir. Mevlâna İdris Zengin'e ait 23 kitaptaki 42 masal, çocuk edebiyatı ölçütlerine göre incelenmiş ve yorumlanarak genellemelere ulaşılmıştır. Mevlâna İdris Zengin ve eserlerinin çocuk edebiyatımızdaki yeri üzerine görüşler sunulmuş ve çalışmanın sonunda bazı önerilere yer verilmiştir.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM

3.1. Mevlâna İdris Zengin'in Masallarının İncelenmesi

Çalışmamızda Mevlâna İdris Zengin'in masal kitapları, çocuk edebiyatının temel öğeleri olarak belirlenen biçimsel olarak “büyüklük, kâğıt, kapak, cilt, sayfa düzeni, harfler ve resimler”; içerikle ilgili olarak ise “konu, karakterler, dil, anlatım ve iletiler” açısından inceleme konusu yapılacaktır. Eserlerin çocuk edebiyatı içerisindeki yeri ortaya konulmaya çalışılacaktır.

3.1.1. Tuhaf Adamlar Serisi

Tuhaf Adamlar Serisi on kitaptan oluşmaktadır. Sıra dışı ve esrarengiz özelliklere sahip birbirinden renkli on karakter bu serinin kahramanlarıdır.

Seride yer alan eserler şunlardır:

- 1- Para Dağıtan Adam / 34 Sayfa / Kipat Yayıncılık
- 2- Masal Alan Adam / 20 Sayfa / Kipat Yayıncılık
- 3- Profesör Haşır Huşur / 40 Sayfa / Kipat Yayıncılık
- 4- Düşünen Adam / 16 Sayfa / Kipat Yayıncılık
- 5- Saçları Dökülen Adam / 20 Sayfa / Kipat Yayıncılık
- 6- Kuş Adam / 24 Sayfa / Kipat Yayıncılık
- 7- Dokuz Düğmeli Adam / 28 Sayfa / Kipat Yayıncılık
- 8- Tersine Adam / 24 Sayfa / Kipat Yayıncılık
- 9- Televizyonları Bozulan Şehir / 20 Sayfa / Kipat Yayıncılık
- 10- Yağmurlu Şehirdeki Adam / 18 Sayfa / Kipat Yayıncılık

Serideki her kitabın ilk sayfasında o kitaptaki kahramanın ağzından “*Tuhaf olan ben değilim. Tuhaf olan sıradan biri olmak ve öylece kalmaktır. Kalk, kalbine bak, kötülöklere seyirci kalma. Canlan biraz. İz bırak ve gezegeni salla!!!*” mesajının yer alması anlamlıdır.

Okurlar, eserin hemen başında kendilerini neler beklediği ve esere nasıl bir bakış açısıyla yaklaşılması gerektiği konusunda uyarılmaktadır.

Biçimsel Özellikler: Seriyi oluşturan kitaplarda biçimsel açıdan ortak olan birtakım özellikleri burada ifade etmek yerinde olacaktır.

Kitaplar, çocuğun kitaplık oluşturabilmesi için uygun, alışılmışın dışında ve ortak boyutsal özellikler (21,3 x 22,7 cm.) göstermektedir. Hacim ve ağırlık bakımından rahatlıkla taşınabilecek yapıdadırlar. Kullanılan kâğıtlar mat kuşe özelliğe sahip olup çocuk tarafından uzun süre kullanılmasına olanak sağlayacak biçimde kaliteli ve dayanıklıdır. Işığı parlak kuşeye göre daha az yansıtan mat kuşe, gözün yorulmasına sebep olmamaktadır. Bunun yanında resimlerin renklerini canlı olarak vermesi nedeniyle sayfalar, görsel açıdan göze hoş gelmektedir. Sayfalardaki yazılar rahatça okunabilmektedir.

Kapaklarda kitabın adı, konuyu özetleyici ya da tanıtıcı resim, yazar ve resimleyen adı, yayınevi ve kitabın ait olduğu serinin adı yer almaktadır. Kapaklar parlak kuşeden oluşmakta olup dikkat çekici özellikler göstermektedir. Renklerin canlılığı, uyumu ve serinin kitapları arasındaki ahenk, kitapların çekiciliğini artırmaktadır. Kapaklar, karakterleri ifade eden kitap isimleri ile onların özellikleri doğrultusunda resmedilen kapak resimleri arasında anlam bütünlüğü sağlama konusunda başarılıdır. Ayrıca kapak resimlerinin sanatsal özellikler taşıdığı söylenebilir.

Kitaplar ciltleme konusunda yetersiz bulunmuştur. Tek tel ile tutturulan yapraklar, kolayca yuvasından çıkarak kitabın dağılmasına sebep olabilmektedir. Çabuk dağılan ve yıpranan kitaplar, çocukların kitaba karşı ilgisini azaltacağı gibi, onların düzenli bir kitaplık kurma alışkanlığı kazanmalarını da engelleyebilir (Oğuzkan 2001: 366).

Seriyi oluşturan eserlerde bazı sayfalara en çok 5-6 cümleden oluşan bir veya iki paragraf yerleştirilmiş olduğu halde, bazı sayfalarda ise cümle ve paragraflarda yığılma olduğu ve dengeli dağılma olmadığı görülür. Bu durum, biçimsel açıdan bir karmaşa ve çocuk açısından okuma güçlüğü oluşturur.

Kitaplarda kullanılan harfler, eserlerin seslendiği yaş grubunun rahatça okuyabileceği boyutlarda (14 punto) ve gözü yormayacak özelliktedir. Kitaplarda sayfa numaralarının olmayışı ve paragrafların paragraf başı olmaksızın yerleştirilmesi, kasıtlı bir düşüncenin ürünü olmakla birlikte, sayfa belirsizliğine ve başı sonu belli olmayan, gereğinden fazla

uzun bir paragraf düzenine yol açmakta; aynı zamanda ölçütler açısından da uygunluk göstermemektedir.

Resimler: Seriyi oluşturan eserlerde resimler, metinle uyumlu ve metnin anlamını tamamlayıcı ve açıklayıcı niteliktedir. Resimler, eserlerin hitap ettiği yaş grubunun (9-12) gelişim özelliklerine ve algı düzeyine uygundur.

Eserlerde olayları farklı boyutlarıyla gösteren, anlam derinliğini artıran ve olaylara açıklık getirerek onları destekleyen resimler yer almaktadır. Renkleri canlı ve baskıları kalitelidir. Sayfalarda uygun yerlere yerleştirilmişlerdir. Özgün çizgilere sahip olan resimler, sanatsal ve estetik açıdan değere sahiptirler.

Serideki eserlerin resimleri, biri hariç, sanatçı Birsu Çeltek tarafından çizilmiştir. Yağmurlu Şehirdeki Adam adlı eserin resimleri ise Gökhan Numanoğlu tarafından çizilmiştir. Alanında tanınmış usta çizerler tarafından meydana getirilen resimler, masal metinleriyle çocuklar arasındaki iletişim kurma konusunda önemli işleve sahiptir. Çocukların algılarını geliştirici özellikler taşıyan bu resimler çocuklarda resim yapma isteği uyandıracak gibi, onların hayal dünyaların zenginleşmesine de katkı sağlayacaktır.

3.1.1.1. Para Dağıtan Adam

Konu: Masalda paranın geçerliliğini yitirdiği bir dünyada yaşam konu edilmiştir. Masal kahramanı siyah kaşkollü adam, herkese ihtiyacından fazla para dağıtır. Parayla alınabilecek herhangi bir şey kalmadığında ise para, hükümsüzdür.

Eserde kişi - toplum çatışmasının yaşandığı görülür. Siyah kaşkollü adam, insanların ne için mücadele verdiğini anlamlandırmaya çalışır. Masalın konusu, okuyucu kitlesi olarak henüz madde çağında olan çocukta merak duygusu uyandırabilecek niteliktedir.

Olay Örgüsü: Çok büyük bir şehrin meydanında yıllardır boş duran iki katlı eve siyah kaşkollü bir adam taşınır. Şehirde günler olağan şekilde geçmektedir ve her şey normal işleyişiyle devam eder. Siyah kaşkollü adam aylarca evinden hiç çıkmadan şehrin meydanındaki kalabalığı, bu insanların günlük koşuşturmalarını gözlerini kırpmadan izler.

Zamanlar geçer. Siyah kaşkollü adam bir gün evinin dış kapısının önüne bir sandalye koyar ve gelip geçen insanları daha yakından izlemeye başlar. Kimse siyah kaşkollü

adamın farkında değildir. Çünkü herkes telaşlıdır, hızlı olmak ve geç kalmamak zorundadır.

Aylardır konuşmadan sadece insanları izleyen siyah kaşkollü adam, bir sabah sandalyesine oturmuş, önünden hızla geçmekte olan onlarca kişiyi birer birer durdurarak nereye gittiklerini, neden acele ettiklerini sorar. İnsanlar, sabahın erken saatinde, bir sandalyede oturan ve hiç tanımadıkları birisi tarafından durdurularak böyle sorular ile karşılaşmaları nedeniyle şaşkındırlar.

Siyah kaşkollü adam, çeşitli ihtiyaçları için para kazanmaları gerektiğini ve işe gittiklerini söyleyen insanlara cebinden tomarlarla para çıkararak ihtiyaçlarından çok daha fazlasını verir ve artık çalışmalarının gerekli olmadığını söyler. İnsanlar için çalışmanın bir anlamı ve gerekliliği kalmamıştır.

“... Yirmi ikinci adamlar, on üçüncü ve on sekizinci kadınlar da o gün evlerine döndüler. Çünkü siyah kaşkollü adamın verdiği paralar öylesine çoktu ki... Eve dönüp sırtüstü veya yan üstü yatmamak için hiçbir sebep yoktu.” (s. 13).

Evinin önünde uzun kuyruklar oluşan siyah kaşkollü adam, insanlara küçük sorular sorar ve aldığı cevaplardan sonra sandalyesinden ayağa kalkarak onlara yıllarca yetecek kadar yüksek miktarlarda paralar verir. Şehirde siyah kaşkollü adamın para dağıttığını duymayan kimse kalmadığında, adamı görmek ve dağıttı parayı almak için kuyruğa girmeyen kimse de kalmamıştır.

Zamanlar geçer. Artık kimse çalışmıyordur. Çünkü siyah kaşkollü adam herkese çok para vermiştir. Olayın boyutları büyür. Başka şehirlerden, başka ülkelerden insanlar gelir ve siyah kaşkollü adam çok doğal, sıradan bir iş yapıyormuş gibi hepsine para dağıtır. Siyah kaşkollü adamdan para alan insanlar, bir daha çalışmalarına asla gerek kalmadığını düşünürler ve gerçekten de artık çalışmazlar.

“Öyle bir an geldi ki, herhangi bir işte çalışan, herhangi bir insana rastlamak imkânsız hale geldi. Çalışmanın bir mantığı kalmamıştı. Herkeste çok para vardı ve geriye yapacak tek şey kalıyordu: Parayı harcamak... Zaten insanlar da öyle yapıyordu. Sabah akşam para harcıyorlar, para harcamadıkları zamanları ise, nasıl para harcayacaklarını düşünerek geçiriyorlardı.” (s. 19).

Bir zamanlar korkunç şekilde kalabalık ve telaşlı olan meydan artık neredeyse bomboştur. Her şey büyük bir sükûnet içindedir. Herkes sabahtan akşama kadar uyumakta ve dünya belirsizliklere doğru yol almaktadır. Büyük bir amaçsızlık ve anlamsızlık herkesin kanını dondurmuş, bütün dünyayı kuşatmıştır.

Kimsenin çöpleri toplamadığı şehirlerde her yer berbattır ve paranın satın alabileceği herhangi bir şey kalmamıştır. Para belki de artık en değersiz nesne haline geldiği halde insanlar, yüzyılların verdiği alışkanlıkla üzerlerinde para taşımaktadırlar. Devletler dağılmış, şehirlerde kimse kalmamıştır. Dağlarda ve köylerde başlayan yeni hayat ise ilginçtir. İnsanlar avlanarak, meyve toplayarak ve balık tutarak yaşamaya çalışmaktadırlar. Her şey dünyanın ilk zamanlarında olduğu gibidir.

Siyah kaşkollü adam kapısının önünden sandalyesini kaldırıp yeniden evine çekildiğinde artık şehirde kimse kalmamıştır. Şehir sessizliğe bürünmüştür. Ve bir gece siyah kaşkollü adam yatağında şehrin sessizliğini dinlerken bir ayak sesi duyar, şaşkındır. Haftalardır sessizliğini koruyan şehrin meydanından bir adam geçmektedir. Hemen kapıya koşup adamın arkasından seslense de adam dönüp bakmaz. Koşarak ona yetişir ve niçin bakmadığını sorar. Adam cevap vermez ve anlamsız gözlerle bakar. Siyah kaşkollü adam bu adamın sağır olduğunu anladığında duruma fazla şaşırmaz. Adamın olup bitenlerden pek haberi yoktur. Uzun zamandan beri evinde oturduğu için şehirdeki ve dünyadaki değişimi kısmen hissetmekle birlikte tam olarak her şeyi anlamamıştır.

Siyah kaşkollü adam, sağır adama bir şeyler anlatmaya çalışsa da o, boş gözlerle bakmaya devam eder. Siyah kaşkollü adam ona bir tomar para verir. Sağır adam, uzun uzun paralara baktıktan sonra onları yırtmaya başlar. Paraları yırttıkça kulakları yavaş yavaş duymaya başlar. Siyah kaşkollü adam para verir, sağır adam onları yırtar ve hayat bir süre bu şekilde devam eder.

Siyah kaşkollü adamda para kalmadığı zaman, sağır adamın kulakları da tamamen açılmıştır. İnsanların nereye gittiklerini ve devlete ne olduğunu sorar. Siyah kaşkollü adam önce cevap vermez; fakat sonra *“Kimse senin kadar cesur değildi. Paraları yırtmak kimsenin aklına gelmedi. Herkes paraların üzerine titredi ve görüyorsun artık kimse yok. Kaybettiler (s. 32).”* cevabını verir ve şehirdeki tek adamı meydanda bırakarak evine doğru yürümeye başlar. Tam evine girecekken dönüp arkaya baktığında şehirdeki tek adamın etrafında nereden geldiği belli olmayan on binlerce, yüz binlerce insanın toplandığını ve herkesin büyük bir öfke içinde ellerindeki paraları yırttığını görür. Siyah kaşkollü adam

evine girer, perdelerini kapatır ve ocağa bir kahve koyar. İki katlı evinin beyaz perdeleri bir daha hiç açılmaz.

Karakter:

Siyah Kaşkollü Adam: Çok parası olan, insanları izlemeyi seven, onların meydanda oluşturduğu kalabalığı, hızlı hızlı nereye gittiklerini ve neden acele ettiklerini merak edip anlamaya çalışan, gizemli ve sıra dışı bir adamdır.

Büyük şehrin meydanındaki evinin önünde sandalyede oturur, gelip geçen insanlara sorular sorar ve ihtiyaçlarından fazla miktarda paralar dağıtır.

Sağır Adam: Uzun zamandan beri evinde oturduğu için şehirdeki değişimi tam olarak anlayamayan işitme engelli adamdır. Siyah kaşkollü adamın sebepsiz verdiği paraları yırtma cesareti gösteren tek kişidir. Paraların tümünü yırttığı zaman kulakları da tamamen açılmıştır.

Masalın kahramanı olayı sürükleyen, düşünce ve davranışları yönüyle ele alınan siyah kaşkollü adam; yan kişisi ise olayla dolaylı ilgisi olan ve olayın çözümünde rolü bulunan sağır adamdır.

Siyah kaşkollü adam, davranış ve eylemleri ile geliştirilmekle beraber, durağan (değişmeyen) karakter özelliğiyle dikkati çeker. Masalda kahraman ile ilgili olarak çocuğun özdeşim kurabileceği, öykünebileceği herhangi bir özellikten söz edilemez. Dağıttığı paralar ile insanları sınavan durumunda olan, onlara paranın hükümsüz ve çalışmanın gereksiz olduğu anlamsız yeni bir hayat sunan siyah kaşkollü adamın, günlük hayatta karşılaşılabilecek türden bir karakter olmadığı ve hayalî bir kahraman olduğu çocuk okurlar tarafından sezilecektir.

Sağır adamın ise paraya gereğinden fazla önem vermeyişi ve sebepsiz / karşılıksız verilen paraya itibar etmeyişi çocuklar tarafından örnek alınabilir.

Dil ve Anlatım: Eserde Türkçenin anlatım gücü ve olanakları çocuğun doğasına uygun kurgularla sezdirilmeye çalışılmıştır. Yazar içten bir anlatımla, günlük hayatta konuşma dilinde kullanılan sözcüklerle okurlarına seslenmiş; İstanbul Türkçesinin özelliklerini ifadelerinde yansıtmıştır.

Eserin anlatımı akıcı ve açıktır. Anlatım 3. tekil kişi (o) ile yapılmıştır. Genel olarak görülen geçmiş zaman kipi kullanılan metinde, bazı bölümlerde şimdiki zamanın hikâyesi ve duyulan geçmiş zamanın hikâyesi şeklinde birleşik zamanlı fiiller kullanılmıştır.

Eserde paragraf başlarında boşluk bırakılmamıştır. Paragraf uzunlukları genelde 6-7 cümleyi geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir. Cümlelerin sözcük sayılarının ise, çocuk kitaplarında ortalama beş veya altı sözcükten oluşan cümlelere öncelik verilmesi gereği (Oğuzkan 2001: 370) düşünülürse, fazla olduğu söylenebilir. Eserde basit cümle yapısının yanında fiilimsilere, dolayısıyla birleşik cümle yapısına ve sıralı / bağlı cümle yapılarına da oldukça yer verilmiştir. Bu tarz cümleler çocuklar için okuma güçlüğü oluşturur:

“Siyah kaşkollü adam ilk defa konuşmuştu ve hızla gitmekte olan adam ise, sabahın bu saatinde, bir sandalyede oturan ve hiç tanımadığı birisi tarafından durdurularak böyle bir soruyla karşılaşmış olduğu için biraz şaşırmış, biraz da canı sıkılmıştı.” (s.10).

Masalda anlatım bazı bölümlerde “tuz buz olmak, şok olmak, üzerine titremek” gibi deyimlerle; bazen “hızlı hızlı, tek tek, dalgın dalgın” gibi ikilemelerle; bazen çok sayıda yer alan devrik cümle yapıları ile canlı ve güçlü kılınmıştır. Zaman zaman anlamı pekiştirmek amacıyla eksilteli (kesik) cümleler kullanılmıştır:

“Herkes çok ve fazla...” (s.13).

“Beklediklerinden daha fazla para...” (s.13).

“Bomboş.” (s.24).

“Şehre ve sessizliğe.” (s.26).

“Tek başına... Tek.” (s.26).

“Sürekli hareket eden, kımıldayan dev bir canlı gibiydi meydan... (s.6)” cümlesinde benzetme; “Gözlerini kırpmadan beyaz perdelerin arasından aylarca kalabalık meydanı izledi (s.6).” cümlesinde mübalağa (abartma) sanatı kullanılmıştır. Hayatın olağan akışını anlatmak için kullanılan “... Arabalar çalışırken egzozlarından duman çıkıyor, musluklar açıldığı zaman su akıyordu (s.4).” ifadeleri anlatıma renk katmıştır.

Cümle içinde başkasından aktarılan ve tırnak içine alınan cümleler büyük harfle başlamalıdır (TDK 2000: 23). Bu kurala göre metinde cümle içinde tırnak işaretiyle verilen cümlelerin ilk harflerinin uygun şekilde yazılmadığı görülür. Ayrıca bu cümlelerin sonuna

uygun noktalama işaretlerinin konulmaması da eksiklik olarak görülmüştür. Aynı yazılması gereken “kim bilir (s.26)” sözcük grubu ise bitişik yazılmıştır.

Masalda kalıp ifadeler rastlanmamaktadır.

İletiler: “Maddi unsurlara ve paraya gereğinden fazla değer verilmemelidir. Bunu öğrendiğimiz zaman dünya, daha yaşanabilir bir yer olacaktır.” düşüncesi metnin temel iletisini oluşturmaktadır.

Masalda “Paranın üzerine titreyenler kaybeder.” mesajı ve “Paranın geçerliliği olmasaydı dünyanın düzeni nasıl olurdu?” sorusunun yanıtı da yer almaktadır. Bu durumun sonuçları şu şekilde kurgulanmıştır:

Paranın ve maddenin egemen olduğu bir dünyada bu unsurlar hükmünü yitirdiğinde çalışmanın bir mantığı kalmıyor ve kimse çalışmıyor. Kimse kimseyi dinlemiyor, ast üst ilişkileri ortadan kalkıyor ve insanlarda keyfiyet oluşuyor. Devletler dağılıyor. Herkes sabahtan akşama kadar uyuyor. İnsanlar birbirinden habersiz ve daha kopuk bir hayata doğru ilerliyor. Üretim sona eriyor, tüketim artıyor. Kimse bir şey için savaşıyor. İnsan hayatında büyük bir amaçsızlık ve anlamsızlık oluşuyor. Temel hizmetler dahi yerine getirilemiyor ve paranın satın alabileceği herhangi bir şey kalmıyor. Dağlarda ve köylerde yeni bir hayat başlıyor. İnsanlar avlanarak, meyve-sebze toplayarak ve balık tutarak yaşıyorlar. Makam, mevki ve rütbenin bir anlamı kalmıyor. Toplumun sosyal düzeni bozuluyor.

Masalda “İnsanlar ne için çalışır?” sorusuna da yanıt aranmıştır. Para kazanmak için; dolayısıyla geçim, ihtiyaçlar ve kişisel çıkarlar için çalışıldığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Masal, yazınsal nitelik taşımaktadır. Çocuklara okuma zevki kazandırabilecek merak öğeleri ve temel özelliklere sahiptir. Eser, çocuğun duymasına, düşünmesine ve hayal kurmasına olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda metnin iletileri, çocuklarda yaşama dair duyarlılık oluşturabilecek niteliktedir. İletiler, metnin hitap ettiği yaş grubunun (9-12) gelişim ve anlam evrenine uygundur.

3.1.1.2. Masal Alan Adam

Konu: Eserde masalların değeri konu edilmiştir. Masal kahramanı masal alan adam, köydeki tüm masalları satın aldığı anda insanlar, önce bunun neye yol açacağını anlayamamışlar; fakat sonra uzun kış gecelerinde masalsız kalmışlardır.

Eserde olay, kişi-toplum çatışması ile kurgulanmıştır. Bu çatışma, çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygundur.

Eserde çocuklar açısından iki temel merak unsuru vardır:

1-Masal alan adam niçin masal toplamaktadır ve masalları ne yapacaktır?

2-Masallarını satan köylüler ne ile karşılaşacaklardır?

Çocuklar metnin sonunda bu sorulardan yalnızca ikincisinin yanıtı alabilmekte, birinci soru yanıtışız kalarak gizemini korumaktadır.

Olay Örgüsü: Seksen üç ev ve binlerce ağaçtan oluşan bir köyde mutlu insanlar yaşamaktadır. Bir gün bu köye elinde iki torba bulunan bir adam gelir. Torbalardan biri boş, öbürü doludur. Köydeki hiç kimse dolu torbada ne olduğunu ve boş torbaya ne doldurulacağını bilmez.

Adam, köydeki evleri dolaşarak masal satın aldığını ve boş torbaya anlatılacak her masal karşılığında üç altın vereceğini söyler.

“Anlamadım, gerçekten masal mı alıyorsunuz?” diye sordu kadın.

“Evet.” dedi yabancı adam. “Masal alıyorum.”

Ve bunu söyledikten sonra boş torbasını açarak

“İşte bu torbaya bildiğiniz bir masalı anlatın ve karşılığında üç altın!

Derhal kazanın!” (s.9).

İnsanlar bildikleri tüm masalları memnuniyetle boş torbaya anlatırlar ve karşılığında altın alırlar. Üç gün sonra yabancı adamın köyde uğramadığı ev kalmadığında çuvalında bin üç yüz yetmiş sekiz masal vardır. Adam masallarla birlikte köyden ayrılır.

Köydekiler olanlara bir anlam veremez; fakat üzerinde durmazlar. Nasıl olsa zahmetsizce altın kazanmışlardır.

Sonra kiş gelir ve uzun kiş geceleri başlar. Ama ortaya bir sorun çıkar. Köydeki hiç kimse bu uzun gecelerin vazgeçilmez dostu olan masalları hatırlamamaktadır. O yabancı adam köydeki masalları almış ve gitmiştir. Masallara ne olduğunu kimse bilmez.

“Yabancı adam torbasındaki bin üç yüz yetmiş sekiz masalla nereye gitti? O masallara ne yaptı? Bunu bilmiyoruz.” (s.17).

O kış masalsiz kalan köy halkı, baharda komşu köye giderek yeni masallar öğrenirler ve bu masallar için binlerce altın verilse de kesinlikle satmayacaklarına dair kendi kendilerine söz verirler.

Karakter:

Masal Alan Adam: Elinde biri boş, biri altın dolu iki torbayla köye gelen, boş torbaya anlatılan her masal karşılığında üç altın veren, köydeki tüm masalları topladıktan sonra onlarla birlikte ortadan kaybolan esrarengiz bir adamdır.

Masal kahramanı olan Masal Alan Adam, davranış ve eylemleri ile geliştirilmiştir. Kahraman, çocukların öykünebileceği ve özdeşim kurabileceği özellikler taşımamaktadır. Masal türünün gerçeklik anlayışına uygun olarak günlük hayatta karşılaşılabilecek türden bir karakter değildir.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcı ve içtendir. Anlatımda ortama 5-10 sözcükten oluşan kısa ve yalın cümleler kullanılmıştır. Türkçe sözcüklerin kullanılmasına yönelik bir duyarlık söz konusudur ve çocukların günlük hayatta kullandığı sözcükler tercih edilmiştir.

Anlatımın görülen geçmiş zaman kipi, hikâye birleşik zaman ve üçüncü tekil kişi ile düzenlenmesi olağanüstülüğüne karşın, anlatılanları inandırıcı kılmaktadır.

Eserin betimlemeleri canlıdır ve eserde bol miktarda sıfat kullanılmıştır:

“Seksen üç ev ve binlerce ağaçtan oluşan bir köyde mutlu insanlar yaşıyordu.” (s.4).

“Köydeki hiç kimse, ama hiç kimse bu uzun gecelerin vazgeçilmez dostu olan masalları bilmiyordu!” (s.17).

Edilgen çatılı fiiller yerine etken çatılı fiiller kullanılması anlatıma sadelik ve canlılık kazandırır (Oğuzkan 2002: 370). Eserde genel olarak etken çatılı fiiller kullanılmış, iki yerde edilgen çatıya rastlanmıştır:

“Masallar boş torbaya anlatılıyor ve altınlar dolu torbadan alınıyordu.” (s.10).

Eserde içinde tek özne ve tek yüklem bulunan basit cümle yapısına ve kurallı cümlelere, daha çok somut anlamlı sözcüklere ve hareket bildiren fiil cümlelerine ağırlık verilmiştir.

Esere imlâ ve noktalama kuralları açısından bakıldığında s.8’de “ilk” sözcüğünde yer alan “l” harfi yerine ve s.9’da “altını” sözcüğünde yer alan “ı” harfi yerine ünlem işaretinin kullanıldığı ve yine s.9’da tırnak içindeki “Masal alıyorum.” cümlesinin sonuna ise nokta işaretini konulmadığı görülür. Ayrıca konuşma cümlelerinde konuşma çizgisine yer verilmemiştir.

İletiler: Masallar uzun kış gecelerinin vazgeçilmez dostudur ve onların değeri bilinmelidir. Yazar, bu düşünceden hareketle eserini kurgulamış ve köylülerin kıymetini bilmedikleri masallarını Masal Alan Adam karakteriyle ellerinden çekip almıştır. Bu durumdan ders çıkaran köylüler, hafızalarından silinip giden masallarının yerine yeni masallar edinmişler ve binlerce altın verilse de onları bir daha satmamaya dair kendi kendilerine söz vermişlerdir.

Her şey zıttı ile bilinir. Diğer bir söyleyişle bir varlığın değeri, onun yokluğunda daha iyi anlaşılır. Yazar bu anlayışla kurguladığı olay ile masalların önemi ve değeri ile ilgili çocuk okurlarına mesaj vermektedir.

Eser, çocuklarda okuma isteği uyandırabilecek niteliktedir. Çocuğu kitaplara, edebiyata ve özelde masallara yönlendirecek iletiyi içinde barındırır.

Metnin letisi çocukların anlamlandırabilmesi ve onların gelişim seviyeleri açısından uygundur. Akıcılığı sağlayan merak öğeleri içeren eser, aynı zamanda çocukların hayal dünyalarına hitap etmekte ve yazınsal değer taşımaktadır.

3.1.1.3. Profesör Haşır Huşur

Konu: Yıllardır üzerinde çalıştığı kopyalama deneyinde başarıya ulaşan Profesör Haşır Huşur’un dalgınlığı yüzünden kontrolden çıkan kopyalama işleminin dünyayı tehdit edecek hale gelmesi eserin konusunu oluşturur. Karmaşıklaşan dünyada gerçek ile kopyayı ayırt etmek imkânsız hale geldiğinde dünyanın kurtarılması gerekecektir.

Eserde ele alınan konu çocuklarda merak duygusu, dolayısıyla da okuma isteği uyandırabilecek niteliktedir. Kurgulanan çatışmalar çocukların anlamlandırabileceği

özelliğindedir. Çocukların heyecan duymasına olanak sağlayan olaylar, onların hayal gücünü zenginleştirmeye yöneliktir.

Olay Örgüsü: Profesör Haşır Huşur laboratuvarında çalışmalar yapan, dağınık, dalgın ve unutkan bir bilim adamıdır. Çalışmaları sırasında aklına gelenler kaçmasın diye her yere yazılar yazmaktadır. En çok da dilediği zaman rahatça not alabilmek için kâğıttan yapılmış olan elbiselerinin üzerine yazar. Ve bu kâğıttan elbiseler, Profesör hareket ettikçe haşır huşur diye ses çıkardığı için o Profesör Haşır Huşur olmuştur.

Bir gün Profesör kâğıttan elbisesinin dizlerine yazdığı yeni bir formülün ardından sevinçle bağırır. Yıllarını verdiği araştırmayı sonuçlandırmış ve bir pıreyi kopyalamayı başarmıştır.

“Profesör Haşır Huşur, burnunun ucuna kadar inen gözlüklerinin üstünden bu iki pıreye baktı. Birisi gerçek, diğeri kopya iki pıreye. Onlar da Profesöre baktılar. ‘Senin adın gerçek, senin adın yalan olsun’ dedi Profesör Haşır Huşur. Tabi pıreyeler bunu anlamadılar.” (s. 10).

Aylardır, yıllardır hep çalışan ve uyumaya vakit bulamayan profesör, aradığını bulmanın rahatlığıyla artık kesintisiz uyur, dinlenir.

Profesör daha sonra bir beyaz tavşan, bir kahverengi köpek, bir siyah tavuk kopyalar. Zaman içerisinde de kedi, maymun, keçi, geyik, tilki, kurt, zürafa, aslan, kartal, inek, fil ve yunus balığını kopyalar ve kocaman oda biraz küçülmüştür. Dışarıda yağmur yağmaktadır ve Profesör Haşır Huşur sürekli olarak yeni hayvanlar kopyalamaya devam eder.

Zamanla her şey karmaşıklaşır. Hayvanlar arttıkça hangi hayvanın gerçek, hangisinin kopya olduğunu kimse ayırt edemez. Aynı zamanda hayvanlar birbirlerine ve gittikçe daralan odadaki eşyalara zarar vermektedirler.

Bir gün kopya bir timsah, müthiş dikkatli gözlem gücü ile Profesörü uzun uzun izler ve kopyalama formülünün hangi aşamalardan geçerek gerçekleştirildiğini ezberleyerek içselleştirir. Sonra Profesörün uyuduğu bir vakitte gözüne kestirdiği gerçek bir karıncayı kopyalamayı başarır. Ardından çok sayıda kopyalamalar yapmaya başlar. Timsahı izleyen bir sansar da içselleştirdiği kopyalama işlemini çok çeşitli ve çok sayıda hayvan üzerinde durmaksızın dener. Profesör Haşır Huşur gittikçe yoğunlaşan bu karmaşa ortamında hala horul horul uyuyabilmektedir. Uyuduğu için de kopya timsah ve kopya sansarın yaptıkları plândan da habersizdir. Bu iki yetenekli kopya hayvan, bir gece herkes uyurken epey garip

bir deney yapmış ve deney neticesinde Profesör Haşır Huşur'dan da bir kopya yapmayı başarmıştır.

Kopya profesör, kopya timsah ve kopya sansar artık üçlü çalışmaktadır. Geceleri herkes uyurken baş başa verip yeni arayışlar içine girer ve yeni plânlar üzerine çalışırlar. Birlikte çok sayıda kopyalama yaparlar. Gerçek Profesör dalgınlığından hayvan sayısındaki artışı fark etmez; fark etse de üç saniye geçmeden başka bir konuya takılıp unuttur. Üçlü ekip kendilerine bir düzine yardımcı ekip oluşturup daha hızlı çalışmaya başlar ve artık bir günde binlerce kopya hayvan üretebilecek düzeye gelirler.

Bir gün bu ekip olağan dışı bir şey yapar. Sokakta kimsesiz olarak yaşayan bir adamı sürükleyip getirirler ve bu adamdan binlerce tane kopyalarlar. Çok hızlı, kontrolsüz ve amaçsızdırlar. Ama bir gün, bu karmaşanın gittikçe karmaşıklaştığı yere amacı olan kimi karanlık adamlar gelir ve üretilen bu adamları satın almak istediklerini söylerler.

“Kopya timsah, kopya sansar ve kopya profesör hiç düşünmeden kopya adamları sattılar. Karşılığında çok para aldılar. Bu parayı ne yapacaklardı ki... Hiç! Zaten isteseler sahte paranın âlâsını yapabilirlerdi...” (s. 25).

Zaman içerisinde karanlık adamlar farklı milletlerden yüz binlerce kopya adam yaptırırlar. Bütün dünyada kaos yükselmektedir. Karanlık adamların kopya adamlardan kurduğu ordular savaşmaya başlamışlardır.

“Karanlık adamlar çok karanlık, kopya adamlar çok kopya, kaos çok kaostu. Mesela elli bin kişilik kopya adamlardan oluşan bir ordu, bir sabah hiçbir şeyden haberi olmayan bir devletin topraklarında birdenbire silahlarıyla beliriveriyordu.” (s. 27).

Dünyanın güvenli denilebilecek bir yeri kalmamıştır. Her yer şok ve dehşettedir.

“Kuzey ya da güney, dede veya çocuk, orası ya da burası... Her şey korkunun o siyah, o yanlış kokusuyla kaplanmıştı.

Bütün insanlar öldürülecek, insanlığın bütün birikimi bu şapşal ve öldürücü durum karşısında tarihe mi karışacaktı? Hem tarih diye bir şey kalacak mıydı bakalım...” (s. 30).

Bir süre sonra bir karınca, bir geyik, bir kedi ve bunların gidip buldukları bir çocuk ortaya çıkar. Dördü de gerçek... Profesör Haşır Huşur'un mekânına geldiği ilk günden

itibaren ortamdaki kargaşadan hoşlanmadığı için kendisine sakın bir köşe bulan karınca, olup biten her şeyi dikkatle izlemiş, gördüklerinden hayret ve dehşete düşmüştür. Ve ortaya çıkan kaosu adım adım izlemiştir.

Karınca, geyik, kedi ve çocuk günlerce herkesten uzak, olup bitenler üzerine, kaosu sona erdirmek ve bir çıkış bulmak için uzun uzun tartışırlar. Tartışmalar sonunda doksan dokuz gerçek hayvandan bir “Kaosu Sona Erdirme Timi” kurarlar ve bu timi ustaca eğitirler.

Karınca, geyik, kedi ve çocuktan oluşan ekip dev bir mıknaş yapar. Bu mıknaşın özelliği sadece kopya canlıları çekmesidir. Sonra dörtlü ekip bir tane dünya kopyalar. Bu dünyanın içine de bir tane kopya canlıları çeken dev gibi mıknaştan kopyalayıp koyarlar. Daha sonra gerçek dünyadaki gerçek mıknaş kopya canlıları kendine çektikçe Kaosu Sona Erdirme Timi, bu kopya canlıları silahlarıyla birlikte alıp alıp o kopya dünyaya fırlatır. Çok yorulurlar; ama sonunda bitirirler. Gerçek dünyada bir tane bile kopya canlı kalmadığında karınca, geyik, kedi, çocuk ve doksan dokuz hayvan kopya dünyaya hep birlikte tekme sallarlar. Dünya kopyalardan temizlenmiştir artık.

Olan bitenden habersiz Profesör uyanır. Artık uğultu, karmaşa ve kaos yoktur. Biraz papatya toplar, onların minicik yapraklarıyla “seviyor, sevmiyor” oynar ve tekrar en sevdiği şeyi yapmaya, uyumaya, devam eder.

“Çocuk ince bir battaniye örttü Profesörün üzerine. Kedi hafifçe mırıldadı kopyasız, karınca geyiğe baktı kopyasız, geyik bir şey yapmadı. Kopyasız.” (s. 40).

Karakter:

Profesör Haşır Huşur: Masalın başkişisidir. Dalgın, dağınık ve unutkan. Kaos bütün dünyada yükseliyorken ve dünya her gün yeni bir krizle sarsılıyorken o, hiçbir şeyin farkında değildir. Profesör sıra dışı bir adamdır.

Kopya Profesör, Kopya Timsah ve Kopya Sansar (Üçlü Ekip): Profesörü izleyerek kopyalamayı öğrenirler ve onlar da çok sayıda kopyalama yaparlar. Sorumsuzca hareket ederek dünyayı tehlikelerle karşı karşıya bırakırlar.

Karınca, Geyik, Kedi ve Çocuk (Dörtlü Ekip): Dünyanın içinde bulunduğu tehlikenin farkında olan karınca, geyik, kedi ve çocuk dünyayı kurtarmak amacıyla bir araya gelir. 99

gerçek hayvandan oluşan kaosu sona erdirme timini kurarlar ve dünyayı kopya canlılardan temizlerler.

Eserde Profesör, çocukların özdeşim kurmasına uygun bir karakter değildir. Bilim adamı kimliği, buluş gerçekleştirmesi örnek alınabilirse de kişilik özellikleriyle çocuklara model olamamaktadır. Fiziksel özellikleri, davranış ve eylemleriyle geliştirilen Profesör Haşır Huşur karakteri, kişilik özelliği olarak durağan özelliktedir.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı içtendir. Günlük hayatta kullanılan sözcükler tercih edilmiş olmakla birlikte kaos, kriz, tim, karmaşa, şizofreni, demeç, algılama, içselleştirme, organizasyon gibi anlaşılması güç bazı sözcüklere de yer verilmiştir.

Eser sürükleyici bir üslupla kaleme alınmıştır. Anlatımda 3. kişili anlatım tercih edilmiştir. Metnin genelinde görülen geçmiş zaman ile birlikte hikâye birleşik zaman egemendir.

“Yağmur günlerdir yağıyordu.” (s.6).

“Bir gün o gün geldi.” (s.9).

Eserde uzun cümlelere rastlanmaktadır. Cümlelerdeki sözcük sayılarının 5-10 ortalamasının üzerinde olduğu görülür. Paragraflardaki cümle sayılarının ve paragraf uzunluklarının da olması gerekenin üzerinde olduğu söylenebilir. Basit cümlelerin yanı sıra, sıralı/bağlı cümle yapıları da ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Bu durum çocuk açısından anlaşılabilirliği azaltabilecektir.

Devrik cümle yapılarına sıklıkla yer verilmiştir.

“Çiçekler vardı bahçede. Yağmur da yağmıyordu hem. Çiçek toplar mıydı biraz?” (s.38).

Metinde atasözü kullanılmadığı, deyimlere az sayıda yer verildiği ve bazı yerlerde ikilemelere yer verildiği görülür.

“... Profesör Haşır Huşur gittikçe yoğunlaşan bu karmaşa ortamında hala horul horul uyuyabiliyordu.” (s.21).

“Yoktu karmaşa ve deneş meneş, sonuç falan filan.” (s.38).

Eserde “yanı sıra, bazen, tıraş (s.6), her şey (s.27)” sözcük ve sözcük gruplarının hatalı yazıldığı ve “Her yere yazardı (s.6).” cümlesinin büyük harfle başlamadığı görülür. Tırnak içine alınan cümlelerin sonuna noktalama işareti konulmamıştır.

İletiler: Kontrol edemediğimiz güç, başımıza sıkıntılar açabilir. Yaptığımız işlerde sorumluluk bilinci ile hareket etmeliyiz. Bu düşünceden hareketle kurgulanan masalda Profesör’ün dalgınlık, dikkatsizlik ve unutkanlığı sonucu kontrolünden çıkan olaylar, büyük tehlikelere yol açmaktadır.

Elimizdeki gücü kontrol edemezsek başkaları onu çıkarları için kullanabilir. Profesör, kopyaladığı canlıların takibini yapamayarak bir anlamda sorumsuz hareket eder. Kopya canlılar karanlık adamların eline geçtiğinde ise dünya, büyük risk altındadır.

Metinde sorumlu hareket etmenin önemi vurgulanmıştır. Ayrıca yazar, bilim adamlarının üzerinde çalıştığı klonlama (kopyalama) işleminin de ileri boyutta gerçekleşmesinin dünyayı ne gibi tehlikelerle karşı karşıya bırakacağı konusunda okuyucuları uyarır, böyle bir dünyanın beraberinde getireceği olumsuzlukları okuyucuya hayal ettirir. Kopyasız bir dünya, daha temiz bir dünyadır fikrini ortaya koyar.

Metnin barındırdığı iletiler, çocuk okurun anlama yetisi ve duyarlılığına uygundur. İletiler, yaşama ilişkin duyarlık oluşturabilecek özellikler taşımaktadır. Metin yazınsal nitelik taşımaktadır.

3.1.1.4. Düşünen Adam

Konu: Eserde ömrü boyunca farklı konularda, farklı boyutlarda düşünen, düşünmeyi seven sıra dışı bir adamın yaşamı konu edilmiştir. Düşündüğü her şeyi farkında olmaksızın dile getiren adam, zamanla toplum tarafından dışlanarak yalnızlığa terk edilmiştir.

Eserde kişi-toplum çatışması söz konusudur. Düşünen Adam insanlar, olaylar ve durumlar hakkında olumsuz düşüncelerini dışa vurdukça toplum tarafından dışlanmakta ve yalnızlığa terk edilmektedir.

Olay Örgüsü: Takvimler doğruysa adam altmış yaşındadır. Altmış yılda şimdi çoğunu hatırlamadığı çok şey düşünmüştür. Hatırladığı şeylerin ise ne işe yaradığını bilirse de düşünmeye devam eder.

Son zamanlarda düşünceleri biraz yoğundur. Özellikle yıldızlar, yaşlılık, romatizma ve yoksulluk gibi konuları düşünmektedir.

“Başka konuları da düşünüyordu adam. Domates, telefon, bozuk para, çilek... Ama bunlar kısa, kibrit gibi yanıp sönen düşüncelerdi. Düşünüyordu adam, ama düşünürken hiç farkında olmadığı bir değişim vardı: Sesli düşünme!” (s.8).

Adam bir süredir sesli düşünmektedir. Otobüste, kasapta, parkta, lokantada, çarşıdaki kalabalığın içinde, kahvede, dostlarının yanında içinden geçen sakıncalı düşünceleri farkında olmaksızın açığa vurur ve insanların tuhaf bakışlarıyla karşılaşır. Bu düşünceler insanların hoşuna gitmemiştir ve sonunda adam tek başına kalır. Adamda kaybetmek alışkanlık haline gelmiştir. Elindekileri kaybede kaybede, kaybedecek bir şeyi kalmamıştır.

Adam yetmiş yaşına yaklaşmaktadır ve artık insanların gözünde kendi kendine konuşan bir delidir. Bir gün insanlar yaşlı adamın ölümle ilgili düşüncelerini duyarlar.

“Akmayan bir çeşmenin başında ölüyordu adam... Hayatın kısalığından söz ediyordu. Aşkın bu dünyadaki en güzel şey olduğundan söz ediyordu. ‘Herkes ölecek’ diyordu. ‘Bakın ben ölüyorum, benden öncekiler gibi.’ diyordu. ‘Yarın yine güneş doğacak, çiçekler yine açacak, insanlar işe geç kalıyorum diye yine telaş edecek mi?’ diyordu. ‘Bu dünya kötülere de kalmaz’ diyordu. ‘Hepimiz hepimize bu kadar yabancılaşmasak olmaz mıydı?’ diyordu. ‘Keşke bu çeşme suyu akan bir çeşme olsaydı.’ diyordu.” (s.16).

Bu düşüncelerden sonra adam, herkes gibi ölür. Tabutta giderken de birkaç cümle iştilir. Mezara konulur. Sonra kimse gidip dinlemez adamı. Belki de hala düşünmektedir. Bilinmiyor.

Karakter:

Düşünen Adam: Altmış yaşlarında, çok düşünen ve farkında olmadan sesli düşünmeye başlayan, her şeyi kaybetmeye alışan, sonraları tek başına kalan, insanların kendi kendine konuşan bir deli olarak gördüğü “tuhaf” bir adamdır. İnsanların kendisini nasıl gördüklerini önemsemez.

Masalda karakterin içsel konuşma şeklinde düşüncelerinin ortaya konulması ve yazarın yorumu ile geliştirildiği görülür. Kahraman, daha çok düşünceleri hakkında çok yönlü olarak verilen bilgilerle açık (geliştirilmiş) karakter özelliği taşımaktadır. Yapı

olarak da devingen özellikler gösteren düşünen adam, masal boyunca bazı değişimler geçirmektedir. Sesli düşünmeye başlaması, her şeyi kaybetmeye alışması, deli olarak görülmesi ve zamanla toplum tarafından dışlanarak yalnız kalması bu değişimlerin başlıcalarıdır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sadedir. Anlatım kısa, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır. Türkçe sözcükler anlatıma egemendir.

Eserde genel olarak hikâye birleşik zaman kullanılmıştır. Cümlelerde etken çatılı fiillerin kullanıldığı görülür. Bu, anlatıma sadelik ve canlılık kazandırmıştır.

Yazar, zaman zaman renkli bir üslup ile karşımıza çıkmaktadır.

“Takvimler yalnızsa bir şey diyemiyoruz ama, takvimler doğruysa adam altmış yaşındadır.” (s.5).

“Tek başına iken de tek başına, kalabalıkların içinde de tek başına idi.” (s.14).

“Artık yetmiş yaşına yaklaşan bu adam, kendi kendine konuşan bir deliydi insanların gözünde. İnsanların gözü umurunda değildi adamın, kulakları da.” (s.16).

“Kibrit gibi yanıp sönen düşünceler (s.8)” sözcük grubu ile benzetme sanatının kullanıldığı görülür.

Metinde tırnak içine alınmış cümleler büyük harfle başlamamakta ve bu cümlelerin sonlarında noktalama işareti yer almamaktadır. Bunun dışında anlatımda Türkçenin yazım kurallarına uyulmuş ve noktalama işaretleri yerli yerinde kullanılmıştır.

İletiler: Düşünmek en temel insanî ihtiyaçtır. İnsan olmanın gereğidir. Düşünceler, ağızımızdan çıkıp sözcüklere döküldüğü an bizim olmaktan çıkar ve topluma ait olurlar. Çünkü artık muhataplarını da ilgilendirirler, etki-tepki alanı oluştururlar.

Düşündüklerimizi her zaman dile getiremeyiz. Onların içerisinde bazılarını adeta cimbizle seçer, çoğu zaman karşımızdaki insanı kırmadan, üzmeden nasıl dile getireceğimiz endişesini taşırız. Bin düşünüp bir söyleriz / söylemeliyiz. Yazar, eserinde bunun aksi durumunda olabilecekleri başarılı bir kurguyla anlatmıştır.

Masalda düşünülen her şeyin ifade edilmesi halinde ortaya çıkabilecek vahim sonuçlar ortaya konulmuş, Düşünen Adam karakterinin zamanla nasıl yalnızlığa ve kaybetmeye mahkûm edildiği gözler önüne serilmiştir.

Eserde çocuk okurlara “çok düşünüp az söylemek” mesajı verilirken fazla açık sözlü olmanın tehlikeli olabileceği de hissettirilmeye çalışılmıştır. Son bölümde kahramanın ağzından hayatın kısalığı, aşkın bu dünyadaki en güzel şey olduğu, herkesin öleceği, bu dünyanın kötülere kalmayacağı ve birbirimize bu kadar yabancılaşmamamız gerektiği yan iletileri ortaya konulmuştur.

3.1.1.5. Saçları Dökülen Adam

Konu: Saçlarının dökülmesine yerçekiminin sebep olduğunu düşünen bir adamın başına gelenler masalın konusudur.

Masalda ele alınan konu, çocuğun ihtiyaçlarına uygundur. Kurgulanan olaydaki merak ögesi, çocukta okuma isteği uyandırabilecek özelliktedir.

Olay Örgüsü: Saçları dökülen bir adam vardır. Kafasını birazcık sallasa hemen birkaç tel saç dökülmektedir. Adam bu duruma çok üzülmemektedir. Birçok doktora gider ve bir sürü ilaç kullanır. Fakat saçları dökülmeye devam eder. Şifa umduğu meyve ve sebzeler de fayda etmez. Adam, saçsız kalmaktan korkmaktadır.

Bir sabah adam aniden gülümser. Saçlarının neden döküldüğünü anlamıştır.

“Yer çekimi, evet, saçlarının dökülmesine sebep yer çekimiydi. Sevincinden yerinde duramıyordu. Nihayet çözümü bulmuştu. Saçları kurtulacaktı.” (s.11).

Hemen gidip büyük ve sağlam bir kerpeten satın alır ve şarkılar söyleyerek yer çekimini aramaya başlar. Yer çekimini bulduğu anda çekip çıkaracaktır.

Birden durur ve gözlerine inanamaz. Yer çekimi az ileride, hiç kıpırdamadan durmaktadır. Bütün gücüyle sevinç çığlığı atar ve yer çekimine doğru hızla koşmaya başlar. Fakat adam yolunun üzerindeki derin kuyuyu fark edemez, kuyuya düşer ve bir daha da çıkamaz.

“Kim bilir, saçları dökülen adam kuyuya düşmeseydi, belki de yer çekimini çekip çıkartacak ve bugün insanların saç dökülmesi diye bir sorunu olmayacaktı.” (s.19).

Karakter:

Saçları Dökülen Adam: Saçlarının dökülmesine üzülmemektedir. Bunu aşmak için ilaçlar içer, beslenmesine dikkat eder; fakat hiçbiri derdine derman olmaz. En sonunda saçlarının dökülmesine yerçekiminin sebep olduğu kanaatine varır. Farklı bir kişiliktir.

Saçları Dökülen Adam, kapalı (geliştirilmemiş) karakter özelliği taşımaktadır. Kişilik özellikleri yönüyle durağan özellikte olan karakter, davranış ve eylemleriyle geliştirilmiştir. Saçlarının dökülme sebebini bulmakta gösterdiği kararlılık dışında çocukların özdeşim kurabileceği bir özelliğe sahip değildir.

Dil ve Anlatım: Eserde anlatım kısa, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır. Türkçe sözcükler genel olarak anlatımda egemendir. Anlatım, çocukların duyu algılarını devindirecek özellikler taşımaktadır.

“Saçları böyle yaprak gibi döküldüğü için çok üzülyordu (s.4).” cümlesinde benzetme ve “Bir gün doktora gitti ve birkaç çuval ilaç aldı (s.6).” cümlesinde abartma sanatı kullanılmıştır.

Metinde, görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kipleri ile birlikte etken çatılı fiiller tercih edilmiştir. Cümleler, 5-10 sözcüğü geçmeyen kısa ve basit cümle yapısındadır ve ölçütlere uygunluk gösterir.

Eserde 3. tekil kişili anlatım kullanılmıştır. Anlatıcı, bakış açısını ve duygularını masalın çözüldüğü noktada dile getirmiştir.

“Fakat... Ne kadar üzüldüğümü size anlatamam. Çünkü adam elinde kerpeteniyle yerçekimine doğru hızla koşarken, yolunun üzerindeki derin kuyuyu fark etmemişti.” (s.19).

Eserde bitişik yazılan “kim bilir (s.19)” sözcüğü dışında imla hatasına rastlanmamaktadır. Noktalama işaretleri yerli yerinde kullanılmıştır.

İletiler: Eser, mesaj kaygısından uzaktır ve yazarın okurlarıyla paylaşmak istediği temel bir düşünceden söz edilemez. Metin, daha çok olay ekseninde çocukların hayal

etmelerini sağlamaya yönelik bir metin olarak değerlendirilebilir. Bunu yaparken yazar söz sanatlarından yararlanmış, yerçekimi kuralını somutlaştırarak görülen-tutulan bir nesne olarak betimlemiştir.

Yazar, eserin sonunda çocuk okurlarını düşünmeye, sorgulama yapmaya ve hayal etmeye teşvik etmektedir.

“Kim bilir, saçları dökülen adam kuyuya düşmeseydi, belki de yerçekimini çekip çıkartacak ve bugün, insanların saç dökülmesi diye bir sorunu olmayacaktı.” (s.19).

Metin, yazınsal nitelikler taşımaktadır.

3.1.1.6. Kuş Adam

Konu: Hayatındaki monotonluktan sıkılan bir adamın farklılık arayışları masalın konusunu oluşturur.

Eserde konuyu yapılandıran bir öge olarak olay, kişinin kendisiyle çatışması şeklinde kurgulanmıştır. Bu çatışma, çocuklarda okuma ilgisi ve isteği uyandırabilecek özellikler taşımaktadır. Merak ögesi canlıdır. Kitaptaki olay, çocukların düş kurmasına ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Adam hayatın akışından çok sıkılmıştır. Her şey aynı tekdüzeliğiyle devam etmektedir. Güneş her gün batmakta, adam her akşam yemek yemekte, her gün gazete okumakta, her gün para kazanmakta ve paralar hep bitmektedir. Bu durumdan oldukça sıkılmıştır ve bazı şeylerin değişmesini istemektedir.

Küçük değişikliklerin bir işe yaramayacağına, daha büyük ve daha köklü bir değişiklik yapması gerektiğine inanmakta; fakat bunu nasıl yapacağını bilmemektedir. Etrafındaki her şeyi incelemeye başlar.

Arabalar tekerler üzerinde gider, kediler miyavlar, inekler su içer, köpekler havlar. Karınca küçük, fil büyük, zürafa uzun, aslan kırgındır. Taşlar ağır ve ağaçlar hareketsizdir. Sıkılmaktadır adam...

Nasıl olduysa bir kuş çarpar gözüne. Uçar, yükselir, alçalır ve şarkılar söyler. Adam bir an kuş olabileceğini ve kuş olursa sıkıntılarının geçebileceğini düşünür. Böylece her şeyin değişebileceğine inanır ve gerçekten kuş olmaya karar verir.

Baştan ayağa kuşlara benzemeye çalışır. Önce elbiselerini, saatini, gözlüğünü çıkarıp atar; sonra televizyonunu, sonra bütün parasını... Kuşlarda olmayan hiçbir şeyi istemez. Kuşların gagalarına benzetmek için burnunu biraz çekiştirerek uzatmaya çalışır, tırnak makasını da atıp tırnaklarını kendi haline bırakır. Artık kuşlar gibi parasızdır ve onlar gibi işe gitmemektedir. Uçamayan kuşların da varlığını düşünür. Kanatları olmadığı için uçamayışını dert etmez.

“Kuşların iki ayağı vardı. İyi. Adamın da iki ayağı vardı. Bu konuda bir değişiklik gerekmiyordu. Göz sayısı da aynı kalabilirdi. Kanatlara gelince... Kanadı yoktu ve bu sebeple hiç uçamıyordu adam. Ama uçamayan kuşlar da yok muydu sanki? Vardı tabii. Adam uçamayışını hiç dert etmedi. Bir kuşun mutlaka uçması gerekmezdi.

Kuşlar gibi su içmeyi öğrendi. Kuş yemiyle doymayı öğrendi. Hayata kuşlar gibi bakmayı öğrendi.” (s. 17).

Artık hiçbir şey eskisi gibi değildir ve adam hayatında gerçekten köklü bir değişiklik yapmıştır. O artık bir “Kuş Adam”dır.

Kuş Adam bir gün, içinde bir ses duyar. Bu ses onu ormana çağırır. Büyük ve geniş ağaçlarla dolu ormana gider ve bir ağaca yaslanarak göklere bakar; fakat gökyüzünü göremez. Yüzlerce değişik kuş, yüzlerce değişik sesle çalgınca öterek, bağırarak kendisine yaklaşmaktadır. Sonra hepsi birden Kuş Adam’ı gagalamaya başlarlar. Bu kendilerine benzeyen adamı belki de öpüyorlardır. Bilinmiyor...

Karakter:

Kuş Adam: Hayatındaki sıradanlıktan çok sıkılan Kuş Adam, bu sıkıntıdan nasıl kurtulacağı üzerine kafa yorar. Etrafındaki her şeyi gözlemler ve en sonunda kuş olmaya karar verir. Hayatını kuşlar gibi düzenlemeye ve yaşamaya başlar.

Kuş Adam karakteri fiziksel özellikleri yanında davranış ve eylemleriyle geliştirilmiştir. Açık (geliştirilmiş) karakter özelliği taşımakta olup kişilik özelliği olarak devingen yapıdadır.

Kuş Adam, elbiselerini çıkarıp atmakla değişime başlar. İnsana ait ne varsa üzerinden atar. Kuşlara ait ne varsa onları yapar, onlara benzemeye çalışır. Yazar, karakterin kişiliği ve yaşadığı olaylar ile değişim olgusu arasında masal gerçekliği içinde kabul edilebilir, inandırıcı bir ilişki kurabilmiştir.

Kuş Adam karakteri çocuk okurlarına hayatlarında olumlu-gerçekçi köklü değişiklikler yapabilme isteği kazandırabilmesi dışında özdeşim kurabileceği özellikler taşımamaktadır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı içtendir. Eser duru bir üslupla, güzel bir Türkçeye kaleme alınmıştır.

Cümle uzunlukları ortalama 5-10 sözcüğü, paragraf uzunlukları ise ortalama 6-7 cümleyi geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir. Genel olarak basit cümlelerden oluşan eserde devrik cümlelere sıklıkla yer verilmiştir.

“Kendisine bir ağaç seçti Kuş Adam. ... Gitti yaslandı ağaca. ... Göremedi gökleri.” (s.23).

Eserin anlatımı akıcı ve açıktır. Anlatım 3. tekil kişi (o) ile yapılmıştır. Görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kipleri tercih edilmiştir.

Anlatım, çocukların duyularına hitap etmektedir. Çocukların Türkçeyi doğru ve etkili kullanması için öykünebileceği cümlelerle yapılandırılmıştır.

“Kuşlar gibi su içmeyi öğrendi.

Kuş yemiyle doymayı öğrendi.

Hayata kuşlar gibi bakmayı öğrendi.” (s.17).

Eserde imlâ ve noktalama yönünden kurallara riayet edilmiştir.

İletiler: Hayattaki sıradanlıklar, her gün yapılan eylemler, bazen biz insanları sıkabilir ve değişiklik arayışına girebiliriz. Köklü değişiklikler yapmadan rahatlayamayacağımızı hissederiz çoğu zaman... Böyle bir durumda değişim kaçınılmaz olur. Bu düşünceden hareketle yazar Kuş Adam karakterini oluşturmuştur.

Masalın olağan dışı kurgusu içinde hayatını tepeden tırnağa yeniden düzenleyen Kuş Adam, çocuk okurlarına mutlu olacakları, kendilerini özgür hissedecekleri, kabuklarını kırarak yeni ufuklara yelken açacakları olumlu değişimlerin mümkün olabileceğini göstermiştir.

Eser, yazınsal özellikler taşımaktadır. Çocuğun hayal dünyasına seslenmektedir ve onu gerçek ile olağanüstü arasında düşünmeye sevk etmektedir. Eserin barındırdığı ileti,

çocuklarda insana ve hayata dair duyarlık oluşturabilecek niteliktedir ve onların anlam evrenine uygundur.

3.1.1.7. Dokuz Düğmeli Adam

Konu: Olağanüstü özelliklere sahip bir adamın parkta neşe içinde oyun oynayan çocuklara, onların en sevdiği şeyleri vererek yaşattığı farklı deneyim masalın konusunu oluşturur.

Eserdeki olaylar çocukların heyecanlanmasına, hayal kurmasına ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Hava güzeldir ve çocuklar parkta oynamaktadır. Parka, üzerinde dokuz düğmeli tişörtü olan gizemli bir adam gelir. Kimse ona dikkat etmez. Adam bir süre çocukları izledikten sonra tişörtünün düğmelerini ağır ağır çözmeye başlar ve inanılmaz şeyler olur.

Adam tişörtünün ilk düğmesini çözdüğünde parkta garip bir hareketlenme olur ve ortaya atlar çıkar. Çocuklar şaşkınlıkları geçtiğinde bu güzel atlara keyifle binmeye başlar. İkinci düğme çözüldüğünde kar yağmaya başlar ve çocuklar kardan adam yaparak sevinçle oynarlar. Üçüncü düğme çözüldüğünde parkın her yerinde inanılmaz güzellikte yemekler belirir ve zaten acıkmış olan çocuklar onları afiyetle yerler. Dördüncü düğme çözüldüğünde harika bir müzik çalmaya başlar ve çocuklar müziğin ritmiyle oynayarak kendilerinden geçerler. Beşinci düğme çözüldüğünde parkın ortasına bir parça mavi deniz gelir. Çocuklar bu denizde yüzer, oynar ve balık tutarlar. Altıncı düğme çözüldüğünde parkın her yerinden muhteşem içecekler fışkırmaya başlar ve çocuklar bu nefis içecekleri çok severek içerler. Yedinci düğme çözüldüğünde parkın her yanını mis gibi kokular sarar. Çocuklar ciğerlerini ve burunlarını sonuna kadar açıp bu kokuları içlerine çekerler. Sekizinci düğme çözüldüğünde yüzlerce değişik kuş, değişik sesler çıkararak parkta uçmaya başlar ve çocuklar da kuşların şenliğine katılır. Adam dokuzuncu düğmeyi açtığında çocuklar gördüklerine inanamaz. Kaybettikleri yakınları parkta gülümseyerek gezinmektedir. Çocuklar büyük bir sevinçle koşup bu kaybettikleri yakınlarına sarılırlar. Parktaki bütün çocuklar çok ama çok mutludur.

Sonra adam üçüncü düğmesini yavaşça ilikler ve o nefis yemekler birdenbire kaybolur. Adam yavaşça sekizinci düğmesini ilikler ve yüzlerce kuş parktan çekilir. İkinci

düğme kapandığında kar durur ve beyaz örtü yok olur. Yedinci düğme kapandığında o muhteşem kokular kaybolur. Beşinci düğme kapandığında bir parça mavi deniz ve mavi balıklar kaybolur. Altıncı düğme kapandığında bütün o nefis içecekler kaybolur. Dördüncü düğme kapandığında o büyülü, muhteşem müzik de kaybolur. Birinci düğme kapandığında atlar kaybolurlar. Sonra adam tişörtüne bakar ve yalnızca dokuzuncu düğme kalmıştır.

“Dokuzuncu düğme! Bütün çocukların kaybettikleri yakınlarıyla buluşması. Parkta elele gülümseyerek gezen yerçekimsiz mutluluklar...

Kapanacak mıydı dokuzuncu düğme? Dokuzuncu düğme de kapanacak mıydı?

Adamın elleri dokuzuncu düğmeyi çok ama çok yavaş iliklemeye başladı... Çocuklar kaybettikleri yakınlarının bir tüy gibi ellerinden kayıp gittiğini hissediyorlardı.” (s. 25).

Dokuzuncu düğme de kapandığında kaybedilen yakınlar da bütünüyle kaybolur.

Sonra parkın bekçisi adamın yanına gelir. Bir süredir onu izlediğini söyler ve neden düğmeleriyle oynayıp durduğunu sorar. Dokuz Düğmeli Adam hiçbir cevap vermeden bekçiye döner ve sessizce onun üniformasının ilk düğmesini çözer. “Hava epey serinmiş” der bekçi. Açılan düğmesini ilikler ve düdüğünü üfleyerek adamın yanından uzaklaşır.

Karakter:

Dokuz Düğmeli Adam: Güzel bir havada parkta oynayan çocukları izleyen, tişörtünün düğmelerini ağır ağır çözererek çocuklara olağan dışı deneyimler yaşatan; sonra da düğmelerini kapatıp ortadan kaybolan gizemli yabancısıdır.

Eserde kahraman, davranış ve eylemleriyle geliştirilmiştir. Kapalı (geliştirilmemiş) karakter özelliği taşıyan Dokuz Düğmeli Adam, eserin sonunda herhangi bir değişim yaşamaz. Karakter, çocukların öykünebileceği ve özdeşim kurabileceği özellikler taşımamaktadır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı içtendir. Ritim, fıskiye, üniforma sözcükleri dışında çocukların anlamakta güçlük duyabileceği sözcük bulunmamaktadır.

Anlatımda kısa cümleler kullanılmıştır. Fakat bazı yerlerde anlatımın duru olmadığı görülür. “Beyaz bir sevincin rüzgârı, at kışnemelerini daha da uzaklara taşıdı (s.8).” cümlesinde “sevincin beyaz olması” ve “sevincin rüzgârı” somut işlem dönemindeki

çocukların anlamakta güçlük çekebileceği kavramlardır. Yine “... Müzikle tamamen bütünleşerek kendilerinin ötesine geçtiler (s.13).” cümlesinde “kendilerinin ötesine geçmek” ve “Parkta el ele gülümseyerek gezen yerçekimsiz mutluluklar... (s.25)” cümlesinde “yerçekimsiz mutluluklar” ifadeleri bu türden ifadelerdir.

Eserde yer alan vurgu ve pekiştirmeler güçlüdür.

“Bir süre sonra çocukların mı yoksa kuşların mı daha çok uçtuğu anlaşılmaz oldu.” (s.20).

“Her şey çok güzeldi. Çok güzeldi her şey.” (s.24).

Görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kullanılan eserde 3. kişili anlatım söz konusudur. Nadiren yazar yorumunu dile getirir.

“Ve nasıl da gülümseyerek kayıp gidiyordu çocukların ellerinden sevdikleri Allah’ım...” (s.25).

Bitişik yazılan el ele sözcüğü dışında hatalı yazılan sözcük bulunmamaktadır. İmla ve noktalama kurallarına uyulmuştur.

İletiler: Nefis yemekler, muhteşem kokular, güzel müzikler, kuşlar, deniz, kar, içecekler... Hiçbiri kaybettiğimiz sevdiklerimiz kadar değerli değildir. Sevdiklerimizi kaybetmeden onların kıymetini bilmeliyiz.

Yazar masalda Dokuz Düğmeli Adam karakteri aracılığıyla çocuklara sevdikleri ve zevk aldıkları değerleri sunmaktadır. Onları en çok şaşırtan ve sevindiren, kaybettikleri sevdikleri ile buluşmaları ve kucaklaşmaları olur. Çocuklar sunulan güzelliklerle bir miktar vakit geçirip eğlendikten sonra yazar, onları birer birer ellerinden almaktadır.

Çocuklar kavuştukları güzellikleri kaybetmeye üzülse de bunu çok önemsemezler. Fakat sıra sevdiklerinden ayrılmaya geldiğinde her şey değişir. Kaybettikleri yakınları bir tüy gibi ellerinden kayıp gider.

Eser çocukların hayal dünyalarını zenginleştirmeye, onları düşünmeye yönlendiren bir metindir. Yazınsal nitelik taşımaktadır.

3.1.1.8. Tersine Adam

Konu: Masalda hayatı tersine doğru yaşayan bir adamın yaşantısı konu edilmiştir.

Eserde olay, kişi-toplum çatışması şeklinde kurgulanmıştır. Tersine Adam, sıra dışı bir duruma sahip olduğu için kendisini toplumdaki soyutlamaktadır. İnsanlara bir şeyler anlatmayı yersiz bir çaba olarak görmektedir. Eserdeki çatışma, çocukların anlamlandırabileceği düzeydedir.

Eserde merak ögesi güçlüdür. Eser, ocukların hayal kurmalarına olanak sağlar ve çocuklarda okuma isteği uyandırabilecek özelliktedir.

Olay rgs: Adamın biri 60 yaşında doğar. O, Tersine Adam'dır. Doğumundan hemen sonra annesini kutlayarak annesinin şaşkın bakışları arasında doğumhaneden çıkar. Arkasında kk ve büyük dillerini yutmuş bir halde doktor ve hemşire de vardır.

Salonda heyecanla bekleyen babasını gördüğü zaman "Baba merhaba, ben doğdum!" der. Babası 30 yaşındadır. Bayılır. Tersine Adam arkasına bile bakmadan hastaneden çıkar, gider. İnsanlara durumunu anlatmanın yersiz bir çaba olduğunu düşündüğünden ortadan kaybolur.

60 yaşındaki bir adamın bilgi ve tecrübe birikimine sahip olan Tersine Adam, zamanı tersine yaşamaya başlar. Günleri, ayları ve yılları tersine yaşamaktadır.

"1997 yılında kendi yaşıtı olan adamlar 61 yaşına bastığında Tersine Adam 59 yaşına bastı. Ve bir yıl sonra, 1998'de Tersine Adam 58 yaşında idi."
(s.9).

Giyinirken, yemek yerken, günlük işlerini yaparken her şey onun için tersine işlemektedir.

"nce ceketini giyiyordu, sonra gömleğini, sonra atletini... (s.11)"

"Sofraya oturduğunda doymuş olarak oturuyor, acıkmuş olarak kalkıyordu." (s.11).

"Merdivenleri çıkarken en st basamaktan, inmek içinse ilk basamaktan başlıyordu." (s.17).

Doğumundan 15 yıl sonra bir akşam yolda babasıyla karşılaşır. İkiisi de 45 yaşındadır. Birlikte yaş muhasebeleri yaparlar. Baba yaşlandıkça oğul genleşmekte ve klmektedir.

“15 yıl sonra sen 60 yaşında olacaksın, bense 30. Sen belki 60 yaşında öleceksin. Ölürsen cennete gitmeni ve orada beklemeni isterim. Çünkü sanıyorum ki ben çocuk olarak öleceğim için, doğrudan cennete gideceğim. Cennette belki her şeyi yeniden konuşabiliriz baba. Biliyorsun Allah için hiçbir şey zor değil. O isterse olur.” (s.19).

Babası Tersine Adam’ı annesine göstermek için eve götürür. Annesi oğluna hiç tereddütsüz sarılır, ona yemekler hazırlar. Uyuduğunda yıllardır görmediği oğlunun yüzünü seyreder. Babasının yaşadığı şaşkınlıkların hiçbirini yaşamaz anne. Çünkü o bir annedir.

Karakter:

Tersine Adam: Tersine Adam, hayatı tersten yaşamaktadır. 60 yaşında doğar ve her yıl bir yaş geriye gelir. Zaman onun için geriye doğru ilerler. 45 yaşına geldiğinde babası ile aynı yaşadılar.

Tersine Adam karakteri iyi geliştirilmiş devingen karakter özelliği taşımaktadır ve fiziksel özellikleri, davranış ve eylemleri ile geliştirilmiştir. Yaşanılan olaylar ve değişim olgusu arasında masalın gerçeklik anlayışına uygun inandırıcı bir ilişki söz konusudur.

Karakter, çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımamaktadır.

Baba: Oğlunun farklı durumunu anlamakta zorluk çekmektedir. Kafası karışmıştır ve şaşkındır.

Anne: Farklılığı ne olursa olsun bunu sorun etmeyip oğlunu bağrına basar. Çünkü o bir annedir.

Dil ve Anlatım: Yazar okuyucuyla konuşur gibi, bir sohbet havası içerisinde esere başlar.

“Adam 60 yaşında doğdu. Belki buna inanmayanlar, itiraz edenler olacak.” (s.4).

Sonra okuyucuyu öne sürdüğü olgu konusunda ikna etmeye çalışır.

“Ama bu dünyada itiraz edecek öyle çok şey var ki, hepsine itiraz etmeye kalksanız, ömrünüz geçer gider de ruhunuz bile duymaz.” (s.4).

Anlatıcı “Ne yapabilirsiniz ki? (s.6)”, “doğrusunu isterseniz (s.6)” gibi cümle ve sözcük grupları ile okuyucuya seslenmektedir. Zaman zaman okuyucuya nasıl düşünmesi gerektiği konusunda da telkinde bulunur.

“Onun merdivenlerden asla inemediğini veya çıkamadığını düşünmek yanlış olur.” (s.17).

Tersine adamın hayatı tezatlarla doludur. Yazar bu durumu güzel ve mizahî bir üslupla anlatır.

“Sofraya oturduğunda doymuş olarak oturuyor, acıkmış olarak kalkıyordu.” (s.11).

“Hiç sevmediği için bol bol sarmısak-soğan ve kereviz yiyor, çok hoşlandığı içinse bir defa bile zeytinyağlı dolma yemiyordu.” (s.12).

“Solak olduğu için sağ eliyle yazıyor, bir köpek gördüğü zaman onu ısırarak için peşinden koşuyordu.” (s.14).

Eserde yer verilen “küçük ve büyük dillerini yutmak (s.4), fena halde bozulmak, (s.14) kafası karışmak, (s.19) ters ters konuşmak (s.23)” deyimleri ve “Sepetler koluna, herkes yoluna” tekerlemesi Türkçenin zenginliğini çocuklara duyumsatabilmek açısından önemlidir.

Eserin dili sade, anlatımı duru ve içtendir. Eserde ortalama 5-10 sözcüğü geçmeyen basit ve kısa cümle yapıları yer almaktadır. Paragraf uzunlukları 6-7 cümleyi geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir. Görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kiplerinin kullanıldığı eserde etken çatılı fiillere yer verilmiştir.

Eserde herhangi bir imla ve noktalama hatasına rastlanmamıştır.

İletiler: Tersine Adam çocukları tek yönlü düşünmekten çıkarabilecek, olaylara ve hayata farklı boyutlarıyla bakabilme perspektifi kazandırabilecek bir eserdir.

Farklı olana toplum da farklı bakar. Farklılıklara karşı ön yargılar, dışlamalar, yadırgamalar söz konusu olabilir. Fakat farklı olana saygı duyulmalıdır. Farklılıklar toplum için bir kazanım, bir zenginlik olabilir.

Eserde babanın takılıp kaldığı fiziksel farklılıklar, üzerinde kafa yorduğu onu terleten sıra dışı durumlar anne için önemli değildir. Annenin sonsuz şefkati ve merhameti bunların çok üzerindedir. Onun gördüğü sadece uyumakta olan oğlunun masumiyetidir.

Eserde Tersine Adam babası ile konuşurken şu ifadeleri kullanır:

“Ölürsen cennete gitmeni ve orada beklemeni isterim. Çünkü sanıyorum ki ben çocuk olarak öleceğim için, doğrudan cennete gideceğim. Cennette belki her şeyi yeniden konuşabiliriz baba. Biliyorsun Allah için hiçbir şey zor değil. O isterse olur.” (s.19).

Bu ifadelerden cennette yeni bir hayatın başlayacağı, çocukların -masumiyetleri nedeniyle- doğrudan cennete gidecekleri ve Allah neyi isterse onun olacağı sonuçları çıkarılabilir. Bunlar metnin yan iletileridir.

Metnin iletileri çocuklarda insana ve yaşama ilişkin duyarlık oluşturabilecek niteliktedir. Eser, yazınsal özellikler taşımaktadır.

3.1.1.9. Televizyonları Bozulan Şehir

Konu: Televizyonu hayatlarının merkezine yerleştiren amaçsız insanların televizyon olmadığında yaşadıkları çaresizlik, masalın konusunu oluşturur.

Eserde kişi-toplum çatışmasının yaşandığı görülür. Beyninde gerçekleşen patlamalar sonucu yayılan sinir dalgalarıyla televizyonları etkisiz hale getiren ihtiyar ve sinirli adam, şehri terk etmesini isteyen halkın bu isteğini yerine getirmez. Televizyonsuzluğa dayanamayan şehrin insanları, en sonunda kendileri şehri terk ederler.

Eserdeki çatışma çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygundur. Çatışma ve merak ögesi çocuklarda okuma ilgisi ve isteği uyandırabilecek özellikler taşımaktadır. Olaylar, çocukların hayal etmelerine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Küçük bir şehirdeki insanlar uzun süreden beri hayatlarını hiç değiştirmeden yaşamaktadırlar. Sabah işe gidiyor, akşam eve gelip yemek yiyor, televizyona bakıyor ve sonra da yatıp uyuyorlardır. Bu hep böyle devam etmektedir.

Bir akşam insanlar evlerinde oturmuş yine televizyon seyrederek televizyondaki görüntüler önce karıncalanır, sonra tamamen kaybolur. Ne yaptılarsa görüntü düzelmez. İlk defa bütün şehir öfkeyle uyur. Günler geçer. Dördüncü günün sonunda şehrin meydanında toplanan insanlar, bu olayın sebebini bulmaya karar verirler.

“Halk bir şeyi bulmaya karar vermişse, bulur. Nitekim şehir halkı, televizyonlarını bozan şeyin ne olduğunu şıp diye buldular. Televizyonların bozulmasına sebep bir evde yalnız başına oturan yaşlı bir adamdı.” (s.12).

Adam haddinden fazla sinirlidir. Bu sınırlar nedeniyle beyinde sürekli sinir patlamaları olmaktadır ve bu patlamalardan çıkan yoğun sinir dalgaları şehirdeki tüm ses ve görüntü dalgalarını etkisiz hale getirmektedir.

Şehrin insanları yaşlı adamı sakinleştirip bu durumdan kurtulmaya çalışırlarsa da o, özel hayatına müdahale edildiği gerekçesiyle daha da sinirlenir. Çaresiz kalan insanlar kendilerini kötü hissetmektedir.

“Televizyonsuz yaşamak insanlara iyi gelmiyordu. Hiçbirisi de böyle bir hayata hazır değildi. Şehirde ‘televizyon nezlesi’, ‘televizyon halsizliği’, ‘televizyon bronşiti’ gibi yeni hastalıklar ortaya çıkmış ve hızla yayılmaya başlamıştı.” (s.14).

İnsanlar, yanlarına şehrin yöneticisini de alarak yaşlı ve sinirli adamın yanına giderler. Ona dilediği kadar para vermeyi ve karşılığında şehri terk etmesini teklif ederler. Adam kesinlikle kabul etmez ve şehrin insanları ikinci defa çaresiz kalırlar.

Yedinci gün şehir derin bir sessizlik içindedir. Çünkü insanlar şehri terk etmişlerdir. Hiç kimse televizyonsuz yaşamaya dayanamamıştır. Şehirde yalnızca o yaşlı ve sinirli adam kalır. Kimse onu daha fazla kızdırmayı göze alamaz.

Karakter:

Yaşlı ve Sinirli Adam: Bir evde yalnız başına oturmaktadır. Aşırı sinirli olduğu için beyinde sürekli sinir patlamaları olmakta ve bu patlamalardan çıkan yoğun sinir dalgaları çevreye yayılarak şehirdeki ses ve görüntü dalgalarını etkisiz hale getirmektedir. Yaşlı adam bir türlü sakinleştirilememekte ve şehri terk etmesi konusunda da ikna edilememektedir.

Yaşlı ve sinirli adam, kapalı (geliştirilmemiş) karakter özelliği taşımaktadır. Kişilik özelliği olarak durağan yapıdadır. Eserde hakkında fazla bilgi verilmeyen yaşlı adamın neye sinirlendiği de masal boyunca gizemini korur.

Karakter, çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımaz.

Şehrin İnsanları: Televizyon hayatlarında önemli bir yere sahiptir. Televizyonlarının bozulmasına sebep olan yaşlı adam şehri terk etmeyince televizyonsuzluğa dayanamayarak şehri terk ederler.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı içtendir. Çocukların anlamını bilemeyeceği sözcüklerin yer almadığı eserde Türkçe sözcükler ağırlıklı olarak kullanılmıştır.

Anlatım kısa ve duru cümlelerle yapılandırılmıştır. Cümlelerdeki sözcük sayısı 5-10 ortalamasını geçmemektedir. Paragraflar ise 6-7 cümleyi geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir.

Görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kiplerinin kullanıldığı eserde etken çatılı fiiller tercih edilmiş, edilgen çatıya yer verilmemiştir.

Eserde “Yaşlı bir kedi ‘İnsanlar çatıda gezinirse biz nerede dolaşacağız?’ diye düşündü (s.7).” cümlesinde kedilere, insana ait düşünme özelliği yüklenerek kişileştirme yapılmıştır. Halkın yaşanan sorunun sebebini kolay ve hızlı bir şekilde bulması ise “... Şıp diye buldular (s.12).” sözcük grubu ile ifade edilmiştir. Televizyonsuz kalan insanların “televizyon nezlesi, televizyon halsizliği, televizyon bronşiti (s.14)” gibi hastalıklara yakalandıkları ifade edilerek mizahi bir üslupla anlatım renklendirilmiştir.

Tırnak içindeki cümlelerin küçük harfle başlaması ve s.12’de televizyonların sözcüğünden sonra virgülün gereksiz kullanılması dışında imlâ ve noktalama hatasına rastlanmamıştır.

İletiler: Televizyon günümüz insanların hayatında önemli bir yere sahiptir. Ona bu önemi yükleyen ve karşısında lüzumundan fazla vakit geçiren insanlar, televizyonun yokluğunda hayatlarını sürdüremez hale gelebilirler. Bu düşünceden hareketle kurgulanan masalda yazar, televizyona gereğinden fazla önem verilmemesi, televizyonun amacına uygun kullanılması ve yaşamdaki boşlukları bütünüyle doldurmasına izin verilmemesi konusunda okurlarına mesajlar vermektedir.

“İnsanlar mutlu olmak için sürekli değişiklik yaparlar. Hiçbir şeyi değiştiremeyen insanlar, kendi kendilerini değiştirirler (s.5).” ve “Halk, bir şeyi bulmaya karar vermişse, bulur (s.12).” yargıları metnin yan iletilerini oluşturur.

Metnin iletileri çocukların anlamlandırabileceği düzeydedir. Metnin temel iletileri kurgulanan olayın içine sindirilmiştir ve okurlara sezdirilmektedir. Yan iletiler ise birer yargı biçiminde aktarılmıştır. Metin yazınsal nitelik taşımaktadır. Metnin iletileri çocuklarda yaşama dair duyarlık oluşturabilecek niteliktedir.

3.1.1.10. Yağmurlu Şehirdeki Adam

Konu: Çevrelerindeki bir insanı yadırgayan şehir halkının başına gelenler masalın konusunu oluşturur.

Konuyu yapılandıran bir öge olarak olay, kişi-toplum çatışmasıyla kurgulanmıştır. Eserdeki çatışma çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygundur.

Olay Örgüsü: Çok yağmur yağan bir şehirde elli iki yaşında bir adam yaşamaktadır. Şehirde şemsiyesiz yaşayan tek insan olan adam, görmüş geçirmiş biridir. Yağmuru sevmektedir.

Güneşin çok az görüldüğü şehirde ne zaman güneş açsa adam evinden çıkar ve insanlara bütün bildiklerini anlatır. Bütün bildiği iki cümleden ibarettir:

“Gazete okurken öksürüyorum ve bir de ormanın derinliklerinden gelen bir geyik sesi duyuyorum.” (s.7).

Rastladığı insanlara bu iki cümleyi söyleyen adam, başka hiçbir şey konuşmamaktadır. Yıllardır adamı dinleyen insanlar buna daha fazla dayanamaz ve “Sen gazete okurken öksürüyorsan ve ormandan gelen bir geyik sesi duyuyorsan biz ne yapalım” derler. Onu istemediklerini söylerler ve kolundan tutup onu şehrin dışına atarlar. Şehrin insanları içleri rahatlamış olarak şehre dönerler.

Ertesi gün şehirdeki herkes ama herkes gazete okurken öksürmeye ve ormanın derinliklerinden gelen bir geyik sesi duymaya başlar. Başka hiçbir şey konuşmadan herkes birbirine bunu anlatmaya başlar. Hepsi de şehirden çıkardıkları o elli iki yaşındaki adam olmuşlardır.

Karakter:

Yağmurlu Şehirdeki Adam: Bütün bildiği iki cümleden ibaret olan, güneşli havalarda bildiklerini karşılaştığı tüm insanlara anlatan, zamanla insanları bıktırarak şehirde istenilmeyen esrarengiz bir adamdır.

Yağmurlu Şehirdeki Adam davranış ve eylemleriyle geliştirilmiştir. Kapalı (geliştirilmemiş) karakter özelliği taşımaktadır. Kişilik özelliği olarak durağan görünümündedir. Masalın başından sonuna herhangi bir değişim yaşamaz.

Karakter, çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımamaktadır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı içtendir. Eserde Türkçe sözcüklerin kullanımını konusunda hassasiyet gösterilmiştir. Anlatımın duru ve anlaşılır olduğu görülür.

Basit cümle yapılarının hâkim oluşu eserde cümle uzunlukları ortalama 5-10 sözcüğü geçmez. Paragraf uzunlukları ortalama 2-3 cümleyi geçmeyerek sade bir görüntüdedir ve paragrafların anlaşılabilirliği yüksektir.

Etken çatılı fiillerin kullanıldığı metinde görülen geçmiş zaman ve hikâyeye birleşik zaman kullanılmıştır.

Atasözü, deyim, ikileme, bilinmeyen sözcük vb. söz varlığını zenginleştirecek sözcük ve sözcük gruplarına rastlanmaz. Kurallı cümlelerin yer aldığı metinde devrik cümle yapısına sadece bir cümlede rastlanmaktadır.

Adamın güzel günler görüp geçirdiği “elli iki bahar görmek (s.5)” sözcük grubu ile anlatılmıştır.

Eserde imlâ ve noktalama kurallarına riayet edilmiştir.

İletiler: Çevremizdeki insanları her ne sebeple olursa olsun yadırgamamalı, onları toplumun dışına sürüklememeliyiz. İnsanların iç dünyasında olanları, geçmiş ve mevcut yaşantılarını onları tanımadan bilemeyiz. Gün gelir, onların yaşadıkları bizim başımız da gelebilir. Bu düşüncelerle kurgulanan masalda yazar, okurlarına dışlamama ve yadırgamama tavsiyesinde bulunmaktadır.

Eserin iletisi çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygundur. Eser, yazınsal nitelikler taşımaktadır.

3.1.2. Acayip Hayvanlar Serisi

Acayip Hayvanlar Serisi on kitaptan oluşmaktadır. Türünün standartlarından farklı olarak olağanüstü özelliklere sahip on acayip hayvan, bu serinin kahramanlarıdır.

Seriye oluşturan kitaplar şunlardır:

- 1- Dünyanın En Uğurböceği / 24 Sayfa / Kipat Yayıncılık
- 2- Vejetaryen Aslan / 36 Sayfa / Kipat Yayıncılık
- 3- Kuyruğu Dumanlı Kedi / 24 Sayfa / Kipat Yayıncılık
- 4- Filozof Köpek / 24 Sayfa / Kipat Yayıncılık
- 5- Uçan Eşek / 24 Sayfa / Kipat Yayıncılık
- 6- Kardan Tavşan / 24 Sayfa / Kipat Yayıncılık
- 7- Kuşkucu Horoz / 24 Sayfa / Kipat Yayıncılık
- 8- Romantik Tilki / 24 Sayfa / Kipat Yayıncılık
- 9- Piha Nesü Müv / 24 Sayfa / Kipat Yayıncılık
- 10- Gazoz Çeşmesi / 24 Sayfa / Kipat Yayıncılık

Biçimsel Özellikler: Seriyi oluşturan kitaplarda biçimsel açıdan ortak olan birtakım özellikleri burada ifade etmek yerinde olacaktır.

Çocukların rahatlıkla taşıyabileceği ölçü ve ağırlıkta olan eserler, 20 x 21,5 cm büyüklüğündedir. Harflerde 16 punto büyüklüğünün kullanıldığı eserler, yapısal açıdan hitap ettikleri yaş grubunun (9-12) özelliklerine uygundur.

Kullanılan kâğıtlar mat kuşe özelliğe sahip olup çocuk tarafından uzun süre kullanılmasına olanak sağlayacak biçimde kaliteli ve dayanıklıdır. Işığı parlak kuşeye göre daha az yansıtan mat kuşe, gözün yorulmasına sebep olmamaktadır. Yazı ve resimler arasında renk uyumu söz konusudur. Bunun yanında resimlerin renklerini canlı olarak vermesi nedeniyle sayfalar, görsel açıdan göze hoş gelmektedir. Sayfalardaki yazılar rahatça okunabilmektedir.

Eserlerde kullanılan kapaklar, tasarım değerine sahiptir ve çocukların ilgisini çekecek niteliktedir. Kapaklarda kitabın adı, konuyu özetleyici ya da tanıtıcı resim, yazar ve resimleyen adı, yayınevi ve kitabın ait olduğu serinin adı yer almaktadır. Kapaklar parlak kuşeden oluşmakta olup dikkat çekici özellikler göstermektedir. Renklerin canlılığı, uyumu ve serinin kitapları arasındaki ahenk, kitapların çekiciliğini artırmaktadır.

Kapaklar, karakterleri ifade eden kitap isimleri ile onların özellikleri doğrultusunda resmedilen kapak resimleri arasında anlam bütünlüğü sağlama konusunda başarılıdır. Ayrıca kapak resimlerinin sanatsal özellikler taşıdığı söylenebilir.

Seriye oluşturan eserlerde paragrafların sayfalara dengeli olarak dağıtıldığı görülür. Sayfa numaraları kullanılmıştır ve paragraf başı yapılmıştır. Yazılar tek sütun olarak yerleştirilmiş, sayfa kenarlarında ve satır aralarında uygun boşluklar bırakılmıştır.

Kitaplar, ciltleme konusunda yeterli görülmüştür. Yuvasından kolay çıkmayan tek formadan oluşan yaprakların iki adet telle tutturulması, kitapları dayanıklı hale getirmiştir.

Resimler: Seriyi oluşturan eserlerde resimler, metinlerle uyumdur ve çocukların duyu algılarını geliştirici özellikler taşımaktadır. Metnin anlamını tamamlayıcı ve açıklayıcı nitelik taşıyan resimler, eserlerin hitap ettiği yaş grubunun (9-12) gelişim özelliklerine uygundur.

Eserlerde toplam alanın yaklaşık % 75'i resimlere ayrılmıştır. Çocukların ilgilerini çekecek nitelikte canlı ve kaliteli olan resimler, çocuğun sanat ve edebiyat etkileşimine katkı sağlayacak özelliklere sahiptir ve onların düşlerini harekete geçirecek niteliktedir.

Seriye oluşturan eserler Dağıstan Çetinkaya, Ferit Avcı, Osman Kehri, Osman Turhan, Necmettin Asma ve Saeed Ensafi gibi alanında tanınmış usta çizerler tarafından resimlenmiştir. Sanatsal resimler, masal metinleriyle çocuklar arasındaki iletişim kurma konusunda önemli işleve sahiptir. Çocukların algılarını geliştirici özellikler taşıyan bu resimler çocuklarda resim yapma isteği uyandıracak gibi, onların hayal dünyalarının zenginleşmesine de katkı sağlayacaktır.

3.1.2.1. Dünyanın En Uğurböceği

Konu: Ormanda yaşayan ve canı sıkılan uğurböceğinin yolculuğu sırasında karşılaştığı hüznü küçük çocukla yaşadıkları, masalın konusunu oluşturur.

Eserde merak ögesi güçlüdür ve masal, çocuklarda okuma isteği uyandırabilecek özellikler taşımaktadır.

Olay Örgüsü: Küçük ormandaki uğurböceği sabahtan beri durmadan uçmaktadır. Uçar, uçar ve bir ağacın altında tembel tembel oturan tilkinin burnuna konar. Tilki onu yavaşça parmağının ucunda havaya yükseltir ve dünyanın bütün tavuklarını kendisine getirmesi diler. Alışıktır uğurböceği dilenen dileklere... İmkânsızdır tilkinin dileği.

“Dünyanın bütün tavuklarını nasıl getirebilirdi ki tilkiye? Hem dünyanın bütün tavuklarını getirse bu küçük ormana sığmazdı ki... Ayrıca tilki dünyanın

bütün tavuklarını yiyebilir miydi? Midesi ve ömrü buna yeter miydi? Palavra işte.” (s.7).

Uğurböceği uçmaya devam eder ve bu kez bir ayının omzuna konar. Ayı, dünyanın bütün ballarını kendisine getirmesini diler. Ayının isteği de saçmadır. Sonra uğurböceği bir eşeğin kuyruğuna konar. Eşek de kendisinden dünyanın bütün arpalarını ve arasına biraz da ot koymasını ister. Bu da imkânsız gelir uğurböceğine. Daha sonra koşmakta olan uzun kulaklı bir tavşanın kulağına konar. Tavşan kendisinden iki milyon tane havuç diler. Sonra sinekleri kovalamakta olan bir ineğin boynuzlarının ortasına konar. İneğin bağırmasından korkarak hızla oradan uzaklaşır. Sonra uçarken gördüğü kaplan, baykuş, maymun, aslan, karga, sansar ve fili rahatsız etmek istemez.

Aşağıda dalgın dalgın yürüyen küçük bir çocuk gördüğünde gidip koluna konar. Çocuk onu fark etmez ve bir süre birlikte yürürler. Fark edilmek isteyen uğurböceği çocuğun yanağına konar ve nihayet fark eden çocuk onu işaret parmağına alır. Çocuğun dilek dilemesini bekleyen uğurböceği onun farklı soruları karşısında şaşırır.

“Seviyor musun dilekleri yerine getirmeyi?”, “Mutlu musun yaşamaktan?”, “Biliyor musun bir bomba bir evin üstüne düşünce ne olur?”, “Bilir misin, bir anne artık hiç olmayacak, bu ne demek?” (s. 20).

Uğurböceği dilek dileyip dilemeyeceğini sorduğunda çocuğun gözlerinden yaşlar süzülür. Çok sevdiği arkadaşını bir kurşun, bir bomba ya da bu şekilde bir olumsuzlukla kaybettiği için hüznüdür. Yeryüzü bomboş kalmıştır onun için. Uğurböceği çocuğun yalnızlığını azaltmış ve acısını paylaşmıştır.

“Birisinin yalnızlığını azaltırsan kalbinde üç çiçek açar.”

“Bu çiçeklerin renklerini sormak istiyordu uğurböceği... Çünkü konuşma başladığından beri çocuğun yalnızlığını azalttığını düşünüyor ve içinde üç çiçeğin açıldığını hissediyordu. Yani en az ikisi kesin olarak açmış olmalıydı çiçeklerin. Bunu hissediyordu. Yemin edebilirdi bu konuda.” (s.20).

Uğurböceği çocuğun parmağında, bir saattir değil de bir yıldır yürüyorlarmış gibi bir hisse kapılır. Çocuğun bir şey dilemesini ister. Çocuk “Uçmanı diliyorum. Bir de yeryüzünü bir şeyle doldur, mümkünse tabi” yanıtını verir. Uğurböceği neyle doldurması gerektiğini sorduğunda çocuk hiçbir şey söylemez. Uğurböceği son defa çocuğa, sonra göklere bakar ve uçmaya başlar.

Yaklaşık bir saatlik uçuş sonrasında dinlenecek bir yer ararken uğurböceği, karşısında bir tane daha uğurböceği görür ve yanına gider. Bu bir sürpriz midir? Çok şey konuşurlar, birbirlerinin gözlerinde çok şey görürler, sarılıp çok şey hissederler. Sonra birbirlerinden birer dilek dilerler ve birbirlerinden uçarlar. Gök büyüktür. Bir yerlerde buluşmuş olabilirler ve dilekleri de gerçekleşmiş olabilir.

Karakter:

Uğurböceği: Canı sıkılmaktadır. Ormanda sıkıntısını giderecek bir şeyler ararken küçük çocukla karşılaşır. Onunla güzel bir dostluk kurarlar. Uğurböceği karakteri konuşmalarıyla geliştirilmiştir. Kapalı karakter özelliği taşımaktadır.

Çocuk: Hüzünlü ve dalgındır. Bir yakınına kurşun, bomba veya bu türden bir araçtan gelen kötülükle kaybetmiştir. Ağlamaktadır. Uğurböceğiyle sohbet ederler. Çocuk, metnin yan kişisidir.

Dil ve Anlatım:

Eserin dili sade, anlatımı içtendir. “Palavra, pike yapmak, hamle, billur, flulaştırmak” eserde yer alan ve çocuklar tarafından anlamı bilinemeyecek olan sözcük ve sözcük gruplarıdır.

Yazar, eserin başında ve sonunda okurla konuşur tarzda bir üslup tercih etmiş, 1. tekil ve 1. çoğul kişili anlatım kullanmıştır. Kendi düşüncelerini açıkça ortaya koymuştur.

“Bazen sıkılırız. Bir şeylerin dışına çıkmak isteriz.” (s.4).

“... Ne hissettiler dersiniz? Çok şey. ... Bir yerde tekrar buluştuklarına inanıyorum.” (s.24).

Diğer kısımlarda ise 3. tekil kişili anlatım hâkimdir. Görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zamanın kullanıldığı eserde cümleler basit yapıdadır. Cümle uzunlukları 5-10 ortalamasını, paragraflar 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir.

Metnin betimlemeleri canlıdır.

“Kırmızı kanatlarının üzerinde siyah benekleri olan ve uçmadığı anlarda ortasından kesilmiş bir top gibi duran uğurböceğinin de canı sıkılmış mıdır hiç?” (s.5)

Eserde bazı bölümlerde farklı ve renkli bir üslup kullanıldığı görülür.

“Ayı olmak saçmalamayı engellemiyordu.” (s.9)

“... yavaşça, ağır çekimle yere indi.” (s.12)

“Sen kimsin bakalım ufaklık?” diyen ineğe karşılık olarak “Ben uğurböceğiyim büyüklük.” (s.15).

“... uğurböceğinin ödü olsa mutlaka patlardı.” (s.15).

Yazar eserde uğurböceği ile ilgili bilgi verirken empatik ve sorgulayıcı bir yaklaşım sergileyerek aynı zamanda çocuk okurlarının bakış açılarını da genişletmektedir.

“... Uğurböceğinin de canı sıkılmış mıdır hiç? Sıkılmıyorsa küçük ormandaki uğurböceği sabahtan bu yana durmadan niçin uçuyor? Aradığı ne? Dünyaya ne zaman gelmiş bu uğurböceği ve ne zaman gidecek? Acaba kaç şarkı biliyor? En sevdiği renk nedir?” (s.5).

Masalın sonunda çocuk uğurböceğinden uçmasını, sonra da mümkünse yeryüzünü bir şeyle doldurmasını diler. Fakat gizemli bir şekilde o şeyin ne olduğunu söylemez. Yazar bu kısmı tamamlamayı okuruna bırakır.

Eserde konuşurma (intak) ile birlikte kişileştirme (teşhis) sanatları kullanılmıştır.

Eserde noktalama ve imlâ kurallarına uyulduğu görülür.

İletiler: Kurşunlar ve bombalar masum insanlara zarar verirler. Geride gözü yaşlı insanlar bırakırlar. Oysa dünya güzel yaşanacak bir yerdir. Bu düşünceyle kurgulanan masalda yazarın sorduğu şu sorular okurlarını düşünmeye sevk etmektedir:

“Biliyor musun bir bomba bir evin üstüne düşünce ne olur?” (s.20).

“Biliyor musun bir şehre uçaktan yüzlerce bomba atılınca ne olur?” (s.20).

“Bilir misin bir anne artık hiç olmayacak, bu ne demek?” (s.20).

Cevabı yine çocuğun ağzından yazar verir.

“Çok sevdiğin biri bir kurşunla, bir bombayla, ya da başka bir şekilde gidince yeryüzü bomboş kalıyor.” (s.21).

Eserde yalnızlığı paylaşmak ve azaltmak, dert ortağı olmak, insanlara yardım etmek gibi yardımcı iletiler de yer almaktadır.

Metnin iletileri çocuklarda insana ve yaşama ilişkin duyarlık oluşturabilecek niteliktedir. Eser, yazınsal nitelik taşımaktadır.

3.1.2.2. Vejetaryen Aslan

Konu: Birbirine zarar vermeden de yaşamının mümkün olduğu ve savaşların anlamsızlığı masalın konusunu oluşturur.

Eserde kişi-toplum çatışmasının yer aldığı görülür. Merak ögesi güçlüdür. Eserdeki olaylar, çocuğun heyecanlanmasına ve düş kurmasına olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Büyük ormanın güçlü kralı aslan bir gün sakin sakin dolaşırken ormanın ortasında, herkesi titreten sesiyle yeni emrini haykırır:

“Bugünden sonra ormanda hayvanların birbirini yemesi yasaktır! Ben kralınız olarak artık hiçbir hayvanı yemeyeceğim. İcinizden birisi de başka birini yemeyecek. Başka bir hayvanı yiyen olursa onu kendi ellerimle cezalandıracağım!” (s.6).

Ormanda her şey yeniden başlamaktadır. Bir kurt artık bir tavşanı, bir kartal bir yılanı yiyemeyecektir. Ormanda inanılmaz bir barış havası oluşur. Hiçbir hayvan diğerini avlayamaz. Bütün hayvanlar ormanda güven içinde, neşeyle dolaşmaktadır. Aslan ve diğer hayvanlar sırtlarında birer heybe taşımakta ve heybelerin içinde otlar, meyveler, kuruyemişler bulunmaktadır. Heybelerin içini aslan açtığı bakkal dükkânından ücretsiz olarak doldurur. Herkes halinden memnundur.

Birbirini yemeden geçen aylardan sonra değişik bir şey keşfederler: Birbirlerine saygı ve sevgi... Saygıyla birbirlerini selamlar, iltifat ederler. Kardeşçe yaşarlar. Bu arada ormanın nüfusu her geçen gün artmaktadır.

Günler, aylar, yıllar geçer. Bir gün ormana bir avcı gelir. Gördükleri karşısında çok şaşırır. Hayvanlar nasıl olur da kaçmaz diye düşünür. Tetiğe basmadan aslan onu etkisiz hale getirir. Tüfeğini de dizinde kırıp avcının koltuklarının altına sıkıştırır. Avcıya ormanı derhal terk etmesini söyler. Avcı çaresiz, ardına bile bakmadan kaçar. Ertesi gün, kahvede diğer avcı arkadaşlarına gerçeğin bir kısmını gizleyerek olanları anlatır. Ertesi sabah güneş doğarken çeşitli silahlarla donanmış on beş avcı ormanın yolunu tutar.

“Gören de zannederdi ki bu adamlar savaşa gidiyor... Hayır, ormana gidiyorlardı. Hiç silahı olmayan hayvanları vurmaya...” (s.21).

Ormanın akıllı ve cesur kralı aslan, bir süre sonra çok sayıda avcının ormana geleceğini tahmin etmiş ve bu yüzden bazı tedbirler almıştır. Gelen avcılar izlemekte olan aslan sağ pençesini kaldırarak savunma hareketini başlatır. Bütün hayvanlar avcılar harekete geçmeden organize oldukları şekilde görevlerini yerine getirirler ve avcılar ormanın içerisinde çembere alarak kısıkvrak yakalarlar.

Ormanın borazancıbaşı olan yaşlı bir kurt selamlama borusunu çaldığında her şey susar. Sadece aslanı taşıyan dört gorilin çimenlerdeki ayak sesleri duyulur. Goriller orman hayvanlarının oluşturduğu çemberlerden sessizce geçerek aslanı, avcıların önüne kadar getirirler ve tahtı saygıyla yere indirirler. Aslan avcıların gözlerine bakar ve bazıları korkudan bayılırlar. Aslan dönüp tahtına oturur.

Sonra aslanın işaretiyle filler su püskürterek avcılar ayıltırlar. Kuşlar başka şeyler yaparlar. On beş kaplan tüfekleri kırar ve her avcının tüfeği kılmış olarak boyunlarına asılır. Bir başka işaretle bütün tavşanlar avcılara dil çıkarır, tilkilerse nanik yapar. Ayılar gelip her avcıyı ayrı ayrı sol kulaklarından öperler. Aslan tahtından ayağa kalkar, her şey yeniden susar.

“Neden buradasınız, neden silahlarla? Biz gelip sizin çocuklarınızı veya anne babalarınızı öldürüyor muyuz? Yüz yıllardır birbirinizi öldürdüğünüz yetmiyor, bir de gelip bizi öldürmek istiyorsunuz, hasta mısınız siz?” (s.33).

Sonra aslanın bir işaretiyle yaban keçileri ellerinde büyük tepsilerle gelmeye başlar. Zeytinyağlılar, çeşitli sebzelerin kavurmaları, muhtelif salatalar, bitkisel köfteler, değişik otların börekleri, çörekleri... Aslan kükreyerek avcılara yemelerini söyler. Dizlerinin bağı çözülmüş olan avcılar hemen sofraya oturup yemeye başlarlar. Herkes doymuştur.

Aslan son defa kükrer:

“İşte, et yemeden de yaşayabilir insan. Birbirini yemeden de yaşayabilir. Biz bunu yapabiliyoruz, siz de yapabilirsiniz. Ama siz insanlar garip varlıklarsınız... Yapmanız gerekenleri yapmamak, yapmamanız gerekenleri de yapmak nedense size tuhaf bir zevk verir. Bu hep böyleydi, korkarım hep de böyle olacak. Şimdi lütfen defolun! Sizi bir daha burada görmeyeceğim.” (s.35).

Aslan sustuğunda bir köstebek avcılara peçete dağıtır. Avcılar sofradan kalkıp kırık tüfekleri boyunlarında, geldikleri yöne doğru yürümeye başlarlar. Avcılardan biri artık av yapmayacağını söyler, birkaçı sessizce başını sallayarak bu düşünceye katılırlar. Biri ıspanaklı böreği çok sevdiğini söyler. Gülüşürler. Evleri gözükür.

“Tüfekleri çıkarsalar mıydı acaba? Aslan birden kükrer miydi? Ama tüfekler neden ağırdı bu kadar? Ormana giderken daha hafifti sanki. Sanki...”
(s.36).

Karakter:

Vejetaryen Aslan: Ormanlar kralı aslan, ormanda hayvanların birbirlerini yemelerini yasaklar. Artık kendisi de et yemez. Sirtında meyve ve kuruyemişlerle dolu bir heybe ile dolaşmaya başlar. Ormanın ortasına bir bakkal dükkânı açar ve diğer hayvanların heybelerini de bizzat kendisi doldurur.

Aslan, hayvanlara birbirlerini yemeden de yaşayabileceklerini gösterir ve ormanda mutluluğu sağlar. Ormana gelen avcılar hayvanların huzurunu bozsalar da aslan, aldığı tedbirlerle arkadaşlarının güvenliğini sağlar ve avcıları geldikleri yere gönderir. Avcılara ise unutamayacakları bir ders verir.

Aslan karakteri davranışları, eylemleri ve konuşmaları ile geliştirilmiştir. Açık (geliştirilmiş) karakter özelliği taşıyan aslan, kişilik özelliği olarak devingen yapıdadır. Yıllardır et yiyerek beslenen aslan, bir anda aldığı kararla et yemeyeceğini ve ormanda da yenilmeyeceğini ilan eder. Bu, karakterin geçirdiği önemli bir değişimdir. Bu değişim, masal gerçekliği içinde inandırıcı bir biçimde kurgulanmıştır.

Aslan karakteri çocukların örnek alabileceği özellikler taşımaktadır. Liderliği, adaleti temin etmesi, kendisine güven duyulması ve mutluluğu sağlaması çocukların kendilerine örnek alabileceği özellik ve davranışlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Orman Halkı / Hayvanlar: Aslanın adaletine güvenmektedirler. Et yemeden de yaşamlarını sürdürebildiklerini görürler. Ormanda mutlu bir şekilde yaşamaktadırlar. Ve yeni fark ettikleri bir şey vardır: Birbirlerine saygı ve sevgi...

Avcılar / İnsanlar: Ormanda sakin, neşeli ve kaçmayan hayvanlar olduğunu öğrenen avcılar, silahlarını kuşanarak onları avlamaya giderler. Fakat unutamayacakları bir ders alarak geri dönerler.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcı ve içtendir.

Eserde genel olarak kısa ve yalın cümleler tercih edilmiştir. Cümlelerdeki sözcük sayısı 5-10 ortalamasını aşmayarak ölçütlere uygunluk gösterir. Paragraflardaki cümle sayısı genel olarak 6-7 ortalamasını aşmamakla birlikte bazı paragraflarda cümle sayısının bu ortalamanın üzerinde olduğu görülür.

“İhtişamlı, heybe, zerzevat, kardeşliğin dibini bulmak, palaska, ihlal etmek, talimat, heybet, muhtelif”, çocuk okurların anlamını bilemeyeceği sözcük ve sözcük grupları olarak karşımıza çıkar. Bu tarz sözcük ve sözcük grupları, çocukların söz varlığının zenginleştirilmesi açısından önemlidir.

Yazar, hayvanların artık et yemeyeceklerini tasvir ederken renkli bir üslup kullanır.

“Bir kurt, artık bir tavşanı yemeyecekti öyle mi? İyi.

Bir kaplan da bir geyiği yakalayıp yutamayacaktı artık ha? Mükemmel.

Bir kartal da bir yılanı kapıp yuvasına götüremeyecekti demek...

Şaşırtıcı.

Peki, bir tilki bir kirpiyi yiyebilir miydi? Asla! Harika.

Bir karıncayıyen de karıncaları yiyemeyecekti bugünden sonra...

Olağanüstü.” (s.8).

Etken çatılı fiillerin tercih edildiği eserde, görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kullanılmıştır. Eserde aslan konuşurulmuştur ve intak sanatı söz konusudur.

Eserde anlatım 3. tekil kişi ile yapılmıştır. Yazar bazı bölümlerde okuyucuyla konuşur.

“Aslanın, yani bütün ormanların kralı olan bu müthiş hayvanın acıkınca gidip kasaptan et alacağını düşünmüyorsunuz değil mi? Düşünmeyin tabi.”
(s.8).

Eserde imlâ ve noktalama kurallarına uyulduğu görülür.

İletiler: İnsanlar birbirlerine zarar vermeden, savaşmadan, şiddet, silah, bomba kullanmadan da yaşayabilirler. Kardeşçe, insanca, barış içinde birlikte yaşamak mümkün iken bunun aksini düşünmek insanoğluna yakışmaz. Bu düşüncelerden hareketle

kurguladığı eserinde yazar, et yemeden de yaşayabilen hayvanların durumu üzerinden insanlara mesaj gönderir.

“İşte, et yemeden de yaşayabilir insan. Birbirini yemeden de yaşayabilir. Biz bunu yapabiliyoruz, siz de yapabilirsiniz. Ama siz insanlar garip varlıklarsınız... Yapmanız gerekenleri yapmamak, yapmamanız gerekenleri de yapmak nedense size tuhaf bir zevk verir. Bu hep böyleydi, korkarım hep de böyle olacak.” (s.35).

Eserde et yemeden yaşamaya alışan hayvanların zamanla huylarının da değiştiği, vahşi, yırtıcı tutumları terk ederek birbirlerine nezaketle, saygı ve sevgi içerisinde davrandıkları görülür. Bu durum, birbirlerine zarar vermeden yaşamayı başarabilirlerse insanlar için de söz konusu olacak, dünya huzurlu bir yer haline gelecektir.

Eserde “İnsanların topluca yaşadığı her yerde genellikle bir kral vardır, adı kral olsa da, olmasa da (s.4).”, “Koyduğu yasağa ilk uyan kendisiydi. Yoksa bir yasa çıkarıp bu yasayı ilk ihlal eden kendisi olsa ne olurdu? ... O yasa uygulanamazdı (s.22).” vb. yargılar, metnin yan iletilerini içinde barındırmaktadır.

Eserdeki iletiler çocuğun yaşamı ve insanı anlama yetisine ve duyarlılığına uygundur. İletiler, kurgulanan olayın içerisine sindirilmiştir ve okura sezdirilmektedir. Eser, yazınsal nitelik taşımaktadır.

3.1.2.3. Kuyruğu Dumanlı Kedi

Konu: Masalda canı sıkılan beyaz bir kedinin başına gelen çeşitli olaylar konu edilmiştir.

Eserdeki olaylar, çocukların gülmesine, düşünmesine olanak sağlamaktadır. Eserde merak ögesi güçlüdür.

Olay Örgüsü: Beyaz bir kedinin öğleye doğru canı sıkılmaya başlar. Geçmesini bekler; fakat geçmez. İçinden sayı sayar, renkleri düşünür. Sıkıntısı bir türlü geçmez.

Mutfığa gider. Gaz yağı şişesini görünce gidip kuyruğunu yarısına kadar batırır, sonra da yanmakta olan tüp gaz ocağındaki mavi aleve yavaşça değdirir. Miyavlamalar duyulur.

“Sekiz defa miyav sesi duyuldu. Beyaz kedinin kuyruğunun yarısı yanmıştı. Fakat şu can sıkıntısı denen şey yok mu? O hala devam ediyordu, üstelik şimdi kuyruk acısı da vardı.” (s.10).

Yatak odasına geçer. Oradaki aynada kendisine dil çıkarır; fakat ayna kırık, çerçeve boştur. Kendisini göremez. Çerçevenin içine geçip yerleşir. Artık canı sıkılmaz. “Ben cansız bir çerçeve içinde, canlı bir kediyim.” diye düşünür. Az sonra aynanın kırık olduğunu unutan ve yüzüne bakmak isteyen evin küçük oğlu, ardından da annesi çerçevedeki kediyi görürler ve korkarlar. Kedinin keyfine diyecek yoktur ve kahkahalar atmaktadır. Fakat mutluluğu uzun sürmez.

Evin hanımı kedinin kuyruğundan çıkan dumanları görünce itfaiyeyi çağırır. İtfaiyeciler, beyaz kedinin bulunduğu odaya dalar ve dumanı görür görmez su fişkırtırlar. Beyaz kedi boğulmaktan zor kurtulur ve ortadan kaybolur. O günden sonra beyaz kediden bir haber alınamaz.

Karakter:

Kuyruğu Dumanlı Kedi: Canı sıkılmaktadır ve bu sıkıntıyı nasıl gidereceğini bilememektedir. Sıkıntısını gidermek için türlü eylemlere girişir. Kendisini kırık çerçevenin içerisinde gören ve korkan ev halkının bu halleriyle eğlenir. Fakat eğlencesi uzun sürmez ve çağırılan itfaiyenin sığıdığı sular altında boğulmaktan son anda kurtulur.

Kuyruğu Dumanlı Kedi karakteri, kapalı (geliştirilmemiş) karakter özelliği taşımaktadır. Kişilik özelliği olarak durağan yapıdadır. Kuyruğunun yanması ve can sıkıntısına kuyruk acısının da eklenmesi, yaşadığı olumsuz değişimlerdir.

Karakter, çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımamaktadır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcıdır. Anlatım kısa, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır. Yazım ve noktalama kurallarına özenle uyulmuştur. Türkçe sözcükler genel olarak anlatımda egemendir.

Eserde ortalama beş-altı sözcükten oluşan, içinde tek özne ve tek yüklem bulunan basit yapıları cümleler tercih edilmiştir. Paragraflar ortalama 3-4 cümleden oluşmaktadır.

Anlatım 3. tekil kişi ile yapılmıştır. Görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kullanılan eserde etken çatılı fiiller tercih edilmiştir.

Eserde insana ait özellikler kediye yüklenerek kişileştirme (teşhis) sanatı yapılmıştır.

İletiler: Başkalarının korku ve mutsuzluklarından kendilerine mutluluk çıkararak, sonunda hüsrana uğrarlar. Bu düşünceden hareketle kurguladığı eserinde yazar, haylaz bir kedinin yaşadıkları üzerinden okurlarına mesaj vermektedir.

Kendisini boş çerçevenin içinde görüp korkan çocuk ve annesinin durumuyla çok eğlenen Kuyruğu Dumanlı Kedinin eğlencesi uzun sürmez ve yazar bu durumu “Mutluluklar kısadır (s.20).” yardımcı iletişiyle ortaya koymaktadır.

Metnin iletişi çocuklarda yaşama ilişkin duyarlık oluşturabilecek niteliktedir. Eser yazınsal nitelik taşımaktadır.

3.1.2.4. Filozof Köpek

Konu: Kıskançlığın olumsuz sonuçları masalda konu edilmiştir.

Kitaptaki olaylar, çocuğun gülmesine, düşünmesine olanak sağlamaktadır. Eserde merak ögesi güçlüdür.

Olay Örgüsü: Arkadaşlarının evinde ders çalışmaktan dönen iki kardeş evlerinin bulunduğu sokağa girdiklerinde bir köpek, havlayarak hızla kendilerine doğru yaklaşır. Köpek çocukların birini ısırarak için atlar; fakat çocuk, elindeki kalın ansiklopediyi köpeğin kafasına indirir. Bu anda çok şaşırtıcı bir şey olur. Köpek konuşmaya başlar. Çocuklar da oturup köpeği dinlemeye başlar.

Çocuk, ansiklopediyi hızla köpeğin kafasına indirince ansiklopedideki bütün bilgiler köpeğin kafasına geçmiştir. Köpek bütün gece konuşur. Üç gün sonra mahallede konuşan köpeği duymayan kalmaz. Herkes bu harika köpeği görmeye gelir, ona çeşitli sorular sorar ve o da bir bilim adamı gibi ciddi cevaplar verir. Kısa bir süre sonra mahallenin tek bilgini haline gelen köpek, çocukların ev ödevlerine de yardımcı olur. Çocuklar onu çok sevmektedir.

Günün birinde başka bir mahallede oturan kıskanç bir çocuk bilgin köpeği görür ve onun başına geleni kendi köpeğine uygulamak ister. Çocuğun her istediğini yapan zengin babası oğlu için dünyanın en süper bilgisayarını alır, dünyanın en iyi bilgisayar uzmanlarını eve getirtir ve dünyanın bütün bilgilerini süper bilgisayara yüklemelerini ister. İşlem tamam olunca çocuk süper bilgisayarını alır ve ansızın Sisi'nin kafasına indirir. Sisi'nin önce gözleri, sonra bütün dünyası kararır ve olduğu yere yığılır kalır. Ölmüştür.

“Sisi bilgisayarı kafasına yediğinde birazcık dayanabilseydi, dünyanın tüm bilgileri kafasına geçecek ve Sisi, dünyanın en akıllı köpeği olacaktı. Ama Sisi yoktu artık...” (s.21).

Sisi'nin cenaze törenine yüzlerce çocuk ve çok sayıda köpek katılır. Herkes hüzün içindedir. Bilgin köpek kısa bir konuşma yapar ve Sisi'yi asla unutmayacaklarını söyler. Sisi'nin sahibi olan çocuk daha fazla dayanamaz. “Her şey bu bilgisayarın yüzünden oldu.” der ve birden bilgisayarı havaya kaldırıp hızla yere çarpar. Bilgisayar parçalanmıştır. Kimseden çıt çıkmaz...

Karakter:

Filozof Köpek: Kafasına ansiklopediyle vurulduktan sonra ansiklopedideki bütün bilgiler kafasına geçmiş ve filozof köpek olmuştur. Bütün mahallenin ilgisini çeker. Çocukların ödevlerini yapmalarına yardımcı olur. Sorulan sorulara bilim adamı gibi cevaplar verir.

Filozof Köpek, metnin kahramanıdır. Karakter, davranış ve eylemleriyle geliştirilmiştir. Kapalı karakter özelliği taşıyan Filozof Köpek, kişilik özelliği olarak devingen yapıdadır. Önceleri havlayan normal bir köpek iken filozof olması ve konuşmaya başlaması geçirdiği en önemli değişimlerdir.

İki Kardeş: Ders çalıştıkları arkadaşlarının evinden dönerlerken köpek saldırısına uğrarlar. Kardeşlerden biri elindeki kalın ansiklopediyi köpeğin kafasına indirir ve ısırılmaktan kurtulurlar. Sonrasında filozof haline gelen köpeği dinlerler ve onu evlerine götürürler.

Kıskanç Çocuk: Bilgin bir köpeğin varlığını duyup onu görmeye gider. Kendi köpeğinin de bilgin olabileceğini düşünür. Zengin babasına dünyanın en iyi bilgisayarı aldırır ve içine dünyanın tüm bilgilerini yükletir. Sonra bilgisayarla köpeğinin kafasına vurur ve Sisi artık yoktur.

Sisi: Sahibi kıskanç çocuk tarafından bilgin yapılmak istenmiştir. Fakat kafasına bilgisayarla vurulunca aldığı darbe sonucu hayatını kaybeder.

Dil ve Anlatım: Eserde anlatım kısa, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır. Türkçe sözcükler anlatımda egemendir. Cümlelerdeki sözcük sayıları 5-10, paragraflardaki cümle sayıları 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir.

Etken çatılı fiillerin tercih edildiği eserde görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kullanılmıştır.

Anlatım 3.tekil kişi ile yapılmıştır.

Eserde söz varlığını zenginleştirmeye katkı sağlayacak anlamı bilinmeyen yeni sözcükler yer almamaktadır.

Şaşkınlığı ifade etmek için renkli bir ifade kullanılmıştır.

“Ama tam da bu anda timsahları bile şaşkınlıktan zıplatacak bir şey oldu.” (s.7).

Eserde köpeğe insana ait özellikler yüklenerek kişileştirme sanatı kullanılmıştır.

Eserde imlâ ve noktalama hatasına rastlanmamıştır.

İletiler: Kıskançlık kötü bir şeydir ve kötü sonuçları beraberinde getirir. Bu temel iletinin öne çıkarıldığı eserde yazar, okurlarına kıskançlıktan uzak durmaları mesajını vermektedir.

Eser yazınsal nitelik taşımaktadır. Çocukla paylaşılacak istenilen ileti, yazınsal bir kurgu içerisinde sunulmuştur ve yaşama ilişkin duyarlık oluşturabilecek niteliktedir. Metnin iletisi, kitabın hitap ettiği yaş grubunun (9-12) anlam evrenine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygundur.

3.1.2.5. Uçan Eşek

Konu: Masalda hayatın anlamı üzerinde durulmuştur. Hayatının anlamını yanlış yerde arayan bir eşeğin yaşadıkları konu edilmiştir.

Eserde konuyu yapılandıran bir öge olarak olay, kişi-doğa çatışması ile kurgulanmıştır. Eşek esasında mümkün olmayan bir eylemi, uçmayı istemiş ve kuşların yardımı sayesinde bunu başarabilmiştir. Fıtratına uygun olmayan bu durumu suistimal edince yine kuşlar tarafından yeryüzüne indirilmiştir.

Eserdeki olaylar, çocukların düş kurmasına ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Eşeğin biri bütün eşekler gibi yaşayıp giderken günün birinde hayatın anlamını düşünmek ister. Hayatındaki boşluğu fark edip iç sarsıntılıyla anırmaya başlar. Şimdiye kadar geçen ömrü hiçlerle doludur. Geçmiş için yapılabilecek bir şey yoktur.

Bundan sonrası içinse anlamlı bir gelecek hayali kurmaktadır. Yeryüzünü dolaşır; fakat yine de hayatının anlamını bulamaz.

“Nefis çayırların, buz gibi suların ve hatta özgürlüğün bile çekici bir yanı kalmamıştı.” (s.7).

Dünyanın ortasında yapayalnızdır. Gözlerini bir an gökyüzüne çevirir ve o anda “uçmak!” diye haykırır. Hayatının anlamını bulmuştur artık. Geriye bu anlama kavuşmak kalır.

“Eşeklerin uçtuğu nerede görülmüş? Ama gel de bunu eşeğe anlat. Artık gece gündüz uçmayı düşünüyordu eşek.” (s.9).

Bir gün eşek, su içen sekiz kuşa rastlar ve onlardan yardım ister. Kuşlar ona uymasının mümkün olmadığını anlatmaya çalışırlar. Ama eşek öylesine yalvarmış, öylesine ağlamıştır ki kuşların yüreği buna dayanamaz. Ve kuşlar uçup ormandaki sekiz yüz kuşa haber verirler. Sekiz yüz sekiz kuş, kanatlarından birer tane telek koparıp bunları birleştirir ve meydana gelen bu büyük kanadı eşeğin iki yanına yapıştırır.

Eşek artık kanatlı bir eşektir ve kalbi küt küt atmaktadır. Eşek sekiz yüz sekiz kuşun sevinç çığlıkları arasında yerden yükselir. Sonuç olağanüstüdür. Eşeğin acı çekmesi için artık bir neden kalmaz. Eşek yorulmak nedir bilmeden sürekli uçar. Hayatının anlamını bulmuştur ve artık geri dönmeyi düşünmez. Kendisini gökyüzüne ait hissetmektedir.

Eşek hayatından memnundur. Öylesine memnundur ki havada rastladığı kuşlara çifte atmaya başlar, uçakların pilot ve yolcularını “Bööö!” diyerek korkutur ve bazı geceler çılgınca anıarak küçük çocuklara korkulu anlar yaşatmaktadır. Uçan eşek, artık göklerin dehşet saçan sorumsuz eşeği olmuştur. Bir gün gidip ay’ı ısırması bardağı taşıran son damla olur. Sekiz yüz sekiz kuş yeniden toplanır ve bu işi sonlandırma kararı alır.

“Yaşlı bir kuş, eşeğe kanat takılmasının bir hata olduğunu ve yeryüzündeki hayvanların hayatlarının anlamının ancak yeryüzünde olduğunu söylediğinde bütün kuşlar ona hak verdiler.” (s.20).

Kuşlar, bu kez kanatlarından ikişer tane telek koparıp eşeğinkinden iki misli büyük bir kanat yaparlar ve bu kanadı güçlü bir atın iki yanına yapıştırırlar. Daha sonra at gökyüzüne yükselir ve iki saat içinde eşeği yakalayarak yeryüzüne indirir. Eşeğin ısıracağı ay parçasını da yerine takmıştır. Eşeğin kanatları kuşlar tarafından hemen sökülür. Atın kanadı ise yaptıklarının karşılığı olarak kendisine bırakılır.

“Bugün de eşeklerden bazıları ortada hiçbir şey olmadığı halde zaman zaman yürek paralayıcı bir şekilde anırıp dururlar. Fakat kuşlar bu zavallı hayvana başlarını çevirip bakmazlar bile.” (s.24).

Karakter:

Uçan Eşek: Hayatın anlamını aramaktadır ve içinde bir boşluk hisseder. Hayatının önceki kısmı gibi bundan sonraki kısmının da hiçbirle geçmesini istememektedir. Hayatının anlamının uçmak olduğunu düşünmeye başlar.

Nasıl uçacağını düşünürken rastladığı kuşlar kendisine yardım eder ve eşek uçmayı başarır. Acı çekmesi için bir neden kalmamıştır. Kendisinin gökyüzüne ait olduğunu düşünmeye başlar ve artık yeryüzüne dönmeyi düşünmez. Yaramazlıklar yapıp insanları korkutmaya başlar ve zamanla göklerin dehşet saçan sorumsuz eşeği olup çıkar. Ayı ısırması bardağı taşıran son damla olur ve kuşlar tarafından yeniden yeryüzüne indirilir.

Metinde karakter, davranış ve eylemleriyle geliştirilmiştir. Açık karakter özelliği taşıyan Uçan Eşek, kişilik özelliği olarak devingen özellikler gösterir. Yeryüzünde yaşayan normal bir eşek iken gökyüzünde uçan bir eşeğe dönüşmesi yaşadığı en belirgin değişimdir.

Uçan Eşek karakteri çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımamaktadır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcı ve içtendir. Türkçe sözcüklerin genel olarak tercih edildiği görülür. Anlatımda basit ve kısa cümle yapıları kullanılmıştır. Anlatım 3. tekil kişi ile yapılmıştır.

Görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zamanın kullanıldığı eserde etken çatılı fiiller tercih edilmiştir. Bu durum metnin anlaşılabilirliğini artırmıştır.

“Yola düşmek, kafayı yemek ve bardağı taşıran damla” deyimlerinin kullanıldığı eserde “telek ve paralamak” sözcükleri çocuklar tarafından anlamı bilinemeyecek sözcükler olarak değerlendirilebilir.

Sıfatların veya zarfların derecesini göstermek üzere kullanılan çok, daha, en, pek gibi zarfların yerine korkunç, dehşet, felâket gibi olumsuz anlamlı sözcüklerin kullanılması anlatım bozukluğu sebebidir. Bu nedenle “... Hiç bitmeyecekmiş gibi gelen çölleri geçti korkunç bir sabırla (s.7).” cümlesindeki kullanımın doğru olmadığı görülür.

Eserde s.16'da ayrı yazılan “olağanüstü” sözcüğünün yazımı dışında imlâ ve noktalama hatasına rastlanmamıştır.

İletiler: Hayatın anlamı herkes için farklıdır. Bu anlamı herkes ait olduğu yerden, kendi penceresinden bakarak aramalıdır. Aksi takdirde ortaya çıkacak sonuç, hatalı olacaktır. Hayatın anlamı doğru yerde ve doğru şekilde aranmalıdır.

Hayatın anlamını aramak, felsefî bir eylemdir ve henüz soyut işlem dönemine geçmemiş çocuklar için seviye üstüdür. Fakat masaldaki olayın çocuk okurları sorgulama yapmaya teşvik etmesi anlamında yararının olacağı da muhakkaktır.

Eserden şu yardımcı iletilerin de çıkarılabilmesi mümkündür:

- Geçmiş değiştirilemez; fakat bundan sonrasının hiçlerle, boş işlerle geçmemesi için bir şeyler yapılabilir.

- Anlamsız geçen yıllar, insanın ruhunu acıtır. Bu acılar ise anlamlı bir gelecek ile hafifletilebilir.

- Hayatın anlamını bulmak zorlu bir süreç gerektirebilir.

- Hayatın anlamı bulunduğu ona ulaşmak için tüm şartlar zorlanmalıdır.

- Gerçekçi olmayan hayaller peşinde koşmak yararsızdır.

- Yapılan iyilikler suistimal edilmemeli, yardım edenler zor durumda bırakılmamalıdır.

- Yeryüzündeki canlıların hayatlarının anlamı ancak yeryüzünde olabilir. vb.

Metnin iletisi kurgulanan olayın içerisine sindirilmiştir ve okura sezdirilmektedir. Eser, yazınsal nitelikler taşımaktadır.

3.1.2.6. Kardan Tavşan

Konu: Karlı bir kış günü kardan tavşan yapan ve karların içinde kaybolan çocukların mutluluğu masalın konusudur.

Eserde çatışma söz konusu değildir. Eserde anlatılanlar çocukların düş kurmaları, heyecan duymaları ve düşünmelerine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Herkes uykudayken şehri milyonlarca kar tanesi sarar. Sabah pencereden bakan çocukların gözleri parlar. Her yer, her şey bembeyazdır. Kahvaltılar hızlı yapılır, üst baş ayarlanır. Ve çocuklar meydana toplanır. Kardan adam yapmayı düşünmektedirler.

“Ama içlerinden biri başka bir şey söyledi. Çok başka. ‘Kardan tavşan yapalım’ dedi. Herkes başka oldu bunu duyunca. Herkes kardan tavşan yapmanın çok iyi olacağını düşündü. Kardan adam çok yapmışlardı. Kardan tavşan ilk olacaktı.” (s.8).

Dört ayak, iki uzun kulak, gövde, iki zeytinden göz yaparlar. Tavşan olur. Kardan bir havuç yapıp eline tuttururlar ve yanına da bir kardan ağaç koyarlar. Mutluluğundan göz kırpar tavşan.

Çocuklar tavşanın sevincini çoğaltmak isterler. Küçük bir kardan orman ve bir sürü kardan havuç yaparlar. Daha sonra kardan ağaçları çoğaltıp kardan ormanı biraz daha büyütürler. Kardan küçük mağaralar, kardan şelaleler, kardan çiçekler, kardan sarmaşıklar yaparlar. Ve kardan bir gece yaparlar, kardan ay ve kardan yıldızlar...

“Kardan tavşanın mutluluğu giderek artarken azalan tek şey kardan havuçlardı. Ama n’olacak ki yapıyordu çocuklar kardan havucu, problem yoktu.” (s.14).

Çocuklar ve kardan tavşan kendi yaptıkları ormanın içinde kaybolurlar. Şehrin içindeki kardan ormanın içinde kimse onları fark etmez. Sonra bir çocuk kardan güneş yapar. Güneş ortaya çıkınca kardan gece kaybolur; fakat hiçbir şeyi eritmez kardan güneş. Her şey öylece kalır.

“Kardan tavşanın zeytin gözleri, çocukların büyük rüyaları, saf sevinçleri, kirazlı şarkıları... O büyük ve güzel kardan orman... Öylece kaldı her şey. Bir şey bozulmadı, bir şey yok olmadı.” (s.20).

Karakter:

Kardan Tavşan: Kar yağdığında kardan adam yapan çocuklar, bu kez farklı bir deneyimle kardan tavşan yaparlar. Dört ayak, iki kulak, bir gövde ve iki zeytinden göz ile kardan tavşan hazırdır. Çocuklar, kardan tavşanı mutlu etmek için ellerinden geleni yaparlar.

Metinde Kardan Tavşan, kapalı (geliştirilmemiş) karakter görünümündedir ve durağan yapıdadır. Sadece havuç yer, minik burnunu, uzun kulaklarını oynatır ve gözlerini kırpar. Bunun dışında konuşmaz ve hareket etmez. Kardan Tavşan eserde canlı bir varlık olarak değil, cansız bir nesne olarak yer almaktadır.

Çocuklar: Şehre kar yağdığını gören yirmiden fazla çocuk, kahvaltılarını yapıp üzerini giyindikten sonra meydanda toplanır. Kardan tavşan yapmaya karar verirler ve yaparlar. Çocuklar kardan tavşanı mutlu etmek için kardan ağaçlar, mağaralar, şelaleler ve nihayetinde de kardan bir orman yaparlar. Bu sırada kardan havuçlarla kardan tavşanı beslemektedirler. Tavşanın mutluluğunu sürdürmek için kardan gece, yıldızlar, ay ve güneş yaparlar. Sonunda da yaptıkları ormanın içinde tavşan ile birlikte kaybolurlar. Kimseler bunu fark etmez. Çocuklar mutluluk içinde bir pazartesi günü geçirirler.

Dil ve Anlatım: Eserde anlatım kısa, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır. Türkçe sözcükler genel olarak anlatımda egemendir. Anlatım, çocukların duyu algılarını devindirecek özellikler taşımaktadır.

Metinde, görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kipleri ile birlikte etken çatılı fiiller tercih edilmiştir. Cümleler, 5-10 sözcüğü geçmeyen kısa ve basit cümle yapısındadır ve ölçütlere uygunluk gösterir.

Eserde 3. tekil kişili anlatım kullanılmıştır. Çocukların karlar içindeki tarifsiz mutluluğu heyecan verici bir üslupla anlatılmıştır.

Eserde yazar, Türkçenin güzelliğini ve zenginliğini çocuk okurlarına duyumsatacak renkli ifadeler kullanmıştır.

“Yerler uykudayken, gökler uyanıktı.” (s.4).

“Evlerden çıkarken küçük ayakkabıların, küçük çizmelerin karda bıraktığı sevinçli ayak izleri...” (s.7).

“Herkes meydana gidiyordu. Meydan ise bir yere gitmiyordu.” (s.7).

“Nereye baksalar beyaz, nereye baksalar kardı.” (s.7).

Eserde çocukların masum sevinçleri ve mutlulukları canlı bir şekilde tasvir edilmiştir.

“...Çocukların büyük rüyaları, saf sevinçleri, kirazlı şarkıları...” (s.20).

Eserde “gözleri parlamak (s.4) ve göz kırpmak (s.10)” deyimlerinin kullanıldığı görülür. “tertemiz, cam gibi bir havada (s.7)” sözcük grubunda benzetme ve “Kahvaltılar yıldırım hızıyla yapıldı o sabah (s.6).” cümlesinde abartma sanatı kullanılmıştır.

Yazar, eserin bazı bölümlerinde kısa soru ve cevaplarla dikkati eylemin üzerinde toplamış, çocukların ilgisini canlı tutmayı başarmıştır.

“Kaç ayağı vardı tavşanın? Dört. İyi... Dört tane ayak yaptılar. Kaç kulağı vardı tavşanın? İki. İyi... İki de uzun kulak yaptılar. Gövdesiz tavşan olur mu? Olmaz. Gövdesini de yaptılar. Ne oldu? Tavşan oldu.” (s.9).

Eserde noktalama ve imlâ kurallarına uyulduğu görülür.

İletiler: Eser; çocukların o saf mutluluğunu, masum duygularını, çocuksu heyecanlarını hissettirmekte ve okurlarına hayal dünyasının kapılarını aralamaktadır.

Yazar eserde alışılmış olan “kardan adam” kavramının dışına çıkarak çocuklara “kardan tavşan” yapmayı önermektedir. Bu öneri çocukların bakış açılarını genişletmesi ve olaylara farklı bakabilmelerini sağlaması bakımından çok önemlidir ve yararlıdır.

Eser, yazınsal nitelik taşımaktadır.

3.1.2.7. Kuşkucu Horoz

Konu: Her şeyden kuşkulanan bir horozun dünyanın döndüğünü gözleriyle görmek istemesi üzerine yaşadığı macera, masalın konusunu oluşturur.

Herhangi bir çatışmanın yer almadığı eserde merak ögesi güçlüdür. Eserdeki olay, çocukların gülmesine ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Her şeyden kuşkulanan bir horoz vardır. Tavukların tavuk olduğundan, ağaçların ağaç olduğundan ve hatta kendisinin bir horoz olduğundan kuşkulananmaktadır.

Bir gün bahçede tavukların dünyanın dönüşüyle ilgili konuşmalarını duyar ve bununla ilgili kuşkular geliştirmeye başlar. Ona göre dünya dönüyorsa bunun görünmesi gerekir. Bulabildiği en yüksek ağacın tepesinden dünyaya bakar. Dünyanın döndüğü filan yoktur.

Radyoda kendisine çok yakın bir şehirden uzaya roket gönderileceğini duyan horoz, bunun bir fırsat olduğunu düşünür. Dünyanın dışına çıkıp gözlem yapmak ister.

“Kuşkucu horoz hiç de haksız sayılmazdı. Bir şeyi görmenin en iyi yolu, o şeyi görebilecek uzaklıkta olmayı gerektirir. Karpuz çekirdekleri karpuzu göremezler...” (s.13).

Horoz fark edilmemek için kendisini roketle aynı renge boyar ve ayaklarını tutkalla sıkıca rokete yapıştırır. Yükselirler. Atmosferden çıkarken atlamak ve dünyanın dönüp dönmediğine baktıktan sonra yeryüzüne inmek düşüncesindedir.

Roket atmosfer sınırını geçmek üzereyken horoz atlayıp tarihi gözlemini yapmak ister; fakat tutkaldan ayaklarını kurtaramaz. Çaresiz, roketle birlikte uzayda üç gün seyahat eder ve sonrasında dünyaya iner.

Sağ salim dünyaya dönebildiği için mutludur. Ayaklarını kurtarıp evine doğru yola koyulur. Yürürken uzaydaki üç gününü düşünür. Hiçbir şey hatırlayamaz. Roketin hızı nedeniyle bütün görüntüler birbirine girmiştir.

Kuşkucu horoz dünyanın dönüşünü göremez; ama dünyanın ilk astronot horozu olarak tarihe geçmiştir.

Karakter:

Kuşkucu Horoz: Her şeyden, kendisinin horoz olup olmadığından bile kuşku duymaktadır. Kuşkuları bazı geceler uykusundan uyanıp kümesinde bir o yana bir bu yana gidip gelecek kadar uç noktadadır. Dünyanın dönüp dönmediğini gözleriyle görmek için bir roket üzerinde uzaya gider ve hiçbir şey göremeden geri gelir. Ölçsüz kuşkusu başına musibet getirir.

Kuşkucu Horoz, açık (geliştirilmiş) karakter özelliği taşımaktadır ve davranış ve eylemleriyle geliştirilmiştir. Kişilik özelliği olarak durağan yapıdadır. Eserin başından sonuna herhangi bir değişim yaşadığı söylenemez.

Karakter, çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımamaktadır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcı ve içtendir. Anlatım 3. tekil kişi ile yapılmıştır. Türkçe sözcüklerin metnin genelinde kullanıldığı görülür.

Eserde ortalama 5-10 sözcüğü geçmeyen basit ve kısa cümle yapıları yer almaktadır. Paragraf uzunlukları ortalama 6-7 cümleyi geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir. Görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kiplerinin kullanıldığı eserde etken çatılı fiiller tercih edilmiştir.

Eserde çocukların anlamını bilemeyeceği sözcük veya sözcük grupları yer almaz. “Kulak kabartmak (s.9)” deyimini dışında deyim ve atasözü kullanılmayan eserde Kuşkucu Horoz’a insana ait düşünme ve konuşma özellikleri yüklenmiş, kişileştirme sanatı kullanılmıştır.

Anlatıcı metnin içerisinde araya girerek görüşünü beyan etmiştir.

“Kuşkucu Horoz hiç de haksız sayılmazdı. Bir şeyi görmenin en iyi yolu, o şeyi görebilecek uzaklıkta olmayı gerektirir. Karpuz çekirdekleri karpuzu göremezler...” (s.13).

Aynı zamanda yazar düşüncesini geliştirmek için “Karpuz çekirdekleri karpuzu göremezler... (s.16)” cümlesiyle örneklendirme yapmıştır.

Eserde imlâ ve noktalama hatasına rastlanmamıştır.

İletiler: Ölçsüz olan eylemler insanın başına dert açabilir. Her şey kıvamında, ölçüsünde anlamlıdır ve yararlıdır. Kuşkunun da fazlası sıkıntılara neden olabilir. Bu düşüncelerle kurgulanan eserde yazar, horozun aşırı kuşkusu nedeniyle düştüğü durumu mizahî bir üslupla kaleme almıştır.

Her olgu, düz mantıkla veya sığ bakış açısıyla anlaşılabilir / açıklanamayabilir ve “Bir şeyi görmenin en iyi yolu, o şeyi görebilecek uzaklıkta olmayı gerektirir (s.13).” yargıları metnin yardımcı iletileri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Metnin iletileri çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygundur.

Eser yazınsal nitelik taşımaktadır. Yazınsal iletiler, kurgulanan olayın içerisine sindirilmiştir ve okura sezdirilmektedir.

3.1.2.8. Romantik Tilki

Konu: Masalda her gece çok sevdiği menekşeye masal anlatan tilkinin, zafiyeti nedeniyle yaşadığı ve çevresindekilere yaşattığı sıkıntı konu edilmiştir.

Eserde kişi - toplum çatışması yaşanmaktadır. Tilki, tavuğu kapıp kaçığında toplumun gözünden düşer.

Eserde merak ögesi güçlüdür. Olaylar, çocukların heyecanlanmasına ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Yaşlı bir andız ağacının dibinde yaşayan küçük menekşe için sabahın ve gecenin anlamı bir tilkidir. Tilki sabahları onu saygıyla selamlar, geceleri de ona masallar anlatır.

Bir gün ormana çiçek toplamaya gelen iki çocuk, küçük menekşeyi de koparır.

“Tilkinin kalbi birden acıyla doldu. Gözünden iki damla yaş aktı. Yaşlı andız ağacının altı artık boştu.” (s.8).

Tilki bu duruma çok üzölür ve çocukları gizlice izler. Çocuklar eve geldiklerinde çiçekleri bir bardağa koyarak pencere kenarına yerleştirirler. Tilki ona el sallar ve ormana döner.

Gece olunca tilki pencerenin altına gelir ve her gece yaptığı gibi küçük menekşeye masalını anlatmaya başlar. Menekşe ile birlikte diğer bütün çiçekler de onu zevkle dinler. Ertesi gece tilkinin sesine uyanan çocuklar da masalı dinlemeye başlar. Üçüncü gece dinleyenlerin arasına çocukların anne ve babaları da katılır. Bir hafta sonra bütün köy halkı ve hayvanlar onun masalını dinlemektedirler. Tilki için bunun bir önemi yoktur. O masalını sadece küçük menekşe için anlatmaktadır.

Bir gece olanlar olur. Tilki her gece olduğu gibi sakin sakin masalını anlatırken gözleri masalını dinleyen bir tavuğa takılır. Dayanabildiği kadar dayanır ve birden tavuğu kaparak ortadan kaybolur.

“İşte o günden beri insanlar tilkiye kızarlar. Ama bu kızgınlık tilkinin tavuğu alıp kaçmasından değil, o gece dinledikleri masalın yarım kalmasından kaynaklanır.” (s. 22).

O gecedan beri tilkiler masallarını yalnızca tavuklara anlatmaktadır.

Karakter:

Romantik Tilki: Her sabah çok sevdiği menekşenin yanına gelerek “Mutlu sabahlar efendim.” deyip gitmektedir. Her gece yine küçük menekşeye masal anlatarak onu

uyutmaktadır. Çocuklar menekşeyi koparınca çok üzülür ve onları takip eder. Bir bardak içinde cam kenarına konulan menekşeyi yine yalnız bırakmaz ve her gece gelip masalını anlatır. Zamanla masallarını diğer çiçekler, çocuklar, aileler, köy halkı ve diğer hayvanlar da dinlemeye başlarlar. Herkes tilkinin masallarına bayılır. Ama bir gece tilki zaafına dayanamaz ve masalını dinleyenler arasından bir tavuğu kapıp kaçar.

Davranış ve eylemleriyle geliştirilen Romantik Tilki, kapalı karakter özelliği taşımaktadır ve kişilik özelliği olarak devingen özellikler gösterir. Masalın sonuna kadar nazik, romantik tavırlar sergiler; fakat sonunda zaafına yenilerek tavuğu kapıp kaçar.

Karakter, nezaketi ve saygısı yönüyle çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.

Küçük Menekşe: Onun için sabahın ve gecenin anlamı Romantik Tilkidir. Çocuklar tarafından koparılır ve bir bardağa konularak camın kenarına yerleştirilir. Bu camın kenarından tilkinin masallarını dinlemeye devam eder.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcı ve içtendir. Türkçenin anlatım gücü ve olanakları çocuğun doğasına uygun bir kurguyla sezdirilmiştir. Anlatım kısa ve duru cümlelerle yapılandırılmıştır.

3. tekil kişili anlatımın kullanıldığı eserde cümle uzunlukları 5-10 sözcük ortalamasını, paragraf uzunlukları 6-7 cümle ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir. Kısa cümle ve paragraflar metnin anlaşılabilirliğini artırmıştır.

Görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zamanın kullanıldığı eserde etken çatılı fiiller tercih edilmiştir.

Masalda tilkinin menekşeye duyduğu muhabbet ve nezaket, okuyucuya örnek olabilecek biçimde anlatılmıştır. Yine menekşe koparıldığında tilkinin duyduğu üzüntü, okurlara canlı bir şekilde yansıtılmıştır.

“Derken birden! Tilkinin kalbi acıyla doldu. Çocuklar, küçük menekşeyi de koparmışlardı. Tilkinin gözünden iki damla yaş aktı. Yaşlı andız ağacının altı artık boştu.” (s.8).

Yazar, masalın sonunda tilkilerin zaaflarını ifade etmek için dolaylı bir ifade kullanmıştır.

“Fakat ne yazık ki tilkiler masallarını o geceden beri yalnızca tavuklara anlatıyorlar.” (s.22).

Konuşturma ve kişileştirme sanatlarının kullanıldığı eserde “toz olmak (s.21)” deyimini dışında deyim ve atasözü yer almamaktadır.

Eserde imlâ ve noktalama hatasına rastlanmamıştır.

İletiler: Doğru ve ahlâki olmayan eylemleri bazen canımız istese de, zaafımız olsa da yapamayız, yapmamalıyız. Eğer zaafımıza yenilirse hem sevdiklerimizi hayal kırıklığına uğratar; hem de toplum tarafından seilmeyiz ve dışlanıriz. Bu düşünceden hareketle kurgulanan eserde yazar, zayıf yönlerimize boyun eğmememiz gerektiği mesajını vermektedir.

Eserin iletileri çocuğun yaşamı ve insanı anlama yetisine ve duyarlığına uygundur. Eser yazınsal nitelik taşımaktadır.

3.1.2.9. Piha Nesü Müv (Sen Bize Hayatsın)

Konu: Eserde sesini gündün düne daha çok beğenen kirpinin bahar konseri konu edilmiştir.

Eserde merak ögesi güçlüdür ve eser çocukta okuma ilgisi ve isteği uyandırabilecek özellikler taşımaktadır.

Kitaptaki olaylar çocukların düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Ormanın tek kirpisi, bir bahar sabahı keyifle güneşlenmektedir. Bir yandan kirpi dilinde neşeli şarkılar söyleyen kirpiye sesi, her zamankinden daha güzel gelir ve artık orman halkına bir konser vermesi gerektiğini düşünür. Akşama kadar dolaşarak ağaçlara afişler yapıştırır.

“Üç Nisanda büyük çınar ağacının altındaki muhteşem bahar konserime hepinizi bekliyorum. Saygılarımla...” (s.11).

Duyuruyu okuyan hayvanlar merakla beklemeye başlarlar. Kirpi ise hazırlıklarını yapmaktadır. Üç Nisan günü çınarın altına geldiği zaman bütün hayvanlar onu çılginca alkışlarlar. Ormandaki tüm hayvanlar oradadır. Kirpi konserine başlar:

“Sia pis u mesia, Ge yiyu sehise, Mia mia çuhipe...” (s.13).

Kirpi nefis ve dokunaklı söylemektedir; fakat büyük bir sorun vardır. Kimse kirpice bilmemektedir ve şarkının sözlerinden kimse bir şey anlamaz. Yalnızca aslan kirpice dilinden birazcık anlamaktadır. Bu nedenle gönüllü olarak şarkının sözlerini anladığı kadarıyla hayvanlara tercüme eder.

“Şarkı ‘Ey sevgili bahar’ sözleriyle başlıyordu. Ama aslan bunları söylerken gözleri öylesine keskin parlıyor, sesi öylesine gür ve kızgın çıkıyordu ki; ‘Bize çiçekler getirdin’ mısrasına gelince meydanda tek bir hayvan bile kalmadı.” (s.15).

Çınar ağacının altında kirpi ve aslandan başka kimse kalmaz. Hayvanların korkup kaçmasına bir anlam veremeyen aslan, onların müzik bilicinin yeterince gelişmediğini düşünür.

“Piha nesü müv. Kirpi böyle diyordu. Ve aslan, kirpinin ardından kükrüyordu. Sen bize hayatsın.” (s.15).

Aradan yıllar geçer. Aslan arada sırada “Piha nesü müv” diye mırıldanır. Koca ormanda kirpinin şarkılarını hatırlayan başka kimse yoktur.

Karakter:

Kirpi: Sesini beğenmektedir ve keyiflidir. Orman halkına bir konser vermenin zamanı geldiğini düşünür ve çeşitli hazırlıklar yapar. Fakat ortada bir sorun vardır: Ormanda aslandan başka kimse kirpice dilini bilmemektedir.

Davranış ve eylemleriyle geliştirilen kirpi, kapalı karakter özelliği taşımaktadır. Kişilik özelliği olarak durağan özellikler gösterir. Bir bütün olarak çocuğun özdeşim kurabileceği özellikler taşımaz.

Aslan: Kirpice dilini bilen tek hayvan olan aslan, kirpinin söylediği şarkıları diğer hayvanlar tercüme eder. Bunu yaparken kükrediği için hayvanlar ondan korkup uzaklara doğru kaçarlar.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade ve içtendir. Genel olarak Türkçe sözcüklerin kullanıldığı eserde cümleler 5-10 sözcük ortalamasını, paragraflar ise 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir. Anlatım 3. tekil kişi ile yapılmıştır.

Görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zamanın kullanıldığı eserde etken çatılı, basit ve kurallı cümle yapıları ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Canlı betimlemelere yer verilen eserde çok sayıda isim ve sıfat tamlaması kullanılmıştır.

Eserde “nefesini tutmak (s.13)” deyimini dışında deyim ve atasözü kullanılmamıştır. Çocukların anlamını bilemeyeceği düzeyde zorluk içeren sözcüğe rastlanmamıştır.

Tırnak içindeki bazı cümlelerin büyük harfle başlamaması, sonuna noktalama işareti konulmaması ve bitişik yazılan “kırk iki (s.11)” sözcüğü dışında imlâ ve noktalama hatasına rastlanmamıştır.

İletiler: Ne söylediğimiz kadar, nasıl söylediğimiz de önemlidir. Aynı zamanda her güzel şey tatlı, güzel ve yumuşak bir üslupla birlikte anlamlıdır. Olumlu bir bilgi veya güzel bir gelişme sert ve kaba bir üslupla söylendiğinde pek bir şey ifade etmez. Bu düşüncelerden hareketle kurgulanan eserde yazar, üslubun önemine değinmiştir.

Daha çok kişiye ulaşmayı isteyen insan, hitap edilen topluluğun şartlarına, bilgisine, hazırbulunuşluğuna göre hareket etmelidir. Çocuklarda üslup konusunda bir duyarlık geliştirmeyi hedefleyen yazar, onları tatlı dilli olmaya davet etmektedir.

Yazınsal nitelik taşıyan eserde iletiler, kurgulanan olayın içine sindirilmiştir ve okura sezdirilmektedir. Kitabın seslendiği yaş grubunun (9-12) anlam evrenine uygundur.

3.1.2.10. Gazoz Çeşmesi

Konu: Çocukları çok seven yavru filin onlara yaptığı sürpriz, metnin konusudur.

Eserde kişi-kişi çatışmasının yaşandığı görülür. Anne fil iki gündür yavrusunu aramaktadır ve yavru fil annesinin elektrik faturasını yatırması için kendisine verdiği parayla çocuklara içecek alıp dağıtmıştır. Çatışmanın çözümü, yavru filin çocukları çok sevdiği için bunları yaptığını söylemesi ve anne filin sessiz kalması ile gerçekleşmiştir.

Eserdeki çatışma çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygundur. Olaylar, çocukların heyecanlanmasına ve düş kurmasına olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Okuldan çıkan çocuklar, caddenin ortasında bir fil görürler. Büyük bir şaşkınlık içinde ona yaklaşır etrafını çevirirler. Çocuklardan biri ona bir kitabın herhangi bir sayfasını açarak “Afedersiniz fil bey, kitap okumasını biliyor musunuz?” diye sorar. “Bana fil hanım demelisiniz.” yanıtını verir fil. Bu cevabı komik bulan çocuklar onu

alkışlar. Fil karşılık olarak “Beni alkışladınız, sizi ödüllendirmeliyim.” der. Hortumuyla çocukların üstüne gazoz püskürtmeye başlar. Çocuklar ilk şaşkınlıkla ne olduğunu anlayamazlar. Anladıklarında ise sevinçten çılgına dönerler. Bolca içerler, çantalarından bardaklarını çıkarıp doldururlar.

Eve gidince olanları büyüklerine anlatırlar; fakat çoğu zaman yaptıkları gibi büyükler çocuklara inanmazlar. Ertesi gün okul çıkışında fili aynı yerinde bulan çocuklar, ellerinde büyük şişelerle onun etrafını sararlar. Bugün filin hortumundan gazoz yerine sütlü kahve fişkırmaktadır. Çocuklar bu değişikliğe çok sevinirler.

Biraz sonra “Demek buradasın ha! İki gündür seni aramaktan mahvoldum.” diye bir ses duyulur. Filin annesi gelmiştir. Gerçek ortaya çıkar. Çocukları çok seven yavru fil, annesinin elektrik faturasını yatırması için kendisine verdiği parayla gazoz ve sütlü kahve alıp çocuklara dağıtmıştır. Annesi ona hiçbir şey söylemez ve birlikte evlerinin yolunu tutarlar. Çocuklar ise geride, ellerinde şişelerle öylece kalırlar.

Karakter:

Yavru Fil: Çocukları çok sevmektedir. Bu nedenle elektrik faturasını yatırması için annesinin verdiği parayla gazoz ve sütlü kahve alarak çocuklara dağıtmıştır. İki gündür ortalarda olmadığı için annesini endişelendirmiştir.

Davranış ve eylemleriyle geliştirilen yavru fil karakteri kapalı karakter özelliği taşımaktadır ve kişilik özelliği olarak durağan özellikler gösterir.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı içtendir. Türkçe sözcüklerin kullanılması konusunda bir hassasiyet gösterildiği görülür.

Cümlelerdeki sözcük sayısı 5-10 ortalamasını, paragraflardaki cümle sayısı ise 6-7 ortalamasını geçmemektedir. Anlatım 3. tekil kişi ile yapılmıştır. Etken çatılı fiillerin tercih edildiği eserde kurallı cümlelere ağırlık verilmiş olmakla birlikte devrik cümleler de kullanılmıştır. Kısa ve basit cümle yapılarının yer aldığı eserde görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kullanılmıştır.

Eserde deyim, atasözü, terim, ikileme, yansıma vb. sözcük ve sözcük grupları yer almamaktadır. Gülmenin çokluğunu anlatmak için “üç yüz kilo gülmek (s.26)” ifadesi kullanılmıştır.

Bitişik yazılan “sütlü kahve (s.29)” sözcük grubu, tırnak içindeki cümlelerin ilk harfleri ve sonlarındaki noktalama işareti eksikliği dışında imlâ ve noktalama hatasına rastlanmamıştır.

İletiler: Eserde mesaj kaygısı ön plânda değildir. İyi niyetli ve çocukları çok seven yavru fil, onlara ikramda bulunmaktadır. Fakat bunu yaparken sergilediği davranışın niteliği okur tarafından sorgulanmalıdır.

Yavru fil annesinin verdiği görevi yerine getirmemiştir ve parayı da başka bir iş için kullanmıştır. Çocukları sevindirmek gibi masum bir amaç için yapılmış olsa bile bunun doğru bir davranış olmadığı açıktır. Çocuk okurlar tarafından sezilmesi umut edilen bu olumsuzluğun bazı çocuklar tarafından sezilememesi ihtimali risk olarak ortaya çıkmaktadır.

“Büyükler çoğu zaman yaptıkları gibi çocuklara inanmadılar. Çocuklar ise çoğu zaman yaptıkları gibi büyüklerin inanmamasına aldırmadılar (s.27).” yargıları, metnin yan iletilerini içinde barındırmaktadır.

Eser yazınsal özellikler taşımaktadır.

3.1.3. Çinçinli Masal Sokağı

Yalnız Tilki dizisi içerisinde yer alan eser 72 sayfadan oluşmaktadır ve Uçurtma Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

Eserde yer alan masallar şunlardır: *Göçmen Kedi, Sisi (Filozof Köpek), Bir Çuval Gözlük, Tuz, Gazoz Çeşmesi, Çinçü, Sarı Telefon Sokağında Rüya, Havuç Havuç Havuç, Uçan Eşek, Denize Yazılan Yazı, Güneşin Uyuduğu Yer, Duvardaki Resim, Masal Alan Adam, Çin’de İki Fincan.*

Eserde bulunan on dört masaldan dört tanesi ayrıca Tuhaf Adamlar ve Acayip Hayvanlar serileri içerisinde de basılmıştır. Bu masallar ilgili serinin içerisinde incelenmişlerdir. Burada on adet masal incelenecektir.

Biçimsel Özellikler: Eser, şekil olarak kare biçimindedir ve 18,3 x 18 cm ölçülerindedir. Kitap, hacim ve ağırlık bakımından rahatlıkla taşınabilecek yapıdadır. 2. hamur kağıdın kullanıldığı eserde yazılar rahatça okunabilmektedir. Harfler 12 punto büyüklüğündedir ve çocukların sözcükleri rahatça okumasına olanak sağlamaktadır.

Eserde kapak tasarımı ve resmi sanatsal özellikler taşımaktadır. Çocuğun ilgisini çekebilecek şekilde tasarlanan kapakta kitabın adı, özetleyici / tanıtıcı resim, yazarın adı ve kitabın ait olduğu dizinin adı yer almaktadır. Renkler canlı ve uyumludur. İçerik ve kapak arasında anlam bütünlüğü sağlanmıştır.

Eser, ciltleme konusunda yetersiz bulunmuştur. Dikiş kullanılmaksızın sadece yapıştırıcı ile tutturulan formlar, zamanla şekil bozukluğuna uğrayabilmekte ve sayfalar dağılarak yıpranabilmektedir. Bu durum çocukların kitaba karşı olan ilgilerini azaltabileceği gibi, onların düzenli bir kitaplık kurma alışkanlığı kazanmalarını da engelleyebilir (Oğuzkan 2001: 366).

Eser, sanatçı Dağıstan Çetinkaya tarafından resimlenmiştir. Eserde hemen her sayfaya düşecek biçimde 60 adet resim kullanılmıştır ve bu, eseri görsel açıdan zengin hale getirmektedir. Eserde kullanılan resimler karakalem görünümündedir ve siyah beyaz renklindedir. Kapakta ise sarı-mor renklerin zıtlığından faydalanılmıştır.

Eserdeki resimler, yaş düzeyinin (9-12) algılamasına uygundur ve çocukların duyu algılarını geliştirici özellikler taşımaktadır. Eserde yazınsal metinlerin iletileri, görsel öğelerle tamamlanmaktadır.

3.1.3.1. Göçmen Kedi

Konu: Kendini kuş zanneden siyah bir kedinin yaşadıkları masalın konusunu oluşturur.

Eserde konuyu yapılandıran bir öge olarak olay, kişinin kendisiyle olan çatışmasıyla kurgulanmıştır. Benlik algısı sağlıklı olmayan siyah kedi, kendini kuş zannederek ağaçtan aşağı atar. Sonuç hazindir.

Eserdeki olaylar çocukların gülmesine ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Mevsimlerden sonbahardır. Siyah bir kedi, dalgın, düşen yaprakları saymaktadır. Bir an gözleri her mevsim göç eden göçmen kuşlara takılır ve arkalarından uzun uzun bakar.

İkinci gün siyah kedi, bir evin saçağına çıkarak akşama kadar yine uzaklara giden kuşları seyreder.

Üçüncü gün siyah kedi kendisinin bir kuş olduğuna karar verir.

“Ben kesinlikle bir kuşum. Hem de göçmen bir kuşum. Şimdiye kadar nasıl olup da bir kedi gibi yaşamışım? Hayret doğrusu!” (s.7).

Karşısına çıkan ilk ağaca tırmanır ve en yüksek dalının ucuna kadar gider. Kendini boşluğa bırakıp kanatlarını çırpmaya başlar. Tabii kanat diye çırdığı şey, yalnızca ön ayaklarıdır.

Dördüncü gün o ağacın yanından geçenler hiç kımıldamadan yatan siyah bir kedi görürler.

Karakter:

Siyah Kedi: Göçmen kuşları izleye izleye kendisinin de bir kuş olduğu düşüncesine kapılmıştır. Kendisini tanımamaktadır.

Davranış ve eylemleri ile geliştirilen siyah kedi, kapalı karakter özelliği taşımaktadır. Kişilik özelliği olarak devingen özellikler gösteren karakter, önceleri kedi olarak yaşarken kuşlardan etkilenerek kendisinin de bir kuş olduğunu düşünmeye başlar. Onların yaptıkları gibi uçmaya çalışır. Kanatları olsa uçacak ve göçecektir; fakat olmadığı için başka bir aleme göç eder. Ölmüştür.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcı ve içtendir. Genel olarak Türkçe sözcüklerin kullanıldığı eserde, 3. tekil kişili anlatım söz konusudur. Basit ve kısa cümle yapılarının kullanıldığı metinde cümleler 5-10 sözcük ortalamasını, paragraflar ise 6-7 cümle ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir. Etken fiil çatılarının tercih edildiği eserde görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kullanılmıştır.

Eserin serim bölümündeki sonbaharın gelişini anlatan betimlemeler oldukça canlıdır.

“Önce yaprakları sarardı ağaçların. Sanki görünmez bir elin tuttuğu görünmez bir fırça ağaçları, yaprakları, sokakları, bahçeleri sarı bir boya ile yavaş yavaş boyuyordu.

Sonra sıcak havalar tatlı bir serinliğe dönüştü. Ve yapraklar son şarkılarını sessizce söyleyerek yeryüzüne birer birer düşmeye başladılar.

Sonbahar binlerce yıldan beri nasıl geliyorsa öyle gelmişti.” (s.5).

“Ve yapraklar son şarkılarını sessizce söyleyerek yeryüzüne birer birer düşmeye başladılar (s.5).” cümlesinde kişileştirme sanatının kullanıldığı görülür.

Söz varlığını zenginleştirme çalışmaları açısından zengin olan metinde “yavaş yavaş, birer birer, sakın sakın, uzun uzun (s.5) ve ağır ağır (s.6)” ikilemeleri; “gözünü kırpmadan (s.5)” ve “lamı cimi yok (s.6)” deyimleri kullanılmıştır. “saçak (s.5), meçhul ve ufuk (s.6)” sözcükleri ise çocuk okurlar tarafından anlamı bilinemeyecek sözcükler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eserde bitişik yazılan “bir ara (s.5)” sözcük grubu ve “kuşlarıda (s.5)” şeklinde yazılan “kuşlarıydı” sözcüğü dışında imlâ ve noktalama hatasına rastlanmamıştır.

İletiler: Sağlıklı bir benlik algısı geliştirmeli ve hayatımızı ona göre şekillendirmeliyiz. Kendimizi iyi tanımalı, bu doğrultuda hareket etmeliyiz. Bu düşüncelerle kurgulanan eserde okurlara hayattan beklentilerimizin makul ölçülerde ve gerçekçi olması gerektiği mesajı verilmiştir.

Metinde yer alan iletiler, yaşama ve insana ilişkin duyarlık oluşturabilecek niteliktedir. Eser, yazınsal nitelik taşımaktadır.

3.1.3.2. Bir Çuval Gözlük

Konu: Görüp öğrendiği her şey için yeni gözlükler yapan bir çocuğun yaşadıkları masalın konusudur.

Eserde konuyu yapılandıran bir öge olarak olay, kişinin kendisiyle olan çatışmasıyla kurgulanmıştır. Kitaptaki çatışma, çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygundur.

Eserdeki olaylar, çocukların düş kurmasına ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Hava güneşli olduğunda güneş gözlüğü kullanan bir çocuk, gece ay olduğunda da ay gözlüğü kullanmak ister. Arar, bulamaz. “Ay gözlüğü satılmıyor diye gece ay gözlüğü takmadan dolaşacak değilim.” diye düşünür ve kendisine bir ay gözlüğü yapar. Ayı onunla izler.

Sonraları meyve gözlüğü, matematik gözlüğü, müzik dinlemek için ayrı bir gözlük, ağaca bakmak için ayrı bir gözlük ararsa da bulamaz. Bütün gözlükleri kendisi yapmak zorunda kalır ve yapar.

Yeni şeyler için sürekli gözlükler yapar ve çantası gözlükle dolmuştur. Yeni gözlükler çantaya sığmayacağı için terziye bir gözlük çuvalı diktirir. Çuval gittikçe

ağırlaşır. Çocuğun sekiz yüz on üç gözlüğü olmuştur ve onları sürekli sırtında taşımak çocuğu yormaya başlar. Bunun için de yorgunluk gözlüğü yapar. Bu kadar çok gözlüğü birbirine karıştırmamak için de gözlük gözlüğü yapar.

Bir gün çocuk müthiş gerçeği fark eder. Ay gözlüğü takmadan ay'ı göremiyor, müzik gözlüğü takmadan şarkıyı işitmiyor, menekşe gözlüğü takmadan menekşenin kokusunu alamıyordur. Yaptığı gözlükleri takmadan hiçbir şey yapamaz.

Artık yeni şeyler görmek, öğrenmek istemez. Çünkü gördüğü şeyler için gözlük yapmaktan yorulmuştur.

Karakter:

Çocuk: Güneş gözlüğü dışında gözlüklerin olması gerektiğini düşünmektedir. Görüp öğrendiği her şey için yeni gözlükler yapar. Sonunda bu gözlükler olmadan hiçbir şey yapamaz hale gelir ve yorularak artık yeni şeyler öğrenmeyi istemez.

Eserdeki çocuk karakteri davranış ve eylemleriyle geliştirilmiş olup kapalı karakter özelliği taşımaktadır. Kişilik özelliği olarak devingen özellikler gösteren karakter, önceleri her şey için gözlük yapma arzusundayken zamanla yorulur ve yeniliklere kapalı hale gelir. Karakterin yaşadığı değişimin inandırıcı olduğu görülür.

Karakter, yeni şeyler keşfetme isteği kazandırabilmesi ve sorgulama yapması bakımından çocuğun özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı içtendir. 3. tekil kişili anlatımın yapıldığı metinde Türkçe sözcüklerin kullanılması yönünde bir hassasiyet gösterildiği görülür.

Cümlelerdeki sözcüklerin 5-10, paragraflardaki cümlelerin ise 6-7 ortalamasını aşmadığı görülür. Basit cümle yapılarının ağırlıklı olarak yer aldığı eserde görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman tercih edilmiştir. Edilgen çatılı fiillere yer verilmeyen eserde etken çatılı fiiller kullanılmıştır.

Eserde “ayrı ayrı (s.17)” ikilemesi dışında söz varlığını zenginleştirmeye yönelik sözcük ve sözcük grubu yer almamaktadır.

Eserde tırnak içinde verilen cümlelerin sonlarında noktalama işareti bulunmamaktadır. Bunun dışında imlâ ve noktalama hatasına rastlanmamıştır.

İletiler: Mesaj kaygısı ön plânda olmamakla birlikte eserden, yeniliklerin her zaman kolaylık sağlamayacağı ve hatta bazen hayatı zorlaştırabileceği düşüncesi çıkarılabilir. Bu yönüyle ileti, çocuklarda yaşama ilişkin duyarlık oluşturabilir.

Eserdeki karakterin “Benim niye ay gözlüğüm yok?” türünden sorgulamalar yapması ve olmayan gözlükleri kendisinin yapması, çocuk okurların da hayatta sorgulamalar yapmaları ve sorunlara çözüm üretmeleri bakımından olumlu örnek teşkil etmektedir.

Eser, yazınsal nitelik taşımaktadır.

3.1.3.3. Tuz

Konu: Gördüğü tatsız olayların üzerine tuz serpildiğinde onların düzeleceğine inanan küçük Esra'nın olumsuzluklarla mücadelesi masalın konusudur.

Eserde olumsuzluklar karşısında küçük kızın takındığı minik tavırlar söz konusudur. Eserdeki olaylar, çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygundur.

Olay Örgüsü: Küçük Esra cebinde her zaman bir tuzluk taşımaktadır. Annesinin yemeklere tadı gelsin diye tuz attığını öğrendiğinde kafasında bir şimşek yanar. Bu şimşeğe göre tatsız şeylerin üzerine birazcık tuz serpince onların tadı yerine gelecektir. Bu nedenle her sabah tuzluğunu iyice doldurup cebine koyarak evden çıkar.

Küçük Esra, yolda bir araba çamur sıçrattığında, okulda iki arkadaşı kavga ettiğinde, matematik problemi hoşuna gitmediğinde, yere tüküren birini gördüğünde, birinin yalan söylediğini anladığında cebinden tuzluğunu çıkarır ve tatsızlıkların üzerine tuz serper. Tuz serpilecek o kadar çok şey vardır ki, Küçük Esra yetişemez.

Tuz serptiği için kimse ona kızmaz. Ama onu anlamaya da çalışmazlar. İstemeyerek de olsa bir hata yaptığında kendi üzerine bile tuz serpmekten kaçınmaz. Bir keresinde Amerika'ya tuz serpmek ister; fakat uzak olduğunu öğrenince atlastaki Amerika'ya serpmek zorunda kalır.

Küçük Esra, bir gece babasının horlamasından rahatsız olur ve bu gürültülü tatsızlığa tuz serper. Burnuna ve kulaklarına giren tuz tanecikleriyle uyanan babası Esra'nın elinden tuzluğu alır ve onu odasına gönderir. Esra anlatmak ister, babası dinlemez.

O geceden sonra Esra, gördüğü tatsızlıklar karşısında “Ah, tuzluğum yanımda olsaydı” demekle yetinir. Çünkü artık taşınması yasaklanmıştır.

Karakter:

Esra: Beyaz ayakkabılı, sarı saçlı küçük bir kızdır. Cebinde her zaman bir tuzluk taşımaktadır. Tadı gelsin diye yemeklere tuz atan annesinden esinlenmiştir ve olumsuzlukların üzerine tuz serpererek onları düzeltebileceğine inanmaktadır.

Eserde davranış ve eylemleri ile geliştirilen Esra karakteri, açık karakter özelliği taşımaktadır. Kişilik özelliği bakımından ise durağan özellikler göstermektedir.

Karakter, kötülükler ve olumsuzluklarla mücadele noktasında çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.

Dil ve Anlatım: Eserde Türkçenin anlatım gücü ve olanakları çocuğun doğasına uygun kurgularla sezdirilmiştir. Eserin dili sade, anlatımı akıcı ve içtendir. Türkçe sözcüklerin metnin bütününde egemen olduğu görülür.

Eserde 3. tekil kişili anlatım kullanılmıştır. Anlatımda kısa ve basit cümle yapıları tercih edilmiş, etken çatılı fiiller kullanılmıştır. Görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zamanın kullanıldığı eserde cümlelerdeki sözcük sayıları 5-10, paragraflardaki cümle sayıları 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir.

Saçlarının sarı rengi nedeniyle küçük Esra için “sonbahar saçlı kız” benzetmesi yapılmış, “hayatın kıyısında duran sonbahar saçlı kız (s.21)” tanımlamasıyla da küçüklüğüne vurgu yapılmıştır.

Deyimler kalıplaşmış sözcük gruplarıdır ve sözcükleri değiştirilemez. Eserde “kafasında şimşek çakmak” deyiminin “kafasında şimşek yanmak (s.19)” şeklinde kullanıldığı görülür. Bu kullanım kurala aykırıdır.

Eserde imlâ ve noktalama kurallarına uyulduğu görülür.

İletiler: Olumsuzluklara ve kötülüklerle karşı küçük veya büyük demeden kendi çapımızda da olsa mücadele etmeliyiz. Kişisel hassasiyetler büyüyerek önemli sonuçlar doğurabilir. Bu ve benzeri düşüncelerle kurgulanan eserde dünyadaki kötülükleri değiştirebilme üzerinde durulmuştur.

Eserde küçük kızın olumsuzluklara karşı yöntem geliştirmesi, çözüm girişiminde bulunması, kendi dünyasında da olsa çözüme ulaşması ve tepkisini ortaya koyması takdir

edilecek ve çocuklar tarafından örnek alınabilecek olumlu davranışlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eserde yerlere tükürmenin yanlışlığı, kavga etmenin fenalığı, yalan söylemenin kötülüğü, iletişim araçlarını ölçsüz ve bilinçsiz kullanmanın zararı vb. yardımcı iletiler de yer almaktadır. Üzerine tuz serpilen durumlar arasında Amerika'nın da yer alması, siyasî veya ideolojik bir düşünce olarak değerlendirilebilir.

Eser yazınsal nitelik taşımaktadır. Yazınsal iletiler, kurgulanan olayın içerisine sindirilmiştir ve okura sezdirilmektedir.

3.1.3.4. Çinçü

Konu: Afacan yıldız Çinçü ve arkadaşlarının muziplikleri masalın konusunu oluşturur.

Eserde herhangi bir çatışmadan söz edilemez. Anlatılan olaylar, çocuğun anlamasına ve anlamlandırma düzeylerine uygundur. Çocukların gülmesine ve düş kurmasına olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Çinçü, gökteki milyonlarca yıldızdan biridir. Çinçü ve beş yıldız arkadaşı her gece dünyayı seyredelerken birbirlerine masallar anlatmaktadır.

Altı yıldız bir gece yine toplanırlar. Fakat o gece hiç masalları yoktur. Ne yapacaklarını düşünürlerken Çinçü'nün bakışları yeryüzündeki bir bekçiye takılır. Kayarak yeryüzüne iner ve bekçinin şapkasını alıp kaçar. Yıldızlar çok eğlenirken bekçi neye uğradığını anlayamaz.

Ertesi gece bekçi yeni bir şapka almıştır. Bu kez Çinçü yanında bir arkadaşını da götürür ve bekçinin yeni şapkasıyla birlikte düdüğünü alıp dönerler. Bekçi, yıldızları yine fark etmez. İnsanlar ise şapkasını koruyamayan bir gece bekçisini komik bulurlar.

Aradan on dört gün geçer. Artık yıldızların hepsi usta birer şapka avcısı olmuştur. Yüzlerce, hatta binlerce bekçinin şapkasını ve düdüğünü alıp kaçarlar.

Bir gece ne zamandır birbirlerine masal anlatmadıklarının farkına varırlar ve bekçilerle eğlenmeyi bırakırlar. Çinçü, arkadaşlarına sabaha kadar süren bir masal anlatır.

“Bazı geceler gökyüzünde kayan bir yıldız görünür. Birçoğumuz ona ‘Bir yıldız kaydı.’ der geçeriz. Halbuki o Çinçü’nün arkadaşlarından biridir ve bir bekçinin şapkasını almış, hızla kaçmaktadır.” (s.33).

Karakter:

Çinçü: Gökyüzündeki milyonlarca yıldızdan biridir. Geceleri çok sevdiği beş yıldız arkadaşı ile birlikte dünyayı seyreder ve birbirlerine masal anlatırlar. Anlatacak masal bulamadıkları bir gece yeni bir eğlence bulurlar. Kayarak yeryüzüne inerler ve bekçilerin şapka ve düdüklarini alıp kaçarlar. Bekçiler neye uğradıklarını anlayamazlar. Çinçü ve arkadaşları zaman zaman birlikte türlü muziplikler yaparak eğlenirler.

Çinçü karakteri, davranış ve eylemleriyle geliştirilmiş kapalı karakter özelliği taşımaktadır. Kişilik özelliği bakımından durağan özellikler gösterir. Karakter, muziplik yönüyle çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcı ve içtendir. 3. tekil kişili anlatıma yer verilen eserde Türkçe sözcüklerin kullanılmasına yönelik bir hassasiyet gösterildiği görülür.

Eserde görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kipleri ile birlikte etken çatılı fiiller tercih edilmiştir. On üç adet sıralı ve bağlı cümlenin kullanıldığı metinde basit cümle yapıları ağırlıktadır. Cümlelerin sözcük ortalaması 8-10 sınırındadır. Paragraflardaki cümle sayıları 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir.

Eserde çok kısa bir sürede anlamında “göz açıp kapayınca kadar (s.32)” ve çok gülmek anlamında “kahkahadan kırılmak (s.32)” deyimlerine ve “sakin sakın (s.32)” ikilemesine yer verildiği görülür. Yıldızların çok sevindiklerini anlatmak amacıyla “sevinçleri gökyüzünü dolduruyor” ifadesi kullanılmıştır.

Birden fazla sözcükten oluşan sayılar ayrı yazılırlar. Bu kurala göre eserde bitişik yazılan “on dört, otuz sekizinci, dört yüz, sekiz yüz yetmiş üç ve altı bin iki yüz dört (s.33)” sayıları ayrı yazılmalıdır. Tırnak içinde verilen cümlelerin büyük harfle başlamadığı ve sonlarına noktalama işareti konulmadığı görülür. Birleşik yazılan “bir ara” sözcük grubu ve “uzun (s.31)” sözcüğündeki ünlü harflerin noktalı şekilde yazılması dışında imla ve noktalama hatasına rastlanmamıştır.

İletiler: Eğlenmek, mutlu olmak, hoş vakit geçirmek güzel şeylerdir. Fakat bu, başkalarının mağduriyetleri üzerinden olmamalıdır. Mağdur edilen, küçük düşürülen insanlar üzüldükçe bizim eğlenmemiz doğru olmaz. Bu düşüncelerle geliştirilen eserde eğlencenin doğru yerde aranması gerektiği mesajı yer almaktadır.

Şaka yapmak, muziplik yapmak masum görülebilirse de karşımızdaki kişinin bundan olumsuz etkilenmemesi gözetilmesi gereken önemli bir ayrıntıdır.

Eser yazınsal nitelik taşımaktadır. Metnin iletileri, çocuklarda yaşama ve insana ilişkin duyarlık oluşturabilecek niteliktedir. Yazınsal iletiler, kurgulanan olayın içerisine sindirilmiştir ve okura sezdirilmektedir.

3.1.3.5. Sarı Telefon Sokağında Rüya

Konu: Okula geç kalmayı alışkanlık haline getiren ve rüyasında gördüğü hayvanları uyandığında kapıda bularak onlar tarafından okula yetiştirilen bir çocuğun yaşadıkları metnin konusunu oluşturur.

Eserde herhangi bir çatışmadan söz edilemez. Kitaptaki olaylar, çocukların gülmesine ve düş kurmasına olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Sabahları bir türlü uyanamadığı için çocuk, şehrin dışında bulunan okuluna yetişememektedir. Arkadaşları sabah kahvaltılarını yaparken o hala uyumakta ve rüya görmektedir. Bu yüzden her gün ilk derse yetişemez. Öğretmeni de ona kızar.

Bir sabah Sarı Telefon Sokağının çocukları kahvaltılarını ederken, o rüyasında kendisine göz kırıp gülen bir timsah görür. Çocuk uyanıp saate baktığında her zamanki gibi otobüsü kaçırmış olduğunu anlar. Giyinir ve kapıyı açar. Büyük bir şaşkınlık içindedir. Rüyasında kendisine gülümseyen timsah kapının önündedir ve “Haydi atla!” der. Kendisini okula tam zamanında yetiştirir ve ortadan kaybolur.

Ertesi gece rüyasında kendisine gülümseyen bir fil görür ve kalktığında kapının önünde aynı fil kendisini beklemektedir. Bu kez de fil, çocuğu tam zamanında okula yetiştirir. Çocuk ikinci defa gecikmeden ilk derse yetişmiştir. Kimseye okula bir fille geldiğini söyleyemez.

Ve yine gece olur. Bu defa rüyasında ağzını açmış gülen bir köpek görür. Sabah evden çıkarken köpeği kapıda gördüğünde şaşırır. “Haydi atla!” der köpek. Hiç tereddüt

etmeden köpeğin üstüne binmek için yaklaşır çocuk. Tam bu sırada köpek ansızın atılarak bacağından iki kez ısırır. Çocuk o gün ancak dördüncü derse yetişebilir. Çünkü önce hastaneye gitmek zorunda kalmıştır. Ve artık rüya görmeyi istemez.

Karakter:

Çocuk: Erken kalkmak için gayret gösterse de bunu bir türlü başaramamakta ve otobüsü kaçırdığı için okula her gün geç kalmaktadır. Bu nedenle öğretmeni ona kızmaktadır. Bu duruma çok üzülmemektedir.

Sonraları rüyasında gördüğü ve kalktığında kapıda bulduğu hayvanların yardımıyla okula yetişir. Bu duruma alıştığı sırada kapıdaki köpek tarafından ısırılınca bir daha rüya görmek istemez.

Eserde çocuk karakteri kapalı karakter özelliği taşımaktadır ve kişilik özelliği bakımından devingen özellikler gösterir. Karakter, çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımamaktadır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sadedir. Türkçe sözcüklerin ağırlıklı olarak kullanıldığı eserde anlatım duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır.

3. tekil kişili anlatımın kullanıldığı eserde etken çatılı fiiller tercih edilmiş, görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kipleri kullanılmıştır.

On adet sıralı ve bağlı cümlelerin kullanıldığı metinde basit cümle yapıları ağırlıktadır. Cümlelerdeki sözcük sayıları 8-10, paragraflardaki cümle sayıları 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir.

Eserde “eli ayağına dolaşmak (s.36)” deyimini dışında deyim, atasözü ve kalıp sözlere rastlanmaz. “Uyku denilen sessiz ülkenin denizleri (s.36)” sözcük grubunda uyku, sessiz ülkenin denizlerine benzetilmiş ve benzetme sanatı kullanılmıştır.

Eserde imlâ ve noktalama kurallarına uyulduğu görülür.

İletiler: Hayatımızda hiçbir şeye karşı sonsuz güven duyamayız. Özellikle tehlike gelebilecek durumlara karşı kuşkucu yaklaşmak değilse de temkinli yaklaşmak gereklidir. Eserde mesaj kaygısının ön plânda olmadığı görülür.

Okula, mesaiye, randevuya zamanında gitme konusunda hassasiyet göstermenin gerekliliği düşüncesi, eserde yan ileti olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eser yazınsal nitelik taşımaktadır. Eserin iletisi, çocuklarda yaşama ve insana ilişkin duyarlık oluşturabilecek niteliktedir.

3.1.3.6. Havuç Havuç Havuç

Konu: On bir yaşındaki bir çocuğun uzay macerası masalın konusunu oluşturur.

Eserde kişi-kişi çatışmasının yaşandığı görülür. Çocuk, devlet başkanlarının formül öğrenme isteğine olumlu yanıt vermez ve haklı kaygısını dile getirir. İnsanlar, çocuğun arkasındadır.

Eserdeki çatışma, çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygundur. Kitaptaki olaylar, çocukların düş kurmasına ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Bir anne mutfakta öğle yemeği hazırlamaktadır. On bir yaşındaki oğlu mutfığa girerek annesinden bir havuç ister ve bununla uzaya gideceğini söyler. Annesi ona aklını kaçırdığını ve havucu yemesini söyler. Çocuk havucu alıp dışarı çıkar ve ata biner gibi havuca binerek havalanır, gözden kaybolur. Ne kadar ararlarsa da onu bulamazlar.

Aradan üç yıl geçer. Hindistan'da sıcak bir öğleden sonradır ve bir köye gökten havuç yağar. Bütün dünya bu olayı konuşmaktadır. Bilim adamları dahi bu olayı açıklayamazlar.

“Bilim adamlarının şaşkınlığı büyüktü. Hatta içlerinden bazıları dehşete düşmüş ve ‘Artık bilime inanmıyorum.’ diyerek bilim adamlığından ayrılıp elbise dikmeye başlamış ve terzi adam olmuşlardı.” (s.42).

Bir süre sonra bilim dünyası bir bilim araştırma ekibi kurar ve meseleyi araştırması için bu ekibi uzaya gönderir. Çocuk uzayda, bir uydunun içine yerleşmiş olarak bulunur. Elindeki bir havucu orada yetiştirmiş ve yeteri kadar olduklarında uyduyu hafifçe eğerek havuçların bir kısmını yeryüzüne göndermiştir. Bütün dünya insanları çocuğun açıklamalarını canlı olarak izler ve duygulanır.

Birkaç büyük ülkenin devlet başkanı çocukla görüşmek ister; fakat çocuk bilim araştırma ekibi aracılığıyla bu görüşme isteğini kabul etmez. Bunun üzerine devlet başkanları çocuğa bir mesaj göndererek uydu içerisinde havucu nasıl yetiştirdiğini sorarlar. Çocuk dünya televizyonlarına yaptığı açıklamada devlet başkanlarına bunu açıklamasının mümkün olmadığını anlatır.

“Benden uyduda havuç yetiştirme formülünü istiyorsunuz. Fakat bu isteğinizi yerine getiremeyeceğim için üzgünüm. Bunun nedeni sizden korkmamdır. Sizden korkuyorum, gerçekten korkuyorum. Çünkü bu formülü size verirsem belki de siz uydularda bombalar yetiştirip onları dünyaya atarsınız. Hiçbir şeyden haberi olmayan insanların ölmesini istemiyorum.” (s.44).

Çocuk, yetiştirilmek istenen sebze ve meyvelerin tohumlarının kendisine gönderilmesi halinde bunları boş uydularda yetiştirebileceğini de mesajında bildirir. Bütün bunlardan sonra çocuğa yüz yetmiş yedi çeşit meyve, sebze ve çiçek tohumu gönderilir. O da bunları yetiştirdikten sonra dünyaya, özellikle açlık çeken bölgelere yağdırır. Böylece bir süre sonra dünyada açlık sorunu kalmaz.

Bir gün anne mutfakta yine yemek hazırlarken uzaydaki çocuğun yedi yaşındaki kardeşi annesinden bir sivri biber ister ve yeraltına gideceğini söyler. Anne birden dönerek çocuğu yakalar ve kalın bir iple sandalyeye bağlar. Sivri biberi de çocuğun ağzına sürer.

“Otur oturduğun yerde. Görüyorsun yemek pişiriyorum.” (s.45).

Karakter:

Çocuk: Annesinden aldığı havuca binerek uzaya gider ve orada boş olan bir uydunun içerisinde bu havucu yetiştirmeyi başarır. Sonraları çok miktarda havucu Hindistan’da bir köye gökten yağdırır ve insanların şaşırmasına neden olur. Gerçek anlaşılınca devlet başkanları çocuktan yetiştirme formülünü isterlerse de çocuk olumsuz işler için kullanılabileceği gerekçesiyle formülü vermez. Yetiştirilmek istenen sebze ve meyvelerin tohumları ister ve bunları boş uydularda yetiştirerek yeryüzüne, özellikle açlık yaşanan bölgelere gönderir. Dünyada açlık diye bir şey kalmaz.

Çocuk, iyiliksever özellikleri ve temkinli davranışları ile karşımıza çıkmaktadır. Aç olan dünya insanlarını düşünmesi, bomba vb. tehlikeli silahların yetiştirilebileceği gerekçesiyle devlet başkanlarına formülü vermemesi ve korumacı tutum sergilemesi takdir edilecek davranışlardır.

Eserde çocuk karakteri davranış ve eylemleriyle geliştirilmiş olup kapalı karakter özelliği taşımaktadır. Kişilik özelliği olarak durağan özellikler gösteren karakter, çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı içtendir. 3. kişili anlatımın yapıldığı eserde kısa ve basit cümle yapıları ağırlıktadır. Cümlelerdeki sözcük sayıları 8-10, paragraflardaki cümle sayıları 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir.

Görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kiplerinin kullanıldığı eserde etken çatılı fiiller tercih edilmiştir. Kurallı cümlelerin yer aldığı metinde devrik cümle yapısına sadece bir cümlede rastlanmaktadır.

Eserde “gidiş o gidiş (s.41)”, “aklını kaçırmak (s.41)” ve “ümidi kesmek (s.41)” deyimlerinin kullanıldığı görülür.

Ayrı yazılması gereken “on bir (s.41), bilim adamı, terzi adam, bir araya, on dört (s.42), yüz yetmiş yedi (s.44) ve yer altı (s.45)” sözcük grupları bitişik yazılmıştır. Ayrıca s.42’de bir cümlenin sonuna nokta işaretinin konulmadığı, tırnak içindeki bazı cümlelerin büyük harfle başlamadığı ve sonlarına noktalama işaretlerinin konulmadığı görülür.

İletiler: Dünyamız ve dünyada yaşayan insanların korunup kollanması konusunda herkes üzerine düşen görevi yerine getirmelidir. İhtiyaç sahibi, aç ve fakir insanlar gözetilmeli; bomba, silah vb. zararlı araçlarla insanlara zarar verenlere ve zalimlere karşı mücadele edilmelidir. Bu düşüncelerle kurgulanan eserde yazar, okurlarına daha huzurlu bir dünyada yaşamının yollarını göstermektedir.

Eserde yemek yemenin sonu gelmez bir uğraş olduğu ve yemeğin güzelini annelerin yapacağı vb. yardımcı iletilere de yer verilmiştir.

Eser, yazınsal nitelikler taşımaktadır. Yazınsal iletiler, kurgulanan olayın içerisine sindirilmiştir ve okura sezdirilmektedir. Eserin iletileri, çocuklarda yaşama ve insana dair duyarlık oluşturabilecek niteliktedir.

3.1.3.7. Denize Yazılan Yazı

Konu: Mürekkep balıklarının denize yazdığı gizemli yazılar masalın konusunu oluşturur.

Eserde konuyu yapılandıran bir öge olarak olay kişi-toplum çatışmalarıyla kurgulanmıştır. Önce denizciler ile uzak ülkenin insanları arasında, sonrasında ise ihtiyar adam ve uzak ülkenin insanları arasında denize yazılan yazıların varlığı konusunda çatışmalar yaşanır.

Eserdeki olaylar çocukların düş kurmasına ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Uzak ülkelerden gelip uzak ülkelere gitmekte olan denizciler, bir gün denizin ortasında “Denizciler sizi seviyorum.” diye bir yazı görürler. Yazının kim tarafından ve nasıl yazıldığını anlayamazlar, yollarına devam ederler.

Haftalar sonra uzak ülkeye varırlar ve durumu uzak ülkenin insanlarına anlatarak düşüncelerini sorarlar. Kendileriyle dalga geçildiğini düşünen uzak ülkenin insanları denizcilere tepki gösterirler. Günler sonra uzak ülkeye gelen başka denizciler de gördükleri çeşitli yazılardan söz edince uzak ülkenin insanları, denizcilerin aralarında anlaşp karadakilere bir oyun oynamak istediğini düşünürler.

Daha sonra uzak ülkeden sınırlı bir ihtiyar, bu işi kesin olarak anlamak üzere bir grup denizciyle birlikte denize açılır ve “Kafanızda mutluluk çiçeği açsın” yazısını kendi gözleriyle görür. Denizde dolaştıkça çok çeşitli yazılar görür ve ihtiyarın kafası karışır. Döndüğünde durumu uzak ülkenin insanlarına anlatır ve onları ikna eder.

Aradan üç ay geçer ve denizciler artık deniz yazılarına alışmıştır. Ama bir gün denizde suların üzerine basılmış bir gazete gördüklerinde yeniden şaşırırlar. Deniz gazetesine de bir süre sonra alışır ve onu çok severler. Fakat bu gazeteyi kimin hazırlayıp bastığını da merak etmektedirler.

Bir süre sonra bir martı Beyaz At gemisinin kaptanına bildiklerini anlatınca gazeteyi mürekkep balıklarının hazırladığı ortaya çıkar. Bu işi onlardan başkasının yapamayacağı açıktır. Çünkü denizde mürekkebi dökmeden taşıyabilenler sadece onlardır.

Denizcilerin anlamadıkları bir şey kalmıştır. Mürekkep balıkları okuma yazmayı nerede öğrenmişlerdir? Ne yazık ki martı bir daha görülmez.

Karakter:

Denizciler: Denize yazılmış olan bazı yazılar görürler ve gittikleri uzak ülkenin insanlarına bunu anlatırlar. Onları inandırmakta epey zorlanırlar. Zamanla denizde gördükleri yazılara alışır.

Uzak Ülkenin İnsanları: Ülkelerine gelen denizcilerin denize yazılan bazı yazılar gördüklerini söylemelerine inanmazlar. Kendileriyle dalga geçildiğini düşünürler. Aralarından ihtiyar adam da bu yazıları gördüğünü söyleyince önce inanmazlarsa da sonra durumu kabullenmek zorunda kalırlar.

Sinirli İhtiyar: Denize yazılan yazıların olduğuna ilk önceleri inanmaz. Başka denizciler de bu yazıları gördüğünü söyleyince gidip yazıları kendi gözleriyle görür. Sonra ülkesinin insanlarına bu yazıların gerçek olduğunu anlatır. İnsanlar önce inanmazlar. “Ben ve denizciler doğru söylüyoruz. İnanmayanın kafasını kırarım.” deyince insanlar, mecburen inanmak zorunda kalırlar.

Mürekkep Balıkları: Denizin üzerine çeşitli yazılar yazarlar. Daha sonra “Deniz” isimli tek sayfalık deniz gazetesini çıkarmaya başlarlar. Kimse yazıları kimin yazdığını bilmemektedir ve herkes denizdeki gizemli yazıları yazanı merak etmektedir. Martıların anlattıkları ile yazıları mürekkep balıklarının yazdığı ortaya çıkar.

Mürekkep balıkları önce gizemli bir şekilde davranış ve eylemleri ile geliştirilmiştir. Eserin sonunda gizemleri ortaya çıksa da okuma-yazmayı nasıl öğrendikleri konusu aydınlığa kavuşmaz. Mürekkep balıkları, çocukların özdeşim kurabilecekleri özellikler taşımamaktadır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcı ve içtendir. Anlatım kısa ve duru cümlelerle yapılandırılmıştır. 3. tekil kişili anlatımın yapıldığı eserde Türkçe sözcüklerin anlatıma egemen olduğu görülür.

Görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zamanın kullanıldığı eserde etken çatılı fiiller tercih edilmiştir ve kurallı cümleler ağırlıktadır. Cümlelerdeki sözcük sayıları 8-10, paragraflardaki cümle sayıları 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir.

Yazar, zaman zaman renkli bir üslup ile karşımıza çıkmaktadır.

“Okulda suya yazmayı öğrenmemişlerdi. Öğretmenleri kendilerini aldatmıştı herhalde.” (s.53).

Eserde “uyku çekmek (s.54)” ve “kül yutmak (s.54)” deyimlerinin dışında deyim, atasözü, ikileme, bilinmeyen sözcük vb. söz varlığını zenginleştirecek sözcük ve sözcük gruplarına rastlanmaz.

Eserde s.54’te bir cümlenin büyük harfle başlamadığı, ayrı yazılması gereken “kül yutmak (s.54)” deyimini, “söz edince (s.54)” ve “bir şey (s.57)” sözcük gruplarının bitişik yazıldığı, tırnak içindeki cümlelerin ilk harflerinin büyük yazılmadığı ve bu cümlelerin sonuna noktalama işareti konulmadığı görülür.

İletiler: Mesaj kaygısı ön plânda olmayan eserde olay öne çıkarılmıştır. Denize yazılan gizemli yazılar okuyucuyu kimin yazdığı konusunda merakla sürüklemiş, ilgi canlı tutulmuştur.

“Gerçek denizciler ömürlerini uzak ülkelerden gelip uzak ülkelere gitmekle geçirirler (s.53).” ve “Yalnız kalmak istersen çok konuş (s.55).” gibi cümlelerle verilen iletilerin dışında eserde yer alan temel bir iletinin varlığından söz edilemez.

Eser, yazınsal nitelik taşımaktadır.

3.1.3.8. Güneşin Uyuduğu Yer

Konu: Sayısız defa doğup batmaktan yorulan güneşin kendisine uyuyacak yer arayışları metnin konusudur.

Eserde kişi-doğa çatışmasının yaşandığı görülür. Yorgun güneş uyuyacak yer aramaktadır. Fakat deniz kuruyacağı ve balıkların öleceği, yağmur yüklü bulut ise üzerindeki yağmur damlaları buharlaşıp uçacağı ve insanların mağdur olacağı gerekçesiyle güneşi kabul etmezler. Güneş ise en sonunda kendisine küçük bir çocuğun minik kalbinde yer bulur.

Eserdeki çatışmalar çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygundur. Olaylar, çocukların düş kurmasına ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Güneş sayısız defa doğup batmaktan yorulmuştur ve uyumak için kendisine yer aramaktadır. Gökyüzünde uyuyacak yer yoktur.

Yeryüzüne inerek denize “Üzerinizde uyuyabilir miyim?” diye sorar. Deniz onun çok sıcak olduğunu, eğer üzerine yatarsa kuruyup gideceğini, bu durumda balıkların da öleceğini söyler. Yağmur yüklü bir buluta sorar güneş, “Kısa bir süre için benim yatağım olur musunuz?” diye. O da bunun mümkün olmadığını, eğer üzerine yatarsa yağmur damlalarının buhar olup uçacağını ve bu yağmuru susuzluk çeken bir ülkeye boşaltacağını söyler. Güneş ikisine de hak verir.

Daha sonra bir bahçede ağaçların altına oturmuş, papatyalarla seviyor sevmiyor oynayan küçük bir çocuk görür. Ona seslenir ve “Beni uyutacak yerin var mı?” diye sorar. Çocuk sevinçle “Ah, tabi var, gelsene.” diye onu çağırır, kollarının arasına alır ve kalbine

yatırır. Yorgun güneş çocuğun kalbinde hemen tatlı bir uykuya dalar. Çocuk ise seviyor sevmiyor oynamaya devam eder.

*“Kimi günler gökyüzünde güneşi göremezsek sakın telaşlanmayalım.
Çünkü o yine yorulmuş ve uyuyabileceği tek yere gitmiştir; o küçük kalbe.”
(s.61).*

Karakter:

Güneş: Yorgundur ve uyuyacak yer aramaktadır. Deniz ve bulut tarafından geri çevrilen güneş, küçük bir çocuğun şefkat dolu kalbinde kendisine yer bulur.

Güneş karakteri konuşmalarıyla geliştirilmiştir ve kapalı karakter özelliği taşımaktadır. Kişilik özelliği olarak durağan görünümündedir. Karakter, bir bütün olarak çocuğun özdeşim kurabileceği özellikler taşımamaktadır.

Deniz: Sularını kurutacağı ve içerisindeki balıkların öleceği gerekçesiyle güneşi kabul edemez.

Bulut: Yağmur yüklüdür. Damlalarının buharlaşacağı gerekçesiyle o da güneşi geri çevirir. Kendisine ihtiyacı olan insanları düşünmektedir.

Çocuk: Bir papatya ile seviyor sevmiyor oynamaktadır. Sevgi ve şefkat doludur. Yorgun olan ve uyuyacak yer arayan güneşi kabul etmekte tereddüt göstermez. Onu kollarına alır ve kalbine yatırır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcı ve içtendir. 3. tekil kişili anlatımın kullanıldığı eserde Türkçenin anlatım gücü ve olanakları çocuğun doğasına uygun kurgularla sezdirilmiştir. Anlatım kısa ve duru cümlelerle yapılandırılmıştır. Cümlelerdeki sözcük sayıları 5-10, paragraflardaki cümle sayısı 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir.

Etken çatılı fiillerin tercih edildiği eserde edilgen çatıya yer verilmemiş, kuralları cümle yapılarına ise ağırlık verilmiştir. Görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kiplerinin kullanıldığı eserde deyim, atasözü, terim, ikileme vb. unsurlar yer almamaktadır.

Diyaloglarda konuşma çizgisine yer verilmemiş, konuşma cümleleri tırnak işareti içerisinde verilmiştir. Eserde bir cümlenin büyük harfle başlamadığı (s.59) görülür. Tırnak

içindeki bazı cümleler de büyük harfle başlamamakta ve cümlelerin sonlarında noktalama işareti yer almamaktadır. Bunun dışında imlâ ve noktalama kurallarına uyulmuştur.

İletiler: Çocuk küçüktür; ama hisleri büyüktür. Onun o masum, temiz, sevgi dolu kalbinde her şeye yer olabilir. Yeter ki o istesin, yeter ki ona sevgi ve ilgi ile yaklaşılınsın. Bu vb. düşüncelerle kurgulanan eserde yazar, kendine dinlenecek yer bulamayan güneş karakterini çocuğun minik kalbinde dinlendirir.

Metnin iletisi çocuğun yaşamı ve insanı anlama yetisine ve duyarlılığına uygundur. Eser, yazınsal nitelik taşımaktadır.

3.1.3.9. Duvardaki Resim

Konu: Resimdeki gülümseyen çocuğu gerçek zanneden sineklerin aldanışı masalın konusudur.

Eserde herhangi bir çatışmadan söz edilemez. Kitaptaki olaylar, çocukların gülmesine ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Açık havada dolaşmayı seven bir sinek uçmaktan yorulur ve dayanamayıp bir evin penceresinden içeri dalar. Etrafta ne ne yok diye bakınırken duvarda ağızını açarak gülen bir çocuk resmi görür; fakat resim olduğunu anlamaz. “Bu çocuk ağızını niye açmış, şunun ağızına bir gireyim de görsün.” diye düşünür. Resme çarpıp düşer ve bayılır.

Az sonra odaya iki sinek daha girer. Onlar da önceki sinek gibi düşünürler ve onlar da bayılır. Bu sırada odaya ihtiyar bir adam girer, resme yaklaşır ve bir zamanlar ne kadar güzel olduğunu düşünür. Sonra yerdeki sinekleri görür.

“Şunlara bakın, bugün de üç tanesi düşüp bayılmış. Elli beş yıldır bu resmin altından bayılmış sinek toplamaktan bıktım...” (s.65).

İhtiyar adam böyle kendi kendine konuştuğundan sonra eğilir, yerdeki üç sineği parmaklarıyla alır ve odadan çıkar. Duvardaki çocuğun dudaklarında elli beş yıl öncesinin gülümsemesi öylece durmaktadır.

Karakter:

Sinekler: Ağız açık gülen çocuğu gerçek zannederek uçuşa geçerler. Fakat sonunda resme çarparak yere düşerler. Bayılmışlardır.

İhtiyar Adam: Duvardaki resim onun çocukluk resmidir. Bir zamanlar ne kadar güzelmişim diye düşünür. Yıllardır resme çarpıp yere düşen sinekleri toplamaktan bıkmıştır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcı ve içtendir. Anlatımda ortama 5-10 sözcükten oluşan kısa ve yalın cümleler kullanılmıştır. Paragraf uzunlukları 6-7 cümleyi geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir. Türkçe sözcüklerin kullanılmasına yönelik bir duyarlık söz konusudur ve çocukların günlük hayatta kullandığı sözcükler tercih edilmiştir.

Eserde içinde tek özne ve tek yüklem bulunan basit cümle yapısına ve kurallı cümlelere, daha çok somut anlamlı sözcüklere ve hareket bildiren fiil cümlelerine ağırlık verilmiştir. 3. tekil kişili anlatımın tercih edildiği eserde görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kipleri kullanılmıştır.

Eserde bir bölümde esprili bir üslup kullanılmıştır.

“Hayır, ihtiyar adam uçamazdı ve zaten çocuğun ağzına girmeyi düşünmüyordu.” (s.65).

Eserde bir cümlenin sonuna noktalama işaretinin konulmadığı (s.63), “adam (s.65)” sözcüğünün “adan” şeklinde yazıldığı, ayrı yazılması gereken “her gün (s.63)” ve “elli beş (s.65)” sözcük gruplarının ise bitişik yazıldığı görülür.

İletiler: Her şey görüldüğü gibi olmayabilir. Yalnızca dış görünüşe, kabuğa bakarak iç veya bütün hakkında fikir yürütülmemelidir. Aksi halde sonuç yanıltıcı olacaktır. Bu düşüncelerle kurgulanan eserde çocuğun açık olan ağzına girmek isteyen sinekler resme çarpıp bayılırlar ve trajikomik bir durum ortaya çıkar. Eserde merak ve ilginin canlı tutulduğu görülür.

Eserde aynı zamanda gençliğe duyulan özlem söz konusudur ve “Gençliğin kıymeti bilinmelidir.” düşüncesi metnin yan iletisini oluşturur. Eser, yazınsal nitelik taşımaktadır.

3.1.3.10. Çin’de İki Fincan

Konu: Atom bombasının dünyaya ve insanlığa olumsuz etkileri masalın konusunu oluşturur.

Herhangi bir çatışmanın yer almadığı eserde merak ögesi güçlüdür ve bu sayede okurun ilgisi canlı tutulmuştur. Kitaptaki olaylar çocukların düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Çinli bir usta çay içmek için üzerinde gülen bir kuş deseni olan sarı bir fincan yapar. Her sabah uyandığında çay demleyerek onu bu fincandan keyifle içmektedir. O çayını içerken fincandaki kuş kıpırdamadan gülmektedir.

Zaman zamanı izler, bardak kuşaktan kuşağa aktarılır. Çinli ustanın dokuz yüz yedinci kuşak Çinli oğlu bir sabah sarı fincandan çay içerken gözlerine inanamaz. Kuş artık gülmemektedir ve hatta suratını asmaktadır. Bir saat sonra Çinli her şeyi anlar. O günlerde yeryüzüne ilk atom bombası atılmıştır ve on binlerce insan, çocuk ve kuş ölmüştür. Ağaçlar yanmış ve ırmakların rengi değişmiştir. İşte kuş yüzündeki binlerce yıllık gülümsemesini bu yüzden bırakmıştır. Çinli, sarı fincanda çay içmeye devam eder. Ama kuşun bir daha güldüğü görülmez.

Ve başka bir sabah Çinli, o sarı fincanın durduğu yerde çatlayıp kırılmış olduğunu görür. Aynı devlet yeryüzüne ikinci atom bombasını atmıştır ve on binlerce masum insan daha bir anda ölmüştür.

Çinli o akşam uğraşmaya başlar ve dedesinin yaptığı gibi bir fincan yapar. Fincanın rengi siyahtır ve üzerinde üzgün bir kuş deseni bulunmaktadır. Çinli artık sabahları bu fincandan çay içmeye başlar. O öldüğü zaman fincandan oğlu çay içecek ve bu böyle sürüp gidecektir.

“Bir gün yeryüzündeki bütün bombalar yok olup siyah fincanın üstündeki üzgün kuş gülümseyinceye kadar...” (s.72).

Karakter:

Çinli Usta: Çay içmek amacıyla kendisine üzerinde gülen bir kuş deseni olan sarı bir fincan yapar. Torunları fincanı kuşaktan kuşağa aktarırlar ve her biri ondan keyifle çay içer.

Sarı Fincandaki Kuş: Uzun yıllar gülümseyen kuş, atom bombasının atılmasıyla suratını asar. Üzgündür. İkinci atom bombasının atılmasıyla fincan paramparça olmuştur.

Sarı fincandaki kuş karakteri kapalı karakter özelliği taşımaktadır ve kişilik özelliği olarak devingen özellikler gösterir. Dünyadaki gelişmelerden haberdardır ve atom

bombasının atılması onu derinden etkiler. Karakter, kendi çapında da olsa tepkisini ortaya koyması ve zulme karşı duruşuyla çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.

Siyah Fincandaki Kuş: Sarı fincan kırıldıktan sonra dokuz yüz yedinci kuşak Çinli oğul tarafından yapılmıştır. Üzgün bir yüz ifadesine sahiptir ve ne zaman yeryüzündeki bütün bombalar yok olup giderse o zaman gülümseyecektir.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcı ve içtendir. Türkçe sözcüklerin kullanılması konusunda bir hassasiyet gösterildiği görülür. 3. kişili anlatımın yapıldığı eserde etken çatılı filer kullanılmıştır.

Eserde genel olarak yalın ve kurallı cümleler tercih edilmiştir. Cümlelerdeki sözcük sayısı 5-10, paragraflardaki cümle sayısı 6-7 ortalamasını aşmayarak ölçütlere uygunluk gösterir. Görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kipleri kullanılan eserde Türkçenin anlatım gücü ve olanakları çocuğun doğasına uygun kurgularla sezdirilmiştir.

Eserde kısa ve etkili cümleler yer almaktadır.

“Ay milyonlarca geceye ışık oldu.” (s.70).

“Kuş nasıl gülümsesin, yeryüzü acıyla sarsılmıştı o sabah.” (s.71).

Ayrı yazılması gereken “dokuz yüz altıncı (s.70), dokuz yüz yedinci, on binlerce, yüz milyonlarca (s.71)” sözcük gruplarının bitişik yazılması dışında eserde imlâ ve noktalama hatasına rastlanmamıştır.

İletiler: Savaşlar, bombalar ve silahlar canlılara ve dünyamıza zarar vermektedir. Kötülüklerle mücadele etmeli; bombaların ve savaşların olmadığı, masum insanların, çocukların, kuşların ölmediği tertemiz bir dünyada barış ve kardeşlik içinde yaşamalıyız. Bu düşüncelerle kurgulanan eserde bombalara, savaşlara, bunların olumsuz etkilerine ve dünyadaki olumsuzluklara karşı çocuk okurları bilinçlendirme amacı söz konusudur.

Eserde atom bombası ve olumsuz etkileri şu cümlelerle anlatılmıştır:

“O gün dünya korkunç bir yara almıştı. Gökten yağmamıştı atom bombası. Onu dünyadaki bir devlet yapmış ve o devlet atmıştı. Üstelik bu atom bombası bir denize ya da bir çöle atılmamış, bir şehre atılmıştı. On binlerce insan ölmüştü bir anda. Çocuklar ölmüştü, kuşlar ölmüştü. Ağaçlar yanmış, ırmakların rengi değişmişti.” (s.71).

“Aynı devlet yeryüzüne ikinci atom bombasını atmıştı. On binlerce insan daha bir anda ölmüş, hayat, on binlerce rüya yarım kalmıştı. Ölenler arasında kendi ismini dahi bilemeyecek kadar küçük çocuklar vardı. Suçsuzdular. Ama ölmüşlerdi.” (s.71).

Eser, öğretici özellikler taşımaktadır. Metnin iletileri çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygundur. İletiler, çocuklarda yaşama ve insana karşı duyarlık oluşturabilecek niteliktedir.

3.1.4. Kirpiller Şapka Giyemez

Yalnız Tilki dizisi içerisinde yer alan eser 72 sayfadan oluşmaktadır ve Uçurtma Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

Eserde yer alan masallar şunlardır: *Yarım Kalan Masal (Romantik Tilki), Piha Nesü Müv, Kuşkucu Horoz, Kanat Çırpan Uçurtma, Miyavlayan Tavşan, Sarı Kuş, Televizyonları Bozulan Şehir, Kuyruğu Dumanlı Kedi, Birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuz, Gökyüzündeki Dost, Saçları Dökülen Adam, Küçük Süpermen, Şehir ve Çocuk ve Saat, Yağmurlu Şehirdeki Adam.*

Eserde bulunan on dört masaldan yedi tanesi ayrıca Tuhaf Adamlar ve Acayip Hayvanlar serileri içerisinde de basılmıştır. Bu masallar ilgili serinin içerisinde incelenmişlerdir. Burada yedi adet masal incelenecektir.

Biçimsel Özellikler: Eser, şekil olarak kare biçimindedir ve 18,3 x 18 cm ölçülerindedir. Kitap, hacim ve ağırlık bakımından rahatlıkla taşınabilecek yapıdadır. 2. hamur kağıdın kullanıldığı eserde yazılar rahatça okunabilmektedir. Harfler 12 punto büyüklüğündedir ve çocukların sözcükleri rahatça okumasına olanak sağlamaktadır.

Eserde kapak tasarımı ve resmi sanatsal özellikler taşımaktadır. Çocuğun ilgisini çekebilecek şekilde tasarlanan kapakta kitabın adı, özetleyici / tanıtıcı resim, yazarın adı ve kitabın ait olduğu dizinin adı yer almaktadır. Renkler canlı ve uyumludur. İçerik ve kapak arasında anlam bütünlüğü sağlanmıştır.

Eser, ciltleme konusunda yetersiz bulunmuştur. Dikiş kullanılmaksızın sadece yapıştırıcı ile tutturulan formlar, zamanla şekil bozukluğuna uğrayabilmekte ve sayfalar dağılarak yıpranabilmektedir. Bu durum çocukların kitaba karşı olan ilgilerini

azaltabileceği gibi, onların düzenli bir kitaplık kurma alışkanlığı kazanmalarını da engelleyebilir (Oğuzkan 2001: 366).

Eser, sanatçı Dağıstan Çetinkaya tarafından resimlenmiştir. Eserde hemen her sayfaya düşecek biçimde 59 adet resim kullanılmıştır ve bu, eseri görsel açıdan zengin hale getirmektedir. Eserde kullanılan resimler karakalem görünümündedir ve siyah beyaz renklindedir. Kapakta ise sarı, kırmızı ve yeşil tonları kullanılmıştır.

Eserdeki resimler, yaş düzeyinin (9-12) algılamasına uygundur ve çocukların duyu algılarını geliştirici özellikler taşımaktadır. Eserde yazınsal metinlerin iletileri, görsel öğelerle tamamlanmaktadır.

3.1.4.1. Kanat Çırpan Uçurtma

Konu: Çocukların bir pazar günü yaşadıkları uçurtma macerası masalın konusudur.

Herhangi bir çatışmanın söz konusu olmadığı eserde olay ön plâna çıkarılmıştır. Merak ögesi güçlüdür ve bu şekilde okurun ilgisi canlı tutulmuştur. Kitaptaki olay, çocukların gülmesine ve düş kurmasına olanak sağlamaktadır. Eser, hayal gücüne hitap eden bir metin olarak dikkati çekmektedir.

Olay Örgüsü: Okuldan dönen çocuklar mahalle duvarlarında bisiklet ödüllü bir uçurtma yarışması ilanıyla karşılaşır. Heyecanla yarışmaya hazırlanmaya başlayan çocuklar için Pazar günü bir türlü gelmemektedir.

Nihayet günlerden Pazar olur ve küçük bir çocuğun çaldığı düdükle yarışma başlar. Yaklaşık elli uçurtma gökyüzünde salınır ve gökyüzü bir bayram yeri gibi şenliklidir. Az sonra uçurtmalardan birinin hızla yükseldiği görülür ve inanılmaz bir hızla yükseldiği için herkesin gözü bu beyaz uçurtmaya takılır. Çocukların şaşkınlığı arasında yükselen beyaz uçurtmanın yükselişine bir tek sahibi olan çocuk şaşırır. Çünkü sabahleyin erkenden iki tane kuş yakalayıp onları uçurtmasının kenarına bağlamıştır.

Nasıl olduysa bir anda yüzlerce kuş toplanır ve beyaz uçurtmayı daha da yükseğe çekmeye başlarlar. Sahibi olan çocukla birlikte onun ayağından başlayarak birbirlerinin ayaklarına tutunan yüz elli çocuğu gökyüzüne çekmeye başlarlar. Yüzlerce kuş, yüzlerce çocuğu almış götürmektedir. Kuşlar öter, çocuklar bağırır. Büyükler korku içindedir. Çocuklar az sonra tamamen gözden kaybolurlar.

Çocuklardan biri bu uçuşun sonu olmadığını düşünerek cebinden bir çakı çıkarır ve bunu en üstteki uçurtma sahibi çocuğa gönderir. O da küçük bir gölün üzerinden geçerlerken ipi keser ve tüm çocuklar göle düşer. Çocukların hiçbiri yüzme bilmemektedir; fakat içlerinden en şişman olanı gölün bütün suyunu yutar ve boğulmaktan kurtulurlar.

Çocuklar elbiselerini kurutup evlerine geri dönerler. Büyükler her zaman yaptıkları gibi parmaklarını sallayarak “Sizi gidi sizi” diyerek bir şeyler mırıldanırlar. O beyaz uçurtma ise belki de hala uçmaktadır.

Karakter:

Çocuklar: Bisiklet ödüllü uçurtma yarışması duyurusunu okuyunca heyecanlanmışlar ve uçurtmalarını hazırlamışlardır. Çocukların her biri yarışmayı kendisinin kazanacağına kesin gözüyle bakmaktadır. Beyaz uçurtmanın sahibi olan çocuk uçurtma ile havalanınca onu bacağından yakalamışlar ve onlar da havalanmışlardır. Uzun süre gökyüzünde uçtuktan sonra çakı ile ipi kesmişler ve bir göle düşerek bu durumdan kurtulmuşlardır.

Beyaz Uçurtmanın Sahibi Çocuk: Uyanıklık yaparak yarışmadan önce uçurtmasının kenarlarına iki adet kuş bağlamıştır. Hile yapmış ve zor duruma düşmüştür. Arkadaşlarına da sıkıntı yaşatmıştır.

Çocuk karakteri kapalı karakter özelliği taşımaktadır ve kişilik özelliği olarak durağan yapıdadır. Yarışmada hile yaptığı için olumsuz örnek durumundadır ve çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımamaktadır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sadedir. Anlatım kısa, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır. Türkçe sözcükler genel olarak anlatımda egemendir.

Eserde 3. tekil kişili anlatım kullanılmıştır. Anlatım, çocukların duyu algılarını devindirecek özellikler taşımaktadır. Zaman zaman renkli ifadelerin kullanıldığı görülür.

“... Çünkü pazar, salı kılığına girmiş, orada burada keyfince dolaşıyordu. Çocuklar onu hemen yakalayıp Yeşiltepe'ye getirdiler.” (s.24).

“... O çocuk da küçük bir gölün üzerinden geçerken beyaz uçurtmanın ipini kesince hepsi de yüz elli çarpı cump sesi şiddetinde göle düştüler.” (s.27).

“... İçleri pır pır evlerine geri döndüler.” (s.27).

Metinde, görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kipleri ile birlikte etken çatılı fiiller tercih edilmiştir. Cümleler, 5-10 sözcüğü geçmeyen kısa ve basit cümle yapısındadır. Paragraflar ise 6-7 cümle ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir.

Masalın olağan dışı özelliklerine eserde rastlanır.

“Neysel ki içlerinden en şişman olanı gölün bütün sularını yuttu da boğulmaktan kurtuldular.” (s.27).

Eserde pazar gününe, mavi bisiklete ve uçurtmalara insana ait özellikler yüklenmiş, konuşurma (intak) ve kişileştirme (teşhis) sanatları kullanılmıştır.

“Pazar halinden memnundu. Kendi kendine ‘Meğer ben ne önemli günmüşüm.’ deyip duruyordu.” (s.24).

“Mavi bisiklet hayatının en renkli gününü yaşıyordu.” (s.24).

“Uçurtmalar şarkı söylüyordu” (s.24).

“... gökyüzü bir bayram yeri gibi şenlikliydi (s.24).” cümlesinde ise gökyüzü bayram yerine benzetilmiş ve benzetme (teşbih) sanatı kullanılmıştır.

“Sizi gidi sizi (s.27)” deyimini dışında eserde deyim ve atasözlerine yer verilmemiştir.

Ayrı yazılması gereken “yüz elli (s.24)”, “otuz beş” ve “yüz altmış iki (s.26)” sözcük grupları eserde bitişik yazılmıştır. Başında rakam olmaksızın ay ve yıl belirtilmeden kullanılan ve bu nedenle ilk harfi küçük yazılması gereken gün isimleri ise büyük harfle yazılmıştır (s.23). Bunlara eklenen ve ayrılmaması gereken eklerin de kesme işaretiyle ayrıldığı görülür (s.24).

İletiler: Oyun kuralına göre oynanmalı, iş kuralına göre yürütülmelidir. Yaptığımız işte ya da oynadığımız oyunda hile yaparak karşımızdakileri aldatırsak bunun olumsuz sonuçlarına da katlanmak zorunda kalırız. Esasında aldatan, aldanandır. Bu düşüncelerle kurgulanan eserde yazar, hile yapmanın olumsuz sonuçlarını ve hilenin kötü bir şey olduğunu çocuk okurlarına örneklendirmiştir.

Eserde paylaşılmak istenen ileti yazınsal bir kurgu içerisinde sunulmuştur ve ileti; çocuğun duymasına, düşünmesine ve düş kumasına olanak sağlamaktadır. Metnin letisi

çocuklarda yaşama ilişkin duyarlık oluşturabilecek niteliktedir. Eser yazınsal nitelik taşımaktadır.

3.1.4.2. Miyavlayan Tavşan

Konu: Tavşan ve kediyi ayırt edemeyen şehir halkının yaşadıkları masalın konusunu oluşturur.

Herhangi bir çatışmanın söz konusu olmadığı eserde merak ögesi güçlüdür ve ilgi bu şekilde canlı tutulmuştur. Kitaptaki olaylar, çocukların gülmesine ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Babası sözlerini dinleyen küçük kızına ödül olarak bir tavşan alır. Küçük kızın bir tavşanı olduğu kısa zamanda tüm şehirde duyulur. Her gün on beş yirmi çocuk tavşanı görmeye gelir ve ellerinde havuç getirirler. Ama nedense tavşan havuç yememektedir.

Bir gün çocuklardan birisi ansiklopedide küçük kızın tavşanına benzeyen bir tavşan görünce gülme krizine tutulur. Sonra kalkıp küçük kızın evine gider ve tavşanın sesinin nasıl çıktığını sorar.

“ ‘Nasıl olacak, miyav diye çıkıyor.’ dedi küçük kız. O zaman çocuk yine gülme krizine tutuldu ve güçlkle: ‘Bu tavşan değil, bir kedi.’ diyebildi.”
(s.30).

Tavşan dışındaki herkes “Ne! Nasıl olur?” diye küçük bir çığlık atar. Ansiklopediye bakınca çocuğa hak verirler. Tavşanın tavşan olmayıp kedi olduğu kısa sürede şehirde duyulur. Çocuklar ve büyükler bu defa da kediyi görmek için küçük kızın evine gelmeye başlar.

“Çünkü bu şehirde ne bir tavşan, ne de bir kedi vardı. Bu nedenle şehrin insanları hoş görülmeliydi. Hem nasıl olsa tavşan da kedi de dört ayaklıydılar ve bıyıkları vardı. Birisinin birazcık kuyruğu uzundu ve miyav diyordu. İşte bu kadar. Ne yapalım yani? Tavşan”la kediyi ayırt edemediler diye insanlara ceza mı verelim? İyi valla.” (s.31).

Karakter:

Küçük Kız: Anne ve babasının sözlerini dinlediği için babası kendisine ödül olarak bir tavşan almıştır. Daha sonra havuç yemeyen ve miyavlayan hayvanın tavşan değil, kedi olduğu anlaşılır.

Küçük kız karakteri, davranış ve eylemleriyle geliştirilmiştir ve kapalı karakter özelliği taşımaktadır. Kişilik özelliği olarak durağan özellikler gösteren küçük kız, bir bütün olarak çocukların özdeşim kuracağı özellikler taşımaz.

Çocuk: Hayvanın tavşan olmayıp kedi olduğunu ortaya çıkarır. Gerçeği öğrendiğinde gülmekten yerlere yatar ve kıza durumu anlatır.

Babası: Kızına sözlerini dinlediği için ödül olarak tavşan alır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcı ve içtendir. Türkçe sözcüklerin metnin genelinde hakim olduğu görülür. 3. tekil kişili anlatımın söz konusu olduğu eserde tek özne ve tek yüklemden oluşan basit cümle yapıları ve kurallı cümleler ağırlıktadır.

Görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kiplerinin kullanıldığı eserde etken çatılı fiiller tercih edilmiş, edilgen çatılı fiillere yer verilmemiştir. Cümlelerdeki sözcük sayıları 5-10, paragraflardaki cümle sayıları 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir.

Eserde “gülme krizine tutulmak (s.30)” kalıp ifadesi ve “santimetre (s.29)” terimi kullanılmıştır. Eserde zaman zaman renkli ifadelerin kullanıldığı görülür.

“Küçük kız, anne ve babasının bütün sözlerini dinlediği için, boyu dört santimetre uzamıştı.” (s.29).

Eserin ilk cümlesi olan bu cümlede tamlayan eki eksikliğinden kaynaklanan bir anlatım bozukluğu söz konusudur. Cümlenin düzeltilmiş şekli şu şekilde olmalıdır:

“Küçük kızın, anne ve babasının bütün sözlerini dinlediği için, boyu dört santimetre uzamıştı.”

Eserin sonunda yazar, anlatımı 1. çoğul kişi kullanarak sürdürür ve okuyucuyla konuşur tarzda samimi bir üslup kullanır.

“Ne yapalım yani? Tavşanla kediyi ayırt edemediler diye insanlara ceza mı verelim? İyi valla. (s.31)”

Eserde ayrı yazılması gereken “her gün (s.29)”, “on beş (s.29)” ve “ayırt edemediler (s.31)” sözcük grupları bitişik yazılmıştır.

İletiler: Mesaj kaygısı olmayan eserde temel bir iletinin varlığından söz edilemez. Olayın ön plâna alındığı eserde şehirlerinde ne bir tavşan ne de bir kedi bulunan insanların tavşan ve kediyi ayırt edemeyerek komik duruma düşmeleri üzerinde durulmuştur.

Eser, yazınsal nitelik taşımaktadır.

3.1.4.3. Sarı Kuş

Konu: Gözleri bozulan ve çaresiz kalan sarı kuş ile ona yardım eden çocuğun yaşadıkları masalın konusunu oluşturur.

Eserde kişinin kendisiyle olan çatışması söz konusudur. Sarı kuş, gözleri bozulduğu için zorluklar yaşamaktadır. Çocuğun yardımıyla gözlükçüye giderler. Gözlükçü kulakları olmadığı için gözlüğü tutkalla yapıştırmayı önerirse de kuş bu teklifi kabul etmez. Çaresiz kalırlar.

Eserde merak ögesi güçlüdür. Bu sayede ilgi canlı tutulmuştur. Kitaptaki olaylar, çocuğun gülmesine ve düş kurmasına olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Sarı kuşun gözleri bozulmuştur. Bu nedenle havada uçarken diğer kuşlarla çarpışmaya başlamış ve konduğu ağacı anlayamaz olmuştur. Eskisi gibi görememektedir. Gözlükçüye gidip bir gözlük almaya karar verir. Fakat her seferinde yanlış dükkânlara girip gözlük ister. Sokağın bir kenarında çaresizce oturup mırıldanmaya başlar:

“Allahım, ben artık gözlükçü dükkânını dahi bulamayacak kadar gözleri bozulmuş bir kuşum...” (s.34).

Konuşmaları duyan bir çocuk kuşa yardım etmek ister ve onu gözlükçüye götürür. Gözlükçüde kuşa uygun gözlüğü bulurlar; fakat kuşun gözlüğü takacak kulakları yoktur. Buna bir çözüm bulamazlar ve üzgün bir halde gözlükçüden ayrılırlar.

Çocuk, sarı kuşun ormana dönmesi halinde mutsuz olacağını bildiği için ona kafes olmaksızın evinin bir odasını ayırmayı ve birlikte yaşamayı teklif eder. İsteddiği zaman kendisine gazete, kitap okuyacağını söyler. Kuş kabul eder ve birlikte yaşamaya başlarlar. İkisi de çok mutludur.

Bir sabah sarı kuş her zaman yaptığı gibi pencereden çıkar. Bahçede biraz uçtuktan sonra odasına dönecektir. Fakat dönüşte bir türlü odasının penceresini bulamaz. Çocuk yanında değildir ve kaybolmuştur. Rastgele evlere girer ve bir çocuk sesi duyunca “Hey, sen misin?” diye sorarak sahibi olan çocuğu arar.

“Bu sarı kuş hala dolaşır durur. Bir gün sizin eve girip ‘Hey, sen misin?’ ya da ‘Ben senin kuşun muyum?’ diye sorarsa şaşırmanın ve lütfen ona biraz kitap okuyun.” (s.35).

Karakter:

Sarı Kuş: Gözleri bozulduğu için sıkıntılar yaşamaktadır. Gözlükçüyü bir türlü bulamadığı sırada onu dinleyen bir çocuğun yardımıyla gözlükçüye gider. Uygun gözlüğü bulurlar; fakat gözlüğü takacak kulakları olmadığı için sorun yaşar. Çaresiz kalırlar ve çocukla birlikte yaşamaya başlarlar. Mutlu bir şekilde yaşarlarken kuş kaybolur ve hala dolaşarak çocuğu aramaktadır.

Sarı kuş karakteri kapalı karakter özelliği taşımaktadır ve kişilik özelliği olarak durağan özellikler göstermektedir. Karakter, bir bütün olarak çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımamaktadır.

Çocuk: Gözlük dükkânını bulamayan ve çaresiz durumda olan sarı kuşa yardım eder. Gözlükçüde uygun çözümü bulamayan ve ormanda mutlu olamayacağını düşündüğü sarı kuş ile birlikte yaşamaya başlarlar. Ona evinin bir odasını tahsis eder. Kitap ve gazete okur, şarkılar söyler. Yardımseverdir. Onun mutluluğu için uğraş verir.

Davranış ve eylemleriyle geliştirilen çocuk karakteri kapalı karakter özelliği taşımaktadır. Kişilik özelliği olarak durağan yapıdadır. Yardımseverlik yönüyle çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı içtendir. 3. tekil kişili anlatımın görüldüğü eserde Türkçe sözcüklerin kullanılması konusunda bir hassasiyet gösterilmiştir. Metnin genelinde tek özne ve tek yüklemden oluşan basit ve kurallı cümle yapıları kullanılmıştır.

Görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kipleri kullanılan eserde etken çatılı fiiller tercih edilmiş ve edilgen çatıya yer verilmemiştir. Cümlelerdeki sözcük sayıları 5-10, paragraflardaki cümle sayıları ise 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir.

Eserde zaman zaman mizahî bir üslubun kullanıldığı görülür:

“Gazoz sarı kuşun gözlerini düzeltmezdi.” (s.33).

Eserin sonunda yazar, okurla konuşur tarzda bir üslup kullanır ve okura seslenir:

“Bu sarı kuş hala dolaşır durur. Bir gün sizin eve girip “Hey, sen misin?” ya da “Ben senin kuşun muyum?” diye sorarsa şaşırmanın ve lütfen ona biraz kitap okuyun.” (s.35).

Sohbet havasındaki bu cümlelerle okurun ilgisi ve dikkati canlı tutulmuştur. Yazar, çocuk okurlarını hayal dünyasına sevk etmektedir.

Eserde yer alan “gözlükçü dükkânı (s.33)” kullanımını doğru bir kullanım değildir. Onun yerine “gözlük dükkânı” veya “gözlükçü” ifadesinin kullanılması yerinde olacaktır. Eserde tırnak içinde verilen cümlelerin bazılarının büyük harfle başlamadığı ve sonlarında noktalama işareti bulunmadığı görülür.

İletiler: Yardım etmek ve iyilik yapmak güzel davranışlardır. Zor durumda kalan ve çaresiz durumda olan kişilere yardım elimizi uzatmalıyız. Bu düşüncelerle kurgulanan eserde yazar, çocuk okurlara yardımsever olmaları mesajını vermektedir.

Sıkıntılar karşısında hemen pes edilmemeli, sabır ve gayretle sorun karşısında mücadele edilmelidir. Sarı kuşun derdine gözlükçüde çare bulamadıkları zaman çocuk karakteri, ömrünün sonuna kadar mutsuz olacağını bildiği kuşu kaderine terk etmeyerek örnek bir davranış sergiler. Çözümde ısrarcı olur. En azından pes etmeyerek kendi çözümlerini üretirler. Bu yönüyle çocuk, okurlara olumlu örnek olmaktadır.

Eserde yer alan ileti, çocuklarda insana ve yaşama ilişkin duyarlılık oluşturabilecek niteliktedir. Eser, yazınsal nitelik taşımaktadır.

3.1.4.4. Birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuz

Konu: İsmi dokuz kez söylediği varlıkların kaybolduğunu fark eden bir çocuğun yaşadığı deneyimler masalın konusunu oluşturur.

Eserde çatışma yer almamaktadır. Kitaptaki olaylar, çocukların gülmesine ve düş kurmasına olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Yalnız Akasya Sokağında bir çocuk üç gündür korku içinde dolaşmaktadır. Çünkü neyin adını dokuz defa söylese o şey ortadan kaybolmaktadır. Kalem, pabuç, saat, sandalye... Korkudan kimseye bir şey söyleyemez. Korkusu zamanla meraka dönüşür ve gerçekten her şeyi kaybedip kaybedemediğini merak eder. Sokaktaki çöpü, ağaçtaki serçeyi, kapının arkasındaki süpürgeyi, evin bacasından çıkan dumani isimlerini dokuz kez söyleyerek kaybeder.

Vakit kaybetmeden kaybedilmesini gerekli gördüğü şeyleri kaybetmeye koyulur. Babasının kızgınlığını, hastalıkları, şehrin meydanındaki biçimsiz heykeli kaybeder. Okula gider ve sınıftaki tahtayla birlikte öğretmeni de kaybeder. Kötü adamların silah ve sopalarını kaybeder. Akşam olunca yorgun bir halde eve gider ve hemen uyur.

Rüyasında gördüğü bir balık kaybettiği şeyleri geri getirmek isterse eksi dokuza kadar saymasının yeterli olacağını söyler. Sabahleyin uyanan çocuk okula gider. Eksi dokuza kadar sayıp “öğretmen” der ve önceki gün kaybettiği öğretmen geri gelir. Ama gelir gelmez yine prizmanın hacminden söz edince öğretmeni yeniden yok eder.

Çocuk sonra bir sokakta siyah bir köpeklerle karşılaşır. Ondan korktuğu için dokuz kere “köpek” der ama köpek kaybolmaz. Çocuk çok şaşırır ve doksan defa daha “köpek” der; fakat köpek kaybolmadığı gibi çocuğun sol bacağına da ısırır. Oradan kaçıp kendi sokağına gelir ve bazı şeyleri kaybetmek ister. Fakat artık hiçbir şeyi kaybedemez.

Karakter:

Çocuk: İsmi dokuz kez söylediği varlıkların kaybolduğunu fark eden çocuk önceleri korkar, sonra ise görmekten hoşlanmadığı, hayatında istemediği her şeyi yok etmeye başlar.

Çocuk karakteri, davranış ve eylemleriyle geliştirilmiştir ve kapalı karakter özelliği taşımaktadır. Kişilik özelliği olarak devingen özellikler gösteren çocuk, her şeyi yok edebilme gücünü keşfeder. Geçici olan bu gücü daha sonra kaybeder. Karakter, kötülükleri hayatında görmek istemeyişi yönüyle çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcıdır. Türkçe sözcükler genel olarak anlatıma egemendir. Anlatım kısa, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır.

3. tekil kişili anlatımın görüldüğü eserde görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kipleri kullanılmıştır. On dört adet sıralı ve bağlı cümle yapısının yer aldığı eserde cümlelerdeki sözcük sayıları 8-10, paragraflardaki cümle sayıları 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir. Edilgen çatıya rastlanmayan eserde etken çatılı fiiller kullanılmıştır.

“Babası ipek gibi olmuştu (s.48).” cümlesinde babanın huyları yumuşaklık yönüyle ipeğe benzetilmiş ve benzetme sanatı kullanılmıştır. “Heykelin yerinde rüzgâr şarkı söylüyordu (s.48).” cümlesinde rüzgârın esmesi kastedilerek ona, insana ait şarkı söyleme özelliği yüklenmiş ve kişileştirme sanatı kullanılmıştır. “Çocuklar kafalarında yüzlerce kelebeğe tahtaya bakıp orada yazılı olanları defterlerine geçiriyorlardı (s.49).” cümlesinde ise “kafalarında yüzlerce kelebek” sözcük grubuyla çocukların kafalarında konu ile ilgili anlamadıkları, sıkıntı duydukları yerler kaldığı kast edilmiş ve benzetme sanatı kullanılmıştır.

Eserde “inanılacak gibi değil ve şoka uğramak (s.51)” deyimlerinin kullanıldığı görülür. Ayrı yazılması gereken “bir şey (s.47)”, “yok olmuştu (s.48)” ve “hiçbir şey (s.51)” sözcük grupları bitişik yazılmıştır. Bunun dışında eserde imlâ ve noktalama hatasına rastlanmamıştır.

İletiler: Olumsuzluklarla mücadele edilmeli, onları hayattan çıkarabilmek için uğraş verilmelidir. Eser, çocukların hayal dünyalarına hitap eden ve onları hayal kurmaya yönlendiren bir metin olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hayatta kaybedilmesi gereken öyle çok şey vardır ki... Çöpler, duman, kızgınlık, hastalık, estetikten uzak heykel, silah ve sopalar eserde kaybedilen olumsuzluklardır. Çocuk okurlar da hayal güçleri doğrultusunda kaybetmek isteyecekleri şeyleri hayal edeceklerdir.

Eser yazınsal nitelik taşımaktadır.

3.1.4.5. Gökyüzündeki Dost

Konu: Çocuk ile gökyüzünden gelen küçük yağmur damlasının dostluğu masalın konusunu oluşturur.

Eserde çatışma yer almamaktadır. Eserdeki durum, çocukların sevgi ve özgürlük gereksinmelerine uygundur. Kitaptaki olaylar çocukların düş kurmasına ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Her yer sakindir. Fakat gökyüzünü bulutlar kaplayıp yağmur yağmaya başlayınca yağmur damlaları bulutlardan tek tek atlayarak yeryüzüne inişe geçerler. Damlalar arasındaki küçük yağmur damlası yeryüzüne ilk kez ineceği için heyecanlıdır.

Daha önce yeryüzüne inip sonra buharlaşarak tekrar gökyüzüne dönen ağabeyleri, ablaları ona her şeyi anlatmışlar; yeryüzünden, insanlardan, ağaçlardan, şehirlerden, denizlerden, kuşlardan, çocuklardan uzun uzun söz etmişlerdir.

Yağmur damlaları gittikçe hızlanarak sokakların, arabaların, kuşların, insanların, şemsiyelerin üstüne pıt pıt düşmeye başlarlar. Küçük yağmur damlası ise sokağın ortasındaki bir çocuğun yüzüne düşer. Bir süre oradan gökyüzünü ve yeryüzünü seyrederek. Sonra birlikte yürürler. Bir vitrinin aynasında kısa bir süre göz göze gelirler. Çocuk gülümser, küçük yağmur damlası ışıldar.

Sonra güneş gelir. Yağmur damlaları birer birer buharlaşıp gökyüzüne yükselirler. Ayrılma vakti gelmiştir. Çocuk ve küçük yağmur damlası tekrar görüşmeye dair sözleşirler.

Karakter:

Küçük Yağmur Damlası: Yeryüzüne ilk defa ineceği için heyecanlıdır. Arkadaşlarıyla birlikte neşe içinde yeryüzüne inerler. Yeryüzünü beklediğinden ilginç ve güzel bulan küçük yağmur damlası, gökyüzüne bakan bir çocuğun yüzüne düşer. Çocukla bir vitrin aynasında göz göze gelir ve dost olurlar. Güneş çıktığında yağmur damlası ayrılmak zorundadır.

Küçük yağmur damlası kapalı karakter özelliğindedir ve kişilik olarak durağan özellikler gösterir. Heyecanı, neşesi ve mutluluğu ile çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.

Çocuk: Sokağın ortasında, elleri cebinde ve şemsiyesiz bir şekilde durmaktadır. Saçları sıırıslık olmuştur. Yüzüne düşen küçük yağmur damlasıyla dost olurlar. Ona beklediğini unutmasını söyler.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcı ve içtendir. 3. tekil kişili anlatımın söz konusu olduğu eserde tek özne ve tek yüklemden oluşan basit ve kurallı cümleler ağırlıktadır.

Cümlelerdeki sözcük sayıları 5-10, paragraflardaki cümle sayıları 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir. Görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kiplerinin tercih edildiği eserde etken çatılı fiillerin kullanıldığı görülür.

Eserde “küt küt ve pıt pıt (s.53)” yansıma sözcüklerine yer verilmiştir. Gökyüzü ve yağmur damllarına insana ait özellikler yüklenmiş ve kişileştirme sanatı kullanılmıştır.

“Damlalar arasındaki küçük yağmur damlası yeryüzüne ilk defa ineceği için kalbi küt küt atıyordu (s.53).” cümlesinde tamlayan eki eksikliğinden kaynaklanan bir anlatım bozukluğu söz konusudur. Cümlenin düzeltilmiş şekli şu şekilde olmalıdır:

“Damlalar arasındaki küçük yağmur damlasının, yeryüzüne ilk defa ineceği için, kalbi küt küt atıyordu.”

Eserde Türkçenin anlatım gücü ve olanakları çocuğun doğasına uygun kurgularla sezdirilmiştir. Eserin sonunda güzel bir tasvir yer alır ve yazar, gözde canlanan bu tablo ile metni sonlandırır.

“Yağmur yağarken ıslak saçlarıyla gökyüzüne bakan bir çocuk vardır sokakta. Vardır ve bekleyecektir yağmur yağdıkça.” (s.55).

Eserde tırnak içine alınmış cümleler büyük harfle başlamamakta ve bu cümlelerin sonlarında noktalama işareti yer almamaktadır. Ayrı yazılması gereken “her şey (s.53)”, “bir şey (s.53)”, “söz etmek (s.53)” ve “yirmi beş (s.54)” sözcük gruplarının ise bitişik yazıldığı görülür.

İletiler: Mesaj kaygısının ön plânda olmadığı eserde küçük yağmur damlasının yeryüzüne düşme serüveni ve çocukla kurdukları dostluk üzerinde durulmuştur.

“İlkler, yenilikler heyecan vericidir.” ve “Tecrübeler faydalanılması gereken birikimlerdir.” iletileri dışında metinde temel bir iletiden söz edilemez.

Eser, yazınsal nitelik taşımaktadır.

3.1.4.6. Küçük Süpermen

Konu: Dünyadaki mutsuz ve acı çeken insanlar için bir şeyler yapmak isteyen küçük çocuğun mücadelesi masalın konusunu oluşturur.

Herhangi bir çatışmanın yer almadığı eserde olaylar, çocukların heyecanlanmasına ve düş kurmasına olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Dünyada mutsuz ve acı çeken insanlar vardır ve kimse bu insanlar için bir şey yapmamaktadır. Ama bir gün dünyayı bu haliyle beğenmeyen bir çocuk insanların acılarını dindirmek için Süpermen olmaya karar verir. Kendisine bir Süpermen elbisesi diktirir ve bir çanta edinir. Süpermen elbisesi sürekli yanında taşıdığı bu çantadadır ve acil durumlarda bu elbiseyi giyerek yardıma koşmayı düşünür. Tıpkı gerçek Süpermen gibi telefon kulübelerine girip çıksa da bir türlü Süpermen olamaz.

Uzun araştırmalar ve geceler boyu düşünmelerden sonra nerede hata yaptığını anlar. Üç ay uğraştıktan sonra arkadaşlarının da yardımıyla beş bin tane pire yakalar ve bu pireleri eğitmeye başlar. Yedi ay sonra pireler, çocuk nasıl komut verirse öyle hareket etmektedir. Çocukla pireler arasında harika bir uyum oluşur.

Çocuk incecik iplerle pireleri vücuduna bağlar ve boş bir alana giderek zıplamaları komutunu verir. Otuz metre kadar yükselirler ve tam düşecekken çocuk tekrar zıplamaları komutunu verir. Metrelerce yükselmeyi başarırlar. Havada manevra yapabilmek için çocuk, pirelere yeni komutlar verir.

“Beş metre sağa! Dokuz metre aşağı! Yirmi metre doğu! On altı metre kuzey!...” (s.63).

Eğitim bittiğinde çocuk gururludur. On beş gün geçtiğinde ise artık küçük bir Süpermen olmuştur. Fakat asıl Süpermen kadar hızlı ve güçlü değildir.

Bir gün gerçek Süpermen’in kollarını kavuşturmuş vaziyette gülümseyerek kendisine baktığı görür. Şaşkın bir halde büyük Süpermen’e her şeyi anlatır. Büyük Süpermen çocuğa “Sen bir harikasın.” diyerek onu kucağına alır ve binlerce metre yukarıya çıkarır. Küçük Süpermen ona nasıl bu kadar yükselebildiğini sorar ve büyük Süpermen “Senin beş bin pirene karşılık benim bin sekiz yüz kangurum var.” yanıtını verir. Küçük Süpermen her şeyi anlamıştır. O da kangurular bulup onlarla çalışmayı düşür; fakat Avustralya uzak olduğu için bu fikrinden vazgeçer.

Büyük Süpermen “Seninle yapacak bir sürü işimiz var. Ama önce gidip bir dondurma yiyelim. Haydi kıpırda bakalım.” der ve iki Süpermen el ele tutuşarak hızla dondurmacıya doğru uçup gözden kaybolurlar.

Karakter:

Küçük Süpermen: Mutsuz ve acı çeken insanların acılarını dindirmek için Süpermen olmaya karar verir. Kendisine bir Süpermen elbisesi diktirir ve elinde bir çantayla dolaşmaya başlar. Arkadaşlarının da yardımıyla beş bin tane pire yakalar ve onları eğitir. Pireleri kendisine bağlayarak onlar sayesinde yükseklere zıplayabilen Küçük Süpermen, bir gün gerçek Süpermen’le karşılaşır ve onun sırrını öğrenir. Birlikte yapılacak işleri vardır; fakat önce dondurma yemeye giderler.

Küçük Süpermen, davranış ve eylemleriyle geliştirilmiş kapalı karakter özelliği taşımaktadır. Mağdur insanlara yardım edebilmek için Süpermen olmaya karar veren karakter, kişilik özelliği olarak devingen özellikler gösterir. Yardımseverlik ve kötülerle mücadele gibi yönlerden çocuk okurların özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.

Büyük Süpermen: Süpermen olma isteğindeki çocuğa karşı yüreklendiricidir. Ona düşünceleri ve davranışları nedeniyle iltifatta bulunur. Çocukla çocuk olmasını bilen karakter, yapıcı davranışlar içindedir ve örnek bir yaklaşım sergilemektedir. Küçük Süpermen’i mutlu etmek için birlikte dondurma yemeye giderler.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı içtendir. Eserde günlük hayatta kullanılan sözcükler tercih edilmiş ve Türkçe sözcüklerin kullanılması yönünde bir hassasiyet gösterilmiştir. 3. tekil kişili anlatımın yapıldığı eserde etken çatılı fiiller tercih edilmiş, görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kipleri kullanılmıştır.

Yirmi yedi adet sıralı ve bağlı cümlenin yer aldığı eserde cümlelerdeki sözcük sayısının 5-10 ortalamasının üzerinde olduğu görülür. Bu durum çocuk okurlar açısından okuma güçlüğü oluşturacaktır. Paragraflardaki cümle sayıları ise 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir.

Eserde zaman zaman mizahî bir üslubun kullanıldığı görülür.

“Tarih insanlardan hep bir şeyler beklerdi. Tarihi daha fazla bekletmenin anlamı yoktu.” (s.61).

Etkisiz hale getirmek anlamında “işini bitirmek (s.61)” ve işin içinde başka bir şey olduğunu ifade eden “bit yeniği (s.62)” deyimlerinin kullanıldığı eserde “cin gibi” ve “roket gibi yükselmek (s.63)” sözcük gruplarıyla benzetme sanatının kullanıldığı görülür. “metre (s.63)” terimi ve “manevra (s.63)” sözcüğü de söz varlığını zenginleştirme çalışmalarında kullanılabilir sözcükler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eserde “daha” sözcüğünün “dana (s.61)” şeklinde hatalı yazıldığı ve ilk harfi büyük yazılması gereken Süpermen isminin bir yerde (s.64) küçük harfle yazıldığı görülür. Ayrı yazılması gereken “bir şey (s.61), beş bin, her şey (s.62), otuz beş, yüz otuz beş, on altı, beş bin, bir ara (s.63), on beş, üç yüz, iki yüz elli, üç yüz metre, sekiz yüz, bir şey, bir şeyler, her şey, yedi bin, bin sekiz yüz (s.64), her şey ve el ele (s.65)” sözcük gruplarının bitişik yazıldığı görülür. Eserin imlâ kuralları yönüyle hatalarının olması, çocuk okurları olumsuz anlamda etkileyecektir.

İletiler: Dünyadaki mutsuz ve acı çeken insanları görmezden gelmemeli, onların feraha kavuşmaları için elimizden geleni yapmalıyız. Dünyanın bu halini kabullenmemeli, bu sıkıntıların yarın bizim de başımıza gelebileceği gerçeğini düşünmeliyiz. Bu vb. düşüncelerle kurgulanan eserde yazar, çocuk okurlarına duyarlık sahibi olmaları gerektiği mesajını vermektedir.

Beğenilmek insanın doğasında vardır ve yapılan güzel işlerin beğenilmesi arzulanır. Olumlu davranışların iltifat ve ödül yoluyla pekiştirilmesi gerektiği, güzel sonuçlara ulaşabilmek için ise sabır ve azimle çalışmak gerektiği düşünceleri eserde yardımcı ileti olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eserde çocukla paylaşılacak istenen iletiler, yazınsal bir kurgu içerisinde sunulmuştur. Çocuğun duymasına, düşünmesine ve düş kurmasına olanak sağlamaktadır.

Yazınsal iletiler, eserin seslendiği yaş grubunun anlam evrenine uygundur. İletiler, çocuklarda insana ve yaşama ilişkin duyarlık oluşturabilecek niteliktedir.

3.1.4.7. Şehir ve Çocuk ve Saat

Konu: Saatiyle oynarken zamanı değiştirebildiğini fark eden bir çocuğun yaşadığı deneyim masalın konusunu oluşturur.

Eserde şehrin vakit düzeninin bozulması problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Şehir halkı, şehrin vakit düzenini bozan şeyin ne olduğunu anlayamaz. Anlayamadığı için çözüm de üretemez.

Kitaptaki olaylar, çocukların düş kurmasına ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Bir çocuk, bir şehir ve bir saat vardır. Çocuk şehirde, saat ise çocuğun kolundadır. Kimi anlarda şehir çocuğun canını sıkmakta ve böyle anlarda çocuk, şehri bırakıp saatiyle oynamaktadır.

Çocuk bir an saatin kolunu çevirir ve olanlar karşısında ürperir. Kolu çevirdiğinde saat kaç gösterirse şehirde de hayatın akışı o şekilde değişir. Çocuğun saati yirmi on beşi gösterdiğinde hava hızla kararır, dükkânlar kapanır, insanlar evlerine çekilir. Çocuk saatin kolunu yeniden çevirdiğinde saat sekizi gösterir ve şehir hızla aydınlanır. İnsanlar telaşla yataklarından fırlayıp işlerine yetişmek için elbiselerini giyerler.

Çocuk sürekli saatiyle oynamaktadır ve şehirde zaman karmakarışık olur. İnsanlar olanlara anlam veremez.

“Şehir ahalisi şaşkın balıklar gibiydi. Sorunu anlamadıklarından çözümünü bilmiyorlardı.” (s.69).

Çocuk bu oyunu çok sevmiştir. Durmadan saatin kolunu ileri-geri çevirir ve şehrin şaşkınlığını izler. Fakat saat ansızın yere düşer ve paramparça olur. O an şehirde müthiş bir kargaşa yaşanır. Daha sonra ise zaman kendiliğinden normale döner ve her şey düzelir.

“Bir çocuk vardı. Bir şehir vardı. Ama artık saat yoktu. Çocuk şehirdeydi. Ve artık canı sıkıldığında ne yapacağını bilmiyordu.” (s. 69).

Karakter:

Çocuk: Kimi anlarda şehir, çocuğun canı sıkmaktadır. Böyle anlarda şehri bırakarak saatiyle oynamaktadır. Çocuk o gün olağanüstü bir şey fark eder. Saatiyle oynadıkça zaman değişmektedir. Bunu oyun haline getirir ve çok eğlenir. Saat ansızın elinden düşüp kırılınca yaşanan kargaşanın ardından her şey normale döner.

Çocuk karakteri davranış ve eylemleriyle geliştirilen kapalı karakter özelliği taşımaktadır. Kişilik özelliği olarak durağan yapıda olan karakter, çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımaz.

Şehir Halkı: Zamanı ani bir şekilde değiştiren ve onları sıkıntıya sokan durumun ne olduğunu anlayamazlar. Anlayamadıkları bu duruma dolayısıyla çözüm de bulamazlar. Yazarın ifadesiyle şaşkın balığa dönerler.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcı ve içtendir. 3. tekil kişili anlatımın kullanıldığı eserde Türkçe sözcüklerin ağırlıkta olduğu görülür.

Devrik cümlelerin kullanılmadığı eserde genel olarak tek özne ve tek yüklemden oluşan kısa, basit ve kurallı cümle yapıları tercih edilmiştir. Cümlelerdeki sözcük sayıları 5-10, paragraflardaki cümle sayıları 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir. Bu durum çocuk okurlara okuma kolaylığı sağlamaktadır.

Etken çatılı fiillere yer verilen eserde görülen geçmiş zaman ve hikâyeye birleşik zaman kipleri kullanılmıştır.

“Şehir ahâlisi şaşkın balıklar gibiydi (s.69).” cümlesinde şehir ahâlisi şaşkın balıklara benzetilmiş ve benzetme sanatı kullanılmıştır. “Ürpermek (s.67)” ve “ahâli (s.69)” sözcükleri çocuk okurların anlamını bilemeyeceği ve söz varlığını zenginleştirme çalışmalarında kullanılabilir sözcükler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eserin sonunda saatin kırılma anı canlı tasvirlerle anlatılmıştır.

“O anda şehirde müthiş bir kargaşa yaşandı. Sanki yerle gök yer değiştirdi. Gökte ay ve güneş çarpıştı. At sesleri duyuldu. Gece ile gündüz birbirine girdi.” (s.63).

Eserde ayrı yazılması gereken “on iki, yirmi on beş, yirmi dört (s.67), yirmi bir kırk (s.68) ve hiçbir şey (s.69) sözcük gruplarının bitişik yazıldığı görülür. Bunun dışında imlâ ve noktalama kurallarına uyulmuştur.

İletiler: İnsanların mağduriyetleri ve sıkıntıları üzerinden eğlenmek, güzel vakit geçirmek hoş olmayan bir davranıştır. Bu temel düşünce ile kurgulanan eserde çocuk okurların hayal dünyalarına hitap edilmiştir.

Zamana hükmedebilmek eğlenceli olabilir de insanlara mağduriyet yaşatılmaması gerekir.

Eser, yazınsal nitelik taşımaktadır.

3.1.5. Ütüsüz Ayakkabılar

Yalnız Tilki dizisi içerisinde yer alan eser 120 sayfadan oluşmaktadır ve Uçurtma Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

Eserde yer alan masallar şunlardır: *Sessizlik Torbası, Tersine Adam, Dünyanın En Güzel Bombası, Para Dağıtan Adam, Trenleri Seven Adam, Behram Geriye Dön, Mutluluk Doktoru.*

Eserde bulunan yedi masaldan iki tanesi ayrıca Tuhaf Adamlar serisi içerisinde de basılmıştır. Bu masallar ilgili serinin içerisinde incelenmişlerdir. Burada beş adet masal incelenecektir.

Biçimsel Özellikler: Eser, şekil olarak kare biçimindedir ve 18,3 x 18 cm ölçülerindedir. Kitap, hacim ve ağırlık bakımından rahatlıkla taşınabilecek yapıdadır. 1. hamur kağıdın kullanıldığı eserde yazılar rahatça okunabilmektedir. Harfler 12 punto büyüklüğündedir ve çocukların sözcükleri rahatça okumasına olanak sağlamaktadır.

Eserde kapak tasarımı ve resmi sanatsal özellikler taşımaktadır. Çocuğun ilgisini çekebilecek şekilde tasarlanan kapakta kitabın adı, özetleyici / tanıtıcı resim, yazarın adı ve kitabın ait olduğu dizinin adı yer almaktadır. Renkler canlı ve uyumludur. İçerik ve kapak arasında anlam bütünlüğü sağlanmıştır.

Eser, ciltleme konusunda yetersiz bulunmuştur. Dikiş kullanılmaksızın sadece yapıştırıcı ile tutturulan formlar, zamanla şekil bozukluğuna uğrayabilmekte ve sayfalar dağılarak yıpranabilmektedir. Bu durum çocukların kitaba karşı olan ilgilerini azaltabileceği gibi, onların düzenli bir kitaplık kurma alışkanlığı kazanmalarını da engelleyebilir (Oğuzkan 2001: 366).

Eser, sanatçı Dağıstan Çetinkaya tarafından resimlenmiştir. Eserde 46 adet resim kullanılmıştır ve bu resimler görsel açıdan eseri etkileyici hale getirmektedir. Eserde kullanılan yazılarda kahverengi, resimlerde mavi tonlarının tercih edildiği görülür. Kapakta ise mavi, beyaz ve kırmızı tonları kullanılmıştır.

Eserdeki resimler, yaş düzeyinin (9-12) algılamasına uygundur ve çocukların duyu algılarını geliştirici özellikler taşımaktadır. Eserde yazınsal metinlerin iletileri, görsel öğelerle tamamlanmaktadır.

3.1.5.1. Sessizlik Torbası

Konu: Dünyanın tüm kelimelerini bir torbada toplayan çocuğun insanlara yaşattığı derin sessizlik masalın konusunu oluşturur.

Kelimelerin ortadan kaybolması ve söylenememesi eserde problem olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar sebebini anlayamadıkları bu durum karşısında çaresiz kalırlar.

Merak ögesi yönüyle güçlü olan eserde olaylar, çocukların düş kurmasına ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Bir çocuk akşamları sokaktan gelen sesleri dinleyerek uyumaktadır. Zaman zaman birbirine karışmış gibi olan bu sesleri dinleyerek zihninde çözümleyip istifler. Bazı akşamlar sokaktan duyduğu kelimeleri gruplandırarak en çok hangi kelimelerin kullanıldığını belirlemeye çalışır. Yağmurlu akşamlarda ise yalnızca ilginç bulduğu yağmurun sesini dinleyerek uyumaktadır.

Bir gece çocuğun canını sıkan bir şey olur. Kulağına kötü bir kelime, bir küfür kelimesi gelmiştir. Duyduklarına inanamaz ve bir insanın böyle bir kelimeyi kullanmasına anlam veremez. Ertesi gün sokağa çıkar ve binlerce insanın ağzından çıkan binlerce kelimeyi dinleyerek dolaşır. Kafasında yüzlerce kelime ile yatağına dönüp binlerce şey düşünür. Düşüncelerini “hey” diye bir ses böler. Sokaktan geçen bir adamın sesi...

“Hey” odanın boşluğunda asılı kalmıştır. Çocuk kelimenin harflerine tek tek dokunur. Şaşkındır. Anne dediği zaman ise “anne” kelimesi odanın içinde ışıldar. Sonra başka kelimeler dener ve tek tek harflerine dokunur.

“Çocuk ‘O’ harfinin içinden parmağını sokup ‘K’ harfinin sağa doğru uzayan alt bacağını tutabiliyor, üstelik bunu yaparken ‘S’ harfini de hiç düşürmeden diğer elinin başparmağında hızla çevirebiliyordu.” (s.12).

Bu kelimeleri kaybetmek istemediği için onları boşalttığı oyuncak torbasının içine koyar ve torbanın ağzını bağlar.

Çocuk her zaman söylediği bir şarkıyı mırıldanmak isterken şarkıdaki “anne” sözünü söyleyemez ve bu kelimeyi torbaya kapattığını fark eder. Çocuk gerçeği fark ettiği zaman torbadaki diğer kelimeleri söylemeyi dener; fakat onları da söyleyemediğini görür. Torbadaki kelimeler söylenememektedir. Torbaya yeni kelimeler eklemeye başlar. O gece sabaha kadar uyumaz ve aklına hangi kelime gelirse tutup torbanın içine atar.

Ertesi gün şehirde “Olacak, uzat.”, “Var, bakar mısınız?” gibi komik ve saçma konuşmalar ortaya çıkar. Çünkü torbaya konulan kelimeler hiç kimse tarafından söylenememektedir. Çocuk yeni kelimeler toplamaya koyulur. Özellikle kötü kelimeleri torbasına koyar ve kullanımdan kaldırır.

Başka bir akşam çocuğun aklına ilginç bir şey daha gelir. Böyle tek tek kelimelerle uğraşmak yerine kitaplıktaki kalın sözlüğü torbaya atar ve on binlerce kelime bir anda çocuğun torbasına girer. Sabahleyin caddelerde insanların çok az ve anlamsız şeyler konuştuğu görülür. Çocuk ise bütün dünyada bu kelimelerin kullanılmadığından habersizdir.

“Ve öyle bir an geldi ki yeryüzünde torbaya girmeyen bir kelime bile kalmadı. Bir kelime bile yoktu ve dünyadaki insanlar, artık hiç konuşamıyorlardı.” (s.21).

İnsanlar şaşkın ve çaresizdir. Yeryüzü derin bir sessizlik içindedir. İnsanlar konuşamadıkları için artık işe de gitmezler. Her şey anlamsızdır.

“Gazeteler kelimeler olmadığı için basılamıyordu. Kütüphanelerdeki kitaplar, içindeki kelimeler uçtuğu için okunamıyordu. Radyolar ve televizyonlar hiçbir kelime iletemediği için boş bir kutuya dönüşmüştü.” (s.21).

Bütün dünya büyüyen bir çaresizlik ve merakla bu işin sonunu beklemektedir. Günler geçer. Ve bir bahar sabahı çocuk, torbadan bir kelimeyi özenle alarak pencereden sokağa fırlatır: “Bismillah”

Milyarlarca insan birbirine tek kelime söylemektedir. Bismillah, Bismillah, Bismillah...

İkinci gün “aşk” kelimesini çıkarıp fırlatır çocuk yeryüzüne... Aşk, aşk, aşk...

Üçüncü gün “merhamet” kelimesini çıkarır çocuk. Merhamet, merhamet, merhamet...

“Ve yeryüzü müziğin, ırmağın, rüzgârın, Bismillah’ın, aşkın ve merhametin dolaşımı ile dönmeye başladı. Böyle gidebilirdi her şey.. Kimse şikâyet etmiyordu. Bismillah, aşk ve merhamet sonsuz açılımları ile yetiyordu insanlara.” (s.23).

Ama bir gün çocuğun evde olmadığı bir saatte ilginç bir şey olur. Burnu çok iyi koku alan Babil isimli bir köpek çocuğun odasına girerek torbayı büyük bir iştahla parçalar, “kemik” kelimesini bulur ve yalayıp ısırır. Parçalanan torbadan uçuşan kelimeler ise yeryüzüne dağılırlar.

“Ve her şey, her şey büyük bir hızla karışmaya başladı. Olanlar oldu. Bugünlere geldik.” (s.25).

Karakter:

Çocuk: Sokaktan gelen sesleri dinleyerek uykuya dalmak onun için bir tutku haline gelmiştir. Sesleri dikkatle dinler ve zihninde çözümleyip istifler. Bir küfür kelimesi duyduğunda bundan rahatsız olur ve bir insanın böyle bir kelimeyi nasıl olup da kullanabildiğini anlayamaz.

İnsanların ağızından çıkan kelimeleri dinleyerek dolaşır. Kafasındaki yüzlerce kelime ile binlerce yeni düşünceye dalar. Bir gün sokaktan gelen “hey” kelimesinin odanın boşluğunda asılı kaldığını görür ve çok şaşırır. Başka kelimeleri dener, onlar da asılı kalırlar. Kelimelere dokunur, harfleriyle oynar. Sonra onları kaybetmemek için bir torbaya doldurur ve torbanın ağzını bağlar.

Torbaya konulan sözcüklerin kullanılmadığını fark ettiği zaman özellikle kötü kelimelere öncelik verir. Sonraları tek tek uğraşmaktan sıkılarak sözlük, gazete ve dergileri içlerindeki tüm kelimelerle birlikte torbaya hapseder. Gün gelir, dünyada kullanılabilen hiçbir kelime kalmaz. Dünya sessizliğe gömülürken çocuk, “Bismillah, aşk ve merhamet” sözcüklerini torbadan çıkararak bu sessizliği bozmaktadır.

Çocuk karakteri davranış ve eylemleriyle geliştirilmiş açık karakter özelliği taşımaktadır. Kişilik özelliği yönüyle durağan özellikler gösteren karakter, çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcı ve içtendir. Türkçenin anlatım gücü ve olanakları çocuğun doğasına uygun kurgularla sezdirilmiştir.

Türkçe sözcüklerin genel olarak anlatıma egemen olduğu eserde 3. tekil kişili anlatım kullanılmıştır. Cümlelerdeki sözcük sayıları 5-10 ortalamasının üzerindedir. Paragraflardaki cümle sayıları ise 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir.

Eserde etken çatılı fiiller tercih edilmiş, görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kipleri kullanılmıştır.

Eserde kelime ve harflere insana ait özellikler yüklenmiş ve kişileştirme sanatı kullanılmıştır. “kendisini bir tutsak gibi hissetmek (s.10), beyinde bir kıymık gibi kalmak (s.11) ve fil gibi karnında tutmak (s.21)” sözcük gruplarıyla benzetme sanatının kullanıldığı görülür.

Eserde “içine atmak (s.21)” deyimini; “tutup tutup, saf saf (s.19), tek tek (s.20) ve aç aç (s.25)” ikilemeleri; “kelimenin tam anlamı ile (s.10)” ve “olanlar oldu (s.25)” kalıp sözleri kullanılmıştır. “Çözümlemek, istiflemek, tutku (s.10), kıymık, çağrışım, (s.11) ve açılım (s.23)” sözcükleri ise anlamı bilinemeyecek ve söz varlığını zenginleştirme çalışmalarında kullanılabilir sözcükler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eserde çocuklara örnek olabilecek, edebî özelliğe sahip cümlelere yer verilmiştir.

“Kelimeler hiç yağmurun sesinden daha ilginç olmadı. Çocuk en güzel rüyalarını yağmurdan sonra uyurken gördü.” (s.10).

“Ve yeryüzü müziğin, ırmağın, rüzgârın, bismillahın, aşkın ve merhametin dolaşımı ile dönmeye başladı.” (s.23).

Eserde sonunda soru işareti bulunması gereken “*Bu bir rüya mıydı? (s.16)*” soru cümlesinin sonuna nokta işareti konulduğu, “koydu” sözcüğünün “köydü (s.14)” şeklinde hatalı yazıldığı, “doğru (s.12)” sözcüğü ve “yoksa savaş mı (s.14)” sözcük grubunun yanlışlıkla ikişer kez yazıldığı görülür. Tırnak içindeki cümleler ise büyük harfle başlamamıştır ve sonlarında noktalama işareti bulunmamaktadır.

Ayrı yazılması gereken “söz etmek (s.9), bir şey (s.12), hiçbir şey (s.17), fark etmek, seksen altı (s.18), bir şey, üç yüz yetmiş sekiz, fark etmek (s.19), on binlerce, her şey (s.20), her şey, bir şey (s.21), bir şey (s.22), her şey (s.23), bir şey ve her şey (s.25)” sözcük gruplarının bitişik yazıldığı; bitişik yazılması gereken “hiçbir (s.21)” sözcüğünün ise ayrı yazıldığı görülür.

İletiler: Dil; insanlar arasında iletişimi sağlayan, düşüncelerimizi aktarmaya yarayan temel araçtır. Dilin temel unsurları ise harfler ve kelimelerdir. Onlar hayatımızdan çıkarıldığında iletişim ve paylaşım içinden çıkılmaz hale gelecektir. Bu düşüncelerle

kurgulanan eserde yazar, kelimelerle gerçekleştirilen kirlilikten rahatsızlık duyan karakter aracılığıyla insanlara farklı bir deneyim yaşatır.

Eserde şu yardımcı iletilere yer verildiği görülür:

Kötü kelimeler ve küfür kullanılmamalıdır.

Kelimeler kişilerde farklı çağrışımlar yapabilir.

Bismillah, aşk ve merhamet sonsuz açılımlarıyla insanlara yeterli olabilecek kelimelerdir.

Dünyadaki insanlar hiç konuşmadığında her şey anlamsızlaşır.

Eserde çocukla paylaşılmak istenen iletiler, yazınsal bir kurgu içerisinde sunulmuştur. Çocuğun duymasına, düşünmesine ve düş kurmasına olanak sağlamaktadır. Metnin iletileri, çocuklarda yaşama ilişkin duyarlık oluşturabilecek niteliktedir.

3.1.5.2. Dünyanın En Güzel Bombası

Konu: Patladığı anda çevresinde yol açabileceği felaketlerin farkına varan bir bombanın kendisini imha ederek dünyanın en güzel bombası olması masalın konusudur.

Eserde herhangi bir çatışma söz konusu değildir. Merak ögesi güçlüdür ve bu sayede ilgi canlı tutulmuştur. Eserdeki olaylar çocukların düş kurmasına ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Ormanın derinliklerinde uzun yıllardan beri gizli evinde patlatılacağı günü bekleyen bir bomba bulunmaktadır. Uzaktan kumandayla komuta edilecek şekilde tasarlanan bu bomba, uzun zamandan beri etrafını gözlemlemekte ve insanların kendisini neden patlatacaklarını düşünmektedir.

Patlatıldığı anda öleceğini ve kendi kıyametinin geleceğini bilen bomba, derin düşünceler içindedir. Günler, aylar, mevsimler geçer. Bomba hep kendisini, düğmesine basılacak anı, patlama anını düşünür.

Bir gün gizlendiği yerden çevresini izleyen bomba yaban çileği toplayan iki küçük çocuk görür ve konuşmalarına tanık olur. Çocukların masumiyetinden etkilenen bomba, ilk defa kendisini kemiren korkunç bir duygunun varlığını fark eder: yok etme duygusu...

Daha önce patladıktan sonra ne olacağını hiç düşünmeyen ve sonrasını bilmeyen bomba, irkilmiştir. Yok edecektir. Bunu şimdiye kadar nasıl olup da düşünemediğine şaşırır.

“Patlamak.. Sonrası korkunç bir sisti. Bomba dikkatle bakınca bu sisin içinde o küçük çocukları gördü. Kendisi patladığı anda çocuklar havaya savruluyordu.” (s.48).

Bomba dehşete düşer. “Olamaz böyle bir şey.” diye mırıldanır. Patladığı anda gerçekleşebilecek karamsar tabloyu hayal eder ve bir an bir annenin gözyaşlarıyla ıslandığını hisseder. O anda müthiş bir karar verir... Gecenin ortasında büyük bir patlama duyulduğunda kimse buna bir anlam veremez. Sabah olduğunda ormandaki gizli bir bombanın kendi kendine patladığını öğrenen herkes çok şaşırır.

“Ama ben şaşırmadım ve kendisini patlatarak kimseye zarar vermeden bu dünyadan ayrılan dünyanın en güzel bombasının hikâyesini yeryüzündeki ve gökyüzündeki bütün bombalara, özellikle de bundan sonra yapılacak olan bombalara anlatmak istedim.” (s.50).

Karakter:

Dünyanın En Güzel Bombası: Uzun yıllar önce ormandaki rampaya gizlenmiştir ve uzaktan kumandayla patlatılacağı anı beklemektedir. Yüksek teknik özellikler ile imal edildiğinde ister istemez bir gurura kapılan bomba, ne için yapıldığını sorgulamasıyla birlikte korkunç gerçeğin farkına varır. Patlayacak ve masum canlılar, insanlar, çocuklar ölecektir. Ağlayan bir annenin gözyaşlarını üzerinde hisseden bomba, bu acı tablonun ağırlığına dayanamayarak kendini patlatır ve kimseye zarar vermeden bu dünyadan ayrılan dünyanın en güzel bombası olarak tarihe geçer.

Dünyanın en güzel bombası açık karakter özelliği taşımaktadır ve kişilik özelliği olarak devingen özellikler gösterir. Mühendisleri tarafından yok etmek için programlanmıştır; fakat o, durumun vahametinin farkına varır ve kendini imha eder. Karakter, fedakâr ve korumacı yönleriyle çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcı ve içtendir. 3. tekil kişili anlatımın kullanıldığı eserde görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kipleri kullanılmıştır.

Etken çatılı fiillerin tercih edildiği eserde edilgen çatıya rastlanmaz. Cümlelerdeki sözcük sayıları 8-10, paragraflardaki cümle sayıları 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir.

Eserde bombanın patlatılma anı hayaline ait tasvirlerin canlı olduğu görülür.

“Sis giderek koyulaşırken; çimenlerde uzanan çocuk, birkaç parçaya ayrılıp savrulan çörek, çocuğun ayağından fırlayan ayakkabı, resim defterinin açık sayfasında bütün saflığıyla duran kuzu ve diğer şeyler yavaş yavaş silinmeye başladı.” (s.50).

Eserin sonunda yazar 1. tekil kişili anlatımla okurla konuşur tarzda bir üslup kullanır ve mesajını verir.

“Ama ben şaşırmadım ve kendi kendisini patlatarak kimseye zarar vermeden bu dünyadan ayrılan dünyanın en güzel bombasının hikâyesini yeryüzündeki ve gökyüzündeki bütün bombalara, özellikle de bundan sonra yapılacak olan bombalara anlatmak istedim.” (s.50).

Eserde “donup kalmak (s.46), dehşete düşmek (s.49)” deyimleri ve “lapa lapa (s.42), yavaş yavaş (s.44)” ikilemelerinin kullanıldığı görülür. “rampa (s.41), sükûnet (s.44), marmelat (s.46) ve irkilmek (s.49)” sözcükleri ise anlamı bilinemeyecek ve söz varlığını zenginleştirme çalışmalarında kullanılabilir sözcükler olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Uçuşan beyaz sessizlik (s.44)” sözcük grubuyla kar kastedilerek dolaylama yapılmış, “kafasında şimşek gibi çakan gerçek (s.48)” sözcük grubuyla benzetme sanatı kullanılmıştır. Bomba karakterine ise insana ait özellikler yüklenmiş ve kişileştirme sanatı kullanılmıştır.

Eserde konuşma cümleleri tırnak içerisinde verilmiş, konuşma çizgisi kullanılmamıştır. Ayrı yazılması gereken “kim bilir (s.42), bir şey (s.45), fark etmek, yok etme (s.46), yok etmek (s.48), bir şey (s.49)” sözcük gruplarının bitişik yazıldığı; bitişik yazılması gereken “hiçbir (s.48) ve birkaç (s.50)” sözcüklerinin ise ayrı yazıldığı görülür.

İletiler: Bombaların, silahların ve savaşların olmadığı bir dünyada huzur içinde yaşayabilmek için gerektiğinde fedakârlıklar yapılmalıdır. Canlıların hayatı söz konusu olduğunda kişisel zararlar olsa bile toplum menfaatleri düşünülmelidir. Bu düşüncelerle

kurgulanan eserde yazar, çocuk okurlarına barış yanlısı ve savaş karşıtı olmaları mesajını vermektedir.

Metnin iletileri, kitabın seslendiği yaş grubunun (9-12) yaşamı ve insanı anlama yetisine ve duyarlılığına uygundur. Eser, yazınsal nitelik taşımaktadır. Yazınsal iletiler, kurgulanan olayın içerisine sindirilmiştir ve okura sezdirilmektedir.

3.1.5.3. Trenleri Seven Adam

Konu: Her gün tıraş olduğu halde uzun süredir tıraş olmamış gibi sakalları uzayan ve her gün yeniden tıraş olmaya gelen trenleri seven adamın şehrin berberlerine yaşattığı sinir krizleri ve çaresizlik masalın konusunu oluşturur.

Eserde kişi-toplum çatışmasının yaşandığı görülür. Berberler, trenleri seven adamın her gün bir ayda uzayacak miktarda sakalının uzamasına anlam veremez. Adam ise her gün aynı nazik tavırları ve rahatlığıyla berberleri çileden çıkarmaktadır.

Eserdeki olaylar, çocukların gülmesine ve düş kurmasına olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Trenleri seven bir adam vardır ve bu adam nereye gitse trenle gitmektedir. Adam trenle bir yerlere gider ve sıkılıncaya kadar orada kalır. Yeni geldiği şehrin ana caddesinde dolaşırken rastladığı ilk berber dükkânına girerek “Beni traş eder misiniz?” der. Berber “Tabi ki, işimiz bu zaten.” yanıtını verir. Adam berberin koltuğuna oturur ve traş başlar. Traş bittiği zaman adam berberin parasını verir ve dükkândan ayrılır.

Ertesi gün adam yine aynı berberi kapısından içeri girer ve “Beni traş eder misiniz?” der. Berber “Tabi ki, işimiz bu zaten.” diyeceği sırada dehşet içinde durur. Bu adam dün sakalını kestiği adamdır; ama sakalı bir aydır hiç kesilmemiş gibi uzundur. Titreyerek adamı tekrar traş eder. Üçüncü gün adam hiç traş olmamış gibi tekrar gelir ve berber, adamı tekrar traş eder. Bu duruma daha fazla dayanamayan ve sinirleri bozulan berber, dördüncü gün dükkânını açmaz.

Dördüncü gün adam bir aylık sakalları ile başka bir berbere gider. Benzer diyaloglar yaşanır ve yedinci gün adamı üçüncü kez traş eden ikinci berber de sinirleri bozularak dükkânını açmamaya karar verir.

“Dokuzuncu berber cesur bir adamdı. Altı gün üst üste traş etti adamı. Ama bunun nedeni çabuk anlaşıldı. Bu berberin gözleri iyi görmüyordu ve altı

kez traş etmesinin nedeni buydu. Nitekim gözlüklerini takar takmaz o da fenalaşarak dükkânı kapattı.” (s.80).

Adamın gittiği diğer berberlerde de bilinen şeyler olur ve on yedinci berberde her şey biter. Artık şehirdeki bütün berberler kapanmıştır.

Bir akşam şehirdeki bütün berberler bir araya gelirler. İçlerinde duydukları korkuya dönüşen hissin kaybolması için bu tuhaf adamı öldürmeye karar verirler ve yaparlar. Ertesi gün hiçbir şey olmamış gibi tekrar çıkıp gelen adamı görünce korkuları daha da büyür. Adamı defalarca öldürürler ve her seferinde adam tekrar çıkıp gelir. Traş olur, parasını öder ve çıkar.

Sonra berberlerden birisi yine adamı öldürdükleri bir gün adamın bir ayağını keser ve ayağı, bir ayağı olmayan babasının ayağına ekler. Berberin babası artık güvenli bir şekilde yürüyebilmektedir. Ertesi gün trenleri seven adam ayakları tamam olarak yeniden gelir. Traş olurken yeniden öldürülür ve bu kez bir gözü çıkarılarak gözü olmayan birisine takılır. Ve ertesi günlerde de trenleri seven adamın çeşitli organları sökülerek birtakım sakat adamlara takılmaya başlanır. Şehirdeki bütün sakat insanlar, adamın organları ile sağlıklı bir insan haline dönüşmeye başlarlar.

Trenleri seven adam, her gün yeniden bütün organları sağlam ve sakalı uzamış olarak herhangi bir berbere gelmeye devam eder. Olup bitenlere hiçbir şey demez. Olanlar dünyada da duyulur. Dünyada ne kadar sakat varsa şehre gelir ve ihtiyacı olan organı alarak iyileşir. Berberler tıp ve insanlık adına bir iyilik yaptıklarının ve insanları mutlu ettiklerinin farkındadırlar. Gün gelir, hiçbir sakat insan kalmaz.

“Herkes mükemmeldi. Bir eksiklik yoktu insanlarda. Güliyorlar, şimdiye kadar çektikleri acıları birbirlerine anlatarak eğleniyorlardı. Berberler için de artık her şey bütünüyle normale dönmüştü.” (s.87).

Bir gün trenleri seven adam, istasyondan hareket eden bir trene biner ve gider. Kimse nereye gittiğini öğrenemez. Görünüşte her şey önemsizdir.

Sonra müthiş bir şey olur. Adamın kaybolmasından sonraki bir yıl içinde doğan bütün çocuklar sakat doğar. Bütün çocuklar...

Karakter:

Trenleri Seven Adam: Olağanüstü özelliklere sahip gizemli ve sıra dışı bir adamdır. Trenleri sevmektedir ve nereye gitse trenle gitmektedir.

Adam, her gün sakal tıraşı olmaktadır ve her gün hiç tıraş olmamış gibi bir ayda uzayacak miktarda sakalla yeniden berbere gitmektedir. Berberler bu olağan dışı durum karşısında dehşete kapılırlar, sinir krizleri geçirirler ve birer birer dükkânlarını kapatırlar.

Yaşanan sıkıntıya dayanamayan berberler tarafından öldürülen trenleri seven adam, hiçbir şey olmamış gibi yeniden çıkıp gelir ve bu durum defalarca tekrarlanır. Sonraları her defasında yeniden gelen bu adamın organları kesilerek ihtiyacı olan engellilere dağıtılır. Hiçbir engelli insan kalmadığında trenleri seven adam şehirden ayrılır.

Trenleri seven adam davranış ve eylemleriyle geliştirilmiştir ve kapalı karakter özelliği taşımaktadır. Kişilik özelliği olarak durağan özellikler gösteren karakter, çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımamaktadır.

Şehrin Berberleri: Şehirde on yedi adet berber bulunmaktadır. Trenleri seven adamın olağanüstü durumu karşısında ne yapacaklarını bilemezler. Sonunda onu öldürmeye karar verirler ve yaparlar. Fakat adam hiç ölmemişçesine yeniden çıkıp gelir ve bu, defalarca tekrarlanır. Sonraları adamın organlarını kesip ihtiyacı olan engelli kişilere veren berberler, tıbben faydalı bir iş yaptıklarını düşünmektedirler.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcıdır. Eserde Türkçenin anlatım gücü ve olanakları çocuğun doğasına uygun kurgularla sezdirilmiştir. Anlatım duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır.

Cümlelerdeki sözcük sayıları 8-10, paragraflardaki cümle sayıları 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir. Basit ve kurallı cümle yapılarının ağırlıkta olduğu eserde görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kipleri kullanılmıştır.

Eserde “soğuk terler dökmek, sinirleri bozulmak (s.77) ve aklını peynir ekmekle yemek (s.84)” deyimlerinin kullanıldığı görülür. “Ürpermek (s.76) ve yitmek (s.88)” sözcükleri ise çocukların anlamını bilemeyecekleri ve söz varlığını zenginleştirme çalışmalarında kullanılabilir sözcükler olarak karşımıza çıkmaktadır. “Sesi boğulmak üzere olan bir horozun sesi gibi çıkmıştı. (s.78)” cümlesinde ise benzetme sanatının kullanıldığı görülür.

Eserde yoğun bir düşünce akışı söz konusudur ve düşünceler aktarılırken zaman zaman mizahî bir üslup kullanılmıştır.

“Adam, en son bindiği trendeki bir bavulun sapını düşünüyordu. Berber, küçükken babasının ‘Berber olma oğlum, o iş zordur, çiçekçi ol.’ öğüdünü hatırlamış, onu düşünüyordu.” (s.79).

Eserde bazı cümlelerle okurlar, empati kurmaya sevk edilmiştir.

“Acaba berber her gün önünden geçen sayısız kafaya bakarken neler düşünüyordu? Berber ise önündeki koltuğa oturan müşterilerin kendisi hakkında neler düşündüğünü anlamaya çalışıyordu.” (s.74).

Eserde tırnak içinde verilen cümlelerin büyük harfle başlamadığı, “tırış” sözcüğünün “traş (s.74)” şeklinde hatalı yazıldığı, “Uzundu sakalları.” biçiminde yazılması gereken cümlenin “Uzundu. Sakalları! (s.78)” şeklinde hatalı yazıldığı, s. 79’da cümlenin ilk sözcüğü olan “ikinci” sözcüğünün ilk harfinin büyük yazılmadığı, s.81’de “sakalları” sözcüğünün “sakallan” şeklinde hatalı yazıldığı, s.82’de “Ve gece oldu.” cümlesinin sonuna noktalama işaretinin konulmadığı görülür.

Ayrı yazılması gereken “bir şey (s.79), üst üste, on birinci, on ikinci, on yedinci, her şey, hiçbir şey (s.80), bir şeyler, hiçbir şey (s.81), on altı, hiçbir şey, bir şey (s.82), hiçbir şey (s.86), on yedi, her şey (s.87) ve her şey (s.88)” sözcük gruplarının bitişik yazıldığı; bitişik yazılması gereken “birkaç (s.80) ve hiçbir (s.87)” sözcüklerinin ise ayrı yazıldığı görülür.

İletiler: İnsanlar hayatta yaptıkları kötü işlerin bedelini öderler. Yapılan hiçbir kötülük, yapanın yanına kalmaz. Bu düşüncelerle kurgulanan eserde yazar, “Eden bulur.” mesajını vermektedir.

Trenleri seven adamın ortadan kaybolmasından sonraki bir yıl içinde dünyaya gelen bütün çocukların sakat doğması, tüm şehir halkının ödemiş olduğu büyük bir bedeldir.

Eserde yer alan şiddet unsurlarının açıkça ifade edilmesi, çocuk okurların yaşamı anlama ve anlamlandırma düzeyleri açısından uygun görülmemiştir ve çocuğu olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir.

“Trenleri seven adamı öldürdüler. Adamın kafası ve gövdesi birbirinden ayrıldı. Bir çuvala kondu ve gizlice şehrin dışına çıkarılarak gömüldü.” (s.82).

“Elleri, ayakları, gözleri, dalağı, safra kesesi, akciğeri, kulağı berberler tarafından kesildi, söküldü ve bunlara ihtiyacı olan adamlara takılmaya başlandı.” (s.85).

Metnin iletileri kurgulanan olayın içerisine sindirilmiştir ve okura sezdirilmektedir. Eser, yazınsal nitelik taşımaktadır.

3.1.5.4. Behram Geriye Dön

Konu: Behram isimli küçük çocuğun zamanda yaptığı yolculuk masalın konusudur.

Herhangi bir çatışmanın yer almadığı eserde babasının sözünü dinlemeyen Behram’ın yaşadığı ilginç olaylar anlatılmıştır.

Kitaptaki olaylar çocukların heyecanlanmasına ve düş kurmasına olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Behram öğle yemeği için ekmek almak üzere evden çıktığında saati on üç otuzu göstermektedir. Babası caddeden gitmesini söylemiştir. Ne zaman babasının isteklerinin aksine hareket etse, başına garip bir şey gelmektedir.

Behram fırına caddeden değil, kestirme dar sokaktan gitmeyi tercih eder. Dar sokakta yaşlı bir adamla karşılaşır. Sokak öylesine dardır ki aynı anda iki kişi geçemez ve birinin geriye dönmesi gerekir. Behram istemeden yaşlı adamla göz göze gelir ve yaşlı adam Behram’a şöyle der: “Behram, geriye dön!” Behram tanımadığı bu yaşlı adamın ismini bilmesine çok şaşırır ve hızla geri gitmeye başlar.

Önce saati on üç otuzdan on üçe gelir, sonra on iki olur. Yürümeye devam eder. Cumartesiden Cuma gününe geçer, ekim ayından eylül ayına, 1996’dan 1995’e... Yaşadıkları öyle ilginçtir ki durmayı hiç düşünmez.

Behram İkinci Dünya Savaşı ve Birinci Dünya Savaşı’ni gördüğünde savaşılan askerlere neden savaştıklarını sorar. Fransız İhtilâli’ni görür. “Ben bir milliyetçiyim.” diyen adama “Lütfen milliyetçi olma, ben Fransız değilim ve senin çocuğunla kardeş olmak istediğimde kardeş olamam.” yanıtını verir. “Kafamı karıştırma, devrim yapıyoruz.” diye karşılık verir adam.

“Ekmek bulamayan ve pasta yiyemeyen adamlardan her şey beklenir, diye düşündü Behram. Babama bir an önce ekmek götürmeliyim. Çünkü bildiğim kadarı ile evde pasta yok.” (s.98).

Biraz ilerleyince İstanbul’u almış ve şehre girmekte olan Fatih Sultan Mehmet’i görür. Birlikte Ayasofya’da namaz kılarlar. Biraz daha yürür Behram. Geceler ve gündüzler geçer. Şehirler, köyler, şenlikler, savaşlar, insanlar ve sonra Peygamber’i görür. Gülümsemektedir. Omuzlarında Hasan ve Hüseyin vardır. Peygamber’in yüzünden yayılan ışık Behram’a müthiş bir güç ve esenlik duygusu verir. Behram yürür, yürür... Öyle çok yürür ki sonunda oldukça başlangıç sayılabilecek bir noktaya gelir.

Adem Aleyhisselam onu gördüğü zaman “Sana birisi geriye dön dedi diye bu kadar da geriye dönülmez ki evladım.” der ve Behram, Adem Aleyhisselam’ın elini öperek büyük bir hızla geriye döner. Her şeyi yeniden görür, her yeri yeniden geçer.

1950.. 60.. 70.. 80.. Babasını görür. Konuşurlar ve babası onun gibi bir çocuğu olmasını istediğini söyler. “Bakarsınız olur.” diye karşılık verir Behram. Babasını orada bırakarak ileriye yürür Behram. 1990.. 91.. 95.. 96.. Eylül, ekim... Perşembe, Cuma... Ve Cumartesi! Saat on iki.. On üç.. On üç otuz...

Behram yeniden o dar sokağın başına geldiğinde boş olan sokağa bakar. Koşarak geçebileceği halde fırına gitmek için cadde yolunu tercih eder. Ekmeği alır ve saat on üç otuz sekizde evlerinin kapısından içeri girer. Annesi mutfakta yemek hazırlamaktadır. Babası ise radyoda çok sevdiği bir şarkıya eşlik etmektedir. Mutfaktan nefis bir salatalık kokusu gelmektedir. Galiba cacık yiyeceklerdir.

Karakter:

Behram: Ne zaman babasının sözünü dinlemese başına bir şeyler gelen Behram, ekmek almaya giderken babasının “Caddeden git.” uyarısını dikkate almaz ve kestirme olan dar sokağı tercih eder. Dar sokakta karşılaştığı yaşlı ve gizemli adam tarafından geriye dönmesi söylenen Behram uzun bir yolculuğa çıkar.

Yolculuğu sırasında İkinci Dünya Savaşı, Birinci Dünya Savaşı, Fransız İhtilâli, İstanbul’un Fethi gibi önemli olaylara tanıklık eden Behram; Fatih Sultan Mehmet, Hz. Muhammed, Hz. Adem gibi önemli kişilerle karşılaşır. Hz. Adem tarafından “Sana birisi geriye dön dedi diye bu kadar da geriye dönülmez ki evladım. (s.101).” uyarısı yapılan

Behram, tekrar geriye döner ve babasının gençlik yıllarını gördükten ve onunla konuştuğundan sonra normal zaman dilimine ulaşır.

Eserde davranış ve eylemleriyle geliştirilen Behram karakteri, kapalı karakter özelliği taşımaktadır. Yaptığı yolculuğa gıpta ile bakılacak olan Behram karakteri, çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımamaktadır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı içtendir. Türkçenin anlatım gücü ve olanaklarının çocuğun doğasına uygun kurgularla sezdirildiği eserde günlük hayatta kullanılan Türkçe sözcüklerin kullanılması yönünde bir hassasiyet gösterildiği görülür.

3. tekil kişili anlatımın söz konusu olduğu eserde cümlelerdeki sözcük sayıları 5-10, paragraflardaki sözcük sayıları 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir. Basit ve kurallı cümle yapılarının ağırlıklı olarak kullanıldığı eserde edilgen çatıya rastlanmamıştır.

Deyim ve atasözü yer almayan eserde “muhtemelen (s.94), ihtilâl ve devrim (s.97) sözcükleri çocukların anlamını bilemeyecekleri ve söz varlığını zenginleştirme çalışmalarında kullanılabilir sözcükler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eserde zaman zaman mizahî bir üslubun kullanıldığı görülür.

“Sen dünyayı ekmek arası kaşar mı sanıyorsun?” (s.97).

“Ekmek bulamayan ve pasta yiyemeyen adamlardan her şey beklenir, diye düşündü Behram. Babama bir an önce ekmek götürmeliyim. Çünkü bildiğim kadarı ile evde pasta yok.” (s.98).

Eserde “Birinci Dünya Savaşı (s.97), “Fransız Devrimi (s.102)” özel isimlerine gelen eklerin kesme işaretiyle ayrıldığı; “Fransız (s.98) ve Alman (s.103)” özel isimlerinin ise ilk harflerinin küçük yazıldığı görülür. Ayrı yazılması gereken “on üç, bir şey (s.93), göz göze (s.94), on iki (s.96), her şey (s.98), her şey, her yer (s.101) her şey (s.103) on iki, otuz sekiz (s.104)” sözcük gruplarının bitişik yazıldığı; bitişik yazılması gereken “birkaç (s.94)” sözcüğünün ise ayrı yazıldığı görülür.

İletiler: Çocuklar, yetişkinlerin tavsiyelerini dikkate almalıdırlar. Büyükler bir şey söylüyorsa mutlaka bir bildikleri vardır. Bu düşüncelerden hareketle kurgulanan eserde yazar, babasını dikkate almayan Behram’ın başına gelen ilginç olaylar aracılığıyla çocuk okurlarına “Büyüklerin sözünü dinleyin.” mesajını vermektedir.

Eserde Behram karakteri zamanda uzun bir yolculuğun ardından geri döndüğünde dar sokağı tercih etmez ve caddeyi kullanır. Yaşadıklarından dersini almış, geç de olsa, babasının isteğini yerine getirmiştir.

Eserde Fransız İhtilâli sırasında bir milliyetçi olduğunu söyleyen adama Behram'ın söyledikleri dikkate değerdir ve çocuklara “ırkçılık” anlamındaki milliyetçiliğin doğru bir şey olmadığı mesajı verilmiştir.

“Lütfen milliyetçi olma, ben Fransız değilim ve senin çocuğunla kardeş olmak istediğimde kardeş olamam.” (s.98).

Eserde kozmopolit bir yapıya sahip olan Paris kenti hakkında söylenenler, çocukların anlamlandırma düzeylerinin üzerindedir.

“Paris böyledir, dedi asker. Kendinden başka her şeyle karşılaşabilir ve kendinden başka herkesi anlayabilirsin.” (s.103).

Eserden ayrıca aşağıdaki yardımcı iletiler çıkarılabilir:

İnsanlara zarar veren savaşlar, barış için yapılmazlar. Savaşlar ancak kan ve ölüm getirir.

Atom bombasının savaşmakla ilgisi yoktur. O, ancak bir savaş hilesi ve insanlık suçu sayılabilir.

Eserde çocukla paylaşılmak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içerisinde sunulmuştur. Metnin iletileri çocuklarda yaşama ilişkin duyarlık oluşturabilecek niteliktedir. İletiler kurgulanan olayın içerisine sindirilmiştir ve okura sezdirilmektedir.

3.1.5.5. Mutluluk Doktoru

Konu: Çeşitli seslerden, kokulardan ve görüntülerden rahatsız olan hastalarını ilaç kullanmadan tedavi eden sıra dışı doktorun mücadelesi masalın konusunu oluşturur.

Eserde hastaların şikâyet ettikleri rahatsızlıklar, problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Mutluluk doktoru, rahatsızlıklardan rahatsız olmamayı hastalarına öğreterek bu problemi ortadan kaldırır.

Eserdeki olaylar çocukların düş kurmasına ve düşünmesine olanak sağlamaktadır.

Olay Örgüsü: Herkesin bir şeylerden rahatsız olduğu küçük bir şehirde, ilginç bir doktor vardır. Tabelasında şöyle yazmaktadır: Mutluluk Doktoru. Doktorun muayenesinde iki oda bulunmaktadır ve arka odanın kapısında kocaman bir kilit bulunmaktadır. Bu kilidin anahtarı da sürekli doktorun boynunda asılı durmaktadır.

Bir gün birisini gördükçe sinirlendiğini söyleyen bir adam gelir. Onu görmek istemediğini söyler ve doktordan kendisine bir ilaç tavsiye etmesini ister. Doktor ilaç kullanmadan tedavi ettiğini, yaşını söylemesini ve üç hafta sonra yeniden gelmesini söyler. Adam üç hafta sonra gelir ve anlayamadığı şekilde rahatsızlığından kurtulmuştur. Teşekkür ederek ayrılır. Başka bir gün birisinin sesini duyduğu için rahatsız olan bir adam gelir. Doktor ona da bir hafta sonra yeniden gelmesini söyler. Bir hafta sonra geldiğinde adam mutludur. O da teşekkür ederek ayrılır.

Ve sonra kaz sesinden, otobüs sesinden, parfüm kokularından, kuzu sesinden, duvar saatinin tik taklarından ve daha başka başka şeylerden rahatsız olan adamlar doktorun kapısını çalarlar. Doktor ise ilaç kullanmadan hepsini mutlu eder.

Ama sonra öyle tuhaf bir şey olur ki doktor da şaşırır. İlk hastası gelerek gördükçe sinirlendiği adamı artık göremediği için yeni ve başka bir sinir dalgasına kapıldığını söyler. Doktor bir hafta sonra yeniden gelmesini ister ve bir hafta sonra geldiğinde adam çok neşelidir.

“Sağol doktor. Görünce sinirlendiğim adamı gördüğümde yeniden sinirlenmeye başladım. Mutluyum. Ne zamandır bunun eksikliğini hissediyordum.” (s.114).

Sonra kuzu sesinden rahatsız olan adam gelir, kuzu sesini duymadan yaşayamayacağını anladığını söyler. Doktor bir hafta sonra yeniden gelmesini söyler ve geldiğinde o da mutludur. Çünkü artık yeniden kuzu sesini duyabilmektedir.

Sonra başka başka şeylerden rahatsız olup tedavi olan adamlar doktorun kapısını çalar ve hepsi de eski rahatsızlıklarını aramaktadır. Onlar olmadan yaşamının anlamsız olduğunu söylerler. Doktor bütün hastalarını yeniden ve ilaç kullanmadan tedavi eder. Herkes rahatsız olduğunu söylediği sesleri yeniden duyabilmektedir. Ama bir farkla. Artık onlardan rahatsız olmadan...

Bir gün doktorun şehirden taşınacağı duyulur. Doktorun bütün hastaları onu uğurlamaya gelir. Doktor boynundaki anahtarı ilk defa çıkararak hastalardan birisine verir ve kendisi ayrıldıktan sonra kilitli odayı açabileceklerini söyler.

Doktor şehirden ayrılır ve onu uğurlayan hastalar merakla muayenehaneye gelirler. Kapıyı açarlar ve orada gördükleri karşısında şaşırırlar. Çünkü kendilerine rahatsızlık veren her şeyden o odada biraz vardır. Kuzu sesi, tik tak, fare tıkırtısı, sigara dumanı ve diğer şeyler... Doktorun neden ilaç kullanmadığını anlarlar. Doktor, onlara rahatsızlık veren ne varsa onları tutup bu odaya kapatmıştır ve onları bu odaya hapsetmiştir.

“Demek böyleydi. Demek bu odada kapalı tutulduğu için fare tıkırtısı ve diğer şeylerden bir süre rahatsız olmamışlardı.

Ama demek ki hayatta bir şeylerden rahatsız olmadan yaşamının da pek anlamı yoktu.” (s.118).

Karakter:

Mutluluk Doktoru: Doktor ilginç bir adamdır. Muayenehanesinde kapısı kilitli olan arka odanın anahtarı sürekli boynunda asılı durur ve anahtarı kimseye vermez. Hastalarını ilaç kullanmadan tedavi eder ve onları rahatsız oldukları şeylerden kurtarır.

İnsanlar bir süre sonra önceden rahatsız oldukları şeyler olmadan yaşayamayacaklarını anlarlar ve önceki rahatsızlıklarını geri isterler. Doktor, onlara çare olmaktadır.

Doktorun tayini çıkıp şehirden ayrılınca insanlar kilitli duran gizemli arka odayı açarlar ve kendilerine rahatsızlık veren her şeyden bir miktar olduğunu görürler. Doktor, insanlara rahatsızlık veren ne varsa tutup bu odaya kapatmış, onları bu odada hapsetmiştir.

Mutluluk Doktoru, kapalı karakter özelliği taşımaktadır ve kişilik özelliği olarak durağan özellikler göstermektedir. Karakter, insanları mutlu etmesi yönüyle çocukların özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.

Dil ve Anlatım: Eserin dili sade, anlatımı akıcı ve içtendir. Eserde günlük hayatta kullanılan Türkçe sözcüklere ağırlıklı olarak yer verilmiştir. 3. tekil kişili anlatımın kullanıldığı eserde Türkçenin anlatım gücü ve olanakları çocuğun doğasına uygun kurgularla sezdirilmiştir.

Cümlelerdeki sözcük sayıları 8-10, paragraflardaki cümle sayıları 6-7 ortalamasını geçmeyerek ölçütlere uygunluk gösterir. Görülen geçmiş zaman ve hikâye birleşik zaman kiplerinin kullanıldığı eserde basit ve kurallı cümle yapıları kullanılmış, bir yerde edilgen çatıya yer verilmiştir.

“Kapı açıldı ve...” (s.116)

Eserde “renge değişmek (s.110) ve öyle olsun (s.112)” deyimleri, “şaka şaka (s.110) ve birer birer (s.113)” ikilemeleri, yansımadan türemiş “hışkırdama (s.113)” sözcüğü ve “tik tak (s.113)” yansıma sözcüğünün kullanıldığı görülür. “bet ve siren (s.113)” sözcükleri ise çocukların anlamını bilemeyecekleri ve söz varlığını zenginleştirme çalışmalarında kullanılabilecek sözcükler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eserde sürekli doktorun boynundaki anahtara vurgu yapılmakta ve dikkat çekilmektedir. Bu şekilde kilitli olan arka odaya gizem katılmakta ve okur merakla sürüklenmektedir.

“Anahtar doktorun boynunda asılı duruyordu.” (s.110).

“Anahtar doktorun boynunda asılı duruyordu.” (s.112).

“Anahtar boynundan hiç çıkmıyordu doktorun.” (s.113).

“Anahtar boynundaydı doktorun.” (s.115).

“Anahtar, hep aynı yerde, doktorun boynunda asılı duruyordu.” (s.116).

“Diğeri ise sürekli kapalı duran arka odaya (s.109).” cümlesinin eserde “Diğeri ise sürekli kapalı duran arka oda” şeklinde yarım bırakıldığı ve s.115’te yer alan “doktorun” sözcüğünün yanlışlıkla iki kez kullanıldığı görülür. Aynı yazılması gereken “bir şey (s.109), bir gün (s.110), yok olmak (s.112), yok etmek, bir şey (114), her şey ve bir şeyler (s.118)” sözcük gruplarının bitişik yazıldığı; bitişik yazılması gereken “birçok (s.113) ve birkaç (116)” sözcüklerinin ise ayrı yazıldığı görülür.

İletiler: Hayatta bizi rahatsız eden bazı şeyler, haddinden fazla büyütülmemelidir. Elbette her insanın rahatsız olacağı, hoşlanmayacağı şeyler vardır ve olacaktır. Fakat bunlar takıntı haline getirilmemelidir. Bu düşüncelerle kurgulanan eserde yazar, eserin sonunda kendi cümleleriyle mesajını vermektedir.

“Ama demek ki hayatta bir şeylerden rahatsız olmadan yaşamının da pek anlamı yoktu.” (s.118).

“Herkesin hayatta anlamadığı bir şey vardır (s.112).” ve “Herkesin mutlu olmaya hakkı var (s.112).” cümleleri ise metnin yardımcı iletileri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eserde çocukla paylaşılmak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içerisinde sunulmuştur. Metnin iletileri çocuklarda yaşama ilişkin duyarlık oluşturabilecek niteliktedir. İletiler, kurgulanan olayın içerisine sindirilmiştir ve okura sezdirilmektedir.

Eser, yazınsal nitelik taşımaktadır.

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mevlâna İdris Zengin'in 23 kitapta yer alan 42 masalı, çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

4.1. Sonuçlar

1- Mevlâna İdris Zengin, Türk Çocuk Edebiyatının önde gelen yazarlarından biridir. Eserlerinde eğitimi, edebiyatın estetik zevkiyle ve dilimizin güzellikleriyle çocuğa sunmakta olan yazar, çocuklar için nitelikli eserler kaleme almaktadır.

2- Yazar, klasik masallardan farklı özelliklere sahip, kalıp söyleyişleri olmayan, günümüz insanının sorunlarını ele alan ve “modern sanat masalları” olarak tanımlanabilecek özgün masallar yazmaktadır. Bu masallar, sözlü olarak aktarılmaktan ziyade okunmak için kaleme alınmışlardır.

3- Mevlâna İdris Zengin'in masal kitapları, çocuklara Türkçenin anlatım gücü ve olanaklarını sezdirebilir. Yazarın dili sade, anlatımı akıcı ve içtendir. İroni ve mizah unsurlarının sıklıkla kullanıldığı eserler, çocuklarda okuma isteği özelliği uyandırabilecek özellikler taşımaktadır ve çocukların dil gelişimine katkı sağlayabilir. Ulutaş'a (2011: 418) göre çocuk kitaplarında akıcı ve anlaşılır bir dil kullanılmalı, yüklü ve yoğun anlatımlar içeren cümle ve paragraflar yer almamalıdır. Zengin'in eserlerinde yer yer sıralı ve bağlı cümle yapılarına yer verilerek seviye üstü yoğun anlatımlar görülmektedir.

4- Yazarın masallarında genel olarak toplumsal sorunlar, hayatın anlamı, çalışmak ve mücadele, savaşın zararları, silahlar ve bombaların olumsuz etkileri, düşünmenin önemi, sıradanlıktan sıkılmak, farklı olmak, çocuk olmak, sevdiklerimizin kıymetini bilmek, annelerin sonsuz merhameti, masalların değeri, kopya ve sahte, şehrin kalabalıklığı, modern hayatla birlikte gelen tehlikeler, televizyon bağımlılığı, yadırgamamak, dışlamamak, barış ve kardeşliğin önemi, birbirine zarar vermeme, can sıkıntısı, kıskançlık, yaşama sevinci, saf ve masum çocuk dünyası, yersiz kuşkular, nazik ve romantik olmak, zaaflar, üslubun önemi, kimlik arayışları, kötülüklerle mücadele, çocukları sevmek, muziplik, güven, insanlığa hizmet, hilenin yanlışlığı, takıntılar, sevgi, merhamet,

yardımsızlık vb. birçok konu, insanî ve kültürel değer işlenmiş; bu unsurlarla ilgili pek çok temel veya yardımcı ileti aktarılmıştır.

5- Eserlerinde günümüz insanın yaşam biçimini yansıtan yazar, konularını günlük hayattan seçmektedir ve gelenekle bağını koparmamıştır. Çocuklara modern hayatın beraberinde getirdiği tehlikeleri bazen mizahî, bazen de gerçekçi bir üslupla anlatmaya çalışmıştır. Tok'a (2007: 282) göre eğitim ve öğretimde kullanılan edebî türlerin eğitim vazifesini yerine getirirken edebî zevkin de verilmesi, bunun yanında edebî türleri verirken sadece çağımızın eserlerinden değil, gelenekten de yararlanması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında Mevlâna İdris Zengin'in eserlerinin de çocuklara edebî zevk kazandırabileceği düşünülmektedir ve yazar, geleneği eserlerinde göz ardı etmemektedir.

6- Zengin'in masalları eğitsel iletiler yönünden zengindir ve çocukları hayata hazırlayacak iletiler barındırmaktadır. Genel özellikleri itibarıyla yazınsal nitelik taşıyan eserlerde iletiler, seslenen yaş grubunun (değişken olmakla birlikte 6-12) anlam evrenine uygundur.

7- Değer aktarımında kullanılacak metinler, çocuklara farklı bakış açıları kazandırmakta etkili olabilir. Örneğin "Vejetaryen Aslan" ve "Kardan Tavşan" kitaplarının isimlerinin dahi çocukları düşündürmesi ve alışılmışın dışına sevk etmesi beklenir.

8- Yazar, eserlerinde masal türünün doğası gereği olağanüstülüklerle yer verse de gerçek hayatla bağı koparmamaktadır. Herkese yetecek miktarda paranın dağıtılması, bir bombanın sebep olacağı felaketlerin farkına vararak kendini imha etmesi olağan dışı durumlar olarak karşımıza çıkarken savaşların masum insanlara zarar vermesi, paranın ve televizyonun gereğinden fazla hayatımızda yer edinmesi ise gerçek hayatla bağını sürdürüldüğüne örnek olarak verilebilir.

9- Yazarın eserleri yazınsal olmanın yanında eğitici nitelikler taşımaktadır. Fakat bu eğiticilik didaktik bir yaklaşımla değil, eserlerin içerisine sindirilerek okura hissettirilen bir anlayışla verilmiştir.

10- Yazarın eserleri çocuklarda edebî zevk oluşturabilir. Eserlerde merak ögesi güçlüdür ve bu sayede okurun ilgisi canlı tutulmuştur. Eserlerde yer alan olaylar çocukların gülmesine, heyecanlanmasına, düş kurmasına ve düşünmesine olanak sağlayabilir.

11- Yazarın eserlerinde kahramanlar, masalın gerçeklik anlayışına paralel olarak günlük hayatta karşılaşılması mümkün olmayan ve esrarengiz özellikler taşıyan sıra dışı

karakterlerdir. Okurlara iyiyi, güzeli, doğruyu, ahlakî ve insanî olanı tavsiye eden karakterler, çoğunlukla çocukların özdeşim kurabileceği olumlu özellikler taşımaktadır.

12- Sosyal ve insanî yönden duyarlık sahibi olan yazarın eserleri genel itibarıyla savaş karşıtı, barış yanlısı, hassasiyet ve sorumluluk sahibi, farkındalık düzeyi yüksek bireyler yetiştirmek konusunda önemli işlev üstlenebilir. Bu yönüyle eserler, çocuklarda yaşama ve insana karşı duyarlık geliştirebilecektir.

13- Yazarın masal kitapları biçimsel açıdan başarılıdır. Alanında tanınmış usta çizerler tarafından resimlenen ve görselliği ön plânda tutulan eserler, okul öncesi dönemden başlayarak ilköğretim çağındaki öğrencilere hitap etmektedir. Eserler baskı, boyut, renk uyumu, tasarım bakımından -ciltleme vb. teknik bazı yetersizlikler dışındacanlı ve ilgi çekicidir. Çocuklarda estetik ve sanatsal zevk oluşturabileceği düşünülen eserler, çocukların kitaplık oluşturmaya uygundur.

14- Mevlâna İdris Zengin'in masal kitapları inceleme konusu yapılan biçimsel ve içeriksel özellikler bakımından nitelikli ve yetkin olarak değerlendirilmiştir. Çocuklara kitabı sevdirmek ve okuma alışkanlığı kazandırmak konusunda önemli bir işlevi yerine getirebilecek olan eserler, çocuk edebiyatı alanında önemli bir boşluğu doldurabilir.

4.2. Öneriler

1- Çocukların hayal dünyalarına hitap eden ve mizahî özellikler taşıyan kıvrak zekâ ürünü bu eserler, ebeveynler tarafından çocuklara tavsiye edilebilir.

2- Okullarımızda okutulan ilköğretim Türkçe ders kitaplarında nitelikli olduğu düşünülen Mevlâna İdris Zengin'in masallarına yer verilebilir. Çocukların severek ve ilgiyle okuyacağı bu metinler, özellikle 3, 4, 5 ve 6. sınıflarda anlama ve anlatım çalışmalarında kaynak metin olarak kullanılabilir.

3- Bu çalışmada yazarın eserlerinin önemli bir kısmını oluşturan masalları ele alınmıştır. Daha genel tanımlamalara ulaşabilmek ve yazarı farklı yönleriyle değerlendirebilmek açısından diğer türlerde vermiş olduğu eserler de araştırmacılar tarafından inceleme konusu yapılabilir. Böylelikle yazar ve eserleri hakkında bütüncül yorumlar ortaya konulabilecektir.

KAYNAKÇA

- Alpay, Meral; Robert Anhegger. *Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları*, Cem Yayınevi, İstanbul 1975.
- Ayverdi, Sâmiha. “Çocuk”, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987.
- Bacanlı, Hasan. *Eğitim Psikolojisi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2007.
- Başaran, İbrahim Ethem. *Eğitim Psikolojisi*, Feryal Matbaası, Ankara 2000.
- Baymur, Fuat; Kemal Demiray. *Çocuk Edebiyatı Antolojisi*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1961.
- Boratav, Pertev Naili. “Masal”, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987.
- Ciravoğlu, Öner. *Çocuk Edebiyatı*, Esin Yayınevi, İstanbul 2000.
- Çağdaş, Aysel; Zarife Seçer. *Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlâk Gelişimi*, Nobel Yayıncılık, Ankara 2002.
- Çetinkaya, Zeynep. *Masalların Türkçe Öğretimindeki Yeri ve Önemi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2007.
- Dilidüzgün, Selahattin. *Çağdaş Çocuk Yazını*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1996.
- Dönmezer, İbrahim. *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 2004.
- Enginün, İnci. “Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış”, *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1998.
- Erden, Münire; Yasemin Akman. *Eğitim Psikolojisi*, Arkadaş Yayınevi, Ankara 2006.
- Geçgel, Hulusi; Havise Çakmak Güleç. *Çocuk Edebiyatı*, Kök Yayıncılık, İstanbul 2005.
- Güleryüz, Hasan. *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2006.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2008.
- Kıbrıs, İbrahim. *Çocuk Edebiyatı*, Tekağaç Eylül Yayınları, Ankara 2006.
- Millî Eğitim Bakanlığı. “Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge”, *Tebliğler Dergisi*, 2007/2597, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 2007.

- Nas, Recep. *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Ezgi Kitabevi, Bursa 2004.
- Oğuzkan, Ferhan. “Dünya Çocuk Edebiyatının Ana Çizgileri”, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987.
- Oğuzkan, Ferhan. *Çocuk Edebiyatı*, Anı Yayıncılık, Ankara 2001.
- Polat, Müge Sucu. *Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Şiirlerinde Çocuk Teması*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002.
- Sarıyüce, Hasan Lâtif. “Masal ve Çocuk Edebiyatındaki Yeri”, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1989.
- Senemoğlu, Nuray. *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*, Gazi Kitabevi, Ankara 2001.
- Sever, Sedat. “Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel Özellikler”, *Abece Dergisi*, Sayı: 107, 1995, 14-15.
- Sever, Sedat. *Çocuk ve Edebiyat*, Kök Yayıncılık, Ankara 2003.
- Sever, Sedat. “Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır?”, *II. Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu -Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri-*, 04-06 Ekim 2006, Ankara Üniversitesi Basımevi, 45-51, Ankara 2007.
- Şirin, Mustafa Ruhi. “Çocuklar İçin Edebiyat, Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış”, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1987.
- Şirin, Mustafa Ruhi. *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul 2000.
- Şirin, Mustafa Ruhi. *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*, Kök Yayıncılık, Ankara 2007.
- Tezel, Naki. *Türk Masalları 1*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992.
- Tok, Mehmet. *Mevlâna'nın Mesnevisindeki Hikâyelerin Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2007.
- Türk Dil Kurumu. *Okul Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994.
- Türk Dil Kurumu. *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998.
- Ulutaş, Mustafa. *İlköğretim 100 Temel Eser Listesindeki Kitapların Hedef Kitlenin Düzeyine Uygunluğu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak 2011.

- Ural, Serpil. “Çocuk ve Kitap”, *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, Gökyüzü Yayınları, İstanbul 1989.
- Ural, Ayhan; İbrahim Kılıç. Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi, Detay Yayıncılık, Ankara: 2006.
- Yalçın, Alemdar; Gıyaseddin Aytaş. *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2003.
- Yavuzer, Haluk. *Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2004.
- Yılar, Ömer; Lokman Turan. *Çocuk Edebiyatı*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2007.
- Yıldırım, Ali; Hasan Şimşek. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Çinçinli Masal Sokağı*, Uçurtma Yayınları, İstanbul 1990.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Kirpiler Şapka Giymez*, Uçurtma Yayınları, İstanbul 1991.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Vay Canına*, Kipat Yayınları, İstanbul 1997.
- Zengin, Mevlâna İdris. *İyi Geceler Bayım*, Kipat Yayınları, İstanbul 1999.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Ütüşüz Ayakkabılar*, Uçurtma Yayınları, İstanbul 2004.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Para Dağıtan Adam*, Kipat Yayınları, İstanbul 2004.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Masal Alan Adam*, Kipat Yayınları, İstanbul 2004.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Profesör Haşır Huşur*, Kipat Yayınları, İstanbul 2004.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Düşünen Adam*, Kipat Yayınları, İstanbul 2004.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Saçları Dökülen Adam*, Kipat Yayınları, İstanbul 2004.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Kuş Adam*, Kipat Yayınları, İstanbul 2004.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Dokuz Düğmeli Adam*, Kipat Yayınları, İstanbul 2004.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Tersine Adam*, Kipat Yayınları, İstanbul 2004.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Televizyonları Bozulan Şehir*, Kipat Yayınları, İstanbul 2004.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Yağmurlu Şehirdeki Adam*, Kipat Yayınları, İstanbul 2004.
- Zengin, Mevlâna İdris. *İyilik Dükkânı*, Kipat Yayınları, İstanbul 2005.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Hayal Dükkânı*, Kipat Yayınları, İstanbul, Tarihsiz.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Korku Dükkânı*, Kipat Yayınları, İstanbul, Tarihsiz.

- Zengin, Mevlâna İdris. *Sinir Dükkânı*, Kipat Yayınları, İstanbul, Tarihsiz.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Tehlikeli Bir Kipat*, Kipat Yayınları, İstanbul, Tarihsiz.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Sufî İle Pufî*, Kipat Yayınları, İstanbul, Tarihsiz.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Kuş Renkli Çocukluğum*, Kipat Yayınları, İstanbul, Tarihsiz.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Dondurmalı Matematik*, Kipat Yayınları, İstanbul, Tarihsiz.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Dünyanın En Uğurböceği*, Kipat Yayınları, İstanbul, Tarihsiz.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Vejetaryen Aslan*, Kipat Yayınları, İstanbul, Tarihsiz.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Kuyruğu Dumanlı Kedi*, Kipat Yayınları, İstanbul, Tarihsiz.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Filozof Köpek*, Kipat Yayınları, İstanbul, Tarihsiz.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Uçan Eşek*, Kipat Yayınları, İstanbul, Tarihsiz.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Kardan Tavşan*, Kipat Yayınları, İstanbul, Tarihsiz.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Kuşkucu Horoz*, Kipat Yayınları, İstanbul, Tarihsiz.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Romantik Tilki*, Kipat Yayınları, İstanbul, Tarihsiz.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Piha Nesü Müv*, Kipat Yayınları, İstanbul, Tarihsiz.
- Zengin, Mevlâna İdris. *Gazoz Çeşmesi*, Kipat Yayınları, İstanbul, Tarihsiz.

EKLER

EK 1: MEVLÂNA İDRİS ZENGİN İLE RÖPORTAJ

1) Kısaca kendinizden bahseder misiniz? Mevlâna İdris ZENGİN kimdir, neler yapar? Hayata bakışı nasıldır?

1966 yılında Akdeniz’de bir dağ kasabasında doğdum. Çok çocuklu bir ailenin 3. çocuğu olarak. Babam esnaftı. Evde bir oda kütüphane idi ve dükkâna her gün düzenli olarak en az iki gazete girerdi. Okul dışı zamanlarımda ağabeyimle birlikte dükkânda olurduk ve ilçeye gelen neredeyse tüm dergiler ve çizgi romanlar ağabeyim tarafından alınırdı. Okurduk, okurduk...

Sonra hukuk okudum ve İstanbul’da kaldım. Ama hukuk mesleğimi icra etmek yerine yazmayı seçtim.

Hayata bakışım an be an değişse de değişmeyen şey şu: Geldik gidiyoruz ve şahit olduğumuz kötülükleri yok etmek için zayıflara, yoksullara çok borcumuz var. Kötülüğün arkasındakinin birey ya da devlet olması durumu değiştirmez. Ve bir alçaklığın mahallemizde veya dünyanın diğer tarafında cereyan etmesi de çok farklı değil. Mademki dünyanın artık köye dönüştüğünü herkes söylüyor, eh öyleyse köyde olup bitenlerden sorumlu olmadığımızı kimse iddia edemez.

Tabii ki bu teorik planda böyle diyeceksiniz. Bilmiyorum. İnsanlığın bunca bin yıllık birikimi olduğu söyleniyor. Ama hâlâ daha uluslararası düzeyde kasaplığın yaygın ve öne çıkan bir tutum olmasını birileri açıklamalı öyleyse.

2) Niçin çocuklar için yazıyorsunuz?

Büyüklere de yazıyorum aslında. Günlük gazete yazıları da yazdım hatta. Bunların bir kısmında mahlaslar kullansam da. Ne var ki bile-isteye çocuklar için yazıyorum evet. Çünkü ben çocuk oldum ve bunu hiç unutmadım. Çünkü ben dünyanın birçok yerinde çocuklar gördüm, ülkemın birçok yerinde ve şehrimin birçok yerinde çocuklar gördüm.

Yüzlerini, bakışlarını, korkunç çaresizliklerini ya da neşelerini unutmadığım çocuklar var. Kendi çocuklarım da var.

Çocuklar için yazıyor olmaktan mutluyum. Başladığınız herhangi bir yazıyı bitirdiğiniz zaman şöyle bir mutlu olursunuz. Bu yazı çocuklar için olunca iki defa mutlu olduğumu hissediyorum.

Çocukken okuduğum kimi kitaplar için içimden yazarına teşekkür ederdim. Belki de hepsi bu: Dünyanın herhangi bir yerindeki çocuk, kitabımı bitirdiğinde içinden bir iyimserlik geçsin, kitabın bir yerinde bir anlığına da olsa gülümsesin.

3) Çocuklar için yazmanın zor olduğu düşünülür. Sizce de öyle mi?

Biliyorsunuz çeşitli yazma biçimleri ve değişik yazı türleri var. Çocuklar için yazmanın zorluğu, biraz da çocukluk evrenine olan mesafe ile ilgili. Siz de takdir edersiniz ki çocukların çoğu bir an önce büyümek isterler. Sonra da çoğu dönüp bir daha ardına bakmak istemez ya da bakmaz. Böylece yalnızca biyolojik olarak değil, zihinsel olarak da çocukluk durumunun dışında kök salmaya başlarlar. Çocukluğa yabancılaşırlar. Ben bu yabancılaşmanın dozu ile çocuk için yazma arasında ters bir orantı olduğunu düşünüyorum.

4) Peki neden ağırlıklı olarak masal? Masalı çocuk edebiyatı içerisinde nasıl bir yere koyarsınız?

Masalda her şeyden önce biçim ve içerik olarak geniş bir özgürlük alanı var. Bu formda marjlar çok geniş. Ayrıca masal, anlamsal olarak çocuğun akıl ve mantık yürütme biçimine paralel bir format. Filmle çizgi film, resimle karikatür arasındaki ilişki neyse, öyküyle masal arasındaki ilişki ve fark da o. Anlatım imkânları masalda çok genişliyor. Zamandan azade oluyorsunuz. Daha ne olsun?

5) Çocuklar için kaleme aldığımız kitaplarda hangi temel kriterleri göz önünde bulundurursunuz?

Bir çocuk kitabı artık resimsiz düşünülemez. Tabii ki bu resim iyi resim olmalı. Tıpkı edebiyatın iyi edebiyat olması gerektiği gibi. Ayrıca baskısı, cildi, kağıdı, hurufatı da çocuğa göre olmalı.

Bunlar biçimsel gereklilikler. Tabii içeriğin de çocuğa göre olmasını belirtmeye gerek yok herhalde. Ben yazarken, “Çocuk olsam nasıl bir cümle kurardım?” ile “Çocuk olsam nasıl bir cümle okumak isterdim?” sorularını kendime zaman zaman sorarım. Tabii ki kurgu için de benzer sorular söz konusu.

6) Eserlerinizi yazarken mesaj kaygısı içerisinde olur musunuz? Yazmaya başlamadan önce hareket noktanız, sizi yola çıkaran temel faktörler nelerdir?

Kendimi hiçbir zaman mesaj veren biri olarak düşünmedim. Hadlerimi bildiğimi sanıyorum. Çocuk zaten muhteşem bir varlık bana göre. Olsa olsa ben çocuktan mesaj alırım.

Genellikle daha önce yazılmamış olduğunu düşündüğüm şeyleri, bu bazen tür de olabiliyor, yazmayı istiyor ve seviyorum. Çiğnenmiş, aşınmış, sözü edilmekten bozulmaya uğramış şeyleri yazmayı sevmiyorum. Mutlaka yazmam gerekiyorsa, bunu alışılmadık bir teknik üzerinden yazmaya çalışıyorum. Bazen ironi ya da mizahın farklı ağırlıklarını devreye sokmayı deniyorum.

7) İyi kitap sizce nedir? Nasıl olmalıdır?

Ben kötü kitabın da hayatımızda bir yeri olduğunu düşünüyorum. Kötü bir kitaptan yola çıkarak da iyi bir kitaba ulaşılabilirliğini zannediyorum. Tabii ki iyiyi arama niyeti söz konusu ise.

İyi kitap, iyi edebiyatla iyi formun buluştuğu kitaptır. İyi formdan kastım, yazı dışında kitabı kitap yapan her şey. Yayınevinin logosu da bence buna dahildir.

8) Çocuklar kitap seçerken nelere dikkat etmeliler? Önerilerinizi alabilir miyiz?

Çocuklar bunu bilir, benim önerilerime hiç gerek yok.

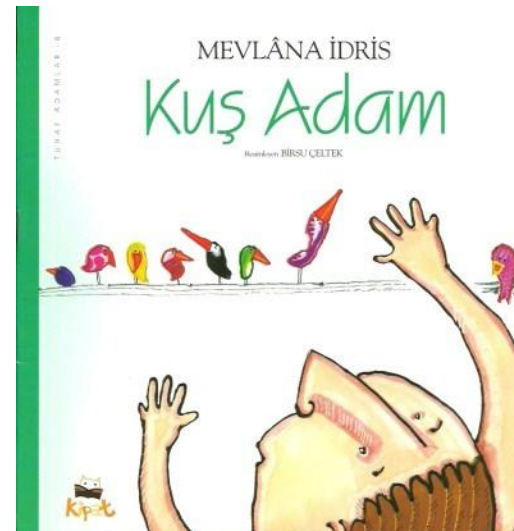
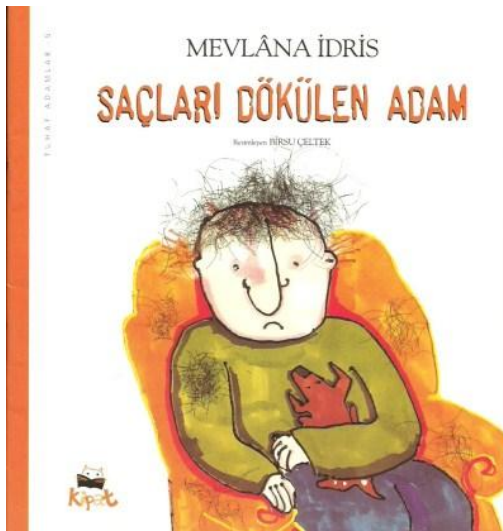
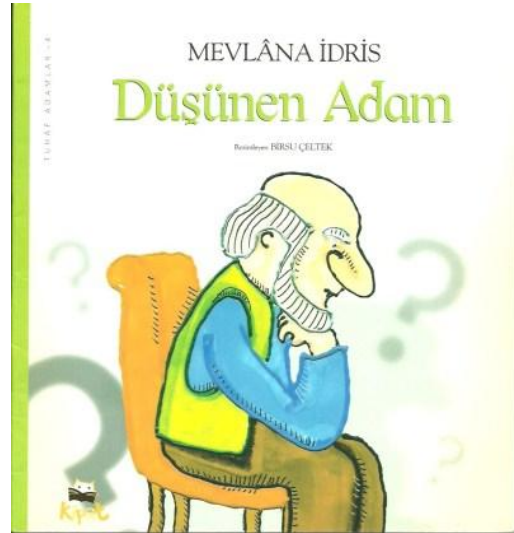
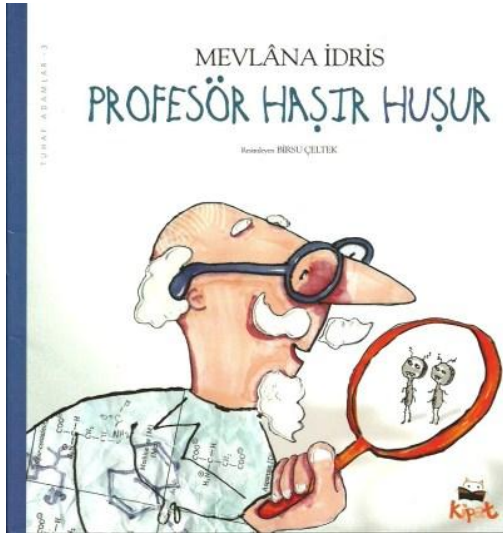
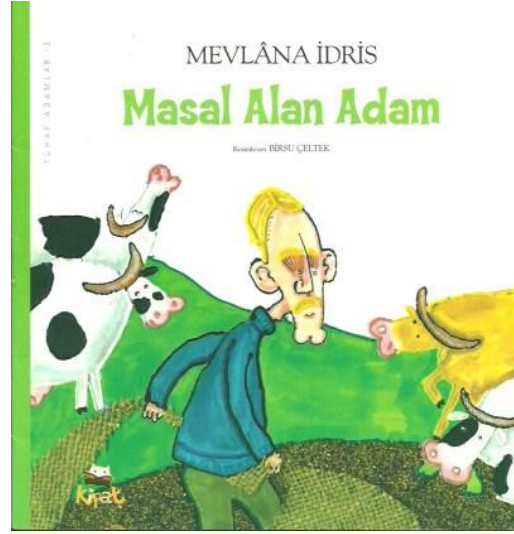
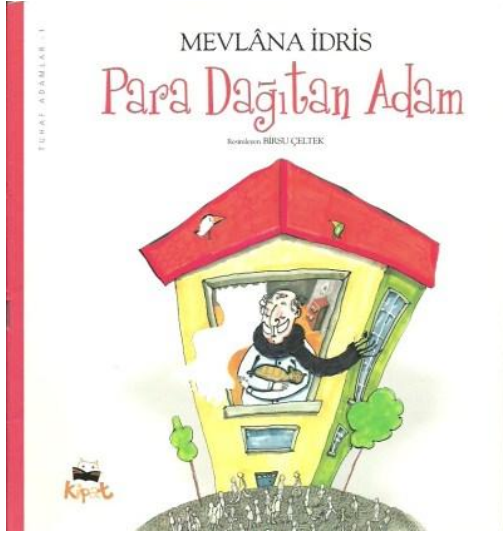
İçinde iyi kitapların da bulunduğu bir kitapçıya ya da kütüphaneye çocukları bırakın ve gerisine hiç karışmayın.

9) Çocuklar için yeni projeleriniz var mı? Yazarlık serüveninizde ileriye dönük yapmak istedikleriniz nelerdir?

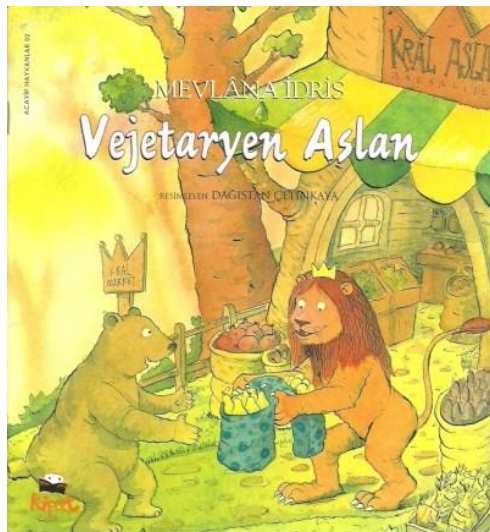
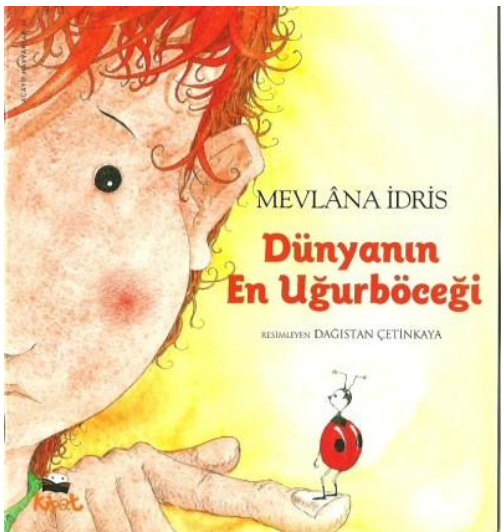
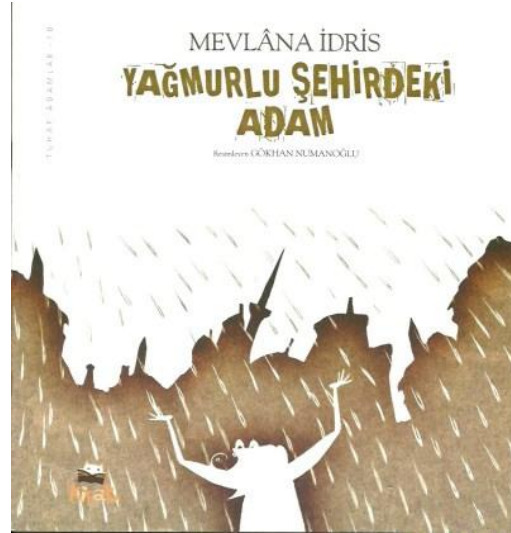
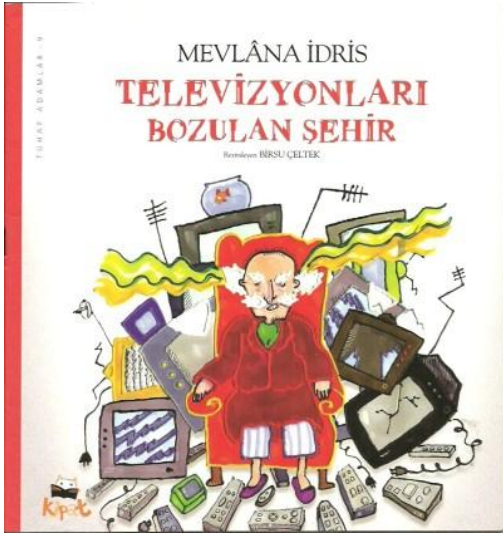
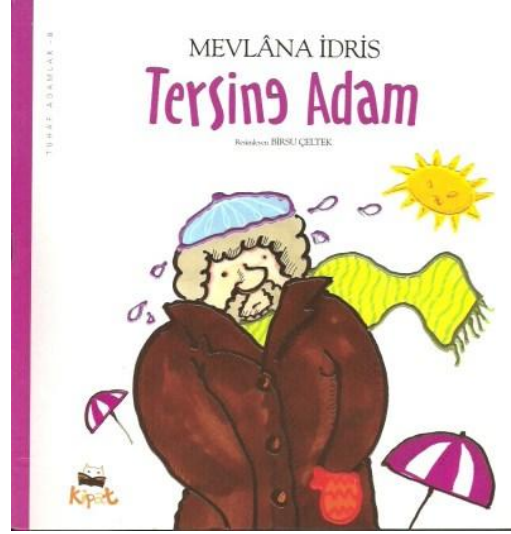
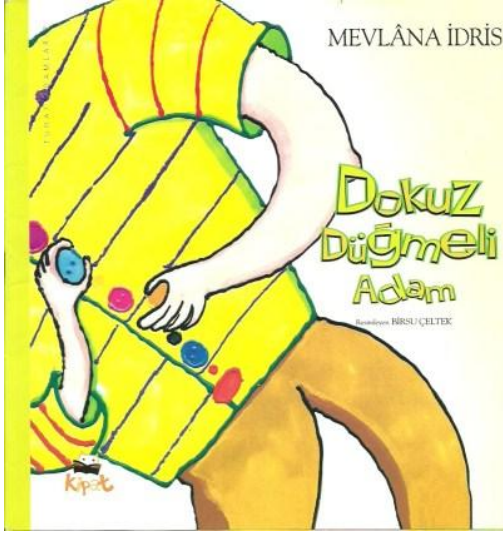
Yeni projeler hep oluyor. Şu anda bir çizgi film projesi için çalışıyorum. Bir de Çocuk Üniversitesi isimli bitmiş bir çalışma var, inşallah yayın imkânı bulur.

İleriye dönük bakamıyorum, çünkü zaman artık benim için çok hızlı geçiyor ve ileriye bakayım derken, ben o ileriye çoktan geçmiş oluyorum...

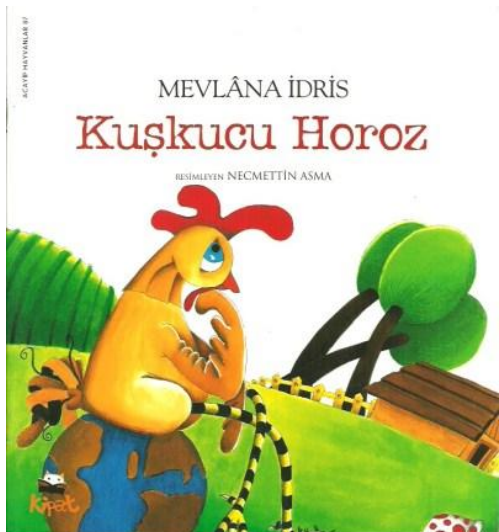
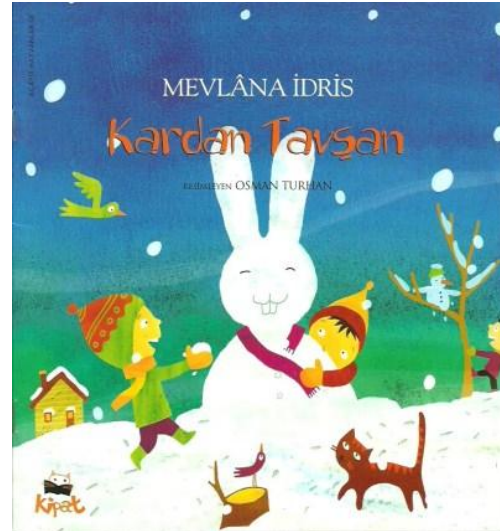
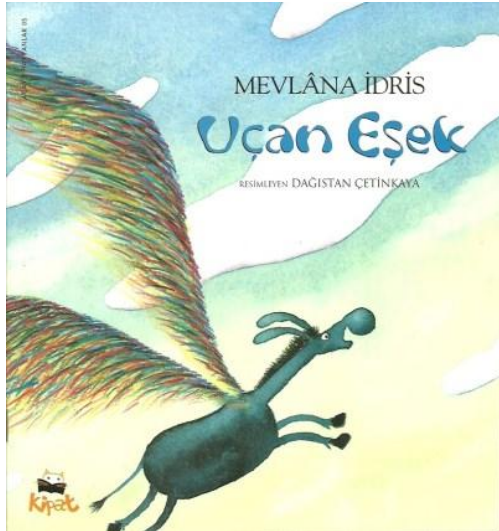
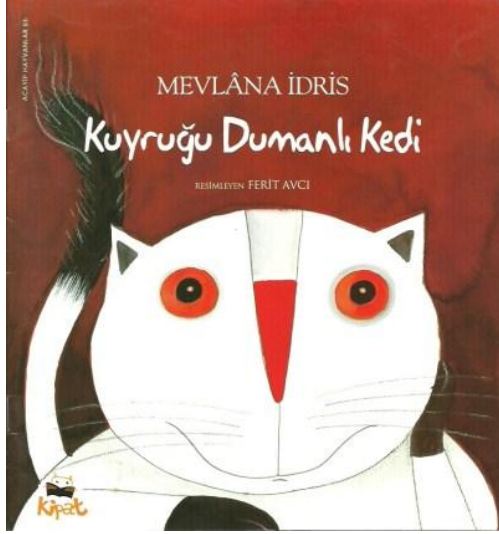
EK 2: MASAL KİTAPLARININ KAPAK RESİMLERİ

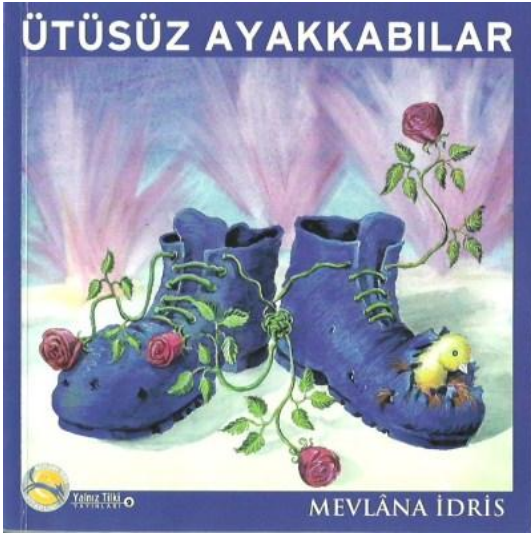
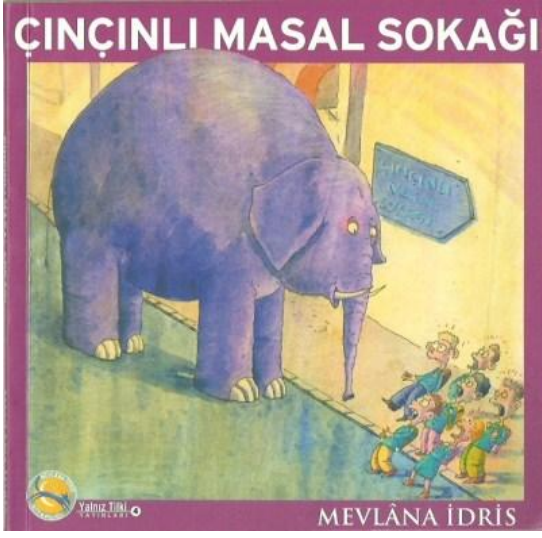

EK 3: MEVLÂNA İDRİS ZENGİN'İN FOTOĞRAFI